

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TURİSTLERİN TATİL DÖNEMLERİNDE
SERGİLEDİKLERİ GEÇİCİ DAVRANIŞ
DEĞİŞİKLİKLERİ (LİMİNOİD) ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA**

DOKTORA TEZİ

Semra AKTAŞ POLAT

Enstitü Anabilim Dalı: Turizm İşletmeciliği

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Orhan BATMAN

MART – 2013

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

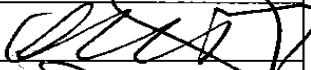

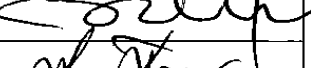
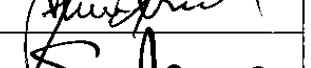
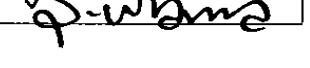
**TURİSTLERİN TATİL DÖNEMLERİNDE
SERGİLEDİKLERİ GEÇİCİ DAVRANIŞ
DEĞİŞİKLİKLERİ (LİMİNOİD) ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA**

DOKTORA TEZİ

Semra AKTAŞ POLAT

Enstitü Anabilim Dalı : Turizm İşletmeciliği

“Bu tez ²⁹./3./2013 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / ~~Oybirliği~~ ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof.Dr.Orhan BATMAN	Başarılı	
Prof.Dr.Remzi ALTUNIŞIK	Başarılı	
Doç.Dr.Oğuz TÜRKAY	Başarılı	
Doç.Dr.İzzet KILINÇ	Başarılı	
Yrd.Doç.Dr. Şevki ULAMA	Başarılı	

Bu alışma 2011-60-02-003 proje numarası ile Sakarya Üniversitesi Bilimsel Araştırma
Projeleri Komisyonu Başkanlığı tarafından desteklenmektedir.

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Semra AKTAŞ POLAT

29.03.2013

ÖNSÖZ

Akademik yaşamın en zorlu aşamalarından birisi de araştırmacının yıllarını vereceği bir tez konusunu belirleme sürecidir. Konunun belirlenmesi sürecinde, araştırmacı günlük hayatında veya akademisyenlik hayatında karşılaştığı bir durum, kavram veya olgudan etkilenebileceği gibi bir hayalinden de etkilenebilir. Bu zorlu süreçte emin adımlarla ilerlerken akademik yönden destek veren değerli hocalarımızın yanı sıra sevdiklerimiz ve dostlarımız en büyük yardımcılarımızdır.

Çalışmalarım sırasında bana destek veren danışmanım Prof. Dr. Orhan BATMAN, çalışmanın ilerlemesinde emeği olan Prof. Dr. Remzi ALTUNIŞIK ve Doç.Dr. Oğuz TÜRKEY, Doç.Dr. İzzet KILINÇ ve Yrd. Doç. Dr. Şevki ULAMA'ya, çalışmam sırasında bana destek veren mesai arkadaşlarıma,

Bu zorlu aşamanın en başından sonuna kadar her zaman sevgisi ile yanımda olan, benimle üzüldü benimle sevinen, bana her zaman destek veren başta annem Sevim AKTAŞ olmak üzere yanlarında huzur bulduğum, varlıkları ile mutluluk duyduğum çok sevgili aileme,

Yaşamımda olduğu gibi çalışmalarım da bana destek veren, özellikle son zamanlarda gecenin karanlığından gündüzün mavisine ulaştığım anlarda yanımda durup beni sabırla bekleyen, dinleyen ve tıkanırdığım anlarda bana hep bir çıkış yolu gösteren, bana cesaret veren ve bu çalışmaya son şeklinin verilmesinde yaptığı ince okumaları ile son rütüşları yapan sevgili eşim Serkan POLAT'a, sevgiyle ve sabırla bu süreçte beni yalnız bırakmayıp bana kuvvet verdiklerinden dolayı

sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

iyi ki varsınız...

Semra AKTAŞ POLAT

29 Mart 2013

“Annem Sevim AKTAŞ ve merhum babam İbrahim AKTAŞ'a ithafen”

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	vii
TABLOLAR LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: TURİST VE TURİST DAVRANIŞLARI	12
1.1. Turizm ve Psikoloji	12
1.2. Turist	13
1.3. Turist Davranışı	15
1.4. Turist Motivasyonları	17
1.4.1. Alexander Grisntein ve Turist Motivasyonu (1955)	18
1.4.2. H.Peter Gray ve Turist Motivasyonu (1970)	19
1.4.3. Graham Dann ve Turist Motivasyonu (1977-1981)	19
1.4.4. Hasan Olalı ve Turist Motivasyonu (1981)	21
1.4.5. Mannel ve Iso Ahola ve Turist Motivasyonu (1984-1987)	22
1.4.6. İsmet Barutçugil ve Turist Motivasyonu (1989)	23
1.4.7. Philip L.Pearce ve Turist Motivasyonu (1988-1991-1993-2005)	24
1.4.8. Tae-Hee Lee ve John Cropmton Turist Motivasyonu (1992)	25
1.4.9. Victor Middleton ve Jackie Clarke ve Turist Motivasyonu (1994)	27
1.4.10. Juergen Gnoth ve Turist Motivasyonu (1997)	29
1.4.11. Hasan Zafer Doğan ve Turist Motivasyonu (2004)	30
1.4.12. Andrew Leep ve Heather Gibson ve Turist Motivasyonu (2008)	32

1.4.13. Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi ve Turist Motivasyonu -----	33
1.5. Turist Tipolojileri -----	36
1.5.1. Eric Cohen ve Turist Tipolojisi (1972-1974) -----	37
1.5.2. Stanley Plog ve Turist Tipolojisi (1974) -----	39
1.5.3. Valene Smith ve Turist Tipolojisi (1977)-----	41
1.5.4. Andrew Yiannakis & Heather Gibson ve Turist Tipolojisi (2002) -----	42
1.5.5. Maxine Feifer - John Urry ve Post- Turist (1985-2002)-----	44
1.5.6. Diğer Turist Tipoloji Çalışmaları -----	45
1.6. Turist Deneyimleri-----	47
1.6.1. Eric Cohen ve Turist Deneyimleri (1979) -----	49
1.6.2. Nelson Graburn ve Turizm Deneyimi (1989)-----	52
1.6.3. Yiping Li “Coğrafi Bilinç ve Turizm Deneyimi” (2000)-----	54
1.6.4. Quan ve Wang ile Turizm Deneyimlerinin İki Bileşeni (2004) -----	55
1.6.5. Jong-Hyeong Kim, J.R.Brent Ritche ve Bryan McCormick ve Turizm Deneyimi (2010)-----	57
BÖLÜM 2: LİMİNOİD KAVRAMI VE TURİZM -----	59
2.1. Ritüel ve Geçiş Ritüelleri -----	59
2.2. Liminality (Eşiksellik) Kavramı -----	67
2.3. Liminality Üzerine Yapılan Çalışmalardan Örnekler -----	71
2.4. Victor Turner ve Toplum Eşitliği (Communitas) -----	75
2.5. Bir Ritüel Olarak Turizm -----	77
2.6. Liminality ve Turizm İlişkisi-----	79
2.7. Liminalden Liminoide Geçiş-----	91

2.7.1. Victor Turner ve Liminoid-----	91
2.7.2. Liminality ve Liminoid Arasındaki Farklılıklar -----	96
2.8. Liminoid ve Turizm İlişkisi -----	98
2.8.1. James W. Lett-1983: Yat Turizminin Liminoid ve Oyuncu (Ludic) Yönleri-----	102
2.8.2. Alma Gottlieb: Turizmde Günlük Yaşamın Altüst Olması -----	105
2.9.Turist Rollerini Anlamak İçin Kullanılan Liminoid Kavramı -----	107
2.9.1. Russel R. Currie ve LIP Turizm Davranış Taslağı (1997-1999) -----	107
2.9.2. Philip L. Pearce: Sıradan-Liminoid-Post Liminoid (2005) -----	111
BÖLÜM 3: ARAŞTIRMANIN DESENİ -----	113
3.1. Araştırmanın Amacı -----	113
3.2. Araştırmanın Önemi-----	113
3.3. Araştırmanın Kapsamı -----	114
3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları -----	114
3.5. Araştırmanın Yöntemi -----	115
3.6. Araştırmanın Problemi -----	116
3.7. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi-----	116
3.8. Veri Toplama Yöntemi ve Tekniği-----	120
3.9. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri -----	122
BÖLÜM 4: VERİLERİN ANALİZİ VE BULGULARIN YORUMLANMASI --	124
4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans Analizi -----	124
4.2. Katılımcıların Tatil Dönemlerinde Değişen Alışkanlıklarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları -----	126

4.3. Katılımcılara Tatil Dönemlerinde Farklı Bir Kimlik Kazandıran Ortamlara İlişkin Frekans Analizi Sonuçları -----	134
4.4. Katılımcıların Tatil Dönemlerinde Kendilerini Özel Hissettikleri Anlara İlişkin Frekans Analizi Sonuçları -----	135
4.5. Katılımcıların Tatil Algısına Yönelik Frekans Analizi Sonuçları -----	136
4.6. Liminoid Davranış Türlerinin Belirlenmesine Yönelik Faktör Analizi -----	137
4.7. Katılımcıların Liminoid Davranış Türlerine Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans Analizi Sonuçları -----	141
4.8. Araştırma Modelinin Test Edilmesi -----	145
4.8.1. Liminoid Davranışlar ile Katılımcıların Milliyetinin Tek Yönlü Varyans Analizi ile Karşılaştırılması -----	145
4.8.2. Liminoid Davranışlar ile Tatil Türünün Bağımsız Örneklem t-Testi ile Analizi -----	147
4.8.3. Liminoid Davranışların Katılımcıların Demografik Özellikleri ile Karşılaştırılması -----	149
4.9. Karar Ağaçları ve CHAID Analizi Sonuçları -----	155
4.9.1. Birinci Tür Liminoid Davranışı Etkileyen Faktörler -----	156
4.9.2. İkinci Tür Liminoid Davranışı Etkileyen Faktörler -----	157
4.9.3. Üçüncü Tür Liminoid Davranışı Etkileyen Faktörler -----	158
4.9.4. Dördüncü Tür Liminoid Davranışı Etkileyen Faktörler -----	160
4.9.5. Beşinci Tür Liminoid Davranışı Etkileyen Faktörler -----	161
4.10. Katılımcıların Tatil Dönemlerinde Sergiledikleri Liminoid Davranışlar ile Turistlerin Tatil Algıları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (x^2) ile Analizi -----	162
4.10.1. Hazcılık Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Algıları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (x^2) ile Analizi -----	163

4.10.2. Gizlilik Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Algıları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (x^2) ile Analizi -----	168
4.10.3. Tolerans-Kuralsızlık Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Algıları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (x^2) ile Analizi -----	174
4.10.4. Kimliğinden Sıyrılma Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Algıları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (x^2) ile Analizi -----	179
4.10.5. Oyun-Oyuncu Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Algıları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (x^2) ile Analizi -----	185
4.11. Katılımcıların Tatil Dönemlerinde Sergiledikleri Liminoid Davranışlar ile Tatil Dönemlerinde Alışkanlıklarında Görülen Değişim Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (x^2) ile Analizi -----	190
4.11.1. Hazcılık Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Dönemlerinde Alışkanlıklarında Görülen Değişim Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (x^2) ile Analizi -----	191
4.11.2. Gizlilik Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Dönemlerinde Alışkanlıklarında Görülen Değişim Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (x^2) ile Analizi -----	197
4.11.3. Tolerans-Kuralsızlık Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Dönemlerinde Alışkanlıklarında Görülen Değişim Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (x^2) ile Analizi -----	204
4.11.4. Kimliğinden Sıyrılma Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Dönemlerinde Alışkanlıklarında Görülen Değişim Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (x^2) ile Analizi -----	210
4.11.5. Oyun-Oyuncu Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Dönemlerinde Alışkanlıklarında Görülen Değişim Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (x^2) ile Analizi -----	216
4.12. Araştırma Bulgularının Genel Değerlendirmesi -----	223
SONUÇ VE TARTIŞMA -----	231

KAYNAKÇA	251
EKLER	266
ÖZGEÇMİŞ	283

KISALTMALAR

- UNWTO : United Nations World Tourism Organization (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü)
- TCL : Travel Career Ladder (Seyahat Kariyer Basamakları)
- TCP : Travel Career Pattern (Seyahat Kariyer Kalıpları)
- TDK : Türk Dil Kurumu
- LIP : The LIP (Liminoïdal, Inversionary, Prosaic)

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1: Gereksinimler, Turistik Güdüler ve Turizm Davranışına Yansımaları	34
Tablo 1.2: Turizm Eğilimlerine Etki Eden Güdüleyici Faktörler	35
Tablo 1.3: Turist Motivasyonuna Yönelik alışmalar	36
Tablo 1.4: Turist Türleri, Turist Sayısı ve Turistlerin Yerel Normlara Uygunluğu	41
Tablo 1.5: Turist Tipolojilerine Yönelik alışmalar.....	47
Tablo 1.6: Turist Deneyimlerine Yönelik alışmalar	58
Tablo 2.1: Liminality ve Normal Toplumsal Yaşam Arasındaki Karşıtlıklar.....	69
Tablo 2.2: Cennetsel Algılarda Turist Cennetinin Yeniden Sunumu.....	85
Tablo 2.3: Normatif/Sapkın Turizmde Bilinçdışı İhtiyaçların Belirtileri.....	89
Tablo 2.4: Turizmde Rutindışı rnekler	95
Tablo 3.1: Milliyetlere Göre Türkiye'ye Gelen Yabancı Turistlerin Oranları (2002-2012).....	118
Tablo 3.2: Yıllara Göre Antalya-İstanbul-Muğla'ya Gelen Turist Sayıları	119
Tablo 4.1: Katılımcıların Demografik zelliklerine İlişkin Frekans Analizi	125
Tablo 4.2: Katılımcıların Kalkış ve Yatış Saatlerindeki Değişim.....	127
Tablo 4.3: Katılımcıların Yeme İçme Alışkanlıklarındaki Değişim.....	127
Tablo 4.4: Katılımcıların Kılık Kıyafet Tercihine Yönelik Değişim	128
Tablo 4.5: Katılımcıların Toplumsal ve Kültürel Değerlerin Giyim Tarzı zerindeki Etkisine İlişkin Değişim	129
Tablo 4.6: Katılımcıların Alışveriş Alışkanlıklarındaki Değişim	129
Tablo 4.7: Katılımcıların Okuma Alışkanlıklarındaki Değişim.....	130
Tablo 4.8: Katılımcıların Dini Buyrukları Yerine Getirme Alışkanlıklarındaki Değişim	130
Tablo 4.9: Katılımcıların İletişim Araçlarını Kullanma Alışkanlıklarındaki Değişim	131
Tablo 4.10: Katılımcıların lke Haberlerini Takip Etme Alışkanlıklarındaki Değişim.....	131
Tablo 4.11: Katılımcıların Alkol Kullanma Alışkanlıklarındaki Değişim.....	132
Tablo 4.12: Katılımcıların Sigara Kullanım Alışkanlıklarındaki Değişim	132
Tablo 4.13: Katılımcıların Talih Oyunları Oynama Alışkanlıklarındaki Değişim	133
Tablo 4.14: Katılımcıların Para Harcama Alışkanlıklarındaki Değişim.....	133

Tablo 4.15: Katılımcıların Gece Hayatına Yönelik Alışkanlıklarındaki Değişim	134
Tablo 4.16: Katılımcılara Tatil Dönemlerinde Farklı Bir Kimlik Kazandıran Ortamlar	135
Tablo 4.17: Katılımcıların Tatildeyken Kendilerini Özel Hissettikleri Durumlar	136
Tablo 4.18: Katılımcıların Tatil Algısı.....	136
Tablo 4.19: Faktör Analizi Sonuçları	139
Tablo 4.20: Katılımcıların Liminoid Davranış Türlerine Verdikleri Yanıtlar	141
Tablo 4.21: Araştırmaya Katılan Turistlerin Tatil Dönemlerinde Sergiledikleri Davranışlara İlişkin Frekans Analizi	142
Tablo 4.22: Liminoid Davranışlar ile Katılımcıların Milliyetinin Tek Yönlü Varyans Analizi ile Karşılaştırılması	146
Tablo 4.23: Liminoid Davranışlar ile Tatil Türünün Bağımsız Örneklem t-Testi İle Analizi.....	148
Tablo 4.24: Cinsiyet ve Liminoid Davranışlar Arasındaki Farklılıkların Bağımsız Örneklem t-Testi ile Analizi	150
Tablo 4.25: Medeni Durum ve Liminoid Davranışlar Arasındaki Farklılıkların Tek Yönlü Varyans Analizi ile Karşılaştırılması.....	151
Tablo 4.26: Liminoid Davranışların ile Yaş Grupları Arasındaki Farklılıkların Tek Yönlü Varyans Analizi ile Karşılaştırılması.....	152
Tablo 4.27: Eğitim Durumu ve Liminoid Davranışlar Arasındaki Farklılıkların Tek Yönlü Varyans Analizi ile Karşılaştırılması.....	154

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Turist Davranışına İlişkin Yaklaşımlar	17
Şekil 1.2: Boş Zaman Motivasyon Teorisi: Kaçan ve Arayan Boyutu.....	22
Şekil 1.3: Seyahat Kariyer Kalıpları Kavramı (TCP).....	25
Şekil 1.4: Eğlenceye Yönelik Destinasyon Seçim Sürecinde Yeniliğin Rolüne İlişkin Bir Model.....	26
Şekil 1.5: Seyahat ve Turizm İçin Satınalma Davranışında Uyarıcı-Tepki Modeli	28
Şekil 1.6: Motivasyon ve Beklenti Oluşum Süreci.....	30
Şekil 1.7: Kültürel Turist Tipolojisi	45
Şekil 1.8: İş/ Seyahat Matrisi.....	52
Şekil 1.9: Zaman Akış Modeli.....	53
Şekil 1.10: Yipping Li Turistik Deneyim Geçiş Modeli	54
Şekil 1.11: Kavramsal Olarak Turist Deneyimleri Modeli.....	56
Şekil 2.1:Geçiş Ritüelleri.....	59
Şekil 2.2: Günümüz Geçiş Ritüelleri (Babalığa Geçiş Riti).....	60
Şekil 2.3: Varoluşsal Gerçekliğin Kavram ve Kategorileri.....	86
Şekil 2.4: Michael J. Apter Reversal Theory.....	107
Şekil 2.5: LIP (Liminoidal, Inversionary ve Prosaic) Turizm Davranış Taslağı.....	108
Şekil 2.6: Turistler veya Eğlenceli Tatiller.....	109
Şekil 3.1: Araştırmanın Modeli	122
Şekil 4.1: H ₁ Analiz Sonuçları	147
Şekil 4.2: H ₂ Analiz Sonuçları	148
Şekil 4.3: H ₃₋₁ Analiz Sonuçları	150
Şekil 4.4: H ₃₋₂ Analiz Sonuçları.....	151
Şekil 4.5: H ₃₋₃ Analiz Sonuçları.....	153
Şekil 4.6: H ₄₋₄ Analiz Sonuçları.....	155
Şekil 4.7: Hazcılık Davranışını Etkileyen Faktörler ve Birleşmiş Kategorileri	156
Şekil 4.8: Gizlilik Davranışını Etkileyen Faktörler ve Birleşmiş Kategorileri.....	158
Şekil 4.9: Tolerans-Kuralsızlık Davranışını Etkileyen Faktörler ve Birleşmiş Kategorileri.....	160

Şekil 4.10: Kimliğinden Sıyrılma Davranışını Etkileyen Faktörler ve Birleşmiş Kategorileri.....	161
Şekil 4.11: Oyun-Oyuncu Davranışını Etkileyen Faktörler ve Birleşmiş Kategorileri	162
Şekil 4.12: H ₄₋₁ Analiz Sonucu	167
Şekil 4.13: H ₄₋₂ Analiz Sonuçları.....	173
Şekil 4.14: H ₄₋₃ Analiz Sonuçları.....	178
Şekil 4.15: H ₄₋₄ Analiz Sonuçları.....	184
Şekil 4.16: H ₄₋₅ Analiz Sonuçları.....	189
Şekil 4.17: H ₅₋₁ Analiz Sonuçları.....	197
Şekil 4.18: H ₅₋₂ Analiz Sonuçları.....	203
Şekil 4.19: H ₅₋₃ Analiz Sonuçları.....	209
Şekil 4.20: H ₅₋₄ Analiz Sonuçları.....	215
Şekil 4.21: H ₅₋₅ Analiz Sonuçları.....	222
Şekil 4.22: Sonuç Modeli	227
Şekil 4.23: Çalışma Alanı.....	234
Şekil 4.24: Liminoid Evre ve Liminoid Döneme Girişi Etkileyen Temel Motivasyonlar.....	236
Şekil 4.25: Liminoid Evrede Turist Davranışları.....	237
Şekil 4.26: Tatil Dönemi Sergilenen Liminoid Davranışlar.....	240

Tezin Başlığı: Turistlerin Tatil Dönemlerinde Sergiledikleri Geçici Davranış Değişiklikleri (Liminoïd) Üzerine Bir Araştırma

Tezin Yazarı: Semra AKTAŞ POLAT

Danışman: Prof. Dr. Orhan BATMAN

Kabul Tarihi: 29.03.2013

Sayfa Sayısı: xiii (ön kısım)+ 266 (tez)+16 (ek)

Anabilim Dalı: Turizm İşletmeciliği

Tatil dönemi, karar verme aşamasından, eve dönüşe kadar geçen ritüel bir süreç olarak düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle yapılan çalışmada, insanların bu özel anlarında eğlence ve haz odaklı sergiledikleri davranışlar inceleme konusu olmuştur. Çalışma kapsamında tatil dönemlerinde sergilenen eğlence ve haz odaklı davranışlar liminoïd kelimesi ile ifade edilmiştir. Çalışmada, hem pozitivist hem de yorumlayıcı yaklaşımı içeren karma bir yaklaşım benimsenmiştir. Verilerin toplanmasında, katılımlı gözlem, yarı biçimlendirilmiş mülakat ve anket yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışma kapsadığı süreye göre anlık, amacına göre ise keşfedici bir araştırmadır.

Çalışmanın temel amacı, tatil dönemlerinde sergilenen liminoïd davranışların belirlenmesi ve söz konusu davranışlar ile milliyet ve tatil türü arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesidir. Bu temel amaç çerçevesinde, tatil dönemlerinde insanların davranış ve alışkanlıklarında görülen değişimin ve insanların tatil algısının, liminoïd davranışlar düzeyinde incelenerek bir sentezinin yapılması ise araştırmanın alt amacını oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın sonucunda, tatil dönemine ilişkin beş tür (hazcılık, gizlilik, tolerans-kuralsızlık, kimliğinden sıyrılma, oyun-oyuncu,) liminoïd davranış tespit edilmiştir. Bu davranış türlerinden hareketle; hazcı (hedonist) turist, gizli turist, hoşgörülü turist, kimliksiz turist ve oyuncu turist olmak üzere "liminoïd turist" kapsamında beş turist türü önerilmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre, tatil dönemlerinde sergilenen liminoïd davranışlar ile katılımcıların milliyeti ve katılımcıların tercih ettiği tatil türü arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Tatil dönemlerinde sergilenen liminoïd davranışlar ile katılımcıların tatili algılayış biçimleri ve tatil dönemlerinde alışkanlıklarda yaşanan değişim arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Liminoïd, Liminoïd Davranış, Turist ve Tatil Psikolojisi, Turist Davranışı, Turizm

Title of The Thesis: A Research on Liminoid Behaviours of Tourists on Vacation Periods

Author: Semra AKTAŞ POLAT

Supervisor : Prof. Dr. Orhan BATMAN

Date: 29.03.2013

Number of Page: xiii (pretext)+ 266 (mainbody)+ 16 (appendix)

Department: Tourism Management

A vacation period from the stage of the decision-making until return home is considered as a process of ritual. With this in mind the study investigates the entertainment and pleasure-oriented behaviors people exhibit on their holidays during this ritual process. In the study, the entertainment and pleasure-oriented behaviors exhibited on vacation periods are called as “liminoid” term. In this study, a combined approach including positivist and interpretive approaches has been adopted. Field study, semi-structured interview and questionnaire methods were used for data collection. This is a cross-sectional study depending on the period of the study and it is also an exploratory study depending on the purpose of the study.

The primary purpose of the study is to identify the liminoid behaviors exhibited on vacation periods by tourists and to discover whether there is a statistically significant difference between the liminoid behaviors and the nationality and the types of tourism. For the framework of that purpose, it is the sub-purpose of the study to synthesize the changes occurred on vacation periods in people’s behaviors and habits and the vacation perceptions in terms of liminoid behaviors.

As a result of this research, the five types of liminoid behaviors (hedonism, privacy, tolerance and anomaly, identity detachment, play-players) related to vacation periods have been identified. According to this classification, five types of tourists are suggested; hedonist, anonymous, permissive, faceless and player under “liminoid tourist” concept. According to the results of the analyses, it is discovered that there is a statistically significant difference between the liminoid behaviors mentioned above and the nation of participants, and there is also a statistically significant difference between the liminoid behaviors and the type of tourism the participants choosed. Moreover, there is a statistically significant relationship between the liminoid behaviours exhibited on vacation periods and the vacation perceptions of the participants. There is also a statistically significant relationship between the liminoid behaviours exhibited on vacation periods and the changes in habits of the participants.

Keywords: Liminoid, Liminoid Behaviour, Tourist Behaviour, Tourist and Vacation Psychology, Tourism

GİRİŞ

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO, 2013) verilerine göre, 2012 yılında akraba ve arkadaş ziyaretleri, eğlence, dinlenme, din, rekreasyon, sağlık vb. amaçlarla dünya ölçeğinde 1 milyardan fazla insan aktif olarak turizm hareketliliğinde yer almıştır. Tatil kavramı ve turist olma duygusu, seyahatlerin tarihine bakıldığında günümüze göre çok farklıdır. Günümüzde bir eğlence anlayışıyla sürdürülen seyahatler, ilk çağlarda yiyecek ve barınacak yer bulmak gibi zorunlu nedenlerden dolayı gerçekleştirilmekteydi.

Seyahat araçlarındaki tarihi gelişim de göz önüne alındığında seyahat amaçlarında ortaya çıkan farklılıklar daha iyi anlaşılacaktır. Antik dönemlerde gerçekleştirilen seyahatlerin yaya olarak veya binek hayvanlar aracılığı ile yapıldığı bilinmektedir. Deniz üzerinden yapılan seyahatlerde ise ahşap tekneler ve gemilerden söz edilebilir. Bu gelişmelerin yanında, tekerleğin ve paranın icadı seyahatlerde ticari amacın ortaya çıkmasına neden olmuştur (Kozak ve diğ., 2008: 27).

Endüstri devrimine kadar sadece zengin insanların katılabildiği seyahat hareketlerine, endüstri devrimi orta sınıfın da katılımı için uygun koşulları oluşturmuştur. Toplumlarda yaşanan sosyo-kültürel değişimler, toplumsal refahta yaşanan iyileşmeler ve teknolojiye yaşanan gelişmelerle birlikte artan boş zaman; seyahatler için eğlence, dinlenme, eğitim, kültürel etkileşim gibi nedenleri de beraberinde getirmiştir.

Her bireyi seyahat etmeye yönelten birçok neden bulunmaktadır. Bireyleri seyahate yönlendiren temel seyahat motivasyonları arasında eğlenmek, dinlenmek, merak vb. sayılabilir. Bu çalışmada belirtilen seyahat motivasyonları ile tatile çıkan insanların davranışları incelenmektedir. İşletme ve pazarlama açısından tüketici olarak görülen bir turist, sosyoloji açısından bir yabancı, insanı ve insan davranışını inceleyen psikoloji açısından ise birey olarak incelenebilir. Bireyin, turist kimliğini aldığı tatil döneminde sergilediği davranışlar ile günlük hayatını idame ettirdiği dönemde sergilediği davranışlar birbirinden farklı olabilmektedir.

İş yoğunluğu ve günlük hayatın yüklediği bir takım sorumluluklar, üstlenilen toplumsal roller, insanları günlük yaşamlarında bazı standart kalıpların içine almaktadır. İnsanlar, bu standart kalıpların dışına çıktıkları birkaç günlük tatil döneminde ise zamanlarını

yeni hatta sıradışı deneyimler yaşayarak geçirmek istemektedir. Günlük yaşamın yüklediği sorumluluklar, zaman darlığı, uygun ortamın bulunmayışı veya toplumsal baskı gibi nedenlerden dolayı insanlar, günlük hayatlarında sergilemek isteyip de sergileyemediği bazı davranışları tatil döneminde sergilemektedir. İşte bu noktada tatil dönemlerinde insan, asıl kimliğine ya da farklı bir kimliğe bürünmektedir. Bu açıdan bakıldığında eğlenmek ve dinlenmek gibi temel tatil motivasyon kalıplarının dışında kaçış, kuralsızlık, özgürlük, ilkel arzu ve isteklerin tatmini gibi birçok seyahat motivasyonu da söz konusu olmaktadır.

Tatil dönemi ve turist davranışını, psikolojik bir yaklaşımla ele alan bu çalışma, bireyin turist olduğu dönemde günlük yaşamından daha farklı bir kimliğe büründüğünü savunur. Daha açık bir ifade ile tatil dönemi, günlük yaşamın hayali bir eşik ile ayrılarak insanların bu eşikte geçirdikleri bir dönem olarak kabul edilebilir.

İnsanlar, eşikteyken isteyerek ya da buldukları ortama ayak uydurmak için günlük rutinlerini hatta yaşamlarındaki bazı sınırları da aşarak bazı değerlerini askıya almaktadır. İnsanların bir kısmı, tatil dönemlerinde yaşadıkları bu farklılıkları reddederken, bir kısmı ise bu farklılıkların bilincinde olduklarını ifade etmektedir. İnsanlar, bahsedilen sınırları aşma durumunda birkaç günlüğüne de olsa “kendisi olmaya” ara vererek eşikte farklı bir şekilde kendilerini yaşamaktadır. Söz konusu eşik sürecinde, eşikteki ve günlük yaşamdaki kişiler aynı kişiler olmasına rağmen hal ve davranışları farklı olabilmektedir. İnsanların farklı davranışlar sergilemesinin nedeni olarak, turist olmanın özündeki zevk ve eğlence faktörü belirtilebilir.

Bu çalışmada, araştırma konusu dahilinde; turist kimdir?, turist olmak nasıl bir duygudur?, turist tatilde ne yapar? gibi bir takım sorulara da cevaplar aranmaktadır. Genel kabul gören tanıma göre, turist olmak için kişi sürekli ikamet ettiği yerin dışına çıkmalı, gittiği yerde en az 24 saat kalmalı (günübirlikçiler hariç) ve gittiği yerde turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmeti tüketmelidir. Turiste ilişkin yapılan bu değerlendirme doğru olmakla birlikte, turist kavramına psikolojik bir bakış açısıyla yaklaşıldığında söz konusu kriterlerin bir ölçüde değişebileceği söylenebilir. Örneğin, tanımda yer alan “sürekli ikamet ettiği yerin dışına çıkmak” kriteri ele alınacak olursa; insanların sürekli yaşadıkları yerlerin dışına çıkmaları demek rutin olanın değişmesi demektir. Sonuçta burada bahsedilen şey bir ölçüde mekân hareketliliğidir.

Bir kişinin turist olması için getirilen bu ön şartın arka planında, insanlardan tatil dönemlerinde rutinin dışına çıkmalarının beklentisi olduğu söylenebilir. İnsanlar için alternatif bir yaşam bölgesi olan tatil yerleri, mekân hareketliliği neticesinde kısa süre için de olsa günlük hayatın sürdürüldüğü mekânın yerini almaktadır. Bu yeni ve alternatif mekân, kişiye bir kısım özgürlükleri yaşatabilecek ve beklentilerini karşılayabilecek olanakları sunabilecek bir mekân olacaktır. Bireyin yaşamında gerçekleşen bu mekân hareketliliği kendisine ne katacaktır?. Bu sorunun cevabının bireyin istek ve arzularında yattığı ifade edilebilir. Bununla birlikte, söz konusu arzu ve istekler de insanların sahip olduğu farklı kişiliklerden dolayı kişiden kişiye değişmektedir.

İnsanların arzu ve istekleri ile ilgili olarak önemli tahlillerde bulunan Freud, ilkel benlik, ego (ben) ve üst benlik şeklinde üç tür benlikten bahsetmektedir. Freud'a göre ilkel benlik, benliği biçimlendirirken; ego (ben) da üst benliği biçimlendirmektedir. İkel benliğin temelinde haz, üst benliğin temelinde ise bireyin kendisini nasıl gördüğüne ilişkin düşünceler yatmaktadır (Usal ve Kuşluvan, 2002: 89). İnsanlar günlük yaşam koşullarında, ilkel benliğin hayvani isteklerine ket vuran ve aynı zamanda da üst benliğini şekillendiren ego (ben) ile yaşamlarını sürdürmektedir. Fakat turist olmak için bahsedilen mekân hareketliliği esnasında bazı turistler için egonun (ben) bu faaliyetini yerine getirmediği ve kısa bir süreliğine durağanlaştığı ifade edilebilir.

Ritüel bir oyun olarak kabul edilebilecek turizm faaliyetleri, ritüellerin özelliğine uygun olarak insanların yaşadıkları ortamdan uzaklaşarak yeni bir ortama geçtiklerinde yabancılaştıkları bir konumu ifade eden günlük yaşamdan ayrıştıkları etkinlikler bütünüdür. Tıpkı ritüellerde olduğu gibi turizm faaliyetleri de insanları (turistleri), ikinci bir gerçekliğe yönelterek günlük yaşamdan uzaklaştırır. Turistler turizm faaliyetleri esnasındaki ikinci gerçekliklerinde, günlük yaşamda sahip oldukları kimliklerinden uzaklaşarak farklı bir kimliğe sahip olmaktadır. Bu çalışmanın birinci bölümünde de bahsedildiği gibi turizm faaliyetlerinin özünde, turistlerin tatil dönemlerinde günlük rutinlerinin değişmesinin normal karşılandığı söylenebilir.

Turist kavramına psikolojik bir bakış açısıyla yaklaşıldığında değişen diğer bir kriter ise turist tanımında yer alan “turizm işletmelerinin ürettikleri mal ve hizmetleri tüketme” kriteridir. Bu kriter çerçevesinde; insanların turizm işletmelerinin ürettikleri mal ve

hizmetleri tüketmeleri, birkaç günlüğüne eğlenmek, dinlenmek, sorumluluklardan uzaklaşmak vb. amaçlarla tatile çıkan insanlar için üretilmiş ürünlerin tüketilmeleri anlamına gelmektedir. Turizm işletmeleri, insanların tatile çıkış sebeplerine uygun bir şekilde ürün ve hizmet üreten işletmelerdir.

Turistlerin temel hedefi eğlenmek, dinlenmek, gündelik yaşamda yaşayamadıklarını tatil dönemlerinde yaşamaktır. Turistlerin bu isteği, işletmecileri insanlara farklı deneyimler yaşatacak tarzda ürünler üretmeye sevk etmekte ve turistlerin maksimum tatmin duyabileceği ortamlar için zemin oluşturmaktadır. Turizm işletmeleri, turistlerin istek ve arzularını dikkate alarak üretim yapmaktadır. İşletmecilerin ve turistlerin karşılaşmaları sonucunda ortaya çıkan turistik ortam “şimdi ve gelecek” olarak ifade edilen dönemler arasında “arada kalmışlık” ile hareket eden insanların sıra dışı deneyimlerini yaşamaları için özel olarak hazırlanmış olan bir mekândır. Söz konusu mekân, turizm işletmelerinde çalışan insanlar için çalışma zamanının geçirildiği günlük yaşam alanı olurken, tatilini yapmakta olan insanlar için ise boş zamanların geçirildiği turistik bir ortamdır.

Turistik ortamlar, gündelik yaşama bir süreliğine ara vermek, bir süreliğine sorumlulukları unutmak/unutmayı istemek, bir süreliğine gündelik yaşamda sahip olamadığı özgürlüğe sahip olmak/olmayı istemek vb. isteklerle mekân hareketliliği yaşayan insanlar için hazırlanmaktadır. İnsanlar, gündelik yaşamlarına ara verdikleri birkaç günlük zaman diliminin sonucunda yine gündelik yaşamlarına döneceklerini bilmelerine rağmen “şimdi ve gelecek” olarak ifade edilebilecek dönemler arasında (tatil dönemleri) arada kalmışlık hissi ile hareket etmektedir.

İnsanlar, söz konusu “arada”ki dönemde egonun/benin dışına çıkmaktadır. Örneğin, ilkel benin istekleri “arada” olarak ifade edilen eşikteki dönemde ego tarafından engellenmeyebilir. Çünkü egonun, bu dönemde bireyin isteği ile kısa bir süreliğine ilkel benliğe engel olma işlevini yerine getirmediği ifade edilebilir.

İnsanlara tabuları yıkma, aşırı olanı ve riskli olanı geçici bir süreliğine de olsa yaşama imkanı veren bu mekânlar aynı zamanda bir oyun alanı, turistler de bu oyun alanının oyuncularını kabul edilebilir. Bu oyun alanları, turistlere geleneksel norm ve kuralların askıya alınması, heyecanlı ve eğlenceli faaliyetlere katılma, çeşitli aşırılıkları içeren deneyimleri yaşama ve yüksek tolerans düzeyi sunmaktadır. Tatilde turistler,

turistik ortamlarda oynadıkları oyunlara tamamen kendilerini adapte ederek “akış” sürecine girmektedirler. Turistler söz konusu oyunlar esnasında günlük hayatta farkına varamadıkları gerçekliklerinin farkına varmakta, alternatif bir kimlik ile karşılaşmaktadırlar.

Bu çalışmada bahsedilen turistik ortamlar, kimi araştırmacılar için arzu ve hayal edilen liminal bölgeler olarak nitelendirilmektedir. Söz konusu liminal bölgelerde insan, farklı bir kişiliği açığa çıkararak kendi gerçekliğinin farkına varmaktadır. Bu bölgelerde, insan fantezi ve oyun ihtiyacını, macera ve sosyalleşme ihtiyacını gidermeye çalışmaktadır. Arka alan olarak da adlandırılan liminal bölge, kuralların çiğnendiği, insanın kendi gizli yanlarını açığa çıkardığı özel bir mekândır. Liminal deneyimler ise turistlerin oynadığı oyunlar olarak görülmektedir. Liminal alanların geçicilik, belirsizlik, toplum eşitliği, mülkiyetsizlik ve özgürlük gibi özelliklere sahip olduğu akla getirilecek olursa liminal bölge kavramının tatil bölgeleri için de aynı özellikleri verebileceği görülmektedir.

Bu çalışmada, standart davranış normlarının terk edildiği dönem “liminoid dönem” olarak adlandırılmaktadır. Liminoid, endüstri sonrası toplumlar için geçerli olan ve genellikle hizmet endüstrisinde görülen bir kavramdır. Bu kavram, Victor Turner (1979) tarafından “gönüllü etkinliklerde görülen eşik aşaması” şeklinde tanımlanmaktadır. Liminoid kelimesi, çoklu ve parçalanmış deneyimleri ve davranışları ifade etmektedir. Liminoid dönemde cinsel davranış normlarının terk edildiği, doğal dostlukların yaşandığı, eşitlikçi bir ortamın yaşandığı ve kıyafetler ile davranışların yerel halktan ayrıldığı belirtilmektedir. Gündelik yaşamdan böylesi bir ayrılma esnasında başka bir deyişle “liminoid dönemde” yaşanan kural ihlali zamana aykırılık, mekâna aykırılık, kişinin zihinsel dünyasına aykırılık ve kişinin duygusal düzeydeki aykırılığı olmak üzere dört ayrı düzlemde gerçekleşmektedir. Liminoid dönemde yani tatilde zaman farklı bir şekilde yaşanıyor, alışılmışlıklar yerini bilinmeyene bırakıyor, sıradan olan yaşam yerini sıradışı ve garip bir yaşama bırakıyor. Tabii ki bu sıradışılık her birey için aynı şekilde gerçekleşecek diye bir koşul bulunmamaktadır. Bu noktada liminoid davranış için önemli olan insanların tatil dönemlerinde günlük yaşamlarından farklı bir psikoloji ile hareket etmeleridir. Daha açık bir ifadeyle, insanların turist psikolojisiyle hareket edip günlük yaşamlarındaki kaygılarını unutarak ya da unutma isteğiyle, tamamen tatile odaklanmış olarak anı yaşamalarıdır. Liminoid davranışların temel

özelliği, geçici olması ve kısa süreliğine görülmesidir. Liminoid davranışlar birey liminoid evreden ayrıldığında yavaşça kaybolmakta ve kişi artık bir uyanıklık haline geçmektedir. Liminoid evrede tatil nasıl geçirilirse geçilsin tatilden dönüldüğü an “uykudan uyanmak” gibidir. Uyku halinde insanlar doğal olarak dinlenme ihtiyacını giderirler. Rüya ise uyurken zihinde beliren olayların, düşüncelerin bütünüdür (TDK, 2013). Uykudan uyanma durumunda ise uyku durumunda görülenin rüya olduğu ve uyanma durumuyla bu rüyanın sonlandığı bilinmektedir.

Liminoid evrede gerçekleşen tatillerde tıpkı uyku-rüya ve uyanma arasındaki ilişkiye benzerdir. Kişi gerek fiziksel gerekse ruhsal ihtiyaçtan ötürü seyahat-tatil (uyku) isteğine yönelmekte ve bu isteği gerçekleştirmekte, insanların tatil dönemlerinde sergiledikleri liminoid davranışlar (rüya) ise tatilin bitmesi ve eve dönüşle (uyanma) sonlanmaktadır. Geride kalan ise tıpkı uyandığımızda hatırladığımız rüyalar gibi, tatilde yaşadığımız anlara ilişkin depoladığımız anlarımızdır. Her iki durum arasındaki farklardan birisi tatilden dönüşte dönüp bakılan fotoğraflar, alınan hatıra ve hediyelik eşyalarken rüyaların insanlara böylesi somut şeyler sağlamaması, diğeri ise liminoid döneme ilişkin yaşanmışlıkların zihinde biriktirilen anılarda saklanıyor olmasıdır.

Bu çalışma kapsamında, turizm faaliyetleri ritüel aktiviteler olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, turizm faaliyetlerinin normların ve değerlerin askıya alındığı liminoid bir dönemde sergilendiği kabul edilmiştir. Bu liminoid dönemde sergilenen liminoid davranışlar ise; hazcılık, gizlilik, tolerans ve kuralsızlık, kimliğinden sıyrılma, oyun-oyuncu olmak üzere beş temel başlık altında incelenmiştir.

Çalışmanın Konusu

Bu çalışma turisti psikolojik bir yaklaşımla ele almaktadır. Turistlerin tatil için gündelik yaşamlarını geçirdikleri mekanın dışına çıktıkları an eşik çizgisi olarak yorumlanmaktadır. Tatil ise eşik çizgisinin kendisiyle ifade edilen büyülü, insanların hayellerini ve fantazilerini geçirdikleri bir faaliyet olarak tanımlanmakta, tatil yapılan yer ise liminoid alan olarak tanımlanmaktadır. Tatil bitiminde ise liminoid alanın dışına çıkılarak gündelik yaşam mekanına geçilen anlar, eşik çizgisinden dışarı çıkma şeklinde yorumlanmaktadır.

Bu çalışma, eşikte geçen tatil döneminde insanların geçmiş ve gelecek arasında “arada kalmışlığı” ve bu ara zaman diliminde insanların sergiledikleri davranışları irdelemektedir.

Bu çalışmada, turist davranışlarını incelerken yararlanılan kavram üç evre ile anlatılan geçiş ritüellerinin ikinci aşaması olarak bahsedilen “ne orada-ne burada, iki mekanın ortasında” şeklinde tanımlanan liminal kavramından hareketle ortaya atılan, özellikle organik toplumların, “gönüllü etkinliklerinde görülen eşik aşaması” şeklinde tanımlanan liminoid kavramıdır.

Liminal kavramı “arada kalmışlık” olgusunu antropolojinin konusu içine giren geçiş ritüelleri ile açıklayan temel bir kavramdır. Liminoid kavramı ise bu kavramdan yola çıkılarak V.Turner tarafından eğlenceye yönelik “arada kalmışlık” hissi için önerilmektedir. Bu kavram, bu çalışmada eğlence odaklı boş zaman faaliyetlerinden birisi olan tatil dönemlerinde bireylerin yaşadığı “arada kalmışlığı” ifade etmek ve bu dönemdeki insan davranışlarını yorumlamak için kullanılmıştır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, liminoid kavramına özellikle ulusal ve uluslararası literatürde turizm ve turiste ilişkin yapılan çalışmalarda bir yer kazandırmaktır. Bu temel amaç çerçevesinde, turistlerin tatil dönemlerinde sergiledikleri liminoid davranışların neler olduğunun belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Çalışmanın Önemi

Turist davranışı üzerine yapılan çalışmaların, turist motivasyonları ve turist tipolojileri üzerine yoğunlaştığı görülmektedir.

Turist davranışları hakkında bilgi sahibi olunmasının temelde iki yararı olduğu söylenebilir. Bunlardan birincisi, turist davranışını anlamamanın işletmelere kazandıracığı yarar, diğeri ise turist ve turist psikolojisi üzerine teorik bir temel oluşturmasıdır. Turist davranışının tatil öncesi, tatil esnası ve tatil sonrası olmak üzere üç aşamalı bir süreci içerdiği gerçeğinden hareketle bu çalışmanın, turistlerin tatil esnası davranışlarının anlamlandırılmasıyla turist ve turist psikolojisi konusunda teoriye katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ulusal literatürde turistik tüketici davranışlarına oldukça yer verilmiş ve bu konuda; turist tiplerini, yerli ve yabancı turistlerin profilini belirleme, turizm pazarlamasında tüketici satın alma karar süreci, turist ve yerli halk arasındaki etkileşim ve turistlerin yerli halkın tüketim davranışlarına olan etkisine yönelik çalışmalar dikkat çekmektedir. Uluslararası literatürde ise, turist davranışlarının liminal ve liminoid kavramları çerçevesinde ele alan çok sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Turist davranışlarını psikolojik ve sosyolojik açıdan ele alan bu çalışmanın, insanların eğlence ve haz odaklı sergiledikleri liminoid davranışları ortaya çıkarmanın yanı sıra, turist davranışı ile ilgilenen araştırmacılara farklı bir bakış açısını kazandıracığı da düşünülmektedir.

Çalışmanın Yöntemi ve İçeriği

Bu çalışmada pozitivist ve yorumlayıcı yaklaşımın birlikte ele alındığı karma yöntem benimsenmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde, turist ve turist davranışları başlığı altında turist kavramı açıklanarak, turist motivasyonlarına ve bu alanda yapılmış öncü çalışmalara yer verilmiştir. Bu bölümde ayrıca, turist tipolojileri ve turistik deneyimlere değinilerek bu konularda öncü sayılabilecek çalışmalara yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, liminoid kavramı ve turizm başlığı altında öncelikle liminality kavramı geçiş ritüelleri yardımıyla açıklanmaya çalışılmış, sonrasında ise liminoid kavramına yer verilerek bu kavramı turizm ile ilişkilendiren çalışmalara yer verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, araştırma yönteminden bahsedilmiş ve araştırma sorularına yer verilerek araştırma için geliştirilen anket formuna ilişkin değerlendirmeler özetlenmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümü olan verilerin analizi ve bulguların yorumlanması başlığı altında, araştırma kapsamında yapılan analizlere ve yapılan analizlerden elde edilen bulgulara dayalı yorumlar yer almaktadır.

Çalışmanın sonunda ise, sonuç ve öneriler başlığı altında araştırma sonucunda elde edilen bulguların genel bir değerlendirmesi yapılarak sonuç ve tartışmalar bölümüne geçilmiştir.

Tanımlar

Bu çalışmanın kuramsal çerçevesi oluşturulurken özellikle bazı bölümler, yabancı literatür tarafından desteklenmeye çalışılmıştır. Bu nedenle, çalışmada kullanılan çeşitli kavramların tanımlanmasının bütünlük açısından yarar sağlayacağı düşünülmüştür.

Kültür Turisti: Bu çalışmada kültür turisti kavramı, kültür turizminde önemli bir yeri olan İstanbul'a gelen turistler için kullanılmıştır.

Kitle Turisti: Bu çalışmada kitle turisti kavramı, temelde Muğla ve Antalya'da deniz-kum-güneş tatili yapan turistler için kullanılmıştır.

Turist: Bu çalışmada turist kavramı tatil için günlük yaşamı dışına çıkan ve tekrar geri dönene kadar tatili süresince "arada kalmışlık" hissi ile hareket eden bireyler olarak ele alınmaktadır.

Turist Motivasyonu: Bireyleri seyahate yönlendiren çeşitli güdülerdir. Bu güdüler arasında, eğlence, dinlenme, sorumluklarından uzaklaşma, rahatlama vb. unsurlar sayılabilir.

Turist Davranışı: Çeşitli seyahat motivasyonları ile sürekli yaşadıkları yerin dışına çıkan ve gittiği yerde en az 24 saat süre kalan kişilerin evden ayrılışından eve geri dönüşüne kadar geçen süredeki tüm davranışları turist davranışı kapsamında ele alınmaktadır.

Limen: Limen kavramının İngilizce-Türkçe karşılığı "eşik" olarak verilmiştir (seslisozluk.net, 2013). Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğü'nde (2013) eşik kelimesi için, kapı boşluğunun alt yanında bulunan alçak basamak, kapı ağzında basamağın konulabileceği yer, başlangıç noktası, başlangıç yeri yakını, bir tepkinin başlamasında ortaya çıkmasında etkili olan ruhsal, fizyolojik bir nokta, karalar üzerinde veya deniz diplerinde birbirine komşu iki çukurluğu ayıran tümsek biçiminde, üzeri çoğu kez düz kabartılar, telli çalgılarda üzerine tellerin bindiği köprü şeklinde anlamları verilmiştir. Bu çalışmada eşik kelimesi literatürde yer alan açıklamalardan da yararlanılarak günlük yaşam ile tatil dönemi yaşamı birbirinden ayıran hayali bir çizgiyi ifade eden eşik çizgisi şeklinde kullanılmıştır.

Liminality: Liminality kavramı ilk olarak Antropolog Van Gennep (1909) tarafından geçiş ritüellerinin ikinci aşaması olarak kullanılan eşik ya da eşiksellik anlamında kullanılan bir kavramdır. “Ne orada ne burada” belirsiz bir durumu tarif etmektedir.

Liminoïd: Endüstri sonrası toplumlarda görülen ve Victor Turner tarafından gönüllü etkinliklerde görülen eşik aşaması olarak tanımlanır. Bu kavram daha çok hizmet endüstrisinde görülmektedir. Davranışların ve normların terk edildiği, kimliğin ve sosyal statünün kaybını, rollerin tersine çevrilmesini, eşitlikçi bir ortamı, cinsel aşırılıkları ve anonimliği içeren bir olgudur.

Liminoïd kavramı bu çalışmada tatil dönemlerinde insanların gündelik yaşam dışında deneyimledikleri “arada kalmışlık” hissi ile gerçekleştirdikleri eğlence ve haz odaklı faaliyetler kapsamında sergiledikleri “geçici davranış değişikliği”nin karşılığı olarak ele alınmıştır.

Ludic: Bu kavram turizmin oyuna benzetilen yönünü ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Oyun ise insanlara tabuları yıkma, aşırı olanı ve riskli olanı geçici bir sürede olsa yaşama şansı veren faaliyetler olarak tanımlanmaktadır. Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğü’nde “oyuncu” kelimesinin, herhangi bir oyunda oynayan kimse, sinema, perde veya gösteride rol alan sanatçı, oyunu seven, düzenci, hileci, çok oyun yapan, oyundan oyuna geçen kimse şeklinde anlamları yer almaktadır (TDK, 2013). Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğü’ndeki “oyuncu” sözcüğüne karşılık gelen anlamlar ve Huzinga’nın “Home Ludens-oyuncu insan” tanımından da yola çıkarak “ludic” kelimesi bu çalışmada “oyuncu” karşılığı ile kullanılmıştır.

Reversal Theory: Bu teori düzenin ve hiyerarşinin altüst olması anlamında kullanılmıştır. Reversal kelimesine, tersine çevirme, geri dönme, ani değişiklik, tersine dönme, kararı bozma gibi (seslisozluk.net, 2013) anlamlarla karşılık verilmektedir. Bununla birlikte bu çalışmada yer verilen inversion kelimesinin İngilizce-Türkçe karşılığı, devrik yapı, devrik olma, evirme, çevirme (seslisozluk.net, 2013) anlamlarında verilmektedir.

Altüst Olmak: Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu’nda altüst sözcüğü “altüst” ve “altüst olmak” şeklinde verilmektedir (2009a: 93). Türk Dil Kurumu’na göre altüst kelimesi çok karışık ve dağınık anlamına gelirken, altüst olmak ise çok karışık duruma gelmek,

heyecanlanmak ve rahatsızlanmak anlamlarında kullanılmaktadır (2009b: 85). Bu çalışmada altüst olmak çok karışık ve dağınık olma anlamında kullanılmıştır.

Rutin: Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğü'nde rutin kelimesinin karşılığı “sıradanlık, çeşitlilik göstermeyen, alışlagelmiş ve düzen içinde yapılan” ve “yapılması alışkanlık haline gelen iş” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2013). Bu açıklamalardan yola çıkılarak bu çalışmada tatil dönemlerinde insanların alışkanlıklarında yaşadıkları değişime ilişkin literatürde görülen Reversal ve Inversion kelimelerinin karşılığı olarak rutindışı kelimesi kullanılmıştır.

BÖLÜM 1: TURİST VE TURİST DAVRANIŞLARI

Bu bölümde turizm ve psikoloji ilişkisinden yola çıkılarak turist ve turist davranışı kavramı açıklanmış sonrasında ise turist davranışı anlamlandırmada kullanılan turist motivasyonları, turist tipolojileri ve turist deneyimlerine yer verilmiştir.

1.1. Turizm ve Psikoloji

Turizmin tanımlarında birçok yazar tarafından vurgulanan şey, insanlar arası niteliği ağır basan sosyal bir olgu oluşudur. Turizm olgusunun bu niteliği, onun psikolojideki kuram, kavram ve yöntemlerle incelenbilmesine fırsat vermektedir (Harlak, 1995:112).

Barutçugil, turizm ve psikoloji ilişkisinden yola çıkarak turizm psikolojisini şu şekilde açıklamıştır (1989:34);

“İnsanın turizm olayına katılmasında etkili olan güdülerin belirlenmesinde büyük ölçüde psikoloji biliminin bulgularından yararlanılmaktadır. Tatil ve seyahatle ilgili beklentiler ve turizme katılmakla ulaşılan doygunluk düzeyi yine psikolojinin inceleme konuları arasındadır. Tatil ve seyahat sırasındaki davranışların açıklanması ve nedenlerinin aydınlatılması psikoloji biliminin turizme ilişkin konularını oluşturmaktadır. Turizm psikolojisi, insanların turizm olayına katılmalarını, beklentilerini, turist olarak davranışlarını, bu davranışların altında yatan nedenleri, psikolojik doyum arayışlarını, gereksinimlerini karşılama düzeylerini ve tüm bunlardan yararlanarak potansiyel turistlerin turizm olayına katılmalarının sağlanmasını incelemektedir”

Bu tanımlardan yola çıkarak turizm ve turist psikolojisi; turistleri gündelik yaşamdan uzaklaştıran itme faktörleri ile turistleri turistik destinasyonlara yaklaştıran çekme faktörleri temelinde günlük yaşamdan ayrılıp, ayrı bir evreye giren ve turist olarak kabul edilenlerin söz konusu ayrı evrede ya da bu çalışmada ele alınan şekliyle liminoid evrede sergilediği davranışları ve bu davranışların anlaşılmasını içermektedir.

Turizm ile ilgili psikolojik araştırmalar için incelenen bir konu benlik ve kimlik konusudur. Bireyler, benliklerini ve kimliklerini diğer kişi, ya da grup ile ilişkileri sonucu karşılaştırmalar da yaparak oluştururlar (Harlak,1995:113). Turist davranışı, insanların turizme ilişkin karar alma süreçlerini, bireylerin yaşadıkları çevrede ve

hayatlarında karşılayamadıkları ihtiyaçlarını telafi etmek için turizm faaliyetlerine katılmalarını içeren bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Swarbrooke ve Horner, 2005:3-6). Bu açıklamalardan yola çıkarak bireylerin turizm faaliyetlerine katılmaları esnasında asıl kimliklerini tam olarak oluşturduklarını ifade edilebilir.

İnsan son derece grift ve karmaşık turizm olayının odak noktasını teşkil etmektedir. Yer değiştiren, seyahati sırasında çok yönlü ilişkiler kuran veya seyahat etmeyen, söz konusu davranışları ile ekonomik, sosyolojik, psikolojik ve politik etkiler oluşturan ve çevresinden etkilenen yine insandır (Toskay, 1978:99).

Turizm sayesinde ruh ve vücut günlük yaşam ritminden ve iş yoğunluğundan çıkarak sağlığına kavuşmaktadır. Turizm yalnızca, çalışma yaşamının monotonluğundan kurtulmak için basit bir kaçış ya da basit bir dinlenme değildir. Aynı zamanda insan insana ve insan evrene karşı dayanışma faktörüdür (Lanquar, 1985:52-53). Lanquar'ın bu ifadesinden hareketle, turizm faaliyetlerinin insanların ruh sağlığına kavuşmasında tamamlayıcı bir unsur olduğu ifade edilebilir.

1.2. Turist

Turizm olayının öznesi insandır. Turizmin temelinde insanın “psikolojik tatmin duygusu” sağlaması yer alır. Turizm olayına yol açan, yön veren ve bu olayın odak noktasını oluşturan insan “turist” sözcüğü ile tanımlanır (Barutçugil, 1989:16). Turist, çeşitli nedenlerin etkisi ile belirli bir süre içinde seyahat eden, ziyaret ettiği yerde 24 saatten fazla kalan veya ülkenin bir konaklama tesisinde en az bir geceleme yapan, mali gücü, zamanı ve maddi kapasitesi sınırlı olan, rahatına düşkün, geleneklerini koruyan, temizlik ve vasat konfor arayan, maceraperest olmayan insandır (Olalı, 1981:27). Graburn'un (1983) ifadesine göre turist, gündelik yaşamın sıkıntılılarından kurtulmak, gündelik yaşama ara vermek, dinlenmek, eğlenmek kısacası rutinin dışına çıkmak amacıyla yaşadığı yerden uzaklaşarak gittiği yerde turistik mal ve hizmetleri kullanan ve en az bir gece konaklayan kişi ya da kişiler olarak tanımlanmaktadır (Graburn, 1983:11).

Turistin nitelikleri ana hatlarıyla şu şekildedir (Barutçugil, 1989:16);

- Turistler sürekli yerleşme amacı olmaksızın dinsel inançları, sağlık nedenleri, sosyo-kültürel gereksinimleri, aile bağları, eğlenme ve dinlenme arzuları veya

işleri gereği olarak veya boş zamanlarını değerlendirmek amacıyla başka ülkelere seyahat eden insanlardır.

- Bilimsel, sportif, politik ve benzeri olaylara veya toplantılara katılmak amacıyla seyahat edenler de turist olarak kabul edilir.
- Turist temel amacı psikolojik tatmin sağlamak olan, seyahati süresince mal veya hizmet üretimi veya satışı yoluyla kazanç elde etmeyi düşünmeyen, ekonomik anlamda tüketici olan ve normal düzeyde bir mali güce sahip bulunan ancak zamanı sınırlı olan kişidir.
- Turistler, seyahatlerini ve geçici konaklamalarını kendi ülkelerinde veya yabancı bir ülkede gerçekleştirmelerine bakılarak yerli turist ve yabancı turist olmak üzere ikiye ayrılabilirler.

Turistlerin özelliklerine değinen Olalı'nın (1981) turistlerin özellikleri ile ilgili tespitleri maddeler halinde şu şekilde özetlenebilir (s:27);

- Turist, turizm tanımındaki şartlara uygun olarak seyahat eden kişidir.
- Turist, merak, din, kültür, eğlence, spor ve tedavi gibi nedenlerle seyahat eden ve bu isteklerine tatmin arayan kişidir.
- Turist, macera yerine zevk ve kültürel bir nedenle hareket eden insandır.
- Modern turist, zamanı çok az ve değerli olan kişidir. Onun aylarca sürececek bir seyahate ayıracak zamanı yoktur. Çok kısa bir süre içinde mümkün olduğu kadar çok yer görmek ister ve en yüksek tatmin olanağını arar.
- Modern turistin mali gücünde çok sınırlıdır. Çünkü turizm hareketleri, belirli sosyal gruplara özgü bir üstünlük olmaktan çıkarak, geniş halk kütlelerine yayılmış ve demokratize olmuştur. Ulaştırma araçlarının hızı ve ucuzluğu az gelirli insanlara da planlı bir tasarrufla seyahat etme olanağı vermiştir.

Urry, Feifer'e¹ (1985:224) atıfta bulunarak turist olmanın, modern deneyimin niteliklerinden biri olduğuna değinmiş ve bir yere gitmeyi, güzel bir ev ya da arabaya sahip olmak durumuna benzetmiştir. Urry'e göre turist olmak modern toplumlarda bir statü haline gelmiştir; ayrıca sağlıklı olmak için bunun şart olduğu düşünülmektedir (Urry, 2002:18).

1.3. Turist Davranışı

Turizmde turist davranışını açıklamak için güdülerin açıklanması yoluna gidildiği görülmektedir. Tatilin planlama ile başladığını yorumlayan Schade ve Hahn² (1969), tatili psişik (ruhsal) bir yolculuk olarak adlandırmaktadır (Schade ve Hahn'dan akt. Parniello,1969:82). Söz konusu ruhsal yolculuk esnasında kişi rahatlamakta ve dinginleşmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki tatilin kişiler üzerinde bıraktığı izler, hafızalarda ki anılar vs. bu ruhsal yolculuğun zaman içinde devam eden bir süreç olduğunu göstermektedir.

Turizm hareketlerine katılan kişi, içinde yaşadığı ve büyüdüğü çevreden çok, değişik bir çevreye giden ve yeni bir çevreye uymak zorunda olan kimsedir. Turistin gittiği yerdeki davranışları ile doyumunda, içinde yetiştiği koşulların ve gideceği yer konusundaki bilgilerinin önemli bir etkisi vardır (Doğan, 2004:18). Kişi gittiği ortamda bir yabancıdır. Ancak bu yabancılığını ya gittiği çevreye ayak uydurarak ya da yabancılığını görmezden gelerek baskı altına alabilmektedir. Schade ve Hahn' göre;

Tatil seyahati yapanların davranışları incelendiğinde, tatil bekleşleri ile günlük hayat arasında fonksiyonel bir bağıllık olduğu görülmektedir. Fakat aradaki ilişki aynı zamanda bir çelişkiyi sergileyebilir. Her günkü yaşayış ve mesleki gerçeklerin tatilde devam etmesi ve tamamlanması söz konusu olabildiği gibi tam aksine, her zamanki yaşayışın ve çalışma şartlarının belirlediği şartlar altında gerçekleştirilemeyen yaşayış ve davranış biçimleri ortaya çıkabilir. Günlük hayat ile tatil bekleşleri arasındaki bağımlılıklar çok sayıda değişken tarafından belirlenir.

¹ Feifer, Maxine, (19895), Going Places, The Ways Of The Tourist, Form Imperial, Rome To The Present Day, Macmillan

² Schade, B. ve Hahn, H., (1969), Psychologie and Fremdenverkehr. In Wissenschaftliche Aspekte des Fremdenverkehrs. Raum and Fremdenverkehr,1, ss.35-53, Hanover: Gebr, Jänecke Verlag

Yani ilişkinin çeşidi, hangi tatil beklentileri ile hayatın hangi alanları arasındaki bağımlılıkların ele alındığına bağlı olarak farklılık gösterecektir (Schade ve Hahn'dan akt. Toskay, 1978:108).

Schade ve Hahn'ın da ifade ettiği gibi turistik ortamlarda insanların bazı farklı davranış biçimleri sergiledikleri görülmektedir. Kişilerin davranışlarında görülen bu farklılıklar kişinin yaşama biçimine, ailesine, gelenek ve göreneklerine ve kültürüne göre değişebilmektedir.

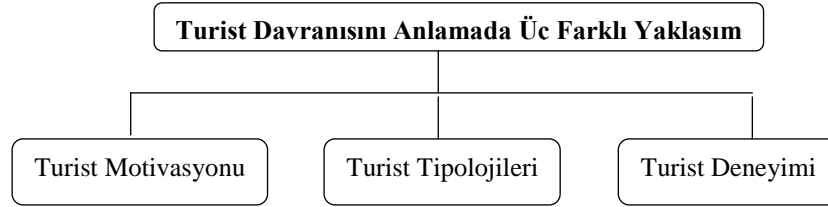
Toskay'a göre bu bağımlılıklar (günlük hayat ile tatil beklentileri arasındaki) ferdi hayat çerçevesinin dışında toplumsal şartların ve ulaşılmış belirli davranışların etkileri olarak da görülebilir (Toskay, 1978:109).

Lanquar'ın (1985) ifadesine göre turizm davranış değişimlerine yol açmaktadır. Turizmin sosyal değerlerine dayalı bir yaklaşım; taklidi etkenler, din, düşünce biçimi, sosyal çevre, düşünsel ve kültürel formasyon, milliyet ve yaşa göre belirginleşen insan gruplarının turistik davranış kriterlerine kaynak oluşturmaktadır. Bu gruplara göre bir takım değerler değişmektedir. Bu değerler (s:44-45);

- Yaşamdan yararlanmak ve ihtiyaçları tatmin etmek gerekir ve tatiller lüks olmaktan çıkıp gereksinim haline gelmektedir,
- Kent yerleşiminin neden olduğu huzursuzluktan dolayı yaşama ve doğaya karşı duyarlı olmak gerekir.
- Bir sağlık sorunu ve psikolojik denge, öncelikli bir kaygı olarak belirlemekte ve vücutla zihin arasındaki uyumu sağlamaya yardımcı olmaktadır.
- Para biriktirme eğilimi düşmektedir.
- Aynı sosyal çelişkilerle karşılaşan bireyler değişmeyi ve yaratıcı olmayı gittikçe daha fazla istemektedirler,
- Gittikçe daha büyük bir oranda bireyler çeşitli duyuşsal heyecanlara karşı daha duyarlı hale gelmektedir.

Turistlerin hepsi aynı değildir. Galani-Moutafi (1999) ve Nash (2001) turist davranışlarının analizinde onları homojenleştirmenin yanlış olduğundan ve mümkün

olan her yerde turist türlerinin araştırılması önerisinden bahsetmiştir. Pearce (2005), analiz ve uygulamada anlamlı gruplar oluşturmak ve bu grupları pazar segmentlerine ayırmak yerine tamamen bireysel deneyimlere inmenin daha uygun olabileceğini belirtmiştir (Pearce, 2005:2).

Şekil 1.1: Turist Davranışına İlişkin Yaklaşımlar

Şekil 1.1.'de de görüldüğü gibi turist davranışlarını anlama ve anlamlandırmada üç farklı yaklaşım olduğu görülmektedir. Bunlardan birincisi turist motivasyonu, ikincisi turist tipolojileri, üçüncüsü ise turist deneyimleridir. Ancak burada dikkati çeken nokta bu üç yaklaşımın da birbirleriyle iç içe geçmiş olması ve birbirlerinden ayrılmalarının çok da mümkün olamayacağıdır.

1.4. Turist Motivasyonları

Krech ve Crutchfield (1980) motivasyonun “niçin” sorusunun sorulması ile aynı şey olduğuna değinmişler ve bu niçin sorusuna verilen yanıtların öğrenme, düşünme gibi temel problemleri de içerdiğini belirtmişlerdir. Yazarların görüşü motivasyon, öğrenme gibi kavramlar ayrı bölümlere ayrılrsa da aslında insan davranışının bu şekilde parçalı olmadığı, insanın bütün halindeki davranışı bütün bu süreçleri aynı zamanda içine aldığı yönündedir (1980: 47).

Güdü, fiziksel ve psikolojik aktiviteleri başlatma, yönetme ve devam ettirmeyi kapsayan her türlü süreç için kullanılmaktadır. Motivasyon biyoloji ile davranışı bağdaştırmak, davranışsal çeşitliliğin nedenini anlamak gibi amaçlardan dolayı kullanılmaktadır (Gerrig ve Zimbardo, 2012:340-341).

Tatillerin turistik amaçla kullanımı ve turizm etkinliklerine katılım, güdülenme (motivasyon) adı verilen çeşitli faktörlerin sonucudur (Lanquar,1985:27-28). Çalışmanın bu başlığı altında insanları seyahate yönelten dürtüler üzerinde durulacaktır. İnsanları seyahate yönelten nedenler insanı temel almasından dolayı çok çeşitlidir. İhtiyaç ve beklentilere göre bu nedenler değişebilir.

Turistleri seyahate yönlendiren turist motivasyonunu oluşturan unsurlar şu şekilde özetlenebilir; güneş, egzersiz ve sağlık, cinsellik, gezi, yeni kültürleri tanıma, nostalji, romantiklik, macera ve kaçış, ayrıcalık, popülerlik, gösteriş, bilgi edinme, yeni yetenek geliştirme, yeni arkadaşlıklar kurma, ödül arama, benlik geliştirme, sorumluluklardan kaçma, dinlenme, rahatlama, özgürlük, saygınlık, değer görme, yakınları ziyaret, yenilik arama güdüsü, yeni insanlarla tanışmak, yalnızlığı gidermek, gündelik yaşamdaki rutinin dışına çıkma, fantezi şeklinde sıralanabilir (Swarbrooke ve Horner, 1999: 54). Motivasyon kültürel şartlar ve bireyler açısından incelendiğinde, öncelikle turistin ev ortamı (normal yaşantısı) ve kültürel koşulları tanımlanmalıdır. Smith (1979) orta sınıf Kalifornia örneğinin seyahat motivasyonları arasında “kültüre özgü faktörler” olarak tanımladığı bir motivasyon unsurundan söz etmiştir. Smith, kendi ekonomik ve sosyal durumlarını değerlendirirken toplum genelini veya dünya geneli gibi ölçütler yerine kendi yakın çevrelerini (özellikle de komşularını, arkadaşlarını) baz aldıklarını anlatan “keeping up with the Joneses” deyimini kullanmış ve temel motivasyonun bu baskıdan kaçmak olduğunu ifade etmiştir (Dann, 1981: 189)

Turistleri seyahate yönlendiren motivasyonlarla ilgili çeşitli çalışmalar yapılmış ve turistleri seyahate yönlendiren etkenler motivasyon temelli açıklanma yoluna gidilmiştir. Bu nedenle turist motivasyonu üzerine çalışma yapan araştırmacılara değinilecek ve başlıklar halinde açıklanmaya çalışılacaktır.

1.4.1. Alexander Grinstein ve Turist Motivasyonu (1955)

Tatil güdülenmesi ve davranışı konusunda ilk çalışma Grinstein (1955) tarafından yapılmıştır. Tatilin neden gerekli olduğu, seyahatin psikodinamiklerinin neler olduğu ve iyi bir tatilin nasıl oluştuğu sorularına yanıt arayan Grinstein, tatilin kültürün farkına varmayı sağladığını, gerçekliğin ve taleplere dönük kısıtlamaların en aza indirilmesini sağladığını ifade etmiştir (Grinstein, 1955: Özet). Grinstein (1955), tatil güdülenmesi ve davranışın altında yatan temel psikolojik etmenlerin birçoğuna değinmiş, olağan yaşamın gereklerinden “kaçma” diye bir gereksinimden bahsetmiş ve bu gereksinimin ancak yer değiştirme ile en iyi şekilde karşılanabileceğini ileri sürmüştür (Grinstein 1955’den akt. Rızaoğlu, 2012: 60).

1.4.2. H.Peter Gray ve Turist Motivasyonu (1970)

Gray (1970) zevk amacıyla yapılan gezilerin nedenlerini, gezinme isteği (wanderlust) ve güneş isteği (sunlust) biçiminde ikiye ayırmıştır. Turizm olayına katılmanın temel nedeninin kısa bir süre için dahi olsa bir başka yerde bulunmak ve rutin günlük yaşamın kısıtlamalarından ve baskılarından kaçmak olduğu söylenebilir. Barutçugil Gray'ın gezme tutkusunu ve güneş tutkusunu şu şekilde açıklamıştır (akt. Barutçugil, 1989:34);

- **Gezme Tutkusu:** Bilineni bilinmeyenle değiştirme arzusu olarak tanımlanır. Alışılmışları terk etme, farklı yerleri, insanları ve kültürleri tanıma ve geçmişin kalıntılarını yerlerinde görme amacıyla seyahate çıkılması bu güdünün bir sonucu olarak kabul edilir.
- **Güneş Tutkusu:** Belirli bir amaç için yaşanılan yerde bulunandan daha uygun bir ortamın bir başka yerde bulunmasına bağlı olarak doğan seyahat türünü ifade eder.

1.4.3. Graham Dann ve Turist Motivasyonu (1977-1981)

Graham Dann 1981 yılında yazdığı bir yazısında Lundberg'in (1972) araştırmalarının azlığından yakınmakta ve turist motivasyonlarının "insanlar neden seyahat eder" sorusuna bir yanıt olduğunu dile getirmektedir (Dann,1981:189).

Graham Dann 1977 yılında yazdığı "Anomie and Ego Enhancement and Tourism" adlı yayınında turist motivasyonu araştırmalarında turistlerin seyahatlerinde ne yaptıkları sorusunun ihmal edildiğine değinmiş ve bu soruya cevap aramak için çalışmalar yapmıştır. Dann (1977) özellikle turistlerin kendilerinden kaynaklanan kuralsızlık ve benlik geliştirme üzerine kurulmuş olan itme faktörlerine değinmiştir. Dann'a (1977) göre bu faktörlerin varlığı insanda bir fantezi dünyasının oluşmasına sebep olur. Kaçış planlarının bunlardan birisi olduğuna değinen Dann 1976 yılında Barbados'da kış turistleri ile görüşmeler yapmış ve çalışmanın sonucunda seyahat için en büyük motivasyonun "kaçış" olduğuna değinmiştir. Bu kaçışı ise, rutinden kaçış, tanıdık olandan kaçış, bildik olandan kaçış, sıradan ve olağan olandan kaçış olarak yorumlamıştır (1977:185).

Dann'a (1977) göre turist, tatildeyken modanın sınırlarını aşar, normalde yanlış veya uygunsuz gördüğü öyküleri anlatır, gösterişli giysiler giyer, egzotik yemekler yer, sarhoş olur, cinselliğe daha çok müsamahakârdır, kişinin saatleri (düzeni) değişir, gece yarılarna kadar kalıp yüksek sesle yerel müzikler dinler. Turistin normal yaşamda hoş karşılanmayan bu tür davranışların keyfini çıkardığını ifade etmiştir (s:185).

Dann (1977) kaçış ve nostalji arama gibi faktörlerin itme faktörleri olduğuna değinmiş ve bu faktörlere başvurarak "kuralsızlık (anomie)" ve "benlik yükseltme (ego enhancement)" olmak üzere iki motive edici kavramdan bahsetmiştir. Fakat burada dikkat edilmesi gereken şey kuralsızlık kavramının turizm ile çok fazla ilişkilendirilmemesidir. Dann kuralsızlık teriminin "*bütünleştirici gücünü kaybetmiş, kanunsuzluk vb. düşüncelerin hâkim olduğu toplumu*" ifade ettiğini belirtmiştir. Ayrıca kuralsızlık-anomi durumunun savaşılar, grevler, futbol holiganlığı ve çatışmanın olduğu yerlerde geçerli olduğunu vurgulamıştır.

Dann'ın (1977) burada anomi-turizm ilişkisinde ifade etmeye çalıştığı şey kişinin normal yaşamının dostları, akrabaları, ailesi ile sınırlı görüşmesine izin verdiğini belirtmiştir. Dann anomi kavramını açıklarken sosyal yabancılaşmanın neden olduğu bir kuralsızlık durumundan bahsetmiştir. Dann'a göre kişinin sosyal etkileşim ihtiyacının normal yaşamını sürdürdüğü alandan başka bir yerde giderilebilecektir. Dann, bu ihtiyacın giderilebileceği bir zaman dilimi olarak "*tatil zamanlarını*" vermiştir (Dann, 1977: 186-187)

Bir diğer motivasyon ise benlik yükseltmedir. "Benlik yükseltme" yine kişinin ihtiyacından türemiştir. Sosyolojik söylemde başkaları tarafından tanınma arzusu statü açısından yorumlanır. Bir turist bilmediği bir yere gidip orada edindiği bilgilerle kendini iyi hisseder. Ayrıca döndükten sonra seyahat deneyimlerini anlatır ve benliğini (egosunu) yükseltir. Kişi eğer prestijli bir yere gidiyorsa daha yüksek statüde olduğunu hissedebilir. Eğer geldiği yere göre daha geride kalmış bir yere gidiyorsa o zaman ev sahibi toplum üzerinde hükmedici bir etkiye sahip olabilir (Dann, 1977: 187).

Dann'a (1977) göre seyahat sadece potansiyel turistlerin bazı ihtiyaçlarını yerine getirilmesini temsil etmez, aynı zamanda insanlara günlük yaşama alternatif başka bir dünya da sunar. Seyahat esnasında kişi dünyadaki isteklerini yerine getirir. Dann bunun altında fantezi duygusunun yattığını ifade etmiş ve fantezi kavramına, bir istek veya

arzu, mevcut rolün beklentileri açısından yerine getirilmeyen bir ihtiyacın dışı vurulumu olarak açıklama getirmiştir. Dann'a göre birey seyahat ile fantezi dünyasında monotonluktan kurtularak daha tatmin edici deneyimler yaşamaktadır (s: 188). Beeton (2006), Dann'ın turist motivasyonları çalışmalarından hareketle Dann'ın yedi motivasyon kategorisini şu şekilde sıralamıştır (s: 36-37);

- 1- Sıradan ortamdan dünyadan kaçmak (kuralsızlık)
- 2- Keşfetme ve kendini geliştirme (benlik geliştirme)
- 3- Rahatlama (kuralsızlık)
- 4- Prestij (benlik geliştirme)
- 5- Daha az kısıtlı davranış (benlik geliştirme)
- 6- Akrabalık ilişkilerinin geliştirilmesi (kuralsızlık (anomie))
- 7- Sosyal etkileşimin kolaylaştırılması (kuralsızlık (anomie))

Özetle Dann (1981), turizmdeki itme ve çekme faktörlerine odaklanmıştır. İtme faktörleri, anomie (kuralsızlık) ve benlik yükseltmeyi ifade eder. Anomie, kuralsızlık ve anlamsızlık, benlik yükseltme ise, bireyin konum yoksunluğu ile ilgilidir. Seyahat, resmiyetin geçici olarak azalması ve kişinin başkalarının gözünde saygısını kazanması için bir fırsat olarak görülmektedir. İtme faktörlerine örnek olarak kişinin doğal ortamından, çevresinden kaçması, kendini değerlendirmesi, rahatlama, dinlenmesi, sosyal etkileşimde bulunması, akrabalık ilişkilerini artırması sayılabilir. Çekici faktörlerine örnek olarak ise, güneş, doğa, yerli ile ilişkiler, dostluklar örnek olarak verilebilir (Dann, 1981: 191).

Dann'a (1981) göre önemli olan ilgili destinasyonda kişinin doğal ortamındaki kurallarının yokluğu ve ev ortamındaki baskı arasındaki ayrımdır (Dann, 1981: 191).

1.4.4. Hasan Olalı ve Turist Motivasyonu (1981)

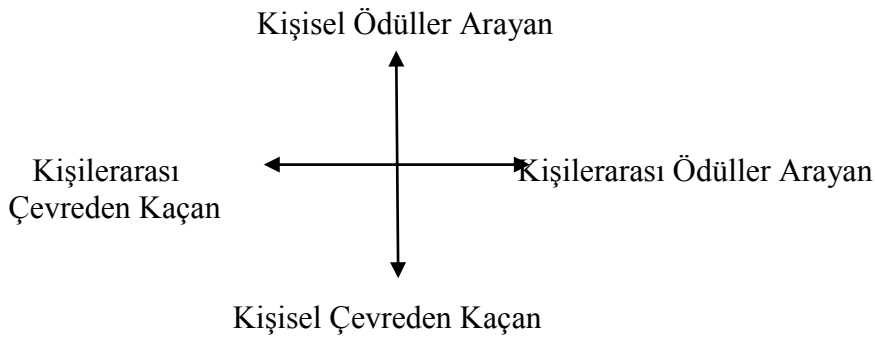
Olalı (1981), insanları seyahate yönelten nedenleri iç ve dış motifler çerçevesinde incelemiştir. Olalı'ya göre iç motifler, merak, din, kültür ve eğitim, dinlenme ve eğlence, spor, sağlık olarak tanımlanmış, dış motifler ise, reklam ve propoganda ve yeni

turistik bölgelerin turizme açılması olarak kaleme almıştır. Olalı iç motiflere şu şekilde açıklama getirmiştir (s: 30-34);

- 1- **Merak**, psikolojik bir nedendir. Bu psikolojik unsur, ilkçağlardan günümüze kadar turistik hareketlerin önemli bir nedeni olmuştur.
- 2- **Dini** inançlar ise özellikle ortaçağlarda önemli rol oynamıştır. Olalı'nın (1981) bir ifadesine göre Ortaçağlarda hemen hemen bütün dinlerin rehberleri, dini kurallar arasında, kutsal şehirlerin ziyaretini müminlerine emrederken, yalnız dini bir borç yüklemiş olmuyor, aynı zamanda ekonomik bir hareket oluşturuyorlardı.
- 3- **Kültür ve eğitim** insanlardaki öğrenme isteğinin bir görünüşüdür. Kültür ve eğitim nedeni, özellikle Rönesans devrinde turistik hareketleri etkilemiştir.
- 4- **Dinlenme ve eğlence** amacı, bir taraftan teknik buluşların mesafe kavramında meydana getirdiği değişiklikten, diğer taraftan refah derecesindeki artıştan sonra mümkün olmuştur.

1.4.5. Mannel ve Iso Ahola ve Turist Motivasyonu (1984-1987)

Iso-Ahola'nın (1984) iki boyutlu boş zaman teorisindeki iki motivasyonel güç aynı anda bireylerin boş zaman davranışlarını da açıklar. Bir taraftan günlük yaşamın dışına çıkmak için boş zaman aktiviteleri bir fırsat sağlar.

Şekil 1.2: Boş Zaman Motivasyon Teorisi: Kaçan ve Arayan Boyutu

Kaynak: Iso-Ahola,1984:111'den akt. Mannel ve Iso-Ahola,1987:323

Günlük çevreden kaçarak bireyler kişisel veya kişilerarası (oda arkadaşı, aile üyeleri, akraba) dünyayı geride bırakırlar. Birey kişisel problemlerden, sıkıntılardan,

başarısızlıklardan, zorluklardan daha doğrusu günlük dünyasından kaçabilir. Diğer taraftan, boş zaman etkinliklerine katılarak psikolojik bir ödül almaktır. Kişisel ödüller gelişimi sağlayan, yetişkinlik, ustalık, öğrenme, araştırma rahatlama vb. duyguları içermektedir. Bu teori turizme uyarlandığında turizm bu iki motivasyonel gücün arasındadır. Rutinden kaçış ve psikolojik ödüller için rekreasyonel fırsatları arayıp psikolojik yararlar olarak incelenmektedir. Mannel ve Iso-Ahola'ya göre turizm davranışı bu teori çerçevesinde yorumlanabilir (Mannel ve Iso-Ahola, 1987: 323-324).

1.4.6. İsmet Barutçugil ve Turist Motivasyonu (1989)

Barutçugil (1989), insanların turizm olayına katılmalarına yol açan güdülerini incelerken öncelikle katılımın niteliğine göre turistleri iki ana gruba ayırmıştır (s: 34);

- İş Seyahati Turistleri: Bu grup belirli bir yere gitmek zorunda bulunan kişilerdir. İşadamları, dost ve akrabalarını ziyarete gidenler ve ortak ilgi nedeniyle seyahat edenler bu gruptadırlar.
- Tatil turistleri: Bu gruptaki insanlar büyük ölçüde seçme özgürlüğüne sahiptir. Gelirlerinin ve boş zamanlarının bir kısmını turizm olayına katılmak üzere ayırıp ayırmamaya kendileri karar verirler

Barutçugil (1989), insanların turizm olayına katılmasında, tatmin edilmemiş bir dizi gereksinimin bulunması ve bunların başka bölgelere veya ülkelere seyahat ederek karşılanabilmesi umudunun varlığından bahsetmektedir. O'na göre İhtiyaçların sıralaması göz önüne alındığında turizmin sağlayacağı tatmin duygularının daha çok üst basamaklardaki gereksinimleri gidermeye yönelik olduğu görülebilir. *“Turizm olayına katılmada itici rol oynayan; macera arayışı, yeni bir benliğin kazanılması, yeni bir bilgi ve deneyimin heyecanının yaşanması, önyargıların kırılması, değişikliğin ve özgünlüğün zevki gibi duygu ve düşünceler, daha çok bilişsel bütünleşme ve kendini gerçekleştirme gibi üst düzeydeki psikolojik gereksinimlerin arasında yer almaktadır”* (s: 36).

Barutçugil (1989), insanların turizme katılmalarını etkileyen psikolojik faktörlerin belirsizliğinden bahsetmektedir. Aynı zamanda turizmde, kim, nerede, ne zaman ve nasıl sorularına yanıtların verilmesinin oldukça kolay olduğunu, niçin sorusuna yanıt ararken ve turistin tatmin olma düzeyini tahmin ederken ve değerlendirirken önemli

belirsizliklerle karşılaştığını ve kesin ifadeler kullanma olanağının bulunmadığını ifade etmiştir (s: 36).

1.4.7. Philip L.Pearce ve Turist Motivasyonu (1988-1991-1993-2005)

Turist davranışları üzerine çalışan Pearce 1988, 1991 ve 1993 yıllarında, “Seyahat Kariyer Basamakları” (Travel Career Ladder) üzerinde çalışmıştır. Seyahat kariyer basamakları (TCL) beş farklı düzeyde oluşan turist motivasyonunu açıklar (Pearce, 2005: 52-53);

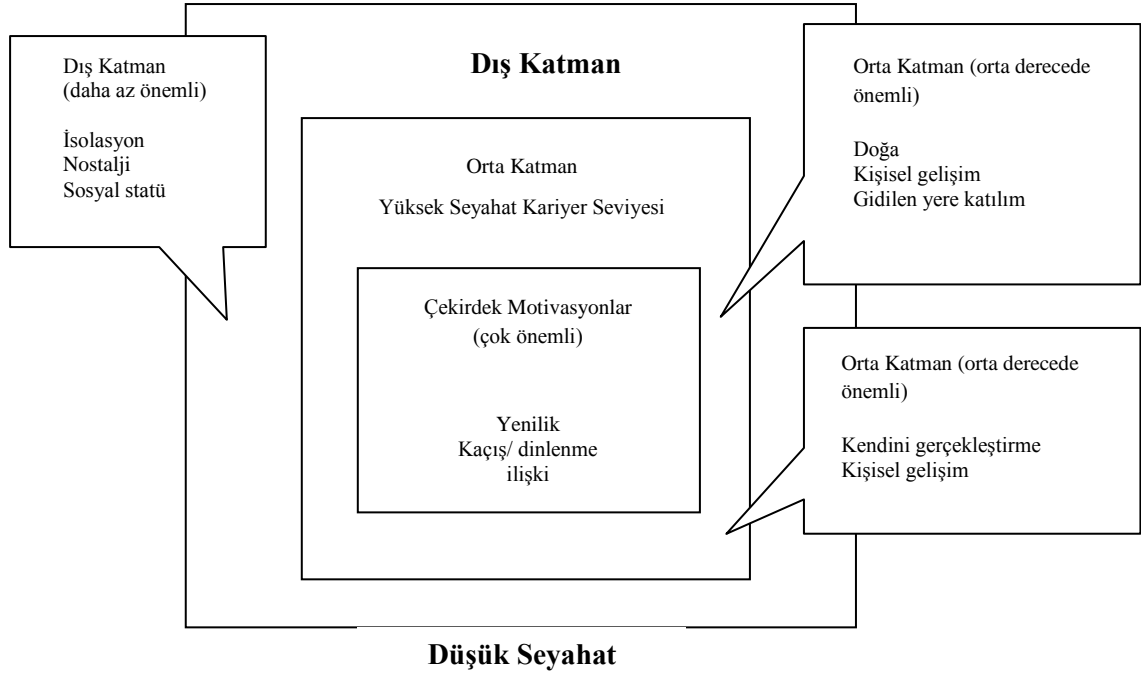
- Dinlenme İhtiyacı
- Güvenlik İhtiyacı
- İlişki, akrabalık İhtiyacı
- Benlik saygısı ve gelişim İhtiyacı
- Kendini gerçekleştirme İhtiyacı

Seyahat ihtiyaçları Maslow’u takip etmektedir. En düşük seviyede rahatlama ihtiyacı, sonra güvenlik ihtiyacı, onun üzerinde ilişki kurma ihtiyacı, benlik saygısı ve benlik gelişim ihtiyacı ve en üst seviyede ise kendini gerçekleştirme ihtiyacı vardır (Pearce, 2005: 53).

Seyahat Kariyeri, turistlerin tatil aşamalarını, tanımlayabilen dinamik bir kavramdır. Kişilerin seyahat kariyerleri, işyerindeki gibi bir önceki seyahat deneyimlerinden etkilenir ve yaşam sahnesindeki durumsal faktörlerin etkisi altındadır. Seyahat motivasyonları seyahat kariyerlerinin durumuna göre karakterize edilebilir. Seyahat kariyerleri için, seyahat tecrübesi, yaş ve yaşam döngüsü gibi birleşik bir değerlendirme yapılabilir (Pearce, 2005: 53).

Pearce 1988, 1991 ve 1993 yıllarından sonra 2005 yılında yaptığı başka bir çalışmada seyahat kariyer kalıpları adını verdiği yeni bir motivasyon modeli açıklamıştır. Seyahat kariyer kalıplarında seyahat motivasyonları için üç önemli katman sunmuştur. Her bir katman farklı seyahat motivasyonlarını içermektedir. Modelin merkezinde çok önemli olan çekirdek motivasyonlar vardır. Çekirdeği çevreleyen bir sonraki katman, orta derecede önemli seyahat motivasyonlarıdır. Kendini gerçekleştirme ve kişisel gelişim

ile ilişkili seyahat motivasyonlarıdır. Dış katman ise, daha az önemli fakat daha yaygın olan “isolasyon, nostalji ve sosyal statü” gibi seyahat motivasyonlarıdır (Pearce, 2005: 79).

Şekil 1.3: Seyahat Kariyer Kalıpları Kavramı (TCP)

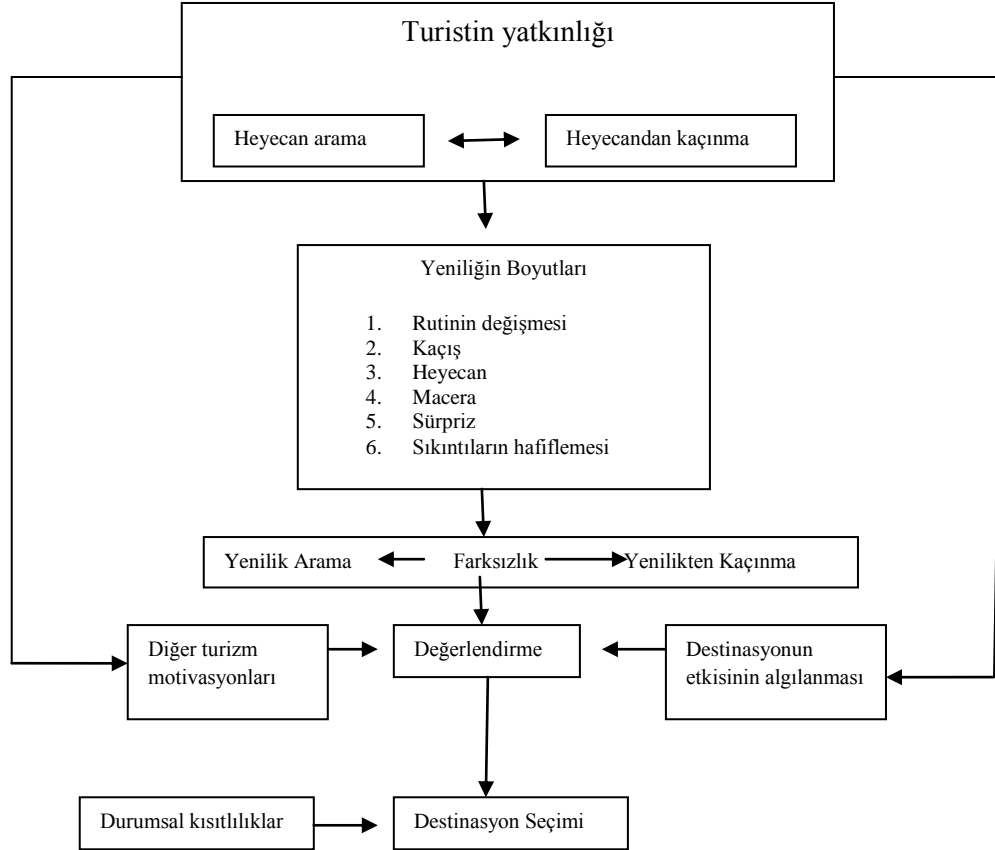
Kaynak: Pearce, 2005: 79

1.4.8. Tae-Hee Lee ve John Crompton Turist Motivasyonu (1992)

Turizm motivasyonları, potansiyel turistlerin normal hayatlarında yapamadıkları ihtiyaç ve arzularına ilişkin kelimelerle çevrilidir. Lee ve Crompton'a göre (1992) insanlar, farklı yerlerde yeni deneyimler yaşamak için seyahat etmektedirler. Bu yeni deneyim arayışı insanların normal yaşamlarında deneyemedikleri beklentileri ile ilişkilidir. Seyahatlerde yaygın olan arzular, yenilik ve uyarılımdır (s: 732-733).

İnsanların yeni yerler görmek, yeni şeyler yapmak veya farklı insanlar tanımak gibi değişim ihtiyaçları vardır. Seyahat insanlara istedikleri bu değişimin farklı bir şeklini sunmaktadır. Turizm, insanlara normal zihin yapısından, çevresinden veya yaşam tarzından kısacası gerçeklerden geçici olarak uzaklaşmak ve yaşamın sorunlarından kaçma fırsatları sağlar (Lee ve Crompton, 1992:735). Dumazedier'e (1967) atıfta

bulunan Lee ve Crompton (1992) seyahatin ikincil gerçeklikte yaşanan bir çeşit oyun olduğundan bahsetmişlerdir. Yazarların ifadesine göre; turistler, zengin veya fakir, ilkel veya çağdaş bir şekilde günlük yaşamındaki göre daha değişik bir rol oynamaktadır. Seyahat, insanların turizm aracılığı ile fantezilerini gerçekleştirmelerini sağlar. Lee ve Crompton (1992) tüm bunlara ek olarak seyahatlerin garip, tehlikeli, olağandışı ve bilinmeyen riskleri içerdiğinden bahsetmişlerdir (s:736).

Şekil 1.4

Eğlenceye Yönelik Destinasyon Seçim Sürecinde
Yeniliğin Rolüne İlişkin Bir Model

Kaynak: Lee ve Crompton, 1992: 735

Crompton, tekdüzeliği kırmanın yolunu çoğu durumda ya farklı yere gitme veya çalışma ortamındaki egemen toplumsal koşulları ve yapıyı değiştirme olanağı görmektedir. Dolayısıyla tekdüzeliği kırma, bir insanın seyahati için temel bir güdülenme olmaktadır. Bilinen tüm seçenekler karşısında, belli bir tür tatil veya çekim yeri seçiminde insana kılavuz olarak hizmet eden belirleyici çoğu güdüyü belirlemek

mümkündür. Crompton, zevk amaçlı tatiller için turistik güdüleri iki kümede toplamaktadır (akt. Rızaoğlu, 2012: 64).

- Sosyo-Psikolojik Güdüler
 - ✓ Olağan çevreden kaçma
 - ✓ Benlik (özü) değerlendirme ve araştırma
 - ✓ Rahatlama
 - ✓ Saygınlık
 - ✓ Geçmişe özlem (geçmişini arama)
 - ✓ Akrabalık ilişkileri (kan bağı) geliştirme
 - ✓ Toplumsal etkileşim
- Toplumsal Güdüler
 - ✓ Yenilik
 - ✓ Eğitim

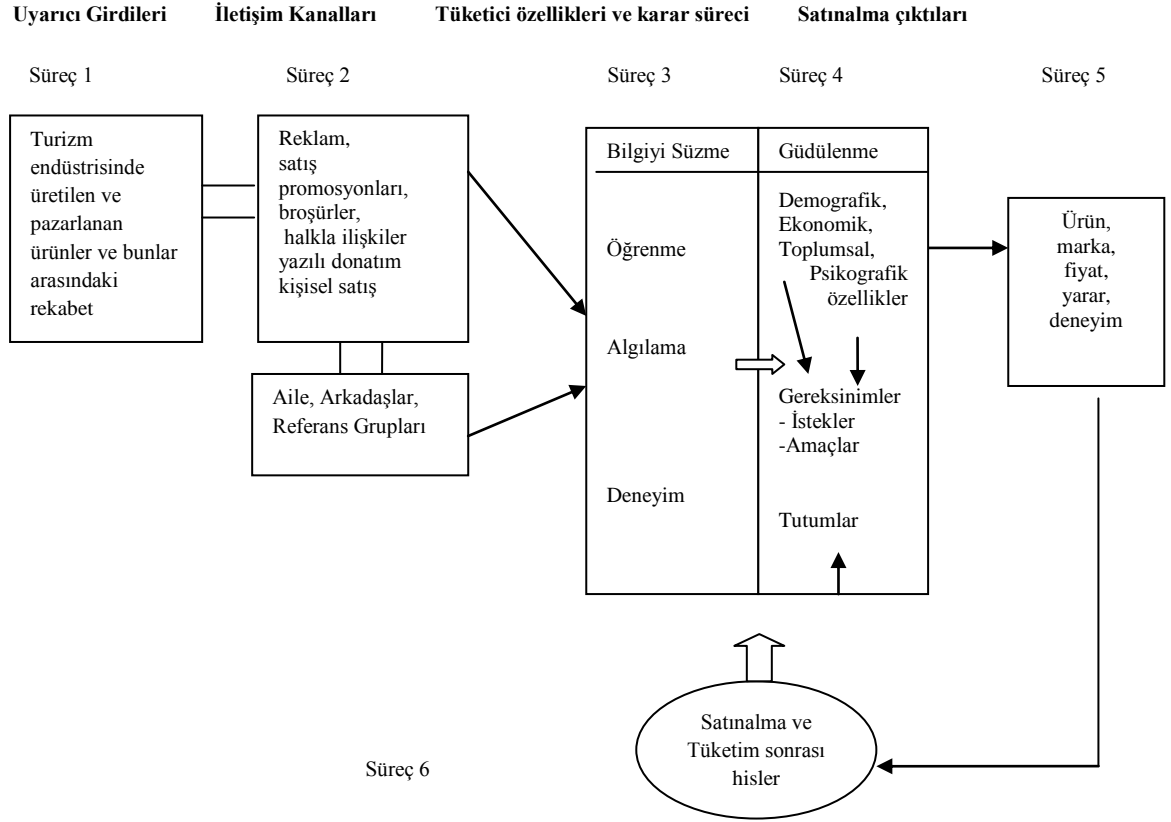
1.4.9. Victor Middleton ve Jackie Clarke ve Turist Motivasyonu (1994)

Turist davranışını açıklamak için ortaya konan en önemli modellerden birisi Middleton tarafından 1994 yılında geliştirilen uyaran-tepki modelidir. Bu model, müşterinin özelliklerini ve karar alma süreçlerini merkeze alır ve modeldeki diğer unsurların birbirlerini etkilediklerini öne sürer (Genç, 2009:270).

Middleton ve Clarke (2001), seyahat ve turizm için altı temel motivasyon açıklamışlardır (s: 72-73);

- **İş/ Çalışma ile İlgili Motivasyonlar:** Kamu ve özel sektörün, sergileri, konferansları, toplantıları ve kısa süreli kursları takip etmek gibi amaçlar için insanlar uzağa seyahat ederler.
- **Fiziksel/ Psikolojik Motivasyonlar:** Yürüyüş, kayak, golf, yelkenli gibi açık hava etkinliklerine ve kapalı spor salonlarında çeşitli spor aktivitelerine

katılmayı ifade eder. Bu motivasyonla seyahate çıkanlar sağlık ve zindelik peşindedirler. Dinlenme/ rahatlama/ günlük yaşamın stresinden uzaklaşma, sıcaklık, güneş ve kumsalda dinlenme...bu motivasyonlar arasındadır.

Şekil 1.5: Seyahat ve Turizm İçin Satınalma Davranışında Uyarıcı-Tepki Modeli

Kaynak: Middleton ve Clarke, 2001: 77

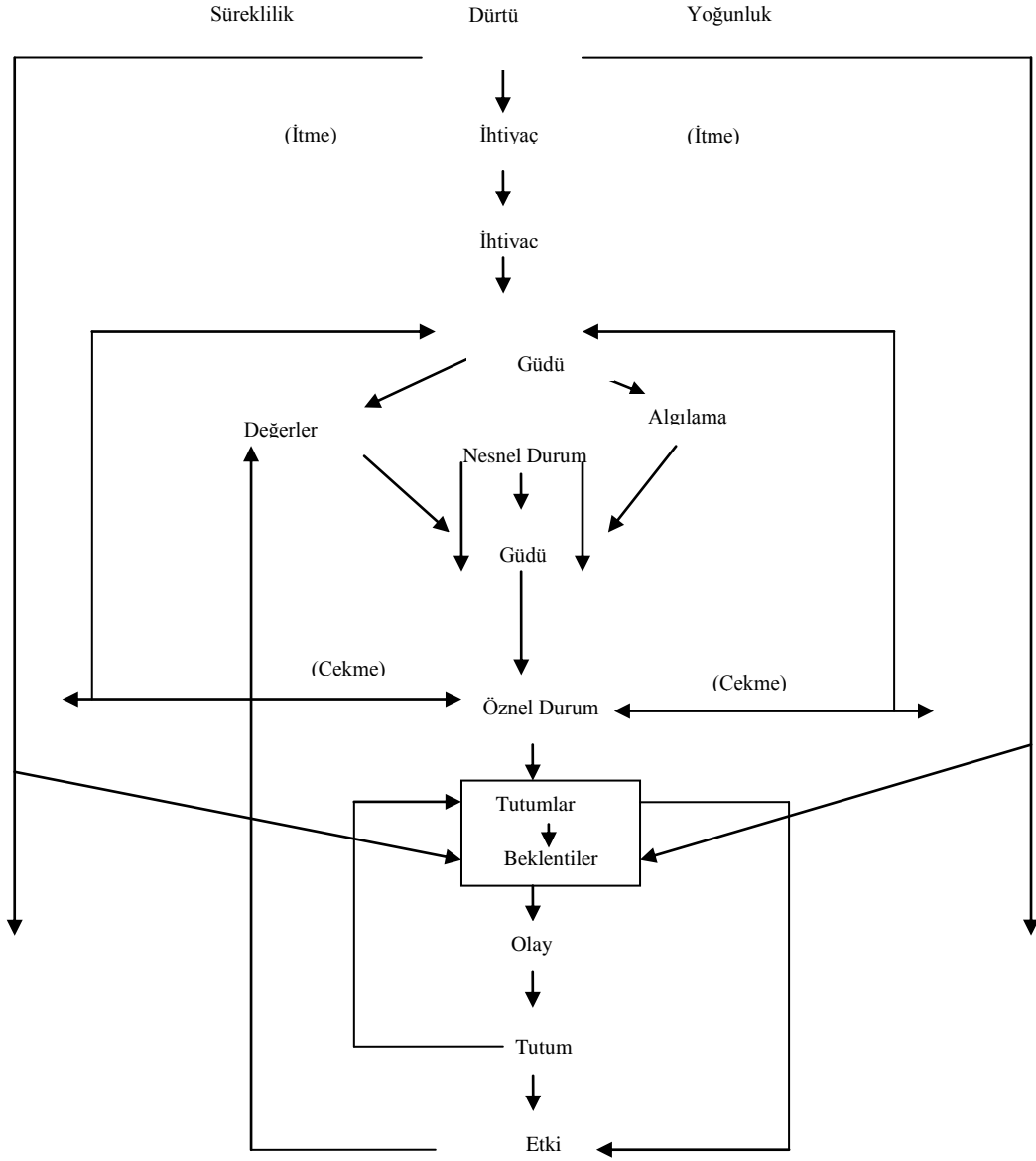
- **Kültürel/ Psikolojik/ Kişisel Eğitim Motivasyonları:** Festivallere, tiyatrolara, müzelere gitmek, aktif veya seyirci, oyuncu ve gönüllü olarak bu faaliyetlere katılmak bu tür motivasyonlar arasında sayılabilir. El sanatları, etkinlik kursları gibi kişisel ilgilere yönelik kurslara katılmak. Kültürel ve doğal mirasa sahip destinasyonları ziyaret etmek bu motivasyonlardan hareketle yapılan seyahatlere bir örnek olarak verilebilir.
- **Sosyal/ Kişilerarası ve Etnik Motivasyonlar:** Akraba ve arkadaşları ziyaret etmek. Cenazeden düğüne kadar çeşitli sosyal olaylarla ilgili seyahat etmek.

Doğum yerini, tarihsel kökenlerini aramak ve ziyaret etmek bu motivasyonlar arasındadır.

- **Eğlence/Keyif/İyi vakit geçirme Motivasyonları:** Spor karşılaşmalarını veya ilginç diğer olayları izlemek, temalı parkları ziyaret etmek, rutin olmayan bir şekilde alışveriş yapmak bu motivasyonlardandır.
- **Dini Motivasyonlar:** Dini motivasyonlar arasında hac yolculuğuna katılmak, meditasyon ve sağlık için inzivaya çekilmek örnek verilebilir.

1.4.10. Juergen Gnoth ve Turist Motivasyonu (1997)

Gnoth (1997), her bir güdünün davranışların amaçlarının farklı bir türü olduğunu fakat motivasyonun insan iletişimlerinin sonuçlarını içerdiğini ifade etmiştir. Gudu ve motivasyonlar arasındaki farka değinen Gnoth (1997), bunu güdülerin insanları bir yandan harekete sürüklerken diğer taraftan farklı insanların farklılıklarını açıklamayı sağladığı düşüncesiyle açıklamıştır (Gnoth, 1997: 287).

Şekil 1.6: Motivasyon ve Beklenti Oluşum Süreci

Kaynak: Gnoth, 1997: 297

1.4.11. Hasan Zafer Doğan ve Turist Motivasyonu (2004)

Doğan (2004) insanları seyahate yönelten motivasyonları dönemsel olarak incelemiştir. Doğan'a (2004) göre kimi güdüler belirli tarihsel dönemlerde insanların gezi davranışlarını yönlendirmede daha etkili olmuştur (ss :17);

“Eski Mısır, Yunan ve Roma uygarlıklarında, zengin sınıflar dinlenmek, yeni yerler ve insanlar tanımak ve saygınlık kazanmak amacıyla yolculuklar yapmışlardır”.

“Ortaçağ’da hac, önemli yolculuk güdüsü durumuna gelmiştir. Başlangıçta hac, kutsal yerlere dinsel amaçlarla yapılan geziler niteliğindedir. 17. ve 18. yüzyıllarda, zengin gençlerin bilgi ve görgülerini artırmak için başka ülkelere gitmeleri oldukça yaygındır. 19. yüzyılda ise, çeşitli Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan kaphıcalar ve kıyı merkezleri, sağlık ve dinlenme güdüsünün, insanları yolculuk yapmaya yönelten başlıca etmen haline gelmesiyle sonuçlandı”.

“Günümüzde ise, her kesimden çok sayıda insan çok çeşitli nedenlerle yolculuk yapmaktadır. Ancak dinlenme, eğlenme ve yeni yerler görme isteğinin, insanları yolculuk yapmaya yönelten başlıca etmenler oldukları söylenebilir”.

Turistlerin beklentileri, bir ölçüde güdeleri ve alışkanlıkları ile ilgilidir. Turist belirli gereksinimleri doyumak için geziye çıkmaktadır. Turist içinde yetiştiği, alıştığı koşulları gittiği yerde tümüyle terk etmeyi istememekte; bu koşulların bir çoğunu, gittiği yerde de bulmayı beklemektedir (Doğan,2004:19).

Turistlerin gezi güdülerinden kaynaklanan beklentileri Doğan (2004) şu şekilde kümelendirmiştir (s:19-20).

- Turistlerin birçoğu, merak duygusu ve yeni yerler görme isteğiyle yolculuğa çıkmaktadırlar. Bu turistler, alıştıklarının dışında bir çevre; değişik doğal, tarihsel, toplumsal ve kültürel yapıları görmeyi beklemektedirler.
- İnsanları yolculuk yapmaya yönelten temel güdülerden biri de, dinlenme isteğidir. Dinlenme isteğiyle hareket eden bir insan, gittiği yerde sessiz, gürültüsüz, temiz bir ortam bulmayı bekler.
- İnsanlar çalışma ortamında uymak zorunda oldukları katı kurallardan uzaklaşmak, daha özgür bir yaşam yaşayabilmek için de ortam değiştirirler. Böyle bir turist, rahat olmayı, istediğini yapmakta özgür olmayı, buna karşılık kendine hoşgörüyü yaklaşılmasını bekleyecektir.
- Özgür yaşama isteğiyle bağıntılı olarak, turist yönetsel ve bürokratik uygulamalardan kurtulmayı ister. Yaşamın büyük bölümü katı kurallar ve çeşitli

yönetimsel işlemler arasında geçen bir kimse hiç olmazsa dinlenmeyi, eğlenmeyi, gönlünün istediği gibi rahat ve özgür hareket etmek istediği bir zamanda, bu işlemlerin en aza indirilmesini ister.

- Turistler, gittikleri yerlerde alıştıkları sağlık ve rahatlık gibi yaşam koşullarını bulmayı beklerler.
- Turist bir yabancı olmakla birlikte, rahat edebilmek, yabancı olmanın verdiği rahatsızlığı atabilmek için alıştığı ve tanıdığı ortamı arar. Birçok turist, kendi ülkelerinin yaşam ortamının aynen taklit edildiği, alışık olduğu yemeklerin verildiği konaklama yerlerinde kalmak ister; ya da kalacağı yerlerde bu koşulları bulabileceğini umar.
- Bir yerde yabancı olma insanda güvensizlik duygusunu oluşturur. Bu nedenle turist güvenlik arar ve bekler. Bu tehlikelerin, hastalık olasılığının, hakaret ve ayıplamanın en aza indirildiği bir ortamın beklenmesidir.

Doğan (2004), bir kimsenin yolculuğa çıkmak istemesinde birkaç etmenin birlikte etkili olduğundan yola çıkarak yenilik isteği ve merak, güzellik duygusu, dinlenme, eğlenme, din, kültür ve eğitim, sağlık, meslek ve iş, spor, siyaset ve diplomasi, özlem duygusu, iştah, saygınlık gibi çeşitli amaçlarla seyahate gittiklerini ifade etmiştir. Örneğin, yolculuğa çıkan bir kişi, yeni şeyler görmeyi ummakta, rahat etmek ve dinlenmek istemekte, olanak varsa din ve tarih bakımından önemli yerleri ziyaret etmek istemekte, spor karşılaşmalarına gitmekte, müze ve sergileri gezmekte, bu arada birçok hediye eşyası alarak dost ve tanıdıklarının gözünde saygınlığını artırmayı amaçlamaktadır. Belirli etmenler belirli turist tipleri için daha fazla önem taşımakta, turist kabul eden ülkelere, turistlerin tek bir güdüden çok, güdüler birleşiminden etkilenerek yolculuk yaptıklarını bildiklerinden aynı anda çok çeşitli güdü ve beklentileri karşılamaya çalışmaktadır (s: 14).

1.4.12. Andrew Leep ve Heather Gibson ve Turist Motivasyonu (2008)

Yenilik arama ile birlikte buna bağlı olarak araştırmalarda yerini alan bir başka arayış ise duyu aramadır (sensation seeking). Duyu aramanın dört temel boyutu şu şekilde sıralanmaktadır (Lepp ve Gibson, 2008: 741);

- Heyecan arama,
- Deneyim arama,
- Sıkıntıya karşı duyarlılık,
- Şartlı refleksin bitimi

Duyu arayanlar değişkenlik, yenilik, karmaşıklık, yoğun duyular, deneyimler ve bu deneyimler uğruna fiziksel, sosyal, hukuki, finansal risk almaya razıdırlar. Duyu arayanlar, bu tarz riskli davranışlara katılmaya daha gönüllüdürler (Zuckerman, 1994:27, akt. Lepp ve Gibson, 2008:742).

Duyu arama turizm araştırmalarında da kullanılmaktadır. Örneğin, Gilchrist ve diğ. (1995) macera arayan turistlerin çoğunlukla duyu arama eğiliminde oldukları ile ilgilenmiştir (Gilchrist ve diğ. 1955'den akt. Lepp ve Gibson, 2008: 742).

1.4.13. Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi ve Turist Motivasyonu

İnsan ihtiyaçları hayatın devamı için mutlaka karşılanması gereken zorunlu ihtiyaçlar, kültürel ihtiyaçlar ve lüks ihtiyaçlar şeklinde üç gruba ayrılır. Bu sınıflandırmaya göre turizm ihtiyacının yerini tartışan Toskay (1978) zaman içinde gelir ve boş zaman sürelerindeki değişmeye paralel olarak zorunlu ihtiyaç grubuna giren turizm ihtiyacının I. Dünya savaşına kadar lüks ihtiyaçlar kategorisinde, 1960'lara doğru kültürel ihtiyaçlar kategorisine geçtiği sonraları ise, güçlenen fiziki ve psikolojik motifler nedeniyle zorunlu ihtiyaçlar kategorisine doğru kaydığını ifade etmiştir (s. 104). İnsanı harekete geçiren güç, mevcut ihtiyacın doyurulmayışının bir sonucu olarak ortaya çıkan gerilim tarafından üretilir. İhtiyaç karşılandıkça gerilim azalır. Bu azalma güdünün etkisini de azaltır (Altunışık ve İslamoğlu, 2003: 24-25, İslamoğlu, 2008: 130).

Lanquar (1985), insan gelişiminde grupların ve insanların davranışlarını, ihtiyaçlarını ve güdülerini gösteren ve en düşüğünden en yükseğine kadar toplumumuzun temel karakterini ve gelişim çizgilerini belirten hiyerarşik beş eksen saptanabileceğini ifade etmiştir (s. 29);

- Maddi geçim ve yaşama,
- Kişinin mal ve can güvenliği
- Bir grup veya topluluğa ait olma (kişisel ilişkiler sistemi)

- Toplum tarafından kabul edilen kişisel değer ve başarı
- Kişiliğin oluşumu ve gelişimi

Turistik tüketimin özelliğini anlamaya yönelik kuramlardan birisi Maslow'un geliştirdiği "İhtiyaçlar Hiyerarşisi"dir. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi, insanların turizm hareketlerine katılmaya yönelten güdüler bakımından önem taşımaktadır. Turizm, kendini gerçekleştirme güdüsünün karşılandığı bir davranıştır (Kozak, 2008: 217).

Tablo 1.1
Gereksinimler, Turistik Güdüler ve Turizm Davranışına Yansımaları

Gereksinimler	Güdüler	Turizm Davranışına Yansımaları
Fiziksel gereksinimler	Dinlenme	Kaçma, gerilimi azaltma, güneş gezintisi yapma, fiziksel gevşeme, zihinsel gevşeme
Güvenlik gereksinimleri	Korunma	Sağlıklı olma, eğlenme, tanışıklık arama, belirlilik içinde olma, kural ve düzen isteme
İlişkinlik Gereksinimleri	Sevme ve sevilme	Duygulanım, sevinç, grur duyma, benimseme, aile ile birlikte olma, akraba ilişkilerini sürdürme, arkadaş edinme, toplumsal etkinlikte bulunma, toplumsal etkileşim içinde olma, kişisel bağları sürdürme, kişilerarası ilişkileri geliştirme, köke (atalara) özlem ve bağlılık, etnik ilişkileri sürdürme, aile üyelerine sevgi ve bağlılık
Saygınlık Gereksinimleri	Başarı, Konum	Kendini başarılarına inandırma, ötekilere önemli olduğunu duyurma, saygınlık kazanma, toplumsal tanınma, benliğini geliştirme, profesyonel ve girişim ruhu olma, konum kazanma, güçlü olma, rekabet etme, bağımsız ve özgür olma, öze saygı duyma
Özgerçekleşim Gereksinimleri	Kendini aşma, doğasına uygun olma	Özü araştırma ve değerlendirme, kendini arama ve bulma, daha yüksek istekleri doyurma, aşağılık duygusundan kurtulma, yaratıcı olma, planlı olma
Bilme-anlama Gereksinimi	Bilgi edinme, bilgili olma, kültürlü olma	Kültürel bilgi alma, eğitim görme, merak için gezme, yabancı yerlere ve kültürlerle ilgi duyma
Güzelduyu gereksinimi	Güzeli arama, güzeli takdir etme	Çevresel güzellik arama, çevreyi koruma, manzara güzelliği arama

Kaynak: Rızaoğlu, 2012:74

Gereksinimlerin turistik güdüler ve turizm davranışına yansımalarının görüldüğü tablo 1.1'de Rızaoğlu (2012), fiziksel gereksinimler, güvenlik gereksinimleri, ilişkinlik gereksinimleri, saygınlık gereksinimleri, özgerçekleşim gereksinimleri, bilme ve anlama gereksinimi ve son olarak güzel duyu gereksinimlerinden bahsetmiştir (s. 74).

Tablo 1.2

Turizm Eğilimlerine Etki Eden GÜdüleyici Faktörler

Gereksinimler	Gidilen Yer veya Ürünlerdeki Değişimler	Politika ve Programlar Üzerine Sonuçları
Fiziksel Güvenlik	Politik kararsızlıklar ya da suçluluk oranlarının yüksekliği nedeniyle bilinen bölgelerin engellenmesi Yakın ve samimi yerlerin aranması	Yabancı çevrelerde yolcuların güvenliğini sağlayan mekanizmaların oluşturulması gerekliliği. Daha güvenli konaklamaların inşa edilmesi gerekliliği Politik kararsızlığın getirdiği kanıtlanmamış olumsuz imajların düzeltilmesi gerekliliği
Yolculuk sırasında hastalıklara karşı güvence	Yaşlı müşteriler güvenilir hastane olanaklarının olduğu yerleri ararlar. Acil tıbbi yardım ücretlerinin yükseltilmesi	Yolcuların tıp merkezlerine girişlerini düzeltme gereği Uluslar arası düzeyde sosyal güvenliği içeren ikili anlaşmaların geliştirilmesi gerekliliği Turizm acil yardım polisinin daha çabuk ulaşılar kılınması gerekliliği
Bölgesel bir kültüre ait olmak	Turistik animasyon ve düzenlemeleri içeren kararların özerkleştirilmesi Çok uluslu zincirlerin yerleşmesine karşı direnme	Özerkleştirilmiş turistik politikaların öneminin kabul edilmesi Muafiyetin geliştirilmesi gerekliliği Yerel veya bölgesel turistik animasyonların geliştirilmesi gerekliliği
Başkalarının kabul edilmesi (özellikle yabancıların)	Göreneklere ve dilleri nedeniyle yabancı ziyaretçi akışına karşı zayıf bir hoşgörü	Yerli nüfusa oranla daha az olan yabancı sayısının bilincinde olma gerekliliği
Gittikçe daha da karmaşıklaşan bir dünyada sadelik arayışı	“Basitleşmeye karşı istekliliğin “ veya tutuculuk töresindeki artış.	Çok çılgın olmayan ve aşırı derecede enerji israf etmeyen ama eğlendirici ve dinlendirici etkinliklerin Yolcuların özellikle de yaşlıların kısıtlanmışlık hissi yaratacak bazı sorunların en aza indirilmesi gerekliliği
Kişisel gelişme (Duygusal ve fiziksel)	Kirlenmemiş bir doğal ortamda dinlendirici etkinliklere duyulan talebin artışı Kısa bir zaman süresi içinde duygusal ve fiziksel yeteneklerin kullanımını sağlayan etkinliklere duyulan talebin artışı	Doğal bölgelere girişi düzeltme ve eksiksiz donatılar üretme gerekliliği Turistik tatil süresince çok geniş bir etkinlik yelpazesi düzenlemek ve bu etkinlikler süresince kullanılan donatılar ve programların karşılıklı sosyal ilişkilere en iyi şekilde olanak sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerekliliği.

Kaynak: Lanquar, 1985: 36-37

Lanquar (1985) ise tablo 1.2.'de gösterilen turizm eğilimlerine etki eden bazı güdüleyici faktörlerden bahsetmiştir. Yazara göre turizm eğilimlerine etki eden güdüleyici faktörler arasında, fiziksel güvenlik, yolculuk sırasında hastalıklara karşı güvence, bölgesel bir kültüre ait olmak, başkalarının kabul edilmesi, sadelik arayışı, kişisel gelişme olarak sıralamıştır (s. 36-37).

Tablo 1.3**Turist Motivasyonuna Yönelik Çalışmalar**

1955	Alexander Grinstein	Kaçma
1970	H. Peter Gray	Gezinme ve güneş isteği
1977-1981	Graham Dann	İtme faktörleri: Kaçış-nostalji arama (Kuralsızlık-Benlik Geliştirme) Çekme Faktörleri: Güneş, doğa,dostluklar
1981	Hasan Olalı	Merak-din-kültür ve eğitim-dinlenme ve eğlence
1987	Mannel ve Iso-Ahola	Psikolojik bir ödül Günlük yaşamın dışına çıkış
1989	İsmet Barutçugil	Macera-yeni bir benliğin kazanılması-yeni bilgi ve deneyimlerin kazanılması-kendini gerçekleştirme
1988-1991-1993-2005	Philip L.Pearce	Seyahat Motivasyonu Aşamaları (TCL) Dinlenme-güvenlik-ilişki-benlik saygısı-kendini gerçekleştirme
1992	Tae-Hee Lee ve John Cropmton	Yeni deneyim Değişim-Tek düzelikten sıyrılma Kaçış
1994	Victor Middleton ve Jackie Clarke	Satınalma davranışına ilişkin uyarıcı-tepki modeli
1997	Juergen Gnoth	Motivasyon ve beklenti oluşum süreci
2004	Hasan Zafer Doğan	Merak-dinlenme-kuralların dışına çıkma-özgürlük-rahatlık
2008	Andrew Leep ve Heather Gibson	Heyecan arama-deneyim arama- macera arama (duyu arama)

Tablo 1.3'te verildiği gibi turist motivasyonu üzerine yapılan çalışmaların temelde kaçış motivasyonu üzerine kurgulandığı görülmektedir. Kaçış motivasyonunun dışında, kendini gerçekleştirme, yenilik arama güdüsü temel turist motivasyonları arasında gösterilmektedir.

1.5. Turist Tipolojileri

Turist tipolojilerine ilişkin yapılmış çalışmalarda temelde üç farklı kişinin tipolojilerinden bahsedilmiştir. Bunlardan birincisi Cohen'in 1972'de yaptığı bir sınıflandırma, ikincisi Plog'un 1974'te yaptığı bir sınıflandırma, üçüncüsü ise 1977 yılında Smith'in yaptığı sınıflandırmadır. Bu sınıflandırmaların dışında turistler katıldıkları turizm türlerine çeşitli şekillerde, farklı yazarlar tarafından farklı farklı isimlendirilmiştir. Örneğin doğa turizmine ilişkin doğa turistleri Lindberg (1991) tarafından sıradan doğa turistleri, özel doğa turistleri, çetin (hard-core) doğa turistleri ve temel doğa turistleri olarak adlandırılmıştır. Bu nedenle bu çalışmada öncelikle Eric

Cohen, sonrasında Stanley Plog ve Valen Smith'in tiplendirme çalışmalarına değinilmiş sonrasında ise diğere çalışmalar ele alınmıştır.

1.5.1. Eric Cohen ve Turist Tipolojisi (1972-1974)

Eric Cohen (1972) "uluslararası turizm sosyolojisi" fikrini ortaya atan ilk kişidir. Turizm çalışmaları turistlerin gönüllülüklerine, gezi amaçlarına, tekrar gelip gelmemelerine, ne kadar uzaklıktan geldiklerine bakmaktadır (McCabe, 2005: 88). Cohen'in bu çalışması şu çalışmalara temel teşkil etmiştir (Foo ve diğ. 2004: 409);

- 1989 Dalen,
- 1994 Morrison, Hsieh ve O'leary,
- 1979 Perrault, Darden ve Darden,
- 1987 Plog,
- 1989 Smith,
- 1990 Urry

Turizm sosyolojisi çalışmalarında öncelikle turizmin sosyolojik bir olay olup olmayacağı tartışılmıştır. Bir grup araştırmacı turizm faaliyetini göç olayı ile sosyolojiye bağlamaya çalışırken bir grup sosyolog buna karşı çıkmıştır. Turizm faaliyetinin geçici bir yer değiştirmeyi içerdiğinden bahsetmişlerdir. Nash³ (1981) ise turizm sosyolojisinin boş zaman sosyolojisi ile açıklanmasını öne sürmüştü ve turisti boş zamanda seyahat eden kişi olarak tanımlamıştır. Cohen (1972-1974) ise, kitle turistleri, başıboş turistler, maceracı turistler gibi turist tipolojilerini tasarlamıştır. Cohen yaygın olan yanlış algılamaların aksine bütün turistlerin aynı olmadığına işaret eder. Cohen'e göre turistler tutum, davranış ve motivasyon açısından farklıdır (Cohen ve Dann, 1991: 157-158).

Cohen (1974) turistlerin acayip kıyafetler giydiklerini, yabancı olduklarını, pasif, yüzeysel, kolay aldatılabilecek tipler olduğunu ifade etmiş ve bu yüzden konunun daha derin olarak işleme eğiliminden bahsetmiştir. Cohen (1974) aynı zamanda günümüz

³ Nash, D. (1981) Tourism as an Anthropological Subject. Current Anthropology. 22:461-468.

turistinin açıkça tanımlanabileceğini bu yüzden birkaç sosyoloğun dışında turistleri ve turist rollerini tanımlamak için girişimde bulunulmadığını da belirtmiştir (s.527).

Buradan yola çıkılarak tipolojilerle ilgili çalışmaların temelini Cohen'in 1972'de yayınladığı "Towards a Sociology of International Tourism"- "Uluslararası Turizm Sosyolojisine Doğru" isimli çalışması olduğu söylenebilir. Eric Cohen (1972) adı geçen bu çalışmada, sosyologların çalışmalarında sosyal bir kavram olarak turizmin ihmal edildiğini dile getirmektedir. Cohen çalışmasında, turistlerin hem turizm işletmeleri hem de karşılayıcı ülke ile olan ilişkilerini temel alan uluslararası turizm kavramına teorik bir yaklaşım önermiştir (1972:164). Cohen'in ifadesine göre, yabancılik ve yenilik turistik deneyimlerin temel unsurları olmasına rağmen modern insan yabancı bir ortamda tamamen kaybolmaktadır. Bir kişi temelde yerli kültürü ve alışkanlıklarına bağlıdır. Bu geleneklerin terk edilmesi ve yeni / yabancı olan ortamda kalış süresi özellikle uzun süreli ise tatsız ve hatta tehdit edici bir hal bile alabilir. Çoğu turist gittiği yerde çevresinde tanıdık bir şeyler olmasını ve kendisine evini hatırlatacak (gazete, yiyecek, kendi ülkesinden bir kişi) bir şeyler olmasını ister (1972: 166). Cohen bu çalışmada dört turist tipolojisi önermiştir (1972: 167-169).

1. **Organize Olmuş Kitle Turisti:** Örgütlenmiş kitle turisti, en az maceracıdır ve seyahati boyunca kendi çevresel imgeleminde sınırlı kalır. Rehberli turlar, klimalı otobüsler örgütlü kitle turist prototipini temsil eder. Bu turistler paket turları satın alırlar. Seyahat planı önceden hazırlanmıştır. Alışıklık en yüksek, yenilik ise en düşük düzeydedir.
2. **Bireysel Kitle Turisti (The Individual Mass) :** Bu turist tipi organize olmuş kitle turistine benzer. Fakat bireysel kitle turistleri için tur bütünüyle önceden hazırlanmamıştır. Turist zamanının ve programının bazı kontrolleri konusunda söz sahibidir ve bir gruba ait değildir. Ancak temel düzenlemelerin hepsi bir seyahat acentası tarafından yapılmaktadır. Tanıdıklık baskındır. Bir önceki gruba göre yenilik tecrübeleri daha fazladır.
3. **Araştırmacı (kâşif) (The Explorer) :** Turistin bu türü gezisini kendisi planlar. Rahat bir konaklama yeri ve güvenilir ulaşım aracı arayışı vardır. Önceki türlere göre cesareti daha yüksektir. Ama yine de kendi çevresel imgelemini kolay kolay terkedemez. Bu konuda daha dikkatli olmaktadır. Yenilik baskın olmasına

rağmen turist kendini tamamen ev sahibi toplum içinde kaybetmez. Kendi temel rutinlerinin bazılarını korur.

4. **Başiboş Turist tipi (The Drifter):** Bu tür turistler kendi alışılmış yaşamlarından ve sürekli yaşadıkları yerlerdeki koşullardan daha fazla uzaklaşırlar. Bu tür turistler turizm işletmeleri ile bağlantı kurmazlar ve bu bağlantıyı ancak sıradan bir turistin yaptığını, sıradan turist deneyimlerinin ise sahte olduğunu düşünürler. Yerel halkın evlerini, yemeklerini ve alışkanlıklarını paylaşarak yerel halkın yaşamını deneyimlemeye çalışırlar. Başiboş turistlerin sabit bir güzergâhları ve zaman çizelgeleri yoktur. Bu türler tamamen ev sahibi kültüre kanalize olurlar. Yenilik en üst düzeydedir, tanıdıklık ise neredeyse tamamen kaybolmuş gibidir.

Cohen organize olmuş kitle turisti ve bireysel kitle turistini kurumsallaşmış turist rolleri adı altında incelemiştir. Bu iki türe göre turist rutin bir şekilde ele alınır. Araştırmacı ve başiboş turistleri ise kurumsallaşmamış turist rolleri olarak incelemiş ve turistik tesislere daha az bağımlı olduklarını ifade etmiştir (1972:169).

1.5.2. Stanley Plog ve Turist Tipolojisi (1974)

Stanley Plog, demografik özelliklerin seyahat araştırmalarında kullanılmalarına rağmen seyahat motivasyonlarının altının çizilmediğine dikkat çekmek istemiştir. Psikografik değişkenler, kim, neden ve nasıl seyahat etmektedir vb. daha birçok soruya cevap vermektedir (Plog, 1987). Stanley Plog 1972 yılında destinasyonun popüleritesinin neden düştüğü ve yükseldiği ile ilgilenmiştir. Plog bazı destinasyonların özellikle bazı türleri cezbediğini ifade etmiş ve bunun nedenini ise çoğu destinasyonun karakterinin turist odaklı tesislerin büyüme ve gelişiminin bir sonucu olarak değişmesine bağlamıştır (Plog, 2001:13). Plog 1974'te farklı turist tipolojilerini elde etmek için psikografik bir ölçek geliştirmiştir. Bunun üzerine Plog (2001) destinasyon yaşam döngüsü ve destinasyon gelişiminde daha önce yapılan bu gözlemlerden yararlanmıştır (Plog, 2001:13).

Plog'un 1967'de başlatılan orijinal çalışmasına 16 seyahat endüstrisinin müşterisi destek vermiştir. Sponsorlar arasında 10 büyük havayolu şirketi, günümüzün en önemli ticari havayolu firmaları (Boeing, Douglass ve Lockheed) ve üç büyük yazılı medya şirketi yer almaktadır. Plog ve ekibi seyahat psikolojisini- bazı insanlar neden seyahat

eder, bazıları neden seyahat etmez- anlamaya ve seyahat sektöründeki paydaşlara çeşitli öneriler getirmeye odaklanmışlardır. Bu çalışmada yeterli geliri olduğu halde seyahat etmeyen katılımcılarla çocukluklarından o anki zamana kadar olan psikolojik özellikleri ile ilgili olarak yaklaşık iki saat süren görüşmeler yapılmış ve Plog'un modelinde beş psikografik kişilik tanımlanmıştır. (Psikosentrik, psikosentrikliğe yakın, ortamerkezli, allosentrikliğe yakın ve allosentrik). Model müşterileri temelde psikosentrikler ve allosentrikler olarak ikiye ayırmıştır (Plog, 2001:14).

Psikosentrikler Plog tarafından bağımlılar/güvenilir (dependable) şeklinde isimlendirilmiştir. Maceradan hoşlanmayan, kaygılı, çekingen müşterilerdir. Tedbirli, harcamaları kısıtlı, kendilerine güveni düşük olan, pasif bireyler iyi bilinen popüler markaları tercih ederler. Allosentrikler ise macerayı seven değişiklikten hoşlanan müşterilerdir. Plog bu müşterileri maceracılar olarak etiketlendirmektedir. Hızlı ve kolay karar verirler, gelirlerini seve seve harcarlar, pazarda tanıtıldıktan kısa bir süre sonra yeni ürünleri tercih ederler, kişisel enerjileri ve kendilerine güveni yüksektir, kendi ayarlamalarını kendileri yaparlar, aktiftirler ve kendilerini oldukları yerde fark ettiren, bir günlerini çeşitli aktivitelerle dolduran müşterilerdir (Plog, 2001:15-17).

Plog, yaşam biçimi ve rolleri için üç çeşit sınıflandırma yapmıştır. Avcıkurt, söz konusu sınıflandırmayı şu şekilde özetlemiştir (Avcıkurt, 2009:20)

- **Dış merkezli (allocentric):** Bu turistler macera arar ve bireysel keşiflerde bulunurlar. Bu turist tipleri kendi seyahat düzenlemelerini yaparlar. Sayıca azdırlar ve yerel halk ile kaynaşırlar. Yerel halkın kültürünü öğrenirler ve nadiren tekrar aynı yere seyahat gerçekleştirirler.
- **Orta merkezli (mid-centric):** Çeşitli donanımlara sahip ve tanınmaya başlamış yerlere bireysel olarak seyahate çıkarlar. Tatilleri için aracı kurumları kullanırlar fakat kendi programlarını yaparlar. Bu tip turistler yenilik arayışları ile sürekli yaşadıkları yerlerdeki yaşam biçimleri arasında denge sağlamaya çalışırlar.
- **Ruhsal merkezli (psychocentric):** Kapsamlı paket turları tercih ederler. Yaşadığı yerlere kültürel açıdan benzer turistik alanları ararlar. Kitle turizmine yönelik konaklama tesislerinde kalırlar ve sık sık aynı yerleri ziyarete gelirler. Bu turist tipleri kendileri ile ilgili en küçük sorunları bile büyütürler.

1.5.3. Valene Smith ve Turist Tipolojisi (1977)

Valene Smith (1989) turizm endüstrisinin istihdam artırıcı etkisine ve sıcak para akışı sağlamasına değinmiş ve turistlerin, özellikle de sayıları arttığı zamanlarda hem sosyal hem de fiziksel olarak sıkıcı olabileceklerine değinmiştir. Smith turistleri sayılarına göre, yerel normlara uyma durumlarına göre gruplandırmıştır (1989:11).

Tablo 1.4

Turist Türleri, Turist Sayısı ve Turistlerin Yerel Normlara Uygunluğu

Turist Tipi	Turist Sayısı	Yerel Normlara Uyma
Araştırmacı Turistler	Çok sınırlı	Yerel normları tam kabul eder
Elit, Seçkin Turistler	Az sayıda	Yerel normlara tam uyum sağlar
Olağan dışı (off-beat) Turistler	Yaygın değildir	Yerel normlara iyi uyum sağlar
Sıradışı Turistler	Ara sıra	Yerel normlara bir ölçüde uyum sağlar
Kitlemsi (Incipient mass) Turistler	İstikrarlı	Batı konforunu arar
Kitle Turistleri	Sürekli akın	Batı konforunu ümit eder
Büyük Kitle ⁴ (Charter) Turistleri	Yaklaşık 450 kişilik kalabalık gruplardır.	Batı konforunu talep ederler

Kaynak: Smith, 1989: 12

Tabloda yer alan turistler Smith tarafından şu şekilde tanımlanmıştır (1989:11-14);

- *Araştırmacı turistler* yeni bilgi edinme ve keşif yapma arayışındadırlar sayıları sınırlıdır. Tanım gereği onlar turist değildirler, insanlar arasında aktif katılımcı olan gözlem yapan antropologlara daha yakın bir özellikleri vardır. Kolayca yerel normlara uyabilirler.
- *Seçkin turistler*, sınırlı sayıda bireyleri içerir. Bu bireyler arasında örneğin haftada 1500 dolar harcamayı tercih eden, rehberle seyahat eden turistler vardır. Yerel yiyecekleri tercih ederler. Araştırmacı turistlerden farklıdırlar çünkü, önceden detaylı gezi planı olup olmasına bakmaksızın seyahat ederler. Yurtiçinde herhangi bir seyahat acentasının imkânlarını kullanırlar. Yerel topluma kolayca uyum sağlarlar.
- *Garip (off-beat) turistler* ise hem kalabalıktan kaçmak hem de normların ötesinde bir şeyler yaparak heyecanı yükseltmeyi amaçlamaktadır. Yerel topluma genelde iyi uyum sağlarlar ve basit konaklama mekânlarına ve basit servise tahammül edebilirler.

⁴ Avcıkurt tarafından bu turistler “kapsamlı” şeklinde çevrilmiştir (2009:21).

- *Sıra dışı turistler* alışveriş molaları ile ünlüdür. Yöre halkı ile fotoğraf çektirirler. İlkel kültüre ilgi duyarlar. Güvenle yedikleri küçük bir sandviç ve içtikleri bir şişe sodayla bir bayram sevincinden daha çok mutlu olurlar.
- *Kitlemsi turistler*, sabit bir akışa sahiptirler. Sayıları artmasına rağmen genellikle tek tek veya küçük gruplar halinde seyahat ederler. Bu turistler batı tarzı nitelikleri ararlar. Otel odalarının fiyatının yüksek olmasına aldırılmazlar.
- *Kitle turistleri* sürekli bir akışa sahiptir. Bu turistler orta sınıf bir gelire sahiptir. Bu turistler yol kenarlarında otostop çekerler, bazı kalabalık müzelerde diğer seslerin arasından rehberin sesini duyabilmek için kalabalığa sokulabilirler. Her kategoride otel, pansiyon, hostel gibi konaklama tesislerinde kalabilirler.
- *Kapsamlı turistler*, topluca hareket ederler. Kapsamlı turlara katılırlar. En az on otobüs birlikte bir tura katılabilir. Kapsamlı turistler isimlik takarlar ve her birine bir otobüs atanır ve sürekli kendilerine “doğru otobüse bindiğimize emin olun” şeklinde hatırlatmalar yapılır. Tur operatörleri ve otel işletmeleri şikâyetleri önlemek için batı tarzı hizmet standartlarını sağlamaya çalışırlar. Örneğin her katta buz makineleri ve alkolsüz içecekler vardır.

1.5.4. Andrew Yiannakis & Heather Gibson ve Turist Tipolojisi (2002)

Yiannakis ve Gibson’ın sınıflandırması bugüne kadarki en kapsamlı sınıflandırma olmuştur. Yazarlar turistleri 15 farklı grupta incelemiştir (Yiannakis ve Gibson, 2002:365);

- **Sun Lover- Güneş Seven Turist:** Güneşin ve denizin bol olduğu sıcak yerleri seven ve dinlenmeye ilgi duyan turistlerdir.
- **Action Seeker- Hareket Arayan Turist:** Çoğunlukla gece kulüplerine gitmeyi ve karşı cinsle tanışıp arkadaşlık kurmayı seven turistlerdir.
- **Antropologist- Antropolog Turist:** Yerel halk ile kaynaşma ve tanışmaya, yöresel yiyecekleri tatmaya ve yerel dili konuşmaya ilgi duyan turistlerdir.
- **Archaeologist- Arkeolog Turist:** Arkeolojik yerlere, harabelere ilgi duyan ve eski uygarlıklar tarihini öğrenmekten zevk alan turistlerdir

- **Organized Mass Tourist- Organize Kitle Turisti:** Örgütlü tatilleri, paket turları tercih eden, fotoğraf çekmekten ve hediyelik eşyalar almaktan hoşlanan turistlerdir.
- **Thrill Seeker- Heyecan Arayan Turist:** Riskli ve heyecan veren aktivitelerden (yüksekten atlama gibi) hoşlanan turistlerdir.
- **Explorer- Kaşif Turist:** Macera gezilerinden ve bilinmeyen yerleri görmekten hoşlanan turistlerdir.
- **Jetsetter- Sosyete Turist:** Elit tatil merkezlerine, ayrıcalıklı gece kulüplerine, seçkin sınıf kutlamalarına katılmaktan hoşlanan turistlerdir.
- **Seeker- Araştırmacı Turist:** Yaşamın anlamını daha iyi anlamak amacıyla ruhsal ve kişisel bilgilerini geliştirmek isteyen turistlerdir:
- **Independent Mass Tourist I- Bağımsız Kitle Turisti:** Paket ve organize turlardan uzak duran ama düzenli seyahat eden turistler.
- **Independent Mass Tourist II- Bağımsız Kitle Turisti:** Kendi seyahat planlarını genellikle kulaktan duyma bilgilerle kendileri organize eden turistlerdir.
- **High Class Tourist- Birinci Sınıf Turist:** Birinci sınıfta seyahat eden, en iyi otellerde kalan, gösterilere katılan ve en lüks restoranlarda yemek yiyen turistlerdir.
- **Drifter- Başiboş Turist:** Bir yerden başka bir yere giden, hippie tarzı yaşam tarzı sürdüren turistlerdir.
- **Escapist I-Gerçeklerden Kaçan Turist:** Evdeki baskılardan ve stresten kaçan turistlerdir.
- **Escapist II-Gerçeklerden Kaçan Turist:** İssız veya terk edilmiş yerlere kaçan turistler.
- **Active Sport Tourist- Etkin Spor Turisti:** Tatilleri esnasında belli başlı spor faaliyetlerine katılmayı sürdüren turistlerdir.
- **Educational Tourist-Eğitici Turist:** Planlı eğitim programlarına veya eğitim odaklı seyahatlere katılan, öncelikli amacı yeni bilgi ve beceriler edinme olan turist tipidir.

1.5.5. Maxine Feifer - John Urry ve Post- Turist (1985-2002)

Urry (2002) postmodernizmin bir ögesinin oyunbazlık olduğuna değinmiş ve bu kavramın Feifer tarafından post-turist olarak daha da geliştirildiğini ifade etmiştir. Urry, Feifer'in post-turist tanımlamasında ki üç özelliğe dikkat çekmiştir (2002:161-162);

- Post turist, turist bakışının pek çok nesnesini görmek için evinden ayrılmak zorunda değildir. Günümüzün gelişen teknolojisiyle irtlikte kişi gerçekten de oradaymış gibi hayal edebilir. Tipik turist deneyimi belirli bir çerçeve içerisinde gerçekleşirken postmodern deneyim bir düğme vasıtasıyla kişinin oturma odasında tekrar tekra yaşayabileceği bir deneyim haline gelmiştir.
- İkincisi, post-turist seçeneklerin çoğalttığı seçeneklerin çoğalmasının yarattığı değişimin ve zevkin farkındadır. Yüksek kültürün kısıtlarından kurtulmuş olan post-turist haz ilkesinde peşinde koşabilmektedir. Bu düzende dünya bir sahne, post-turist de oynanack oyunların çokluğundan zevk duyan birisidir.
- Üçüncüsü ise, post turist bir turist olduğunu ve turizmin bir çok metinden oluşan bir oyunlar dizi olduğunu, tek ve otantik bir turist deneyiminin olmadığını bilir. Post-turist tarihi bir yere gittiğinde zaman içinde yolculuk eden biri olmadığını, tropikal bir kumsalda durduğunda derhal soylu bir vahşiye dönüşmediğini, içinde bir çok ev bulunan duvarla çevrili bir avluyu ziyaret ettiğinde görünmez bir gözlemci olmadığını bilir. Amansız bir gerçekçi olan post-turist, yabancılığında gömlek değiştirir gibi soyunamaz.

Urry (2002), post-turistin özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır (s:163);

- Aşırı derecede yemek yemek
- Umursamadan para harcamak
- Göze batan elbiseler giymek
- Günlük zamanı olağan akışı dışında yaşamak

Urry'nin (2002) ifadesine göre post turist öz-bilinçli, soğuk duruşlu ve rol mesafelidir. Dolayısıyla haz daha öncesinden farklı biçimlerde sezinlenmeye ve deneyimlenmeye başlanmaktadır (s:164).

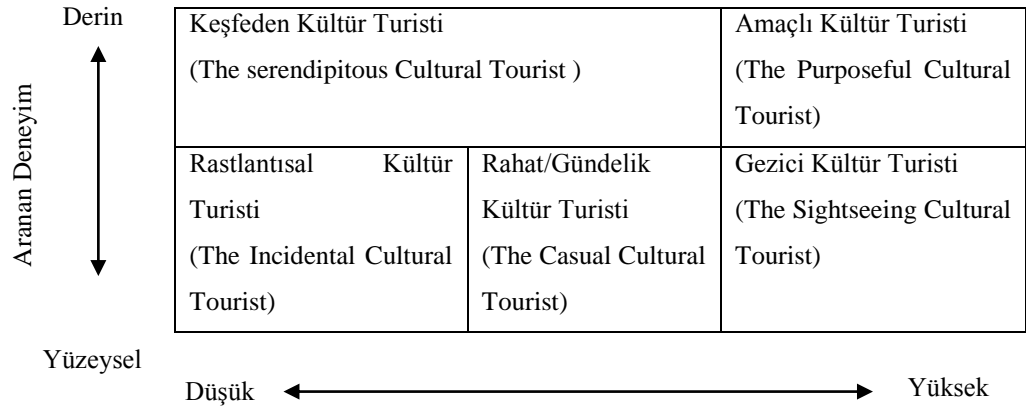
1.5.6. Diğer Turist Tipoloji Çalışmaları

Lengkeek (2000), farklı sayıda tipolojilerin olduğuna değinmiş ve bir tipolojideki turistler arasındaki farklılıkları anlayabilmek için pek çok girişimde bulunulduğunu ifade ederek bu tipolojilerin farklı teorik düşünce ve metotlara dayalı olmasından dolayı karşılaştırmanın kolay yapılamadığından bahsetmiştir (s. 11).

Lengkeek (2000), turistler için, gezdikleri yerleri, yaptıkları seyahatleri, mesleklerine eğitimlerine ve yaşadıkları yerlere göre farklı bakış açılarıyla yorumladıkları ifadesini kullanmıştır. Lengkeek, kimileri sadece zevk almak için gelirken, kimileri için nerde olduğu, havanın güzel oluşu hatta evinden uzak oluşunun bile yeterli olduğunu dile getirmiştir (s.11).

McKercher 2002’de deneyimin merkezilik ve derinliğine bağlı 5 tür kültürel turist tipi belirlemiştir (McKercher ve Cros, 2003: 47);

- 1. Amaçlı Kültür Turisti (The Purposeful Cultural Tourist):** Yüksek merkezilik/derin deneyim esastır. Diğerlerinin kültürünü ve mirası hakkında bilgi edinmek bir destinasyonu ziyaret etmede temel amaçtır. Bu tür turistler derin kültürel deneyimler yaşamaktadır.

Bir destinasyonu ziyaret etmede kültürel turizmin önemi

Şekil 1.7: Kültürel Turist Tipolojisi

Kaynak: B. McKercher ve H. Du Cros, 2003: 46

- 2. Gezici Kültür Turisti (The Sightseeing Cultural Tourist):** Yüksek merkezilik/ yüzeysel deneyim esastır. Bu turist tipinde de diğerlerinin kültürünü

ve mirası hakkında bilgi edinmek bir destinasyonu ziyaret etmede temel amaçtır fakat bu turist tipi daha yüzeysel ve eğlenceye dönük deneyimler yaşamaktadır.

3. Rahat/ Gündelik Kültür Turisti (The Casual⁵ Cultural Tourist):

Alçakgönüllü merkezilik / yüzeysel deneyimler esastır. Kültürel turizm için gerekli olan nedenler bu tür turistlerin destinasyonu ziyaretinde çok kısıtı bir rol oynar. Bu kültür turistleri daha çok yüzeysel durumlarla meşgul olurlar.

4. Rastlantısal Kültür Turisti (The Incidental Cultural Tourist):

Düşük merkezilik / yüzeysel deneyim esastır. Rahat/gündelik kültür turistleri gibi kültürel turizm için gerekli olan nedenler bu tür turistlerin de destinasyonu ziyaretinde çok kısıtı bir rol oynar. Ancak turist kültür turizmi aktivitelerine katılırken yüzeysel bir deneyim yaşamaktadır.

5. Keşfeden Kültür Turisti (The Serendipitous Cultural Tourist):

Düşük merkezilik / derin deneyim esastır. Kültürel turizm için gerekli olan nedenler bu tür turistlerin de destinasyonu ziyaretinde çok kısıtı bir rol oynar fakat kültürel çekicilikleri ziyaret ederken aynı zamanda derin deneyimler de yaşamaktadırlar.

Olalı ve diğ.e göre (1983), turizm pazarlamasında seyahatten geriye kalan sadece iyi veya kötü bir hatıradır (s.135). Doğan (2004), turizmin güdüsel temelinin oldukça karmaşık bir yapısının bulunması, turizmin ortak bir özelliğe indirgenmesi olanaksız çeşitli davranışlar içerdiğini, tek bir turist tipinden söz edilemeyeceğini, ortaya koydukları davranışlar ve kendilerini yönlendiren güdülere göre değişik turist tiplerinin bulunduğunu gösterdiğini ifade etmiştir (s:7).

⁵ Demiroğlu bu kavramı ilgisiz şekilde aktarmıştır. Demiroğlu, C. Osman, (2006), “Kültürel Miras ve Turizm İlişkisi Bağlamında Prinkipo Palace (Büyükada Rum Yetimhanesi) İçin Uygulanabilir Bir Yatırım Projesi Önerisi”.

Tablo 1.5.
Turist Tipolojilerine Yönelik Çalışmalar

Yıl	Çalışmayı Gerçekleştiren	Sonuç
1972-74	Eric Cohen	Organize Olmuş Kitle Turisti Bireysel Kitle Turisti Araştırmacı Turist Başboş Turist
1974	Stanley Plog	Dış merkezli Orta merkezli Ruhsal merkezli
1977	Valene Smith	Araştırmacı turist Seçkin turist Olağandışı Turist Sıradışı turist Kitlemsi turist Kitle turisti Büyük kitle turisti
2002	Andrew Yiannakis ve Heather Gibson	Güneş seven, hareket arayan, antropolog, arkeolog, organize kitle, heyecan arayan, kaşif, sosyete, bağımsız kitle turisti, birinci sınıf turist, kaçan turist, spor, eğitici turisti
1985-2002	Maxine Feifer –John Urry	Post turist

Tablo 1.5’te turist tipolojisi ile ilgili yapılmış olan temel çalışmalara ve sonuçlarına yer verilmiştir. Bu çalışmaların dışında da oldukça fazla sayıda çalışmalar yapılmış fakat bu konuda temel alınabilecekler bu şekilde sıralanmıştır.

1.6. Turist Deneyimleri

Pozitif deneyimler davranışın tekrarlanmasına izin verir, negatif deneyimler ise davranıştan kaçınmaya sebep olur. Seyahat esnasında bir dağa tırmanma gibi bazı uç deneyimler baskın düşünceleri uyandırabilir (Arnould ve diğ, 2002: 422).

Seyahat deneyimleri ile ilgili olarak Valene L. Smith, 1997 yılında etnik turizm, kültürel turizm, tarihi turizm, çevresel turizm, rekreasyonel turizm, iş turizmi olmak üzere çeşitli turizm tipleri tanımlamış ve Goeldner ve Ritchie’nin (2009), bu sınıflandırmanın çeşitli destinasyonlarda seyahat deneyimlerinin açıklanmasında temel olabileceğine ilişkin ifadesine değinmiştir (s:277).

Doğan’ın (2004) turistik deneyim ile ilgili tespitleri şu şekildedir;

“Turistik deneyim, belirli bir andaki doyum ve amaçlara yönelik değildir. Birçok insan davranışı gibi turistik davranış da, çok yönlü çoğu kez daha sonraki amaçlara yönelik olarak ortaya çıkar. Turistin davranışları, çok kez, yolculuk anındaki doyumlardan çok, yolculuk sonrası doyumlara yönelmiştir. Bu nedenle, yolculuk kanıtı olarak birçok eşyalar satın alınır; filmler, fotoğraflar çekilir. Sonradan bunlar, yolculuğun anımsanmasında, dostlara, akraba ve arkadaşlara sunulur onların gözünde saygınlık kazanılmasında kullanılır. Yeni yerler görmek ve yeni insanlar tanımak turistin deneyim ve davranışlarında zorunlu olarak değişiklikler oluşturur. Kişinin gördüğü yerler, kendisinde yeni ilgilerin oluşmasına ve bu yeni ilgilerin doyurulması için davranışlara neden olabilir. Örneğin, Müslüman bir ülkeye giden bir turistin, İslam’a karşı ilgisi artabilir ve bu konuda kitaplar okumaya başlayabilir. Daha da önemlisi, kendi benliğini ve kendi toplumunu çok daha değişik bir açıdan değerlendirebilir; bu durum davranışlarda değişmelere neden olabilir” (s.28-29).

Tatiller insanlar için bir kaçış yoludur. İnsanlar olağan yaşam için doyurulmayan istek ve özlemlerini hayali ürünlerle karşılamaya yönelirler. Turistik yaşam biçiminin günlük yaşam biçimine bir tepki olduğu ifade edilebilir (Rızaoğlu, 2012: 207-218).

Amirou (2000), turistik deneyim için şu tespitleri yapmıştır (çev. Öter, 2006:10-11).;

“Seyahat bir arayıştır ve öğrenmeyi hedefleyen törensel bir davranıştır. Törensel yer değiştirme aynı zamanda bir sosyalleşme formundan diğerine, bir statüden ötekine atlayarak tatil zamanını geçirmeyi içermektedir. Bir törensel yer değiştirme sırasında yaşam yerinden uzaklaşmış yetişkinler alışkanlıklarını bir kenara bırakırlar, buna ters yönlü yer değiştirme de denilebilir. Kol gücüyle çalışan işçi tatilde okuyacak, düşünce gücü ile çalışanlar el işi yapacaklar, yoksul olan tatilde zengin gibi davranacak zengin de yoksul rolünü oynayacaktır”

Lanquar’da (1985) Amirou’nun görüşlerini destekler biçimde turizmin davranış değişimlerine yol açtığını ifade etmiş ve turizm sayesinde ruh ve beden günlük yaşam ritminden ve iş yoğunluğundan çıkarak sağlığına kavuştuğunu belirtmiştir (s:44-52).

Berber'in (2003) ifadesine göre seyahate çıkanlarda bariz kıyafet şekillerinin, yiyecek alışkanlıklarının değişimi söz konusudur ve turistik ortamda turistlerde gözlenen değişiklikler şu şekildedir (s: 209-215);

- İnsanlar turistik bir ortamda günlük hayatın kalıplarından, sıkıntılarında ve kurallarından uzaklaşır.
- Turistik ortamın verdiği serbestlik sayesinde başka yer ve zamanlarda göstermediği, ayıplanan davranışları dâhil olağan bir şekilde sergilemektedir.
- İçinden geldiği gibi hareket etmekte, duygu ve isteklerine göre davranmaktadırlar.
- Kişi kendi gerçek kişiliğinden farklı bir kişiliğe entegre olabilmektedir.

Yerli ortamdan ve yerel insanlardan yalıtık olan turistler, rehberlik edilen gruplar içerisinde seyahat eder, (pseudo-events) “sözde olaylar”ın saflıkla tadını çıkarıp “gerçek” dünyayı boşlayarak, otantik olmayan çekici etkinliklerde haz bulur (Urry, 2002: 23).

Turist deneyimleri ile ilgili çalışmalar 1960'larda araştırma konusu olmuş ve 1970'lerde sosyal bilimlerde popüler konulardan birisi haline gelmiştir. 1990'larda turist deneyimlerini anlamaya odaklanmış çalışmalar yapılmış ve bu çalışmalar turistlerin duygu ve düşüncelerini kendilerine sorulan soruları günlükler vasıtası ile belirtmelerine yönelik çalışmalar olmuştur. Bu çalışmaların sonucunda turist deneyimlerinin dinamikleri açıklanmıştır (Cutler ve Carmichael, 2010: 4).

Deneyimin aşamalarına ilişkin çalışma Clawson ve Knetsch (1966) tarafından geliştirilmiş ve turizme uyarlanmıştır. Clawson ve Knetsch (1966) modeli beş fazdan oluşur. Bu aşamalar, katılma, şehre seyahat, aktivitelere katılım, seyahatten dönüş ve hatırlamadan oluşmaktadır (Clawson ve Knetsch 1966'dan akt. Cutler ve Carmichael, 2010:6).

1.6.1. Eric Cohen ve Turist Deneyimleri (1979)

Seyahat kişinin normal yaşamında bulunmayan ve seyahati değerli kılan yaşam alanı sınırları ötesinde zevk için yapılan deneyimleri içerir. Cohen hac ve modern turizm

arasındaki farklılıklara değinmiş ve her iki anlamda da seyahat eden turistlerin farklı deneyimlerle ilgilendiklerini ifade etmiştir (Cohen, 1979:182).

Cohen (1979) turist deneyimlerini rekreasyonel (recreational mode), oyalanma (diversionary mode), deneyimsel (experiential mode), deneysel (experimental mode), varoluşsal (existential mode) olmak üzere beş (5) ana başlıkta incelemiştir. Burada sıralanan deneyim tarzları turist deneyimleri yelpazesine göre belirlenmiştir. Bir gezgin olarak turistler, zevk peşinde koşan, yenilikler arayan, başka yerlerde bambaşka anlamlar arayan modern bir hacıdır (s. 183).

Rekreasyonel Mod: Rekreasyonel deneyimler sinema, tiyatro veya televizyon gibi eğlencelerin doğadaki başka bir formu gibidir. Dini yolculuklardan türetilen rekreasyon kelimesi turist deneyimlerinin bir türünü gösterir ve nihayetinde kişiyi gençleştiren ve yeniden doğmuş gibi hissettiren bir olgudur. Geleneksel hac merkezleri yeniden doğuş ve yenilenme merkezleridir ve turist sadece yenilenir. Rekreasyonel turist gezilerinde dini yolculuklar derin ve manevi içeriğini kaybeder (Cohen, 1979:185). Rekreasyonel, eğlenceye yönelik deneyimlerde, doğduğu ve içinde bulunduğu toplumun kültürünü benimser ve başka kültürleri önemsiz bulurlar. Turizm yaşamını günlük yaşantının gerilimlerinden kurtulmak için bir araç olarak görür ve bu yaşama geniş ve derin bir anlam vermezler (Rızaoğlu, 2012: 201).

Rekreasyonel deneyimlerde turistler, rahatlamayı, dinlenmeyi, eğlenmeyi beklerler. Liminal bir alanda neşeli bir halde kendilerine daha çok önem verirler. Sıradan yaşamın kuralalarına askıya alma ve geziye düşkünlükleri ile bilinirler. Bu düşkünlükleri onlara daha çok para harcatmaktadır. Fakat günlük hayatta tükettikleri gıdalara yönelmektedirler (Cohen ve Avielli, 2004: 773).

Oyalanma Modu: Rekreasyonel deneyimler hizmet merkezinden uzakta gerçekleştirilmekte, merkeze bağlılığı güçlendirmek için yapılmaktadır. Dolayısıyla bu faaliyet merkezi odaklı kişiler için bir anlam ifade etmektedir. Ancak modern insanlar kendi toplum ve kültüründen uzaklaşarak yabancılaşmaktadır. Bu insanlardan bazıları alternatif merkezler aramazlar, açıkçası aradıkları şey zaten kendi toplumlarında veya başka herhangi bir yerde olsun anlam aramazlar. Böyle insanlar için rekreasyonel deneyimler önemini kaybeder. Bunun yerine tamamen sıkıcılıklardan, hayatın anlamsızlığından daha doğrusu tatil dönemleri esnasında günlük varlıklarını unutmak

isterler. Oyalanma deneyimleri, boş zaman sosyolojisinde “terapi okulu” teorisiyle karşılanmaktadır.

Oyalanma deneyimleri anlam içeriğinin dışında rekreasyonel turizm deneyimleri ile benzerdir (Cohen, 1979:185-186). Oyalanmaya yönelik deneyimlerde, turizmi bir oyalama aracı olarak görürler. Turizm olayı turist tarafından hem turistin kendi ülkesinin hem de gittiği ülkenin bir yaşam merkezi olarak değerlendirilmezler (Rızaoğlu, 2012:201).

Deneyimsel Mod: Rekreasyonel deneyimlerde turistler kendi toplumuna ve kültürüne uyarlar. Oyalanma deneyimlerinde ise merkezden çok az uzaklaştıkları görülmektedir (Cohen, 1979: 187).

Deneyimsel deneyimlerde, başkalarının yaşamlarını deneyimlerler. Yerel yiyecekleri tatmak isterler. Sokak satıcılarından yöresel yiyecek ve içecekleri alırlar. Yerel tatlardan haz almaktadırlar (Cohen ve Avielli, 20004: 774).

Deneyimsel Mod: Bu deneyimler kendi toplumunun manevi değerlerine artık uymayan insanların deneyimlerini içerir. Farklı arayışlar içine girerler. Bu tarz deneyimler daha çok postmodern turistler arasında görülmektedir. Özellikle de Cohen’in başboş turistlerine uygun deneyimlerdir (Cohen, 1979: 189). Deneye yönelik modda ise dinsel içerikli turizm faaliyetlerine yönelirler, yeni bir yaşam merkezi ararlar, bilmedikleri farklı yaşam biçimleriyle deneme yaparlar, yaşam biçimlerinde daha ileri aşamalar yapmayı isterler (Rızaoğlu, 2012: 202).

Varoluşsal Deneyimler: Tamamen manevi (ruhani) mekânları arayanların yaşadıkları deneyimleri içerir. Varoluşsal deneyimleri yaşayan pek çok insan vardır. Sayıları da mobil iletişim çağında gittikçe artmaktadır. İnsanların tercih yerlerine kalıcı hareketi söz konusu olamayacaktır. İki dünyada da yaşayacaklardır.

Bunlardan birisi derin bir anlamı içermeyen, pratik arayışları içeren gündelik yaşamın sürdürüldüğü dünyadır. Diğeri de manevi huzur için tercih ettikleri hac merkezleridir. Varoluşsal turist deneyimleri, fenomenolojik olarak hac ve benzeri deneyimlerdir. Varoluşsal turizmin merkezi kültür merkezleri değil isteğe bağlı seçilmiş merkezlerdir (Cohen, 1979: 190).

1.6.2. Nelson Graburn ve Turizm Deneyimi (1989)

İnsanların seyahatlerinin birçok amacı vardır. Şehir yaşamının baskısından kaçış, telefon trafiğinden uzaklaşma, kısa süreliğine yaşanılan ülke veya şehri terketme vb. İnsanlar tatil yerlerini bir saklanma/gizlenme yeri olarak görmektedirler. Birçok turist hayallerini gerçekleştirmek ister ve bu hayallerini gerçekleştirdiği anlardan birisi de tatillerdir (Graburn, 1989: 9). Graburn'a (1989) göre turizm; oyunları, ritüelleri, seramonileri, oyunları olan kısacası kendi içinde antropolojik temelleri bulunan bir alandır. Turizm kavramının en önemli özelliği bu dönemin bir işi içermemesidir. Graburn, yenilenmek gerektiğini ve turizmin de seyahat oyunlarını içeren, gerginliğin giderildiği, telefonların kaldırıldığı geçici bir boşluk (hiçlik) hissini uyandıran evden ve işten kaçmanın özel bir formu olduğunu belirtmiştir (Graburn, 1989: 21).

Şekilde 1.8'de Graburn (1989) tarafından Avrupa gelenekselinden kaynaklanan oturmak: çalışmak, seyahat:oyun arasında simgesel bir bağlantı olduğundan hareketle iş/seyahat matrisi verilmiştir.

İsteyerek Yapılan	<u>Gündelik Yaşam</u>	<u>Seyahat</u>
	Hiç bir şey yapmadan oturmak	Turizm / Rekreasyon
Zorunlu/ciddi	Çalışmak (okul çalışmaları ve ev işleri dahil)	Seyahatin gerekleri ile uğraşmak

Şekil 1.8: İş/ Seyahat Matrisi

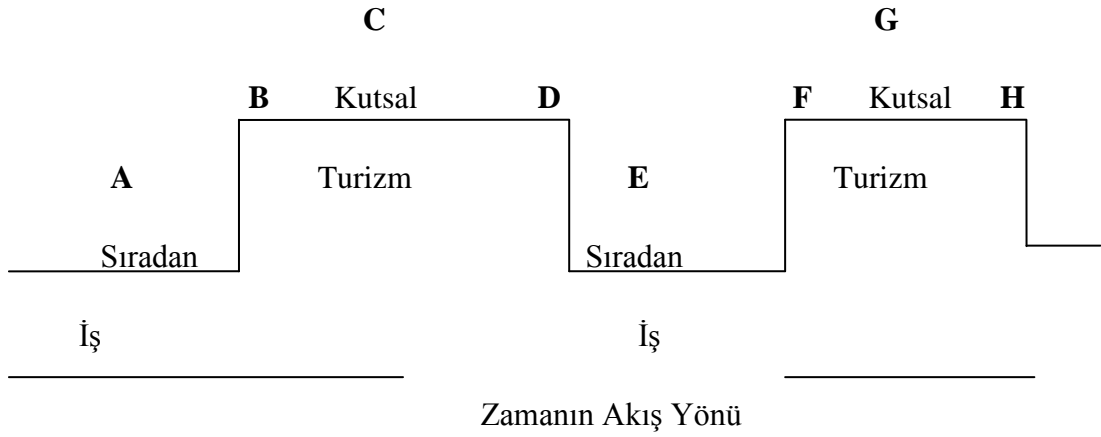
Kaynak: Graburn, 1989:22.

Modelde; zorunlu veya ciddi aktiviteler tercihen gündelik yaşamda, sıradan bir dünyada yer alan düzgün bir yaşamdır. Fakat bunun aksine rutini içermeyen seyahat isteyerek yapılmaktadır. Modelde normal yaşam için çalışmamak yanlış kabul edilir (Graburn, 1989:26). Tatil, Latince “vacare” sözcüğünden gelmektedir. Bu sözcük boş yaşamak, çalışmamak anlamında kullanılmaktadır. Turizm sıradan, günlük hayatın tamamlayıcısı olarak ele alınabilmektedir. Tatil seyahati içermektedir. Günlük yaşamda iş ve gündelik yaşamda sıradan ve zorunlu olan aktivite, tatil dönemi ise sıradışı ve gönüllü olarak yapılan aktivitelerdir (Graburn, 1989: 26). Graburn, sıra dışı turistik deneyimler ile

günlük yaşamın sıradanlığını Leach'in (1961) "zaman akış modeli" ile anlatmaya çalışmıştır.

Kutsal: Sıradışı turistik deneyimler,

Profane (Sıradan): Günlük yaşamın sıradanlığı

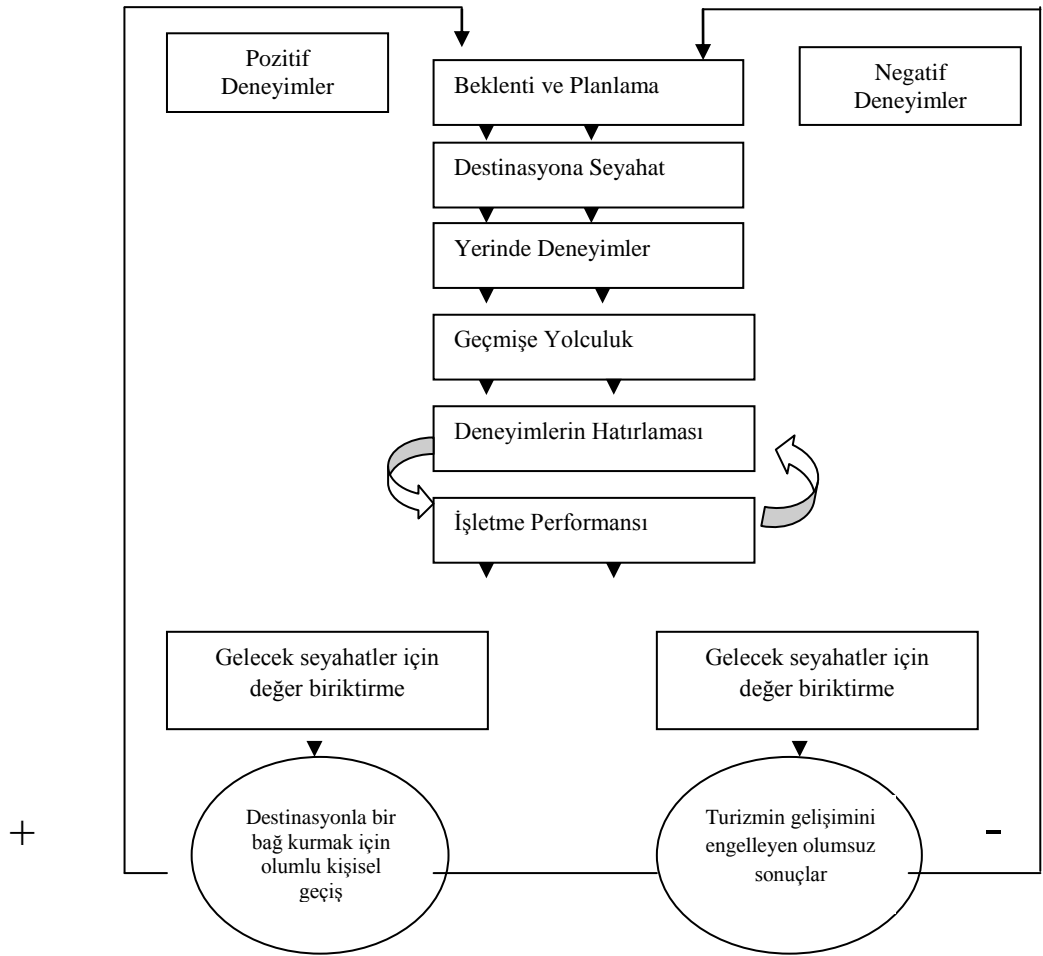
Şekil 1.9: Zaman Akış Modeli

Kaynak:Leach, 1961:134 akt. Graburn, 1989:25

A ve C her ikisinde yaşamın birer parçasıdır. Fakat her ikisi de farklı bir maneviyatın parçalarıdır. -Profane- günlük yaşamın sıradanlıkları ve kaçınılmazlarıdır. Bu periyodun marjinalliği C'dedir. C diğer yaşamdır. Belkide gerçek yaşamdan daha da gerçektir. Yapılan bir çalışmada tatil bir katılımcı tarafından şu şekilde tanımlanmıştır; *..gerçekten yaşadım, tüm beklentilerimi, hayallerimi gerçekleştirdim. Hiç bu kadar canlı hissetmemiştim kendimi...*dolayısıyla tatiller sıradan yaşama rağmen, günlük sıkıcılığın aksine yaşamı değerli kılan seyahatlerdir denilebilir (Graburn, 1989:30). Sıradan insanların alternatif kutsal/sıradışı/turistik ve sıradan/iş yaşamı/ev yaşamı arasında iki yaşamı vardır. Bu iki yaşamda da ritüeller veya seramonilerle hayatın başlangıcı veya sonu olmalıdır. Tanım gereği bir hayatın bittiği yerde diğeri başlar. Bu nedenle B'de hafta sonlarının geldiğini vurgulayan Cuma için tanrıya şükredilir. D' de geri dönüş yolculuğunda uçakta insanlar bütün gece uyanık kalırlar ve içerler. Geriye döndüklerinde ritüel yeniden başlar. Bu noktada insanlar önceki gecenin ve normal yaşamlarının arasında bir gelgit yaşarlar. Bir sonraki seyahatlerde F ve G, B ve C'den farklı olacaktır. Çünkü A aracılığı ile E daha önceden deneyimlenmiştir (Garaburn, 1989:26-27).

1.6.3. Yiping Li “Coğrafi Bilinç ve Turizm Deneyimi” (2000)

Li, 2000 yılında yayınlanan Coğrafi Bilinç ve Turizm Deneyimi isimli makalesinde turizm araştırmalarının ihmal ettiklerini düşündükleri coğrafi bilincin turizm deneyimlerini etkilediğinden yola çıkmış ve turizm deneyiminin fenomenolojik bir incelemesini yapmıştır (s.863). Li, bu çalışmada 39 Kanada’lı turistin deneyimleri üzerine bir inceleme yapmıştır. Yazar, çalışmada anket ve yarı yapılandırılmış mülakat tekniğini kullanmıştır. Turist deneyimlerini incelemek için kullandığı bir diğer yöntem ise katılımlı gözlem yöntemidir (s.867).

Şekil 1.10: Yiping Li Turistik Deneyim Geçiş Modeli

Kaynak: Li, 2000:878

Li (2000) tarafından yapılan bu çalışmada farklılıklara rağmen benzer deneyimlere de rastlanmaktadır (s.870). Li, bu çalışmanın amacının belirli turistlerin geçmiş, şimdi ve gelecekteki gezilerinin genellemesini yapmak değil bu gezileri anlatmakta olduğunu

belirtmiştir. Bu deneyimler davranışların çeşitliliği ile temsil edilebilir çünkü turiste sunulan seçme özgürlüğü, farklı davranışları açıklamak için birçok fırsat sağlar (Li, 2000:875).

Li (2000) turistik deneyimlerinin bu yapısından yola çıkarak bir geçiş modeli önerisinde bulunmuştur. Bu model turizm deneyiminde öğrenmenin, belirli bir gezinin planlanması ve geziye katılmayla başladığını ifade eder. Destinasyona ulaşan turistler yemek yeme, gezme, hediyelik eşya satın almak gibi deneyimler yaşamaktadır. Sonrasında ise bu deneyimler anılara taşınır ve insanlar evlerine dönerler. Bu süreç çeşitli endüstriler tarafından etkilenir ve manipüle edilebilir. Turistler, geçmiş tecrübelerini hatırlayarak filtreleme yoluyla bir değerlendirme sürecine girerler ve geçmişteki değerli anılarını yeni seyahatlerinde tekrar deneyimleyebilirler (Li, 2000:878-879). Bu nedenle seyahat deneyimlerinin tüm bu süreci beklenti, planlama, destinasyona seyahat, yerinde deneyim, geçmişe yolculuk, hatırlama ve değerlendirmeden oluşmaktadır. İki yönlü bir hareketten söz edilebilir. Bu iki hareket deneyimi kolaylaştıran, güzelleştiren işletmelerin performansına bağlı olarak biri negatif diğeri ise pozitif yönlü gerçekleşir (Li, 2000:879).

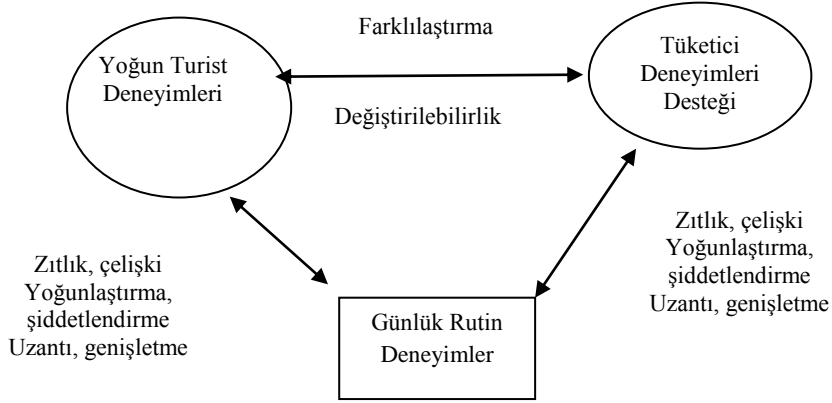
1.6.4. Quan ve Wang ile Turizm Deneyimlerinin İki Bileşeni (2004)

Quan ve Wang 2004 yılında yayınlanan “towards a structural model of the tourist experience:an illustration from food experiences in tourism” isimli makalelerinde tüketici deneyimlerini ve turistik deneyimleri entegre ederek daha iyi anlaşılması için bir model önermişlerdir (Quan ve Wang, 2004: 300).

Bu modele göre turizm deneyimleri iki bileşenden oluşur. Bunlardan birisi yoğun turistik deneyim boyutu (Peak Touristic Experiences) diğeri ise, tüketici deneyimini destekleme boyutu (supporting consumer experiences). Bazı destek unsurları turistik deneyimi zirve noktasına ulaştırabilir. Yazarların konuyu açıklamak için verdikleri bir örnekle konu daha iyi anlaşılabilir (s.300);

“Örneğin yerel yiyeceklerin sergilendiği ve tattırıldığı bir festivalde söz konusu yöresel gıdalar yoğun turistik deneyim düzeyini artırmaya yardımcı olan destek deneyimlerdendir. Diğer taraftan bazı çekiciliklerde destek deneyimlere dönüşebilir. Örneğin genç bir adam turistik bir plajda bir kadın ile romantik bir ilişki kurabilir.

Burada yoğun turistik deneyimin bir çekiciliği olan plaj romantik bir karşılaşmanın arka planı olmakta ve bu yüzden plaj destek deneyimine dönüşmektedir. Plajdaki romantik deneyim yoğun turistik deneyime dönüşmektedir”.

Şekil 1.11: Kavramsal Olarak Turist Deneyimleri Modeli

Kaynak: Quan ve Wang, 2004:300

Modelde bu iki boyut arasındaki farklılıklar günlük deneyim ile de ilişkilendirilmiştir turistik deneyim ile günlük deneyim arasında da üç ilişki vardır. Yazarlar bu ilişkiyi şu şekilde açıklamıştır (Quan ve Wang, 2004:300-301);

İlk olarak turistik deneyim, günlük deneyimlere zıt/tezat bir deneyimdir (contrast/oppositon). İkincisi ise günlük deneyimlerin bir uzantısıdır (extension), üçüncüsü ise günlük deneyimlerin yoğunlaştırılması, kuvvetlendirilmesidir (intensification). Günlük deneyimler ve yoğun turistik deneyimler arasındaki ilişki, sıradan, sıra dışı, rutin, olağandışı, tanıdık (bilindik), yeni, profane (basit, sade), kutsal (sacred) vb. olarak karakterize edilebilir. Günlük deneyimin uzantısı hatta günlük deneyimlerin yoğunlaştırılması da yoğun turistik deneyimler içerisinde yer alabilmektedir. Öz benlik buna örnek olarak verilebilir. Yoğun turistik deneyimler, insanların kendi kimliğini olduğu gibi devam ettirmesinin dışında öz benliğine ulaşmasına da yardımcı olur. Yoğun turistik deneyimler günlük deneyimlerle kesin bir karşıtlık içindedir. Bu yüzden yoğun turistik deneyim ile günlük deneyimler özel bir düzenleme ile üç bileşen doğrultusunda karakterize edilebilir (Quan ve Wang, 2004:301);

- Contrast (zıt),
- extension (uzantı),
- intensification (yoğunlaştırma)

Buna karşılık, tüketici deneyimi günlük deneyimlerin uzantısı ve yoğunlaştırılması olarak karakterize edilir. Örneğin batılı bir turist Asya'ya gittiğinde hala batılı bir zincir otelde kalabilir veya batı tarzı yiyecekler sunan bir restoranda yemek yiyebilir.

Son olarak hem yoğun turistik deneyimler hem de tüketici deneyimini destekleyen deneyimler bir bütün olarak turistik deneyimleri ifade etmektedir. Bu iki boyut sadece kavramsal olarak birbirlerinden ayrılmaktadır. Böyle yapısal bir modelde tanıdıklık/aşinalık ve yenilik bileşenleri toplam turistik deneyimleri açıklamaktadır (Quan ve Wang, 2004:300-301).

1.6.5. Jong-Hyeong Kim, J.R.Brent Ritche ve Bryan McCormick ve Turizm

Deneyimi (2010)

Kim, Ritchie ve McCormick, 2010 yılında yaptıkları bir ölçek geliştirme çalışmasında turistik deneyim bileşenlerini tanımlamışlar ve 7 adet turistik deneyim bileşeni üzerinde durmuşlardır. Bu bileşenler, hedonizm, yenilik, yerel kültür, yenilenme, anlamlılık, katılım ve bilgi olarak adlandırılmıştır. Bu boyutları içeren alt ifadeler ise şu şekilde özetlenebilir (Kim, Ritchie ve McCormick, 2012:7);

- Hedonizm boyutunda, yeni deneyimlerin bireyleri heyecanlandırmasından, zevk vermesinden, hayatın tadını çıkarmaktan bahsedilmiştir.
- Yenilik boyutunda ise bireylerin ömürlerinde bir kez yaşadıkları olaylardan, daha önceki deneyimlerden farklı olarak yaşadıkları deneyimlerden ve bu deneyimlerin benzersizliğine değinilmiştir.
- Yerel kültür boyutunda, gidilen destinasyonun yerel kültürünü daha yakından tanıma ve yerel halkla iletişime geçme ele alınmıştır.
- Yenilenme boyutunda ise, özgürleştirici deneyimlerden, eğlencenin özgürlüğünden, yenilenmeden, canlılıktan bahsedilmiştir.
- Anlamlılık boyutunda bireylerin tatilde anlamlı bir şeyler yapmaları, kendilerini keşfetmeleri ele alınmıştır.

- Katılım boyutunda kişilerin turistik deneyimin temel aktiviteleri ile ilgilenmeleri, gerçekten yapmak istedikleri aktiviteleri yapmaları dile getirilmiştir.
- Bilgi boyutunda ise araştırma, keşfetme, bilgi edinme, yeni kültürleri tanıma ele alınmıştır.

Tablo 1.6
Turist Deneyimlerine Yönelik Çalışmalar

Yıl	Çalışmayı Gerçekleştiren	Turistik Deneyimler
1979	Eric Cohen	Rekreasyonel Deneyimler Oyalanma Deneyimleri Deneyimsel Deneyimler Deneye Yönelik Deneyimler Varoluşsal Deneyimler
1989	Nelson Graburn	Sıradışı Deneyimler Sıradan Deneyimler
2000	Yiping Li	Pozitif Deneyimler Negatif Deneyimler
2004	Quan ve Wang	Günlük deneyimlere zıt olan deneyimler Günlük deneyimlerin uzantısı olan deneyimler Yoğun deneyimler
2010	Jong-Hyeong Kim, J.R.Brent Ritche ve Bryan McCormick	Hazcılık Yenilik Yerel kültür Yenilenme Anlamlılık Katılım Bilgi

Tablo 1.6.'de turist deneyimleri üzerine yapılan çalışmalar ve sonuçları özetlenerek verilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı gibi ilk başlarda yapılan çalışmalar temel başlıklar altında incelenirken 2004 ve 2010 yılında yapılan çalışmalarda özellikle de 2010 yılında yapılan çalışmada deneyimler isimlendirilmeye çalışılmış ve belirli boyutlar altında incelenmiştir.

BÖLÜM 2: LİMİNOİD KAVRAMI VE TURİZM

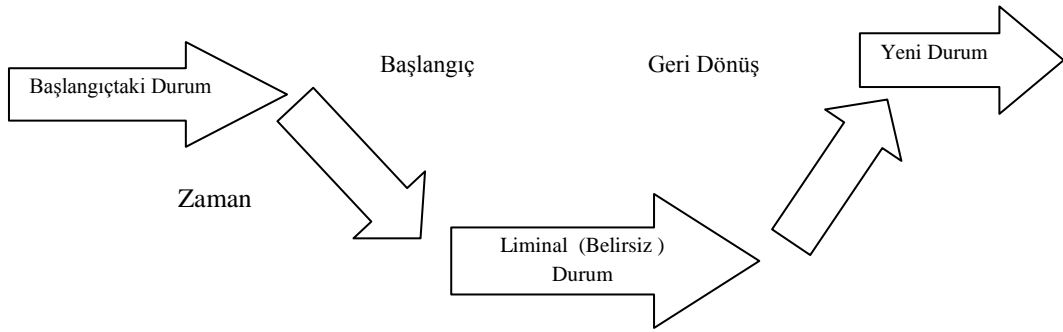
Bu bölümde çalışmanın temel dayanağı olan liminoid kavramı ve turizmle ilişkisine değinilmiştir. Bu bölümde liminality ve liminoid kavramı çerçevesinde turizm ve turistik deneyimler ele alınmıştır.

2.1. Ritüel ve Geçiş Ritüelleri

Bu başlık altında liminality kavramının çıkış noktası olan geçiş ritüellerine, ritüel ve oyun arasında bağlantı kuran çalışmalara yer verilmiştir.

Ritüel katılımcının mutluluğunu etkiler; bunu, onları korumak için ya da onları mutlu etmek için yaptığını inanılır (Honko, 2006:131). Honko (2006), ritleri, geçiş ritleri, takvim ritleri ve kriz ritleri şeklinde üçe ayırmış ve söz konusu ayrımı şu şekilde incelemiştir (s:131-133);

- **Geçiş Ritleri:** *Kişilerin bir statüden diğer statüye geçtikleri toplum tarafından organize edilen geleneksel ritüellerdir. Genellikle kişinin eski statüsünden ayrıldığı, yabancılaştırıldığı ayrışma ritlerini kapsar (Honko,2006:131).*

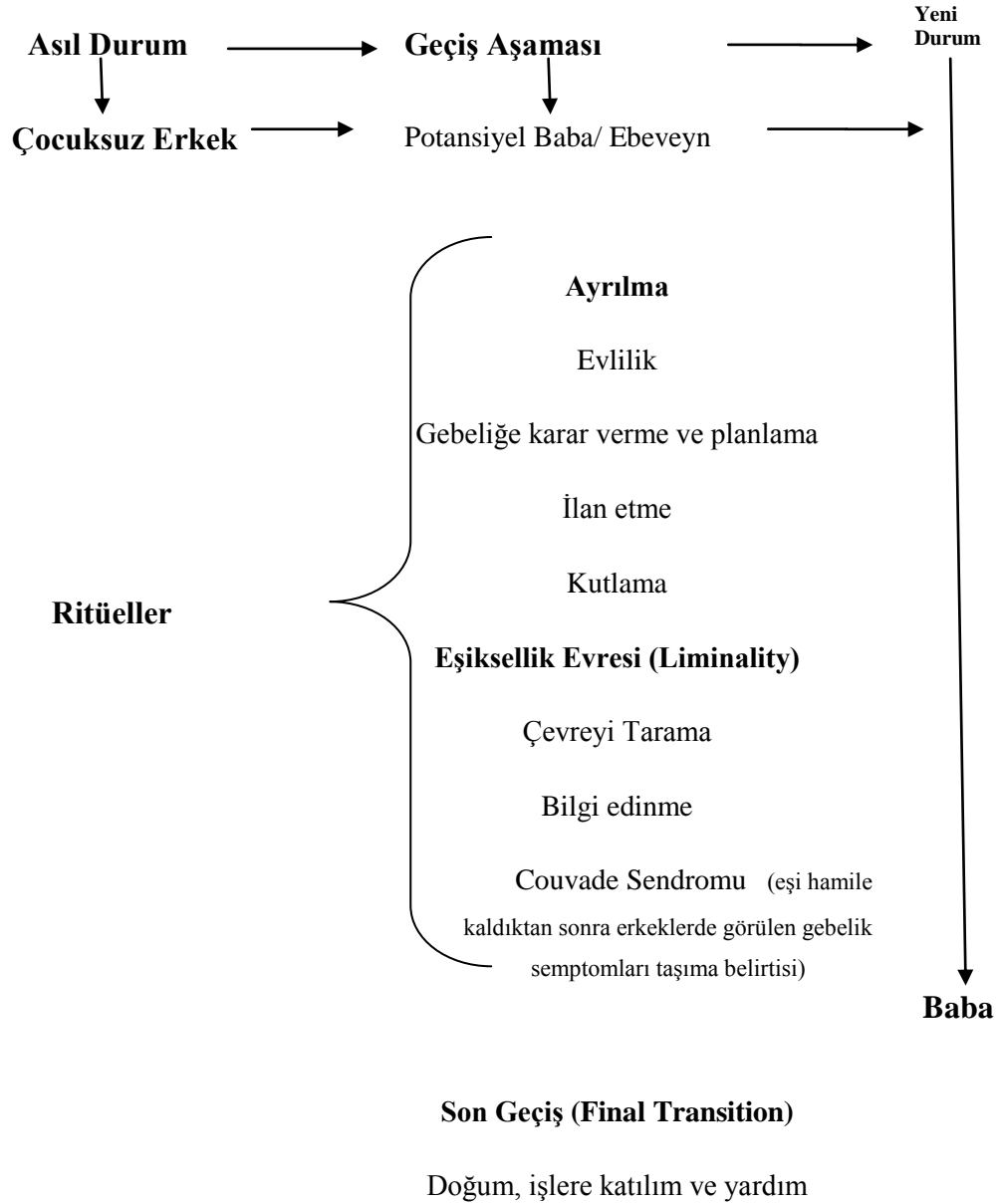
Şekil 2.1:Geçiş Ritüelleri

Kaynak: Atherton, 2011:2

James Atherton'un verdiği geçiş ritüellerine ilişkin şekilden de anlaşılacağı gibi kişi asıl durumu ile ritüellere başlar, geçiş aşamasında liminal belirsiz durumla karşılaşır ve üstlendiği yeni durumla yaşamına devam eder.

Cooper 2005 yılında yapmış olduğu bir çalışmasında hamilelikten ebeveynliğe geçiş sürecini geçiş ritüellerine bir örnek olarak vermiştir. Cooper bu duruma ek olarak hamilelik sürecinin her ne kadar bir kadın olayı olarak kabul edilse de bir

erkek için de bireyden bireye ve toplumdaki topluma değişen bir durum olduğuna vurgu yapmaktadır. Cooper (2005), erkeğin de fiziksel ve duygusal bakımdan bir geçiş aşaması yaşayacağından bahsetmektedir (s.3-4). Şekil 3.2.'de Cooper'ın 2005 yılındaki bu çalışmasında verdiği günümüz geçiş ritüellerinden babalığa geçiş süreci yansıtılmaktadır.

Şekil 2.2: Günümüz Geçiş Ritüelleri (Babalığa Geçiş Riti)

Kaynak: Cooper, 2005:24

- **Takvimsel Ritler:** Bunlar, dönemler halinde ortaya çıkan, topluluk tarafından organize edilen ve sosyo-ekonomik mevsimlerin çoğunlukla başında ya da sonunda yapılan ritlerdir (Honko, 2006:132).
- **Kriz Ritleri:** Bunlar, beklenmeyen kriz durumlarında yapılan ritlerdir. Amaçların gerçekleştirilmesi durumunda, dünyanın normal düzenini bozan, kişi ve topluluk hayatını tehdit eden durumlarda, kişi veya toplum tarafından organize edilirler (Honko, 2006:133).

Arnold Van Gennep (1909⁶), “*Rites de Passage*” adlı eserinde tüm ritüellerin içerik ve biçim olarak ortaklık gösterdiğini ama mevsim törenleri her yıl aynı biçimde yinelenirken erişirme törenlerinin dönüşsüz olduğunu ve geri alınamadığını ifade etmektedir (Sağlam, 2007:56). Çevik’in ifadesine göre tüm ritüeller belirli nitelikleri paylaşır. Bu nitelikler şu şekilde özetlenebilir (Çevik, 2011:17);

- Bazı sıradan davranışlar (hareketler, seslenmeler) orijinal işlevlerinden çıkarılır;
- Davranış abartılır ve basitleştirilir; hareketler genellikle duruş olarak dondurulur; hareketler ve seslenmeler ritmik ve tekrarlanan hale gelir;
- Tavuskuşu’nun kuyruğu ve geyiğin boynuzu gibi bedenın gösteri için dikkat çekici kısımları harekete geçirilir. İnsanlarda bunlar üniforma, kostüm, maske, ses çoğaltıcı gibi yapay olarak sağlanır.
- Davranış birbiri ardına sırasıyla belirli bir “serbest bırakma mekanizması” dahilinde “serbest bırakılır” (performans). Etki, şartlı tepkileri serbest bırakır.

Ritüelleri gündelik rutin faaliyetlerden ayırt eden özellikler şunlardır (Kottak, 2002:472 ve Özbudun ve Uysal 2012:182);

- Ritler, tekrar edici ve klişeleşmiş eylemlerdir. Belirli zaman aralıklarında, belirli mekânlarda, belirli bir litürjik⁷ düzen doğrultusunda belirli zamanlarda

⁶ Van Gennep, A. (1909). *Les Rites de Passage*. A. & J. Picard.

⁷ Litürji: Özellikle Hristiyanlıkta, halka açık dinî ibadetlerin (ayınlerin) nasıl yapılacağını belirleyen formlar (metod ve prosedürler) bütünü. Bu formlara uygun olarak düzenlenmiş ayinlere de *litürji* denir (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Lit%C3%BCrji>, E.T: 29.11.2012).

gerçekleştirilir. Ritüeller, litürji düzenleri içinde geçtikleri ritüellerden önce bulunmuş sözcük ve eylem dizinleri içerir. Bu özellikler, ritüelleri oyunlara bağlar fakat yine de farklılıklar vardır. Oyunların katılımcıları değil, izleyicileri olur. Aktörler, yalnızca bir şeyi resmeder, oysa ritüelin - cemaatleri oluşturan- katılımcıları içtendirler. Bu yönüyle biçimseldirler.

- Ritler toplu olarak icra edilir ve bireysel statüleri aşan, ortak bir toplumsal ve ahlaksal düzene katılımı sağlar. Bu anlamda toplumsaldırlar. Katılımcılardan bazıları, kaçınılmaz olarak ritlerin gerisinde yatan inançlara diğerlerinden daha fazla bağlıdır.
- Ritüeller katılımcıları ve geleneklerine ilişkin bilgi sunar. Yıllar ve kuşaklar boyu tekrarlanan ritüeller kalıcı mesajları, değerleri ve duyguları eyleme çevirir. Bu yönüyle bilgilendiricidirler.
- Ritler, toplumdaki mevcut iktidar yapıları, hiyerarşiler veya statülerin meşruluğunu pekiştirir.
- Ritler, katılımcıların zihniyetinde gündelik varoluş düzlemini aşan, nihai bir gerçeklik, aşkın bir varlık ya da kudrete açan bir dönüştürme işlevini gerçekleştirir.

Kutlu, Van Gennep'in (1909) "Rites of Passage" da yer alan ritüellerin üç önemli evresinin (ayrılma, eşiksellik ve bütünleşme) çevresinde ritüellere (kuttörenler) ilişkin şu özellikleri tanımlamıştır (Kutlu, 2008);

- Arınma (suyla, toprakla, ateşle),
- Saçların kesilmesi,
- Bedeni yaralama,
- Yasaklar,
- Sınırlandırmalar,
- Kaçınmalar,
- Yeniden doğuşa yol açacak simgesel ölümü canlandırma (ölüp-dirilme)
- Bireyin ya da grubun katıldığı yeni durumun gerektirdiği donanımlara bürünmesi

Van Gennep (2004) geçiş ritüelleri için üç aşamadan bahsetmiştir. Bu aşamalar sırasıyla, ayrılma, eşik ve bütünleşme aşamalarıdır.

Ayrılma Evresi: *Bireyin ya da grubun önceki statüden ayrılışını simgeleyen ayrılma/kopuş evresidir.* Bu evrede, insanlar bir gruptan ayrılarak bir yer ya da statüden başka bir sosyal yapı veya kültüre doğru hareket ederler (Turner 1974:232). Ayrılık aşaması zaman ve uzamda ayrılmaya işaret eder; kutsal olan zaman ve uzam kutsal olmayandan ayrılır (Sağlam, 2007:56,57). Ayrışma, bireyin önceki konumundan kopması, ayrışması sürecini tanımlar (Depeli, 2009:55). Ayrılma evresi, kişi ya da grubun eski halinde, konumundan vb. kopuşunu simgeleyen edimlerle karakterize edilir. Özbudun ve Uysal, (2012) ayrılma evresine acemi askerlerin traş edilmesi, müslümanların camiye girmeden önce abdest alması, çocukluktan yetişkinliğe geçişte uygulanan sünnet vb. örnekleri vermiştir (s.184).

Geçiş-Eşiksellik Evresi: Kişinin eski statüden ayrılmakla birlikte henüz yeni statüye de varamadığı, ne eski ne de yeni statüsüyle ilişkisinin olmadığı geçiş/eşiksellik evresidir. Turner'ın ifadesine göre ikinci evrede *yani* liminal dönem esnasında ritüel öznenin durumu (burada ritüel özne olarak tanımladığı liminar olarak ifade ettiği yolcudur) belirsizleşir, ne orada ne burada arada bir noktada kalır. Liminality sembolik olarak hemen hemen her yerde arada kalan kişiyi, yeni-acemi veya bir işe yeni başlayan kişiyi belirtir (Turner, 1974:232). Eşikteki varoluş; ne buradadır ne oradadır, hem ikisi arası- hem ikisi ardında; kanunların, adetlerin, anlaşmaların ve seremonilerin tayin ettiği bir pozisyondur” (Turner 1994: 5).

Bütünleşme Evresi: Bir statüden diğerine geçişin sembolik olarak tamamlandığı yeniden bütünleşme evresidir. Bu aşamada geçiş tamamlanır. Ritüel öznesi riti tamamlamış olarak yeniden sosyal yapıya-topluma katılırlar. Her zaman olmasa da daha yüksek bir seviyeye yükselirler (Turner 1974:232). Bütünleşme, belirsizliğin çözülmesi, yeni durumun onayının verilmesidir; bireyler yeni toplumsal statüleriyle birlikte topluma dâhil edilirler (Depeli, 2009:55). Bu evre bireyin ya da grubun dönüşüme uğramış olarak topluma yeniden katıldığı evredir. Özbudun ve Uysal, (2012) bütünleşme evresine yeni evli çiftin balayı sonunda yeni yuvalarına yerleşmesi, askerlikte yemin töreni, bebeğin ya da ölünün kırkının çıkması, erginleşmiş gençlerin

tam hak sahibi yetişkinler olarak topluma yeniden kabul edilmesi vb. örnekleri vermiştir (s.184).

Sağlam'ın (2007) ifadesine göre erişirme ritüellerine katılanlar ile ilgili özellikler şu şekilde sıralanabilir (s.57);

- Saygın bir birey olarak yetişkin dünyasına katılabilmek için bir dizi acılı sınavdan geçmek zorundadırlar. Bu sınava katılım zorunludur.
- Geçemeyen ya ölümle ya da daha beteri ömür boyu toplum dışı kalmayla yüz yüze gelir.
- Bu sınava geçebilmenin koşulu güçlü ve dayanıklı olmak; toplumsal yaşamın kurallarını öğrenmek ve ona uyum sağlamaktır.
- Sınava geçen artık kendi ayakları üstünde durabilecek bir birey olarak kabul edilir ve toplumsal yaşama geri döner.

Philip Kottak'ın ifadesine göre “*yerli Amerikalıların, özellikle de Ova Kızılderililerin geleneksel görü arayışları, tüm dünyada rastlanan geçiş ritlerine (bir yer ya da evrenden bir başkasına geçişle bağlantılı adetler) örnek oluşturmaktadır. Ova Kızılderilileri arasında, çocukluktan erkeklığe geçmek için delikanlı geçici bir süre için topluluğundan ayrılır. Ormanda bir süre, genellikle sıkı perhiz ve uyuşturucu kullanımını içrene tecridin ardından, genç erkek koruyucu ruhu olacak bir görüyle karşılaşır. Bundan sonra da yetişkin olarak topluluğuna döner. Çağdaş toplumların geçiş ritleri, kilise üyeliği, vaftiz, bar ve biraderan dayakları gibi uygulamaları içerir. Geçiş ritleri, çocukluktan erkeklığe, ya da sıradanlıktan kız kardeşlik (bacıyan) örgütü üyeliğine geçişte olduğu gibi toplumsal statüdeki değişiklikleri içerir. Bir geçiş riti, yer, durum, toplumsal konum ya da yaşta değişiklikleri kapsamaktadır” (2002: 388-470).*

(Görü, Türk Dil Kurumuna göre, görme yetisi, bir yerin çevreyi görme özelliği, dolaysız kavrama, birden kavrama manalarına gelmektedir, www.tdksozluk.com, E.T.: 28.09.2011)

Schuyt ve Schuijt (1998) Kertzer'in⁸ 1988 (s.10-11)'de yapmış olduğu bir çalışmaya atıfta bulunarak ritüellerin insanların kendi öznel deneyimlerini yaşayabilmeleri için

⁸ Kertzer, D.I. (1988), *Ritual, Politics and Power*, Yale University Press, New Haven and London.

geniş bir sosyal bağlam olduğuna ve bir tiyatro oyunu gibi dramatik bir yapısı olduğuna değinmişlerdir (Schuyt ve Schuijt, 1998:400).

Literatür taraması esnasında bazı çalışmaların ritüel ve oyun arasındaki benzerliklere yer verdiği görülmüştür. Bu çalışmalardan bazıları şu şekilde özetlenebilir;

Ritüel ve oyun insanları “ikinci bir gerçekliğe” yöneltir ve günlük yaşamlarından uzaklaştırır. Bu gerçeklik onların günlük yaşamlarında sahip oldukları kendilikten farklı bir kendiliğe sahip oldukları yerdir. Geçici olarak başka bir kendiliğe sahip oldukları veya canlandırdıkları zaman, insanlar bunu sıradan olduklarından farklı yapar. Bu nedenle, ritüel ve oyun insanı kalıcı veya geçici olarak dönüştürür. Oyun bir ruh hali, etkinlik ve anlık coşkudur. Oyun insanlara tabuları yıkma, aşırı olanı ve riskli olanı geçici bir sürede olsa yaşama şansını verir. Asla Opedipus veya Kleopatra olmayabilirsiniz, ancak onları “oyunda” oynayabilirsiniz (Çevik, 2011:13-37).

Turner, Van Gennep’in (1909) liminality kavramını “oyun, keşif, yenilenme ve şans” olarak tanımlamıştır. Buradan yola çıkılarak eşikselliğin bir bölümünün deneyimsel davranış hakkında bilgi verebildiğini ifade etmiş ve deneyimin bilimsel olmadığını fakat sadece bilinmezlik içinde geçici girişimleri içerdiğini belirtmiştir. Bu deneyim sadece düzen içinde toplumun geleneksel amaçlarına hizmet eden sürecin bir parçasıdır (Korg, 1995:8).

Oyunlar gündelik yaşamın düzenini ve bu düzende yaşayanların mutluluğunu gösteren bir sahne tanımıyla başlar. Tasarlanan mekân zengin ya da orta sınıf, zevkli, eğitilmiş ve mutlu insanların yuvasıdır. Karakterler oyunun içinde rahat ve neşelidirler (Sağlam, 2007:57). (Halloween) Cadılar Bayramında erkekler bayan, bayanlar erkek gibi giyinir, çocuklar yetişkin yetiksizler çocuk gibi; yasayanlar ölü (Avrupa orijinli Halloween’lerde ölü geri dönebilir, yasayan gibi hayatta yer alabilir) gibi giyinir. Kısa bir an için bireyler kendi hayatlarından, tekrar bir başkası rutin hayatlarına geri döndürmedikçe, sihirli olarak ayrılırlar (Dundes, 1989:107).

Kaya (2009), İngiliz Antropolog Victor Turner ve Rus Antropolog Mihail Bahtin’in ürettikleri düşüncelerin bir karşılaştırmasını yapmış ve bu karşılaştırmada Rabelais çözümlemesi ile ünlenmiş olan Bahtin’in karnaval kavramına değinerek karnavalın özellikleri arasında gülme, çılgınlık, oyun, özgürlük, mülküyet yokluğu, eşitlik,

anonimlik, aşırılık, ters yüz etme, ters yüz edilme gibi müphem/belirsiz kavramlardan bahsetmektedir.

Mihaly Csikszentmihalyi 1970’li yılların başında insanların oyun deneyimlerini incelemiş ve insanların dış dünyanın bilinçlerinin kaybolduğu ve yaptıkları işle bütünleşmelerini tanımlamak için “akış” (flow) terimini kullanmıştır (akt.Çevik, 2011:36). Çevik’in (2011) ifadesine göre oyuncular eylemlerinin farkında olabilirler ancak yapılanın farkında olmazlar. Akış, oyunla oyuncunun bir bütün olması durumunda meydana gelir (s:36).

Wang (1999), günlük hayatta kişilerin kendi gerçekliklerinin farkına varamadıklarını bu gerçekliğe ulaşmak için turizm faaliyetleri veya macera içerikli etkinliklere yöneldiklerini ifade etmiştir. Örneğin dağcıların tırmanmaları esnasında alternatif bir “kendilik” durumundan bahsedilebileceğini dile getiren Wang (1999) gündelik yaşamda bir dağcının macera uğruna kendini zor duruma itmesi gibi örneklere çok rastlanamayacağına bahsetmiş ve Csikszentmihalyi’e⁹ (1975) atıfta bulunarak dağcılık esnasında karşılaşılan zorluklarla mücadele şeklini Csikszentmihalyi’nin kullandığı “akış” (flow) terimi ile ifade edilebileceğini dile getirmiştir (s.363).

Csikszentmihalyi (1990) herkesin zaman zaman “akış” yaşayabileceğini ifade etmekte ve “akış” durumunun özelliklerini şu şekilde açıklamaktadır;

- İnsanlar genellikle güçlü hisseder
- Dikkatli ve tetiktedir.
- Gayret yoktur
- Kontrollüdür
- İçine kapanık, utangaç ve çekingen değildir
- Yeteneklerinin zirvesindedir.
- Zaman ve duygusal problemler yok olur.
- Aşırılık ve heyecan verici duygular baskındır.

Csikszentmihalyi (1990) “The Psychology of Optimal Experience” (Uygun Deneyimler Psikolojisi) adlı çalışmasında “akış” terimini insanların keyif verici faaliyetleri nasıl

⁹ Csikszentmihalyi, M. 1975 Beyond Boredom and Anxiety: The Experience of Play in Work and Games. Oxford: Jossey-Bass.

kontrol edeceklerini anlatan bir kavram olarak kullanmıştır. Csikszentmihalyi'nin (1990) ifadesine göre “akış” deneyimleri kişinin kendini kaybetme korkusundan yoksun olarak daha kesin bir kontrol hissi içeren bir olgudur.

2.2. Liminality (Eşiksellik) Kavramı

Van Gennep (1909) liminal kavramını tartışmaya açan ve insan yaşamındaki dönüm noktalarına eşlik eden seremonileri analiz eden ilk antropologdur. Gennep (1909) bunu “Rites of the Passage” olarak adlandırmıştır. Bir aşamadan diğerine geçiş; insanların adil olmayan, kötü denilebilecek, kutsal olmayan (profane) bir dünyadan daha iyi bir konuma geçişini ifade etmektedir. Yaşamın dönüm noktalarının seremonilerin ikinci aşaması olan liminality (Currie,1997:887) durumlar arasındaki evre, insanların bir yerden ayrılıp henüz bir başkasına ulaşmadıkları “araf”tır. Bu evre, geçiş ritinin eşiksel evresi olarak adlandırılır (Turner 1974).

Sağlam (2007), liminal dönemde ritlerin özel bir zamanda ve uzamda yapıldığından bahsetmiştir. Ritüel, bir geçiş sürecidir, bir eşiktir; ne eski ne yeni vardır orada. Belirsizlik, muallakta olmak bu aşamanın temel niteliğidir. Törene katılanlar eski statülerinden soyunmuş ama yeniyi de henüz kuşanmamışlardır (s:56-57). Çevik (2011) bir ritüelin eşik aşamasında iki şeyin yerine getirildiğinden bahsetmiştir (s:18);

“Birincisi, ritüele maruz kalanlar geçici olarak “hiç” olurlar, uç noktada kırılğan hale gelerek değişime açık olurlar. Kişiler geçmiş kimliklerinden ve sosyal dünyanın statülerinden sıyrılır, şu veya bu olmadıkları, şurada veya burada olmadıkları, bir sosyal kendilikten diğerine seyahatin ortasında oldukları bir zaman ve mekâna girerler. Bu zaman içinde, güçsüz ve kimliksizdirler. İkinci olarak, eşik aşaması boyunca, kişilere yeni kimlikleri kazanır ve yeni kimliklerinin gücü öğretilir. Biçim değiştirmeyi yerine getirmek için birçok yol vardır. Kişiler yemin edebilir, ilim öğrenebilir, özel eylemler öğrenebilir, korkutulabilir, sünnet edilebilir veya dövme yapılabilir. Kültürden kültüre, gruptan gruba, törenden törene değişen olasılıklar sayısızdır”.

Liminal evre, kişinin “ne orada, ne burada” olduğu ikircim ve belirsizlik yüklü bir durumu simgeler. Kişi ya da grup eski konumundan ayrılmış, ancak henüz yeni bir kimlik edinmemiştir. Bu evrede normal yaşama egemen olan davranış kuralları askıya

alınabileceği gibi, aşırı sert bir disiplin de uygulanabilir. Askerlerin ne sivil ne de asker sayıldığı acemilik evresi, kişinin ne bekar ne de evli sayıldığı nişanlılık evresi, balayı, cenaze töreni, çoğu toplumda erginlenme öncesi çocukların uzun süre tecrit edilip fiziksel acılara maruz bırakılması gibi örnekler verilebilir (Özbudun ve Uysal, 2012:184).

Emiroğlu ve Aydın “Antropoloji Sözlüğünde”, “liminaliti” kavramını eşik evresi olarak çevirmiş ve varoluş aşamalarının arasındaki belirsiz durum olarak yorumlamışlardır. Sözlükte, Van Gennep (1909) geçiş ritleri üzerine çalışmaları sırasında, erginlenmeden geçenlerin bir aşamadan ötekine geçerken içinde bulunduğu evrensel bir örüntü tanımlayarak, bu durumun beklendiğini, fakat meditasyon gerektiren liminal bir durum olduğunu ileri sürerek terimi antropolojiye sokmuştur. Sözlükte liminaliti kavramının zorluklarından birisinin gerçekten liminal yani belirsiz durumları tanımlamadaki belirsizlik olduğu vurgulanmıştır (Emiroğlu ve Aydın, 2003:555-556).

Ayrılma aşamasının tümünü veya sadece bir bölümünü içeren liminal aşamada mekânsal, geçici, toplumsal, manevi ve sosyal-ahlaki olmak üzere üç durum söz konusudur. Ritüel öznesi, tanıdık, bilindik olandan ayrıldığında sosyal bağlar ve ahlaki zorunlulukların yapısında veya ritüelde geçici değişimler olduğunda liminal bir alana liminal bir zamana girmektedir (Yang, 2000: 383-384). Turner’ın liminality için belirlediği yirmi altı (26) kriter tablo 2.1’de verilmiştir. Bu kriterler liminal kişinin liminal rolleri olarak tanımlanmaktadır (Turner, 1969:106-107).

Kottak (1991), “Cultural Anthropology” adlı eserinde eşikteki insanların belirsiz bir yapıyı işgal ettiklerini ve zaman zaman sıra dışı beklentiler ve ayrımlar yaşadıklarını, sosyal ilişkilerini kestiklerini ifade etmiştir. Liminal dönemde, bireylerin geçmiş ve gelecek konumları göz ardı edilmekte hatta tersine çevrilmektedir. Liminality, sıradan yaşamın tersine dönmesi olarak düşünülebilir. Örneğin cinsel tabular yoğun olabilir veya aksine çok fazla teşvik edilebilir (s242-243).

Tablo 2.1

Liminality ve Normal Toplumsal Yaşam Arasındaki Karşıtlıklar

LİMİNALİTY	NORMAL TOPLUMSAL YAPI
Geçiş	Durum
Homojenlik	Heterojenlik
Bütünlük	Parça
Communitas (toplum eşitliği)	Yapı
Eşitlik	Eşitsizlik
Anonimlik	Sistemlerin sınıflandırılması
Mülkiyet yokluğu	Mülkiyet
Statü yokluğu	Statü
Çıplaklık ya da tek tip giyişi	Giysi farklılaşması
Cinsel ölçülülük ya da aşırılık	Cinsellik
Cinsiyet ayrımlarının azamileşmesi	Cinsiyet ayrımlarının asgarileşmesi
Rütbe yokluğu	Rütbe farklılıkları
Alçakgönüllülük	Kibir
Dış görünüşü önemsememe	Dış görünüşe özen
Zenginlik ayrımının olmaması	Zenginlik ayrımı
Özveri	Bencillik
Toplu uyum/itaat	Yalnızca daha yüksek rütbelere boyun eğme
Kutsallık	Dünyevilik/Laiklik-Sekülerlik
Kutsal öğretiler/yönergeler	Teknik bilgi
Sessizlik / Suskunluk	Konuşma
Hak ve yükümlülüklerin askıya alınması	Hak ve yükümlülükler
Sürekli mistik gücün referans alınması	Mistik güçlerin aralıklı olarak referans alınması
Gülünç, saçma	Zeka
Sadelik / kolaylık	Karmaşıklık
Acı ve ıstırapı kabulleniş	Acı ve ıstıraptan kaçınma
Heteronom (Diğer bir şeyin etkisine bağlı olarak faaliyet gösterme hali)	Özerklik derecesi

Kaynak: Turner, 1969:106-107

Eşiksellik (liminality) halini kavramsallaştıran Homi Bhabha¹⁰ (1990:292, akt. Derya, 2006:44), eşikte olanın temsil edilemeyen bir aralık hali olduğunu söyler. Turner Van Gennep'den (1909) alarak kendi kuramsal yaklaşımına uyarladığı liminality evresini sosyal ve kültürel gerçekliği anlamlandırmak için bir analiz aracı olarak kullanmıştır. Liminal evredeki kişiler ne orada ne burada iki şeyin arasında muğlâk ve belirsiz bir durumdadırlar. Turner'a (1996) göre, değişik toplumlarda, değişik sembollerle gösterilen belirsiz ve ayrımlanmamış özellikler gösteren kültürel ve sosyal geçişler vardır. Bu nedenle Turner (1996), eşikselliği, ölüm, rahim içinde olma, karanlık, biseksüellik, el değmemişlik, güneş ve ay tutulmasına benzetmektedir (s.95).

¹⁰ Homi Bhabha, (1990) "Dissemi Nation: Time, Narrative and the Margins of the Modern Nation", Nation and Narration, London, Routledge, s. 292.

Honko (2006) liminality için” *biz yapısal gerçeğe tekrar giriş yapmadan önce, tam bilincimizi kaybederken bizi kültür bloklarıyla karşı karşıya bırakan, işte budur*” şeklinde bir açıklamada bulunmuştur. Hacılar, rahipler, rahibeler, yapıyı eleştirenler, yönetim kurulu üyeleri, karşı devrimciler, yazarlar, şairler, filozoflar, romancılar, bir grup tiyatrodaki, film dünyasında, karnavallarda, festivallerde kendini gösterenler marjinal liminality örnekleridir. 21. yüzyılda, vejetaryenler, yeni dinlerin çok büyük sayıdaki üyeleri, alternatif tıpçılar, hatta internet dünyası güçlü bir liminal karakter olabilir (Jones, 2005:5461-5462). Çevik’in (2011) ifadesine göre eşik bir binanın veya odanın ne içerisi ne dışarısı olan, bir yer ile başka bir yeri bağlayan, kendi başına bir mekân olmayıp iki mekânı bir birine bağlayan, iki mekân arasında ince bir çizgidir. Yoldaşlarıyla bir bütün olduklarını hissederek eşik durumundaki insanlar kişisel ve sosyal farklılıkları bir kenara bırakır (s.19).

Ritüel ve tiyatro arasındaki farklara yer veren Özbudun ve Uysal (2012), bu sınırların statik olmadığını, tiyatro içinde yeni akımlar tiyatronun sınırını zorlarken, turizm, pazar ilişkilerinin yaygınlaşması, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması gibi küreselleştirici unsurların çoğu ritüeli gösteriye dönüştürdüğünden bahsetmektedirler. Buna örnek olarak ise, Konya’da ki Mevlevi “Şeb-i Aruz” ayinlerini göstermişler ve ayininin gösteri mi, ayin mi olduğunu belirlemenin zor olacağını dile getirmişlerdir (Özbudun ve Uysal, 2012:183-184).

Liminal anlar, mutlu olunan haz alınan anlardır. Liminality, deneyimin ve oyunun bir tanımı olabilir. Bu oyunlar, fikirlerin bir oyunu, kelimelerin bir oyunu, sembollerin bir oyunu, metaforların bir oyunu olabilir. Her şey bu oyunların içinde gerçekleşmektedir (Turner, 1979:465-466). Turner (1979) liminality kavramını, ritlerin, ritüel süreçlerin veya sosyal statülerin tersine çevrilmesi olarak adlandırılmaktadır. Fakirin zengin olması, zenginin fakir olması ve kralların ve soyluların yer değiştirmesi gibi sadece hikayenin bir parçasıdır (s.467).

Kottak’ın (1994) ifadesine göre liminality evresinin her zaman belirli özellikleri bulunmaktadır. Eşikteki insanlar ikircikli (kararsız) toplumsal konumlar işgal ederler. Normal toplumsal bağıntıları kesilmiştir. Olağan toplumsal yaşamdan bu kopukluk çeşitli zıtlıklarla belirlenebilir. Örneğin, Zambiya Ndembuları arasında şef, göreve gelmeden bir geçiş ritinden geçmek zorundadır. Eşiksellik süresi boyunca geçmiş ve

gelecekteki konumları görmezlikten gelinir, hatta tersine çevrilir. Hakaretlere uğrar, kendisine buyruklar verilir aşağılanır. Çoğunlukla bireysel olan görü arayışları ve Ndembu erginlenmesinin tersine, geçiş ritleri genellikle kolektiftir. Grup- sünnet edilecek çocuklar, biraderan ya da bacıyan erginlenmişleri, askeri karargâhtaki erkekler, yaz kamplarındaki futbolcular, rahibe olacak kadınlar ritlerden birlikte geçerler (s.389, çev., Altuntek ve diğ.2008:470-471). Turner'e göre liminality, kişinin sıradan gündelik ve seküler ilişkilerden ayrılmasını işaret eden ölüm ya da öldürmenin ritüel metaforlarıyla başlayan, sembolik yeniden doğum ya da yasa ve ahlaki kodlarla karakterize olan toplumla yeniden bütünleşme ile sonuçlanan geçiş ritlerinin orta aşamasını karşılamaktadır (Şahin, 2008:281). Liminal alanın belirgin özellikleri şu şekildedir (Newell ve diğ., 2008:6);

- Geçicilik: Liminality tanım gereği sadece geçicidir, tıpkı bir takım gibidir. Takım üyesi sonunda bir hareket yapacağını bilir ama bu hareketin ne içereceği belirsiz olabilir.
- Belirsizlik: Liminal alan insanların tam olarak ne olduğunu anlamadıkları bir alandır. Bu bağlamda liminal özellik kültürel yapının veya sosyal oluşumun bir zorunluluğu olabilir.
- Özgürlük / Özgürlük formu: Liminal durumda insanlar, özgürce deneyimler yaşarlar. Çünkü sosyal yaşamın kısıtlamalarından uzaklaşmışlardır. Liminality iki anlamda özgürlük sağlar. Bunlardan birisi kurumsal yükümlülüklerin özgürlüğü, diğeri ise yeni sembolik bir dünyaya girmek için özgürlüktür.
- Topluluk: Liminal dönemin özellikleri güçlü bir toplum duygusunu teşvik etmektedir.

2.3. Liminality Üzerine Yapılan Çalışmalardan Örnekler

Çalışmanın bu başlığı altında liminal kavramını daha iyi anlayabilmek, için bu konuda yapılmış bazı çalışmaya yer verilmiştir.

Mahon-Daly ve J. Andrews 2002 yılında İngiltere'de doğum sonrası bebeklerini emziren ve emzirmeyen anneler üzerine bir inceleme yapmışlardır. Bu araştırmada, vücut, mekân ve geçiş törenleri üzerine kuramsal bir bakış açısı ile olaya yaklaşmıştır.

Çalışmada bazı emziren annelerin liminal dönemde olabildikleri ve bunun nedenleri araştırılmıştır (s.61). Emziren bir kadın “yeni bir dünya”ya girmekte ve bir durumu yaşamaktadır. Yazarlar üç dönemden bahsetmişlerdir. Bunlardan birincisi doğum sonrası emzirme dönemi (kadınlar bu konuda emzirme veya emzirmeme konusunda kendi tercihlerini kullanabilmektedir), ikinci dönem ise kadınların bebeklerini emzirmeleri ile yaşadıkları duygusal deneyimlerdir. Bu deneyim yaşandığı an yaşanmadan önceki anlara geri dönüşü imkansızdır. Üçüncüsü ise emzirme olayının kendisi liminal bir aktivite olarak kabul edilebilir. Yazarlar bu faaliyetleri “davranışsal ritüeller” olarak tarif etmişlerdir (s.65).

İlter ve Alankuş 2009 yılında “AnaYavru Vatan Diyalogunun Kuzey Kıbrısta’ki Değişen Temsilleri” başlıklı bir çalışmalarında eşik kelimesiyle karşıladıkları “liminal” sözcüğünü, bir ara/geçiş mekânını, kültürlerarası alanı ifade ettiğinden bahsetmişler ve Bhabha’ya (1994:4) atıfta bulunarak, “sabit kimlikler arasındaki bu geçişkenliğin, aralarında herhangi bir hiyerarşi varsaymayan ya da buyurmayan farklılıklarıyla kültürel melezliğe imkan verdiğini ifade etmişlerdir (s.49). R.McCrtney ve arkadaşlarının 2009’da ele aldığı “liminal space” kavramının özünü antropolojide dini törenlerde bir durumdan diğerine geçmeyi anlatmak için 1982’de Turner tarafından kullanıldığı ifade edilmiş. Liminal space ve geçici eşik sürecinin özellikleri şu şekilde sıralanmıştır (McCrtney ve diğ., 2009: 384-385);

- Zaman alabilir, eski ve yeni durum arasında kararsızlık olabilir.
- Beklentileri, duyguları içerebilir fakat aynı zamanda zor ve endişe vericidir.
- Yeni durumun taklidini içerir.

McCrtney’nin (2009) bir örneğinde bu durum daha iyi anlaşılmaktadır.

“Ergenlik dönemi süreci liminal alanın tüm özelliklerine sahiptir. Ergenlik döneminde bir birey, yetişkin bir kimliğe bürünüyor. Bu uzun bir süreçtir. Örneğin hayatı kazanmanın yolları vb. yeni bilgiler edinmeyi içeren duygusal ve zor bir zamandır. Gençler özellikle erken dönemlerde çocukluk ve yetişkinlik arasındaki gelgitlerle bir ara bocalar. Çevrelerindeki yetişkinleri taklit ederek yetişkin olmayı öğrenir”.

2005'te bu kavram Meyer ve Land tarafından kullanılmış ve şu özellikleri tanımlamaktadır:

- Dönüşüm
- Yeni bilgi edinme
- Toplum içinde yeni statü ve kimlik edinme

Meyer ve Land (2005) bu bağlamda, öğrencilerinin dönüşümlerini anlamaya odaklanmışlardır. Öğrenciler öğrenme sürecinde iken konuyu anlama ve anlamama arasında bir boşluğa düşebilirler, endişe duyabilirler, bu aşamayı geçmiş olanların davranışlarını taklit edebilirler (McCrtney ve diğ., 2009: 384-385).

Gough 2010'da kaleme aldığı bir yazısında bir hastalık sonucu belirsizliğin hâkim olduğu geçiş döneminde uygun (kabul gören) olan durumu terk etmek hatta özgürlüğü arayıp bulmakla ilgili olarak liminality kavramını kullanmıştır. İlgili yazıda liminality kavramı ile kadınların özgür olma istekleri ifade edilmiştir.

Latin göçmen ailelerin çocuk bakımı ve ABD'de iki kültürlü çocuk yetiştirme üzerine bir araştırma yapan Uttal ise (2010) göçmenlerin iki toplumun belirsizliği arasında kendilerini liminoid bir durumda bulduklarını ifade etmiştir. Bu bölgede kültürel rekabetin ve farklı fikirlerin bir arada var olduğunu belirtmiştir. İki kültür bölgesinde insanlar, belirsizlik tarafından karakterize edilmiş geçici bir boşluk durumundadırlar. Bu liminal durumda, liminal unsurlar ne orada ne buradadır. Konumlar/statüler ise kanunlar, gelenek-görenek ve törenler tarafından kuşatılmış sınırların arasında veya ortasındadır (Uttal, 2010:730).

Uttal (2010), iki kültür arasındaki çelişkili değerler ve müzakere sürecini anlatmak için "liminal cultural work" kavramını kullanmıştır. "Liminal Cultural Work", göçmenlerin yaşam koşullarının diğer kültürel sistemin içinde bir kültürün taşıyıcıları olduğunda iki toplumun değerlerinin ve uygulamalarının analizi hakkında nasıl karar verdiklerini ve müzakere ettiklerini açıklar. Bu kavram, iki kültürün eşit güvenilirliğe sahip olmadığını ve bir toplumun değerleri bir bağlamda baskın olabilirken diğer toplumun değerlerinin de başka bir bağlamda baskın olabileceğini varsayar (s.731).

Liew 2010 yılında öğrenci direniş ve blogları üzerine yaptığı bir çalışmasında liminality ve diyalojizm¹¹ kavramlarını direniş uygulamaları ile ilgili anahtar kavramlar olarak ele almıştır (s:306).

Wood 2012 yılında Yeni Zelenda'da ki yükseköğretim çağındaki gençlerin toplum içinde işgal ettikleri liminal boşluğu onların gündelik siyasi özellikleri ile incelemiştir. Yeni Zelenda'da eğitim almış belirli bir grup üzerine odaklanılmış ve liminal boşlukta kamu/özel, resmi/gayri resmi, makro/mikro siyaset olmak üzere üç olgu tanımlanmıştır. Liminal alanın işgali ile ilgili olarak gençler zorbalık, ırkçılık, su tasarrufu ve obezite gibi sosyal konularda yetişkinlerden farklı şekillerde cevap vererek benzersiz bir bakış açısı sağlamaktadır. Yazar gençler üzerine odaklanmanın liminal alanlarda siyasal pratiklere yeni anlayışlar getirdiğini ifade etmiştir. Yazar bu çalışmasında liminality kavramını gençlerin toplumda işgal ettikleri belirsizlik ve boşluk durumunu incelemek için bir araç olarak kullanmıştır (Wood, 2012:337-338).

Atkinson ve Robson (2012), iki ilköğretim okulunda çocukların sanat temelli uygulamalara katılımını incelemişlerdir. Yazarlar bu katılımı farklı zaman ve mekânda dönüştürücü potansiyeli ortaya çıkarma da yararlı bir liminality uygulaması olarak görmektedirler (s.1348). Yazarlar liminalitynin günlük yaşam rutinlerinden etkili bir şekilde ayrılmayı gerektirdiğini ve farklı kurallar, farklı ilişkiler ve farklı değerler içeren alternatif bir sosyal karşılaşmaya dönüştüğünü ifade etmişlerdir (s.1350).

Imai 2012 yılında insanların günlük yaşamının bir parçası haline gelmiş fakat zamanla rekabette farklı bir hal almış olan Japonya'nın kentsel bir geçidi (alleyway-Roji¹²) ile ilgili bir çalışma yapmıştır. Yazar geçmiş ve şimdi arasında bir sınır olarak bu geçidin doğasını anlamayı temel amaç olarak almış ve özellikle bu alan üzerinde yerli sakinlerin

¹¹ *Diyalojizm Mihail Bahtin'in kuramsal kavramlarından*. Genel anlamda dünyanın çok-dilliliğine atıfla öne sürülen bir kavramdır. Dilin özü ve niteliği, *diyalojik* olmasıdır. Bu anlamda, diyaloji, monoloğun tam tersidir. Bunun anlamı, anlamlar arasında karşılıklı etkileşim ve diyalog olmasıdır, yani diyaloji karşılıklı etkileşim üzerine kurulu bir anlamlaştırma düşüncesidir. Diyaloji, burada normal bir diyalogtaki gibi, iki kişi arasındaki söyleşi durumu değildir, esas olarak çoğul konuşan özneler arasındaki anlam ilişkisidir (http://tr.wikipedia.org/wiki/Mihail_Bahtin).

¹² Roji: Japonca alley-geçit-dar sokak anlamına gelir. Roji stilde binanın merkezinde geçit gibi dar bir sokak var ve bu dar sokak özel yaşam alanı ile kafe gibi eğlence alanlarını birbirlerine bağlayan ana bir işlek cadde fonksiyonu görür (<http://www.styleofdesign.com/architecture/roji-nadamoto-yukiko-architects/>, Erişim Tarihi:03.03.2011).

karma bir şekilde bakış açılarını değerlendirmeyi hedeflemiştir. Imai (2012), bu alanı liminal olarak nitelemiştir. Bu araştırmada bu geçit, günlük kentsel yaşam için sıradan bir manzara sağlayan bir geçittir. Yazar ayrıca bir mekânın kimliğinin gündelik pratikler, kolektif deneyimler ve güçler tarafından şekillendirildiğini ifade etmiştir. Geçitler, tıpkı liminal boşluklar gibi farklı entelektüel, sanatsal, kültürel, ekonomik ve siyasi söylemlerin bir aracı olmaktadır. Geçit bu anlamda geçmiş ve günümüz arasında bir sınır oluşturmaktadır. Bu sınır sadece coğrafi ve fiziksel olarak değil aynı kentte yaşayan farklı kültürler ve dini gruplar arasında psikolojik ya da hayali bir oluşum olabilmektedir (2012:2).

2.4. Victor Turner ve Toplum Eşitliği (Communitas)

Turner günlük yaşamın sınırlamalarından özgürleşmeyi “karşı yapı” ve ritüelin katılımcılarını ise “communitas” olarak adlandırır. Bu kelime ya insanların eşit olduğu yapısı olmayan toplumları ya da toplumun özünü ifade eder (Çevik, 2011:19). İnzivaya çekinilen liminal alanlarda kutsal bir güç tarafından dengeye alınan liminality ve toplum eşitliği toplum karşıtı yapının ne anlama geldiğini ifade etmektedir. Liminality geçiş ritlerinin orta aşamasıdır. Bu tarz ritüellerin özellikleri sıradan-gündelik bağlamdan ayrılmaya işaret eden ölüm ya da öldürmenin ritüel metaforlarıyla başlar ve sosyo-kültürel yaşamla yeniden bütünleşmeyi ifade eden sembolik doyumla sona erer (Turner 1974: 273). Özbudun ve diğerleri, Victor Turner’ın toplum eşitliği kavramını şu şekilde aktarmışlardır (2012:313);

“Eşiksellik, toplumsal yapının “yapısız” hatta “anti yapı” alanıdır. “Anti-yapının” ayinselleşmiş “kaos”u “normal” kimlik ve rollerin tersyüz edilmesini getirir; böylelikle hiyerarşiler ters dönecek, konuşma suskunluğa, gösteriş alçak gönüllük ve sadeliğe yerini bırakacaktır. Turner’ın Latince comitatus (yoldaşlık) teriminden türettiği communitas (toplum eşitliği) ise, eşiksellik evresindeki grubun yapılanmamış ya da ilkel biçimde yapılanmış ve görece farklılaşmış cemaat halini, eşit bireyler cemaatini betimlemektedir (Turner, 1990:97)”.

Kutlu’nun (2008) ifadesine göre;

“Turner, komünitas (Lat.: comitatus: yoldaşlık) kavramını “türdeşlik, eşitlik, anonimlik, mülksüzlük, cinsiyetler arasındaki ayırımın en aza indirgenmesi,

hiyerarşisizlik, dış görünüşe önem vermeme, servete bağlı ayırımlardan yoksunluk, cömertlik, genel boyun eğcilik, yalınlık, acı ve ıstırabın kabulü gibi özelliklerle belirlenen eşiksellik evresini paylaşanların oluşturduğu bir “eşitlik ve birlik” olarak tanımlar. Komünitas pek çok farklı dışavurum içermekle birlikte esasen antropologların antiyapı dedikleri duruma karşılık gelir ve pek çok tersine dönmüş rolleri içerir. Normal şartlar altında düşünülemez, kabul edilemez davranışlar normal hale gelir. Liminality evresinde rol tersyüzlükleri gerçekleşebilmekte ya da normatif yükümlülükler askıya alınabilmektedir. Bireyler karşıt cinsin üyeleri gibi davranabilmekte, şef ya da krala dayak atabilmekte, ya da genelde uygunsuz sayılan davranışlara cevap verebilmektedir”.

Kottak’ın (1994) aktarımına göre;

“birlikte eşikselliği yaşayan insanlar bir eşitler topluluğu oluşturur. Geçmişte var olan ve gelecekte var olacak toplumsal ayrımlar geçici olarak unutulur. Liminal alandaki insanlar aynı davranışlara ve koşullara maruz kalır ve benzer bir tarzda hareket etmelidir. Liminality, gündelik davranışların tersine çevrilmesiyle ayinsel ya da simgesel olarak belirlenebilir. Örneğin, cinsel tabular yoğunlaştırılabilir ya da tersine, cinsel aşırılıklar teşvik edilebilir. Liminality her geçiş ritinin bir parçasını oluşturur. Dahası kimi toplumlarda belirli grupların kalıcı bir özelliği haline gelebilir. Bu durum özellikle devlet-örgütlü toplumlarda görülür. Dinsel gruplar genellikle kendilerini diğerlerinden ayrı tutmak için eşiksel özellikleri benimserler. Alçakgönüllülük, yoksulluk, boyun eğme, cinsel perhiz ve suskunluk tarikat üyeliğinin koşullarını oluşturabilir. Liminal özellikler, aynı zamanda kişileri, ortamları ve olayları olağandışı- normal toplumsal mekân ve zamanın dışında- bir yere yerleştirerek onların kutsallığına işaret edebilir” (s. 470-471).

Egan, 2009 yılında liminalitynin özelliklerinden birisi olarak communitas (toplum eşitliği) kavramından bahsetmiştir. Yazar, toplum eşitliğinin birbirleri ile karşı karşıya gelen kişiler arasındaki aracısız saf bir kişisel etkileşim olduğundan ve farklılaşmamış ve aslında gerçekçi olmayan bir toplumu yansıttığından bahsetmiştir. Egan (2009) Turner’ın communitas için üç farklı kavram (kendiliğinden toplum eşitliği, ideolojik toplum eşitliği ve normatif toplum eşitliği) önerdiğine atıfta bulunarak bu üç kavramdan kendiliğinden oluşan toplum eşitliğini liminoid bakış açısıyla ele almıştır (s.47).

Feldstein ve Wilson 2010 yılında Polyvore İşbirliği ile ilgili bir çalışmalarında Polyvore¹³ topluluk için bir model oluşturmayı amaçlamışlar ve bu çalışmalarında liminoid kavramını kullanmışlardır. Yazarların ifadesine göre siteye üye olan her bir üyenin Polyvorian adı ve kimliği vardır. Gerçek kimliklerini gizlemektedirler. Böylece eşit olmaktadır. Genç ve yaşlı, kadın ve erkek, eşcinsel ve gayler eşit olarak etkileşime geçerler. Yazarlar bu konuda Turner'ın toplum eşitliği (communitas) kavramına atıfta bulunarak Egan (2009) gibi toplum eşitliğinin üç türüne dikkat çekmektedirler (s.6562).

2.5. Bir Ritüel Olarak Turizm

Nelson H. H. Graburn 1983 yılında yazdığı “The Antropolgy of Tourism” başlıklı makalesinde yer verdiği “bir ritüel ve oyun olarak turizm” konusunda şu ifadeler yer vermiştir; “*turizm bütün insan toplumlarında karakterize edilen sıradan yapıya mola verildiği bir dönemdir. Turizm, oyun, ritüel, seremoni, topluluk, değişik bilinç halleri, tapınma, hac, meditasyon vb. içeren sıra dışı davranışlar tarafından şekillendirilen bir olgudur. Turizm faaliyeti esnasında, katılımcılar normal yaşamından ve çalışma yaşamından ayrılarak başka bir manevi forma girer ve katılımcıların sosyo-kültürel ihtiyaçları öne çıkar. Turizm sıradan yaşamdan, iş hayatından, ev işlerinden, ev ödevlerinden uzak olmakla tanımlanır*” (Graburn,1983:11). Graburn (1983), Van Gennep'in (1909) Rites of Passage isimli çalışmasına değinmiş ve bu ayinlerin turizm için geçerli olduğunu ifade etmiştir (s:13).

Graburn, turizmi toplumun sağlık, özgürlük, doğa ve kendi gelişimini yansıtan ritüel süreçlerin bir türü olarak değerlendirmiştir. Bu görüşe göre turizm geleneksel dini toplumlara ve yıllık festivallere eşdeğer olarak yorumlanabilir (Stronza, 2001:266).

Takano (2008) çalışmasında Burns'a¹⁴ (2004) atıfta bulunarak, Turner ve Van Gennep ile ilgili olarak şu tahlili yapmıştır (Takano, 2008:12);

¹³ Polyvore online olarak bir siteye üyelikle gerçekleştirilen bir tür moda oyunudur. 20 milyondan fazla ziyaretçi kıyafet tasarımları yapmak, kombine oluşturmak, keşfetmek ve alışveriş yapmak için siteye üye olmaktadır (<http://www.polyvore.com/cgi/about>).

¹⁴ Burns, Georgette Leah, Anthropology and Tourism: Past Contributions and Future Theoretical Challenges, Anthropological Forum, Vol. 14, No 1, March 2004, s.5-22.

“Turizm ve ritlerle olan ilişkinin kaynağı olarak Turner ve Graburn öne çıkmaktadır. Turner, Van Gennep (1915)’in ‘geçiş ritleri (rites of passage)’ fikrini alıp, turizmin de insan hayatının bir geçiş aşamasını gösterdiğini belirtmiştir. Sosyolog, Durkheim (1915)’in ‘kutsal ve dünyevi’ kavramlardan yola çıkan Graburn (1977) ise turizm faaliyetini, “modern ritüeli” ve “kutsal seyahati” olarak açıklamaya çalışmıştır”

Ning Wang, (1999:365) liminality kavramını günlük yaşamın zorunlulukları ile ilgili olmayan bir durum olarak yorumlamış ve turistler için seyahatin bir anlamda yarı hacı gibi geçiş törenlerinin bir biçimi olarak kabul edildiğini belirtmiştir.

Turizmde ritüel süreç evden ayrılıştan tatil deneyimi ve sonrasında ise eve geri dönüşü kapsar (Graburn, 2007:101). Urry (2002), bir aşamadan başka bir aşamaya geçerken “rites de passage-geçiş ritüeli” faaliyetinin söz konusu olduğunu ve burada üç tip aşamanın olduğunu ifade etmiştir (s.29); *“Bunlardan birincisi, her zamanki ikamet edilen yerden, alışlageldik toplumsal bağlardan toplumsal ve uzamsal olarak ayrı düşme (separate); ikincisi, bireyin kendisini alışlageldik toplumsal bağların askıya alındığı, yoğun bir birliktelik duygusunun yaşandığı ve kutsal ya da doğaüstünün doğrudan deneyimlendiği zaman ve mekân dışındaki bir karşı yapı içinde bulunduğu eşiklik (liminality); ve üçüncüsü, bireyin önceki toplumsal grubu ile genellikle daha yüksek bir toplumsal statüde bütünleşmesidir”*

Franklin’in (2003) ifadesine göre ritüeller bittiğinde ritüel özne daha üst ve yeni bir konuma geçmesi dışında her şey normale dönmektedir. Turizm de buna benzer bir ritüel olarak görülmektedir. Franklin (2003) turizm ile ritüel arasında şu şekilde bir bağlantı kurmuştur (s:113);

- Turizm genellikle günlük/ sıradan yaşam alanından uzakta zaman geçirmeyi gerektirir. “Rahatlama”, “değişim”, “kaçış” metaforları turizmin merkezidir.
- Turizm yaşam ve çalışma alanlarından farklı, özel liminal alanlar oluşturma eğilimindedir. Bu alanlar, temalı parklar, deniz kıyısı, kutsal bir alan, ulusal bir anıt, doğal ya da dini bir yapıt olabilir.
- Liminal alanlarda turistler, genellikle günlük yaşamlarından farklı davranışlar sergilerler. Farklı şeyler yapıp, farklı kıyafetler giyer, zaman kavramları altüst

olabilir. Büyük miktarlarda harcama yaparlar. Çeşitli nesnelere, metinlere, oyunlarla, ibadetlerle ve değişik faaliyetlerle kendilerince farklı bir devlet oluşturmuşlardır. Turistlerin zihinleri, “hayranlık”, “merak”, “neşe”, “yorgunluk”, “tevazu”, “heyecan” ile kaplıdır.

- Günlük yaşamlarına döner dönmez, geçiş anlarının keyfini çıkarırlar. Bu sık sık seyahat etmenin sağladığı birikimden veya lüks deneyimlerin tüketiminden veya zihnin gelişimini sağlayan yeni ruhsal, zihinsel ve deneyimsel bir geçişten gelebilir. Bazı durumlarda seyahat bu üç tipolojinin geçiş duygusunu içermelidir.

2.6. Liminality ve Turizm İlişkisi

Bu başlık altında liminality ve turizm ilişkisi üzerine yapılmış olan çalışmalardan örnekler verilmiş ve konu ile ilgili turizm yazınında yapılmış çalışmalar incelenmiştir.

Nash ve Smith (1991) liminal deneyimlerin yaşandığı bir alandaki faaliyetlerin turist olarak görülenlerin oynadığı bir oyun olarak değerlendirildiğini ifade etmişlerdir (s:18).

Ryan ve Kinder 1996 yılında seks ve seks turizmi üzerine yaptıkları bir çalışmada bu faaliyetlere katılanların ve bu tarz işletmelerin davranışlarını liminal davranışlar olarak incelemişlerdir. Fuhuşun pek çok ülkede yasaklandığını fakat bazı bölgelerde hoşgörü ile karşılandığını ifade eden yazarlar, turizmin geçici bir süreliğine kısıtlılıkların tolere edilebildiğini ve normalde insanların fantazilerinin engellendiğini ifade etmişlerdir. Ryan ve Kinder sex turizminin turizm literatüründe genellikle sapkın davranışlar içinde ele alındığından fakat turizm motivasyonlarının arkasında yatan nedenlerle oldukça tutarlı bir içeriğinin olduğunu ifade etmektedirler. Yazarlara göre her iki aktivite de sosyal arkadaşlık ve fantezi ihtiyaçlarının tatminine yöneliktir ve bu nedenle seks turizmi sapma niteliğinde bir faaliyet değil turizm normlarına tamamen uygun bir aktivitedir (1996:507).

Ning Wang’ın 1999 yılında yaptığı “Rethinking Authenticity in Tourism Experience” isimli çalışması oldukça ilgi görmüş bir çalışmadır. Wang (1999) bu çalışmasında turist deneyimlerinin gerçekliği/özgünlüğü konusunda kavramsal bir açıklama yapmıştır. Çalışmada deneyimlerin özgünlüğü ile ilgili olarak nesnellik, yapısalcılık ve postmodernizm olmak üzere üç yaklaşım temelinde tartışılmıştır. Varoluşsal gerçekliğin

turizm için alternatif bir kaynak olabileceğine değinen Wang (1999) bu kavramı birincisi içsel (intrapersonal), diğeri ise kişilerarası (inter-personal) olmak üzere iki boyutta incelemiştir (Wang, 1999:349). Wang (1999) özgün turistik deneyimleri nesnel gerçeklik, varoluşsal gerçeklik, yapısalcı gerçeklik olmak üzere üç şekilde açıklamıştır (s.352).

Edensor (2000), turizmin genellikle büyüü bir şekilde gündelik yaşamdan uzakta eğlence ve oyun, ludic (oyuncu) ve liminal bir zaman olarak düşünöldüğüne değinmiş (s.334) ve metaforik olarak turistlerin farklı aşamalarda bir dizi uygulamayı gerçekleştirdiklerinden hareketle onların turizm alanlarındaki (sahne) performanslarını (oyun) ve bu performansların nasıl oluştuğunu açıklamaya çalışmıştır (s.322). Edensor (2000) turizm alanlarındaki farklı uygulamaları incelemek için “performance” (oyun-performans) sözcüğünden yararlanmıştır. Yazara göre turistik alanlarda gerçekleştirilen performanslar tur üreticileri, sembolik anlamlar ve şehirlerin mekânsal organizasyonu tarafından kısıtlanır (s.323). Edensor (2000), turizm alanlarındaki performansları üç boyutta incelemiştir (s.325-326);

- Bunlardan birincisi tüm performansların belirli bir zaman ve mekânda gerçekleştiğini ifade eden zamansal ve mekânsal boyuttur. Turizm gündelik yaşamın dışında, iş ve sorumluklardan uzakta dinlenme ve eğlenceye işaret etmektedir. Turizmin zamansal yönü kişilerin kendilerini gerçekleştirmelerine izin veren eğlenceli aktiviteleri ve performansları içerir. Yazar, turizmin gündelik yaşamın sıkıntı ve zorlukları ile mücadele ederken insanların takındıkları maskeleri atmalarına izin verdiğinden bahsetmiştir. Edensor (2000), insanların turizm faaliyetleri esnasında farklı bir kişiliği yaşamak ve gelişmemiş yönlerini geliştirmek isteyeceklerinden ya da hiç kimsenin kişiden beklemeyeceği şeyleri yapan yeni bir role bürünebileceklerinden bahsetmektedir. Yazar, turistlerin söz konusu performansların bedensel ve duygusal anlamda serbest kalmalarını sağlayan bu ritüel ve kolektif eylemlerin turizmin ludic (oyuncu) ve liminoid yönünü tanımladığına değinmiştir.
- İkincisi ise performansın ve performansların gerçekleştirilmesini (edimselliğin) sosyal ve mekânsal düzenlemeye bağlayan boyuttur. Bu boyutta sahnenin doğası önemli bir unsurdur. Turizmin tiyatral metaforlarının uzantısı alanın sahne

yönetimi ve hareketli kareografiler mekânsal ve sosyal düzenlemeleri anlamaya yardımcı örneklerdir.

- Üçüncüsü ise özellikle bazı alanlarda yetkinliğe ulaşmak için öğrenilen oyunları içeren turistik performans boyutudur. Bu boyutta turistlerin öğrendikleri ve pratik yaptıkları düzeye uygun roller üstlenildiğinden bahsedilmektedir.

Ryan ve Martin (2001), liminal deneyimleri, fantezi, oyun oynama, cinsellik, macera vb. olayları içine alan turizm ile ilişkilendirmiştir. Avustralya’da ki bir striptiz kulübünde gerçekleştirdiği katılımcı gözleme dayanan çalışmasında striptizliğin sex turizminde unutulmuş bir ritüel olduğuna değinerek hem turistleri hem de striptizleri liminal bireyler olarak değerlendirmiştir. Ryan ve Martin (2001) söz konusu çalışmada turistlerin normal yaşadıkları ortamlarından çıktıklarında geçici bir liminality durumuna geçtiklerini ifade etmişlerdir (Ryan ve Martin, 2001: 141–144).

Tucker (2002), eğlence ve oyun üzerine kurulu olan turist deneyimlerinin bir çeşit liminal bölge üzerinde gerçekleştiğini ifade etmiştir (Tucker, 2002:151). Sapkın davranışlar, daha çok küçük turist gruplarında kuralların ihlal edilmesi ile ortaya çıkar (Redmon, 2003:27). Burada bahsedilen sapkın davranışlara turistlerin aşırı alkol tükettikleri ve turistlerin cinsel içerikli davranışlar örnek verilebilir. Redmon (2003), 1994 Şubat ve 2000 şubat tarihleri arasında Mardi Grass¹⁵ (New Orleans) Karnavalı’na gelen ziyaretçilerin sapkın davranışları üzerine bir çalışma yapmış. Toplamda 150 kişi ile görüşme yapmış. Katılımcıların verdikleri yanıtlara göre Redmon, karnavalda sergilenen davranışların arka alanda gerçekleştirilen sapkın davranışlara benzer davranışlar olduğunu saptamış ve bu davranışları iffetsiz davranışlar olarak adlandırmıştır. (Kamu önünde gerçekleştirilen davranışlara bir örnek verilecek olursa normalde evli olan bir birey karnavalda eşcinsel bir deneyim yaşayabiliyor). Katılımcıların bu davranışların sebeplerine dair verdikleri yanıtlar arasında ise şöhret hissinin baskın olduğu ifade edilebilir (s.31-50). Goffman’ın (1963) arka alan (backspace) olarak adlandırdığı alanlar, onlara kuralları çiğnemeleri, kendi gizlerini sunmaları, sapkın davranışlara katılmaları için liminal anlamda bir imkan sağlar (Redmon, 2003:28). Waade (2003:101) bir yazısında, “liminality” kavramını iki şey ve durum arasındaki karışık duyguyu veren yeni sosyal-kültürel kurallar ve roller olarak

¹⁵ Karnaval: Ziyafet ve sınırsız cinsellik dönemi. Karnaval terimi Mardi Gras kutlamalarıyla ilişkilendirilir, ancak bununla sınırlı değildir (Çevik, 2011:13)

tanımlamıştır. Anne Marit Waade 2003'deki bir yazısında Unni Straume tarafından yönetilen Derailment (Raydan Çıkma) isimli kısa filmini yorumlamıştır. Söz konusu film, aşırı kalabalık bir trende meydana gelen kaza sonucu tanışan iki kişinin kalabalık esnasında birbirlerine temasları sonucunda kurdukları erotik hayaller üzerine kurgulanmıştır. Waade (2003) yönetmenin bu hayal unsurunu liminal bir durum ve hayalin belirli bir biçimi olarak yolculuk ve seyahat kavramları bağlamında değerlendirmiştir. Waade bu çalışmasında turisti modern bir seyahatçi olarak değerlendirmiş (s.100).

Sørensen 2003 yılında sırt çantalı turistlerin seyahat kültürüne ilişkin etnografik bir çalışma yapmıştır. Çalışmasında turistlerin davranışlarının turizmin liminal boyutu tarafından ve/veya kişilerin norm ve değerleri ile açıklanabileceğini dile getirmiştir (s.854). Yazarın liminal kavramı ile altı çizilen “zaman ve mekân dışı”lığın sırt çantalı turistlerin deneyimlerinin de temel karakteri olduğunu ifade etmektedir (s.861).

Urry (2003) ise tanıdığı bildiği bir ortamdan ayrılıp sonra tekrar geriye dönen turisti günlük sorumluluklarını askıya alan veya ters çeviren kişi olarak tanımlamış ve liminal bölgede keyfi ve hafif kaçan şakacı davranışların kabul gördüğünden bahsetmiştir (s:12).

White ve White 2004 yılında seyahatleri bir geçiş olarak ele almışlardır. Yazarlar bu çalışma da Avustralya'nın ücra bölgelerine (Outback) orta ve uzun süreli seyahat eden turistlerin seyahat deneyimlerini incelemiştir. Çalışmada turistlerin seyahat beklentilerinin “geçiş-transition” kavramı ile açıklanıp açıklanamayacağı üzerinde durmuşlardır. Yazarlar geçiş bölgelerini “gönüllülük ve zorunluluk “ arasına sıkışmış bölgeler olarak tanımlamışlardır (s.200). Yazarlar “geçiş bölgesi” kavramını sosyal çevrede iki şey arasında olma durumu olarak tanımladıkları “liminal” kelimesinden aldıklarını ifade etmişlerdir (s.201). White ve White (2004) Avustralya'nın arka sokaklarını liminal ve geçiş bölgesi için ideal bir ortam olduğuna değinmişlerdir (s.202).

Hom Cary 2004 yılındaki bir çalışmasında dans etmenin liminal dünyaya bir kapı açtığından bahsetmiştir. Dans esnasında zaman, sorumluluklar ve gerçek yaşam askıya alınır. Özellikle Küba'lı dansçılar ve turistler dans ederken kendinden geçmeyi hoşgörü ile karşılamaktadırlar. Yazarın ifadesine göre turist dans ederken turist omaktan uzaklaşmakta ve tamamen yaptığı dansı sahiplenmektedir (s.64).

Azaryahu'nun (2005) ifadesine göre liminal deneyim, günlük yaşamın dışına çıkma ile ilişkilendirilir. Liminality'nin bu uzamsal yanı tatil kıyılarında zaman geçiren tatilcileri ortaya çıkarır (s:120).

Graburn'un gözlemlendiği gibi turizm, insanların hayatlarını anlamlandırmak ve güzelleştirmek için önemlidir. Tatil, insanların yaşamlarında belirli zamanlarda gerçekleşen geçiş ritüellerine bir örnek olarak verilebilir. Tatil, günlük yaşam ve iş yaşamı arasında denge sağlayıcı rolündedir (Sharpley ve Sundaram 2005:162).

Thomas 2005 yılındaki Tenerife¹⁶'de kadınların cinsel davranışlarını anlamak üzere yaptığı çalışmasında HIV Virüsünün son yıllarda özellikle uluslararası seyahatlerle yayıldığına dikkat çekmektedir. Thomas (2005) çalışmasında kadınların tatil de ki cinsel davranışları ve bu davranışların riskleri üzerine odak grup görüşmeleri gerçekleştirmiştir. Yazar elde ettiği verilerde söz konusu davranışların gündelik yaşamın kısıtlarından ve gerçeklerden kaçarak tatilde deneyimlenen "özgürlük" ile ilgili olduğunu savunmaktadır. Bu çalışmada tatil ortamları davranış normlarının geçici olarak terkedildiği liminoid bir dönem olarak tartışılmaktadır. Tatilde zamanın sıkıştırılmış bir hal aldığından ve böylece ilişkilerin çok daha hızlı yaşandığından bahsedilir. Zamanın sıkışmış olması ve liminality yeni ilişkilerde güvenin hızlı bir şekilde kurulmasını sağlar (s.571).

Ryan ve Trauer'e (2005) göre tatilde çoğu insan eski kötü anılarını geride bırakmak ve yeni insanlar tanımak, yeni şeyler tatmak ve denemek için yenilikleri aramaktadırlar. Dahası kendi cennetlerini aramaktadırlar. Bu yüzden turizmden, doğada var olan ve satılan bir cennet olarak bahsedilmektedir (s: 484).

Pritchard ve Morgan 2006 yılındaki bir çalışmalarında turistlerin otel ve havaalanları gibi liminal mekânlarda sosyal normları yıkarak macera aradıklarını, bu tarz mekânlarda gündelik hayatın aksine eğlencenin tadını çıkardıklarını ifade etmektedirler (s.762).

¹⁶ Tenerife, İspanya'da ada. Kanarya Adaları Özerk Bölgesinin yedi adasından en büyüğüdür. İki uluslararası havaalanına (Tenerife Norte ve Tenerife Sür/Reina Sofía) sahip olan Tenerife'ye yılda 5 milyondan çok turist gelmektedir ve bu Kanarya Adaları'na gelen turist sayısının önemli bir kısmını kapsamaktadır. Tenerife dünyanın en büyük karnavallarından biri olan "Santa Cruz de Tenerife Karnavalı" ile tanınır (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Tenerife>).

Yazarlar, liminal mekânların soyut, anlaşılması zor ve karmaşık olduğunu liminal deneyimin bazı hayali ve geçici metaforik öğeleri içerdiğine değinmişlerdir. Liminal alanlar genellikle sosyal ve kültürel kısıtlamaların ötesinde boşlukta belirsizliğe uzanmaktadır. Turistlerin de kendilerini mekân, zaman ve kuralallar arasında bir mekânı işgal eden liminal insanlar olarak kabul ettiklerine değinen yazarlar çoğu turizm teorisyeninin liminal kavramını sosyal kuralların uygulanmasına gerek olmayan (ne kara ne de deniz) plajlarla ilişkilendirdiğini ifade etmektedir (s.764). Pritchard ve Morgan'a (2006) göre liminal alanlarda sıradışı ve sıradan bir yaşam arasında bir sınır vardır. Bu alanlar bazen tehdit, tehlike ve kaygı içeren yerler olsa da aslen arzuların ve hayal dünyalarının alanlarıdır. Dolayısıyla liminal alanlar bazıları için huzur bazıları için ise tehdit unsuru olabilmektedir (s.764-765).

Tepanon'un (2006) ifadesine göre sapkın davranış olarak ortaya çıkan liminal faaliyetler biçimsiz davranışlar olarak kabul edilir (s.28). Liminal alanı ifade eden "communitas (toplum eşitliği)" günlük yaşamın dışında sadece turizm ortamında ve seyahat içinde bulunabilir. Turizm kasıtlı veya kasıtsız olarak başkalarının yaşamlarına girmeye izin verir (Tepanon,2006:46).

Tataroğlu'un (2006) ifadesine göre seyahat sıradan olmayan özgürleşme ve animasyon faaliyetleri ile günlük hayattan uzaklaşmayı ve tekrar sıradan olana geri dönmeyi ifade eder. İnsanlar turizm yolu ile sıradan sosyal yaşamdan ayrılma ve uzaklaşma sürecine girer ve Turner'in Liminality olarak adlandırdığı duruma girerler (s:58). Tataroğlu (2006) liminal bölgenin özelliklerini şu şekilde karakterize etmiş ve bu özelliklerin uygar düzenin kontrolü dışında özgür alanlarda temsil edildiğini dile getirmiştir (Tataroğlu, 2006:58);

- Dinlenme, Rahatlama, Rekreasyon, Eğlence, Heyecan, Zindelik, Bedensel zekler vb.

Sommer (2005) ise turizmin mantıktan, stresli yaşamdan geçici bir kaçış olarak kabul edildiğini ifade etmiş ve liminoid dönemde, turistik destinasyonda bir turist olarak zaman harcayanların ciddi olmayan, günlük yaşamda kınansa bile turizm alanında hoş karşılanan oyuncu davranışlar sergilediklerini belirtmiştir (s:2).

Nash ve Smith (1991) ise liminal deneyimlerin yaşandığı bir alandaki faaliyetlerin turist olarak görülenlerin oynadığı bir oyun olarak değerlendirildiğini ifade etmişlerdir (s:18).

Urry (2003) ise tanıdığı bildiği bir ortamdan ayrılıp sonra tekrar geriye dönen turisti günlük sorumluluklarını askıya alan veya ters çeviren kişi olarak tanımlamış ve liminal bölgede keyfi ve hafif kaçan şakacı davranışların kabul gördüğünden bahsetmiştir (s:12).

Tataroğlu Ning Wang'ın¹⁷ 2000 yılındaki bir çalışmasına atıfta bulunarak, günlük gerçeklik karşısında turist ülkesinin özelliklerinin “tourist paradise” olarak özetlendiğine değinmiştir (Tataroğlu, 2006:59).

Tablo 2.2

Cennetsel Algılarda Turist Cennetinin Yeniden Sunumu

Günlük Gerçeklik	Turist Cenneti
Sıradan Dünya	Sıradışı Dünya
Metropolitan (Büyükşehir)	Kırsal
Endüstriyel /Sanayi	Estetik
İş Etiği	Eğlence Etiği
Zorunluluklar	Kaçış
Ev	Uzakta
Rutin	Değişiklik
Aşinalık	Tuhaflik, yenilik
Faydacı	Güzellik
Enstrümental	Oyunla ilgili /ludic
Nedensellik	Hisler, duygular
Mantık, akla uygunluk	Duygular
Düzen	Karnavalesk/ eğlence
Kendini kısıtlama	Doğallık/içinden gelme
Ekmek kazanma	Harcama
Logos (Söz,Yasa, düzen)	Eros (Cinsel eğilimler ve istekler)

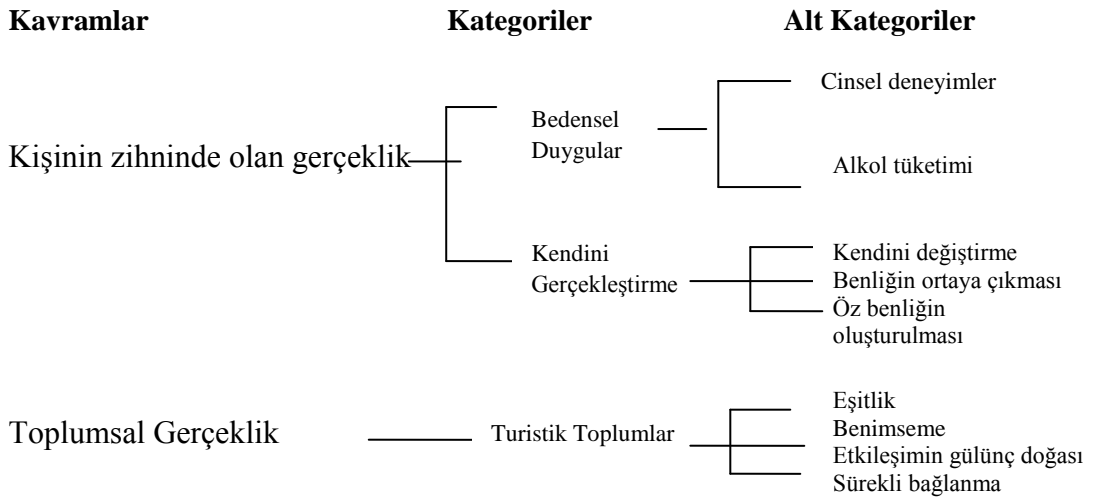
Kaynak: Wang,2000 akt. Tataroğlu,2006:60

Lugosi 2007 yılında hazırladığı bir çalışmada lezbiyen, eşcinsel, biseksüel ve transseksüel -LGBT (lesbian, gay, bisexual and transgender) olarak tanımladığı kişilerin ticari konaklama mekânlarındaki deneyimlerini anlamada Victor Turner'ın toplum eşitliği olarak ele aldığı communitas kavramını kullanmıştır. Eğlenceli liminoid boş zaman etkinliklerinde katılımcılar katı sosyal yapı ve kurumlardan kopuk olan sosyal bir mekânda toplum eşitliğinin bir parçası haline gelirler. Lugosi (2007:168) LGBT müşterilerinin içten, neşeli etkileşimleri, dansları, yiyecek ve içecek tüketimleri toplum eşitliği deneyiminin önemli bileşenlerinden olduğuna değinmiştir. Yazarın ifadesine

¹⁷ Wang, N. (2000) *Tourism and Modernity: A Sociological Analysis*, Oxford: Pergamon.

göre LGBT müşterilerinin fiziksel varlığı da dahil olmak üzere somut ve soyut tüketimleri liminoid alanı oluşturmak için de yardımcı olmaktadır. Yazar ticari konaklama mekânlarının normların ve değerlerin en azından geçici bir süreliğine askıya alınmasına izin veren liminoid alanların oluşumu için bir zemin oluşturduğundan bahsetmektedir (2007:173).

Kim ve Jamal (2007) ise liminal turistik bir alanda, geleneksel sosyal normlara ve yönetmeliklere geçici olarak ara verildiğinden ve liminal bölgede bireylerin diğer kimliklerini açığa çıkarabildiklerinden ve denetimsiz bedensel zevklerini doyurabildiklerinden bahsetmişlerdir (s:184).

Şekil 2.3: Varoluşsal Gerçekliğin Kavram ve Kategorileri

Kaynak: Kim ve Jamal, 2007: 188

Ivanovic'e (2008) göre, turizm geçici de olsa bireylerin kendilerine özgü bir şeyleri başarmak için bir fırsat olarak görülmekte ve turizm faaliyeti transitional (dönüşüm) veya liminal bölgede gerçekleşmektedir. Liminal bölgede, sosyal yapı terk edildiğinde ve günlük sorumluluklardan uzaklaşıldığında bireyler tarafından gerçekleştirilen deneyimler onlar için kazanılmış deneyimler olmaktadır (s.325).

Light'ın 2009 yılında yaptığı bir çalışmasında Cadılar Bayramı için Transilvanya'yı ziyarete gelen batılı bir turist grubu ile yaptığı etnografik çalışmasında Otel Dracula'da

Cadılar Bayramı için yapılan parti ile ilgili olarak insanların gerçekleri bir tarafa bırakıp yemekler yiyip, dans edebildiklerini belirtmiş ve partinin normal sınırların ve rutin olanın tersine döndüğü, özgürlük, heyecan ve hatta bir kaçış sunduğunu ifade etmiş ve bu unsurların liminal (liminoid durum) karakteristiklerinin olduğunu ifade ederek liminal durumun sınırlarını çizmiştir (s.251).

Hall ve Lew'in (2009) bir çalışmasında ziyaretçiler için turistik deneyimin liminal olarak tanımlanabileceği ifade edilmiştir. Hall ve Lew (2009) liminal deneyimlerin, sosyal rollere, mekân ve durumlara göre turistik sınırlarda meydana geldiğinden bahsetmiştir. Yazaralara göre turizm liminal bir deneyimdir. Çünkü turistler normal yaşamlarından ve sosyal rollerinden fiziksel olarak uzaklaşarak yeni yaşam ve role odaklanmakta, sonrasında ise yeni bir dizi anı, deneyim, hediyelik eşya ile normal yaşamlarına dönmektedirler (s.168).

Turist olmayı modern deneyimlerin bir özelliği olarak yorumlayan Zank (2009), turizmin günlük ve sıra dışı arasında ikili bir bölünme ile sonuçlandığından bahsetmektedir. Zank (2009), turistlerin bazı yeni deneyimler elde etmek için günlük rutinlerini değiştirme ihtiyacı hissettiklerini ifade etmiştir (s:181). Sweeney'in (2009) ifadesine göre mekân ve hareketlilik liminalitynin kavramsal gelişiminde kritiktir. Bazı coğrafyacılar bölgelerin çekiciliklerini, boş zaman ve tüketimini liminal olarak yorumlarlar. Bu alanlar geçici olup, çoklu çekiciliklere imkân sağlar ve yerel halkın kuralları, normları ve hakimiyeti askıya alınır (s.571).

Freidus ve Romero Daza 2009 yılında Costa Rica'da liminal alanlar ve personel ilişkileri üzerine yaptıkları bir çalışmalarında liminality kavramının turizm bağlamında kişilerin çevrelerini normalden daha farklı olarak algılamalarına vesile olan tatil modu (vacation-mode) anlamına geldiğine değinmişlerdir. Yazarların ifadesine turistik alanlar liminal alanlardır çünkü seyahatler belirsizliği yansıtırlar. İnsanlar çoğu zaman evlerini, işini, sosyal ve fiziki çevrelerini bırakarak bilinmeyene doğru yol alırlar. Turistler tatilde olduklarında sıradan ve sıradışı olan arasında bir yerdedirler. Yazarlara göre turistlerin tatilden döndüklerinde rutin hayatlarına dönmeleri beklenir fakat bu çok da mümkün değildir. Çünkü yaşadıkları deneyimler onları bir şekilde tatile çıkmadan önceki durumlarına göre değiştirmiştir. Örneğin, kişi tatilde aşık olmuş olabilir, geri

döndüğünde HIV/AIDS gibi fiziksel bir rahatsızlığa yakalanmış olabilirler. Tüm bu olasılıklar yazarlar tarafından liminal aşama için mümkün olarak görülmektedir (s.686).

Varley'in (2011) çalışmasında eşiklik kavramı, katılımcıların boş zaman deneyimlerinin merkezi olarak önerilmiştir (s:86).

Uriely ve diğerleri 2011 yılında psikodinamik bir yaklaşımla sapkın (deviant) turist davranışları üzerine kavramsal bir çalışma yapmışlardır. Yazarlar turistlerin tatilde sergiledikleri aşırı alkol alma, aşırı kumar oyunları oynama, futbol hooliganlarının şiddetli davranışları, uyuşturucu kullanımları ve cinsel aşırılıkların sapkın davranışların kategorisine girdiğini ifade etmişlerdir. Yazarların ifadesine göre bu faaliyetler turizmin sosyolojik açıdan incelendiği çalışmalarda ifade edilmekte ve turizm faaliyetlerinin sosyal hayatın geleneksel kurallarına ve ahlaki davranış kurallarının askıya alınmasına olanak sağladığı dile getirilmektedir (s.1051). Uriely ve diğerleri (2011) bu çalışmalarında deniz kenarı, kumsal vb. alanları insanların bir takım kısıtlardan kurtulduğu anonimlik ve özgürlüğü yansıtan liminal alanlar olduğuna değinmişlerdir. Sıradışı davranışların tanımlanması için Goffman'ın sembolik etkileşim kavramına da değinen yazarlar turizm ile ilgili diskoların, barların, gazinoların, sahil kıyılarının, eğlence alanlarının Goffman'ın arka alan olarak tanımladığı alanlara örnek olarak verilebileceğinden ve bu alanların insanlara günlük yaşamı inkar etmeleri günlük yaşamlarının aksi şekilde yaşamaları konusunda cesaretlendirdiğinden fantezi üretilen mekânlar olduğundan bahsetmişlerdir (2011:1055).

Tablo 2.3'te turistlerin normal bir turizm faaliyetine katılırken ki bilinçdışı ihtiyaçları ve sapkın turizm faaliyetlerine katılırken ki bilinç dışı ihtiyaçları verilmiştir. Freud'un seks ve saldırganlık içgüdüleri "id" olarak tanımladığı ilkel benliğin, sosyal kurallara ilişkin ihtiyaçlar ise Freud'un "süperego" olarak tanımladığı üstbenliğin, kahramanlık ve cennet ise Jung Okulu arketipleridir. Yazarların ifadesine göre her bir bilinçdışı durum turist davranışlarının normatif ya da sapkın davranışları sergilemelerine neden olmaktadır (Uriely ve diğ., 2011:1058).

Tablo 2.3**Normatif/Sapkın Turizmde Bilinçdışı İhtiyaçların Belirtileri**

Sapkın Turizm	Normatif Turizm	Bilinçdışı İhtiyaçlar
Ticari Sex Turizmi Kamunun cinsel tacizi	Romantik tatiller, Nadir görülen cinsel deneyimler	Cinsellik (Freud)
Alkol ile ilgili şiddet olayları Holiganlık (serserilik) Aşırı risk alma durumu	Savaş Turizmi (Dark Turizm) Zorunlu, bağımlı olmayan kumar oyunları Bungee Jumping (Yüksekten atlama) Rafting ve doğa yürüyüşü	Saldırı, saldırganlık (Freud)
Toplum kurallarına aykırı seyahatler Kudüs Sendromu ¹⁸	Varoluşcu Turist Deneyimleri (Hac ve Miras Turizmi)	Sosyal Kurallar (Freud)
Aşırı risk alma	Sırt çantalı turistlerin turizm faaliyetleri Macera turizmi Eko turizm ve gönüllü turizm	Kahraman (Hero) (Jung)
Uyuşturucu Turizmi (Drug Tourism)	Deniz-Kum-Güneş ve nostalji arayışı	Cennet (Paradise) (Jung)

Kaynak: Uriely ve diğ., (2011:1060).

Ryan (2010) Maori'lerin (Yeni Zelanda Yerlileri) turizm faaliyetlerine katılımını anlamak amacıyla liminality uygulamaları ve kültür farklılıkları kavramlarına değinmiştir. Bu çalışmasında öncelikle Maori'lerin turizm girişimlerini açıklamaya çalışmış ve bu tarz açıklamaların eksikliğine değinmiştir (s.259).

Mitas ve diğerleri (2012:1887) turist deneyimlerini sosyal bağlamda tanımlayan etnografik çalışmaların liminality, toplum eşitliği ve kendini geliştirme üzerine odaklanmış çalışmalar olduğunu ve bu tarz etnografik çalışmaların turistlerin olumlu duygularını izlediğini fakat hiç birinin olumlu duygular arkasındaki süreçleri incelemediğini bu süreçlerin bilinmediğini ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda eğitim amaçlı yapılan iki farklı tur esnasındaki yetişkin turistlerin turizm deneyimleri için katılımcı gözlem ve görüşmeleri içeren yorumlayıcı bir yaklaşımla mizahtan eğlenceye, dostluktan ilginç aktivitelere ve tepkisizliğe birtakım duyguyu yorumlamışlardır. Bu süreçte katılımcıların nasıl olumlu duygular ürettiklerini ve niçin bu duyguların oluştuğu açıklanmaya çalışılmış ve bu olumlu duyguların katılımcılar arasında topluluk duygusunun oluşmasında önemli katkıları olabileceğine değinmişlerdir.

¹⁸ “Kudüs Sendromu”, Kudüs’ü ziyaret eden hacı ve turistlerin şehrin kutsal atmosferinden aşırı şekilde etkilenerek kendilerini kutsal kitaplarda zikredilen şahsiyetlerden biri sanma veya kitapta zikredilen misyonlardan biri ile yükümlü sayma gibi bir zihinsel rahatsızlığın adı (Hür, A.2009. <http://www.3b-liberal.com/index.php?sid=yazi&id=6271>).

Weichselbaumer (2012) Karayipli erkekler ve kadın turistler arasındaki seks, romantizm ve karnaval ile ilgili bir çalışmada kadınlarla görüşmeler yapmış ve bu kadınların deneyimlerini karnaval kavramı yardımı ile açıklamaya çalışmıştır. Tatilin tipik olarak günlük yaşam normlarından bir kaçış olarak inşa edildiğini ve sorumlulukları askıya almanın bir yolu olduğunu dile getirmiştir. Yazar tatili karnavala benzetmekte ve sıradışı deneyimlere izin veren liminality kavramının karnavallar içinde söylenebileceğini belirtmektedir. Weichselbaumer (2012), seyahatlerin bu şekilde kişilerin kendilerini gerçekleştirmelerine, kendilerini keşfetmelerine fırsat verebileceğini ifade etmektedir. Yazar tatil dönemlerinde liminal kavramı ile ilgili olarak kadın turistlerin anlatılarını karşılaştırmış ve turizmi içine alan liminal faaliyetlerin romantizm ve cinsellik içerdiğinden bahsetmiştir (s.1224).

Andrews (2012) liminality kavramının odağının zevk, eğlence ve plajlar olduğuna değinmiş ve liminality kavramının özellikle Nelson Graburn'un çalışmalarından sonra turizm ve ritüel süreçlerle ilgili yeni ufuklar açtığını dile getirmiştir. Yazar Shields'in¹⁹ "Places on the Margin" adlı çalışmasına atıfta bulunarak liminality kavramının günlük kuralların dışında bazı alanlarda görüldüğüne değinmiştir. Andrews (2012), Shields'in "margin" olarak ifade ettiği şeyin "liminal" ile aynı anlama geldiğini dile getirmiştir (s.1).

Andrews, liminali karakterize eden durumları şu şekilde açıklamıştır (2012:2);

- Oyuncu (ludic)
- Karnaval (karnavalesk)
- Gündelik yaşamın sosyal ve ahlaki kurallarının askıya alınması
- Yersiz yurtsuzlaşma (deterritorialisation)

Caton 2012'de yaptığı turizm çalışmaları ile ilgili bir çalışmada liminal alanın kişilere kendilerini aşma imkanı verdiğinden bahsetmiştir (s.1906). Andrews ve Roberts (2013), yaptıkları bir kitap tanıtımında liminal kavramının havayolundan trenlere kadar seyahat deneyimlerini yorumlamak için popüler bir kavram olduğundan bahsetmişlerdir.

¹⁹ Shields, R. (1991). Places on the Margin. London: Routledge

Rickly-Boyd 2012 yılında gerçeklik ile ilgili bir çalışmasında Wang²⁰ (1999)'a atıfta bulunarak turizmin varoluşsal gerçekliğin iki yönünü ortaya koyduğuna değinmiştir. Bunlardan birisi içsel (bedensel ve duygusal) diğeri ise dışsal (aile bağları ve toplum eşitliği) gerçekliktir. Kişi kuraların ve sınırların askıya alındığı liminal bir zamanda kendi gerçekliğinin daha kolay farkına varır. Turizmin ritüel olan yönü işte bu liminal veya liminoid bölgelerin oluşmasında etkili olmaktadır (s.273-274).

Varoluşsal gerçeklik üzerine çalışan bir diğerk yazar Brown 2013 yılındaki bir çalışmasında Wang (1999) tarafından yapılan turizm ve varoluşsal gerçeklik arasındaki ilişkiye yönelik çalışmalarına değinerek turizmin insanları günlük yaşamın sıradanlığından ve kısıtlamalardan uzaklaşmalarını sağlayan liminal bir alan sağladığına değinmiştir. Yazara göre eğer gündelik yaşam gerçekliğe izin vermezse turizm bunun için bir yol olarak görülmektedir. Kişi geri döndüğünde tekrar günlük yaşamına uyum sağlamaktadır (s.176). Brown (2013) söz konusu çalışmada Kim ve Jamal'ın²¹ (2007:184) çalışmasına da yer vermiş ve festivallerin de insanlara günlük sıkıntılardan kurtulmaları ve gelişimleri için liminal bir mekân sağladığına değinmiştir (s.178).

2.7. Liminalden Liminoide Geçiş

Çalışmanın bu başlığı altında geçiş ritüellerindeki liminal aşamanın liminoid olarak adlandırılması konusunda bilgi verilmiştir.

2.7.1. Victor Turner ve Liminoid

Turner'in eşik kategorilerinden hareketle, törenin yaptığı şeyin, toplumun 'yapı'sını, ortaya çıkan değişim/kriz/eşik aşamalarını yöneterek sağlamak olduğu söylenebilir. Değişim anları toplumun devamlılığı açısından aşılması gereken eşiksel (*liminoid*) durumlar yaratır (Depeli, 2009:87). Ritüellerle ilgili olarak geliştirilen bu kavramlara ek olarak Turner, gönüllü serbest zaman etkinliklerinde de bu eşik durumunun sürdüğünü ortaya koymuş, ve gönüllü etkinliklerde görülen eşik aşamasını da "liminoid" kavramıyla karşılamıştır (Yurdakul, 2006:40).

²⁰ Wang, N. (1999). Rethinking Authenticity in Tourism Experience. In S. Williams (Ed.), *Tourism: Critical concepts in the social sciences* (ss. 210–234). London: Routledge.

²¹ Kim, H., & Jamal, T. (2007). Touristic quest for existential authenticity. *Annals of Tourism Research*, 34(1), 181–201.

Turner, liminoid kavramının liminal deneyimlerin özelliklerine sahip deneyim kavramına gönderme yaptığından bahsetmiş fakat, bu deneyimlerin isteğe bağlı gerçekleştiğini ve kişisel sorunların bir çözümünü içermediğini dile getirmiştir. Bir rock konseri liminoid olarak algılanabilirken bir mezuniyet töreni liminal olarak kabul edilebilir. Liminoid, oyunun bir parçası olarak toplumdan sıyrılmak olarak ifade edilebilirken, liminal toplumun sosyal ya da dini ritüellerin bir parçasıdır. Turner liminal deneyimlerin endüstriyel toplumlarda azaldığından ve çok nadir gerçekleştiğinden bahsetmiştir. Liminoid ritüel kavramına benzeyen bir kavram olarak işlenmiş fakat liminoid deneyimler dünyevi bir kavramdır (www.en.wikipedia.org, E.T.20:07.2011).

Jones'un (2005) liminoid kavramı ile ilgili yaptığı değerlendirme şu şekilde özetlenebilir (s: 5461-5462);

“Turner, endüstriyel toplumlarda boş zamanlarda uygulanan uç – marjinal türlerden ve kişinin yaşamı için gerekli yapılar içinde yer almayan şeylerden bahsetmiş ve bu türlere liminoid adını vermiştir. Ancak 21. Yüzyılda liminoid kavramı nadiren kullanılmaktadır. Terimin kullanılmasına karşı çıkan Antropolog Gananath Obeyesekere bir terminoloji sorunundan bahsediyor ve liminoid kavramının cahiliye dönemi ve endüstri dönemi toplumlar arasında çık kısıtlı bir ayırım yaptığından bahsetmektedir. Geçiş ritlerinde bahsedilen liminoid türler, yaratıcı, parçalı, deneysel, kendine özgü, çoğul, ütöpic, tuhaf, yıkıcı olabilir. Kimliği bilinen kişiler tarafından üretilir ve kimi zaman şamanistik bir hediye gibi bile kullanılabilir. Liminoid türleri üreticiler, sanatçılar, uygulayıcılar, hatta bir yazarın takipçileri, öğrenciler ya da kilise cemaatleri bile olabilir. Liminoid sıradan olmayan, özgür ve farklı derecelerde kategorilendirilebilir. Fakat liminality, 21. yüzyılın erken dönemlerinde yerli halkın boyunduruğunda görülmektedir. Liminality modern teknoloji altında ezilmiş ve böyle bir modern oyun alanında rol alma şansı yoktur. Farklı ırk ve renklerdeki yabancılar, yoksullar, dışlanmışlar, fiziksel veya zihinsel engelli herkes bu kategoridedir. Erkekler kadınlardan daha güçlü, kadınlar kanun önünde bile erkeklerden daha sonra gelmektedir. Dolayısıyla feministler buna karşı çıkmaktadır.”

Çevik ise bu durumu şu şekilde ifade etmiştir (2011:19);

“Turner geleneksel kültürlerde meydana gelen olaylarla, modern kültürlerde meydana gelen olaylar arasında farklılık olduğunu vurgulamıştır. Endüstrileşme ve işçi sınıfıyla birlikte, ritüelin işlevinin çoğunu sanat, eğlence ve rekreasyon üstlenmiştir. Turner “liminoid” ifadesini serbest zaman etkinliklerinde yapılan ritüel benzeri sembolik eylemleri tanımlamak için kullanır. Eğer eşik “kutsal nesne iletişimi” ve “oyuncu, yeniden birleşim ve tersine çevirmeyi” içeriyorsa, o zaman liminoid sanattan ve popüler eğlenceden oluşur. Genellikle, liminoid etkinlikler gönüllülükle yapılırken, eşik ritüelleri zorunludur. Modern ve modern sonrası toplumlarda, modern öncesi ve geleneksel toplumların ritüellerinin işlevlerine benzer bir görevi olan sembolik ve serbest zaman eylemlerini tanımlamak için Victor Turner’in ürettiği İngilizce sözcük “liminoid”tir. Çevik bu kavramı “eşiğimsi”olarak yorumlamıştır. Genel olarak, liminoid etkinlikler gönüllülükle yapılırken, liminal etkinlikler zorunludur. Rekreasyon etkinlikleri ve sanat etkinlikleri ise liminoid etkinliklerdir”.

Ryan ‘ın (2002) ifadesine göre karmaşık toplumların sözde yüksek kültüründe liminoid olarak adlandırılan kavram sadece geçiş törenlerinden alınmış bir kavram değil aynı zamanda bireyselleştirilmiş bir kavramdır. Liminoid kavramı, eşik sembollerini ve toplu deneyimleri içermektedir (s:3).

Korg’un (1995) liminoid kavramı ile ilgili değerlendirmesi ise şu şekilde özetlenebilir (s:9);

“Liminoid kavramı, endüstri toplumlarının dinle ilgili olmayan çerçevesinde oluşan normalden sapan, normal dışı faaliyetlerdir. Liminoid faaliyetler, sadece geriye yönelik değil, merkezi yapının radikal eleştirilerini temsil eden, ütöpik bir model öneren mandacı ve sosyal yapı ile sınırlanan liminal davranışın aksine aşırı radikaldir. Aşırı uç ve geçiş noktalarında yer alan karışık ve endüstriyel toplumlarda ortaya çıkan liminoid aktivitelere önem verilir. Turner, liminoid kavramını çoklu, parçalanmış ve deneyimle kazanılan olarak nitelendirmiştir. Çünkü liminoid kavramı tanım gereği bir deneyim olarak görülmektedir”.

Birçok sözde, ciddi olmayan oyun formunda davranışların sergilendiği liminal ve liminoid durumlarda düzen ve kaosun ayrı bir ikilemi söz konusudur. Bu ifadeden yola

çıkarak Gyimothy ve Mykletun “Reversal Theory” kavramını incelenmiştir (Gyimothy ve Mykletun, 2004:860).

“ Reversal Theory, iki yüksek motivasyon durumu arasında gelip gider. Bunlar, ciddi (telic) veya oyun (parotelic) durumlarıdır. Bunlardan ikincisi (parotelic) meta motivasyon çevresinde bireylerin yüksek uyandırıldıkları ve kendilerini canlandırılmış hissettikleri bir oyundur. Heyecan ve coşkunun bir kombinasyonundan ortaya çıkan haz, oyun (parotelic) motivasyonun bir sonucudur. Bu heyecan ve eğlencenin ikilemi oyun tarzı olarak adlandırılır. Uyarımın optimum miktarında çabasız eğlenceye yol gösterilir. Eğer bu optimal denge kırılırsa korunan çerçeve kırılır ve ciddi (telic) moda geçilir. Bu deneyimde yani ciddi halde, stres, endişe gibi duygular yüksek seviyede baskın olacaktır”.

Teorinin liminoid kavramı ile ilişkilendirildiği nokta ise Gyimothy ve Mykletun tarafından şu şekilde açıklanmıştır (2004:860); *yüksek uyarılma seviyesi Maslow’un deneyimlerinin zirve aşaması olan keyif, zevk, coşku, korku ve korkuyla karışık şaşkınlık, dehşet, gizem, mükemmellik, tevazu, yumuşak başlılık gibi durumları içeren bu derin ve anlaşılmaz oyun, yoğun ve doğaüstü aşamaya geçişi sağlayan liminoid kavramı ile nitelendirilmektedir. Yazarlar bu durumu coşkulu bir durum “mutluluk” (jouissance) olarak yorumlarlar (Gyimothy ve Mykletun, 2004:861).*

Turist motivasyonu üzerinde çeşitli tespitlerde bulunan Williams (1998) turist davranışlarını anlamak için seyahat motivasyonlarına odaklanıldığına değinmiştir. Williams (1998), bu tarz motivasyon teorilerine en ilginç örneğin Graburn’un “tourist inversion” olduğunu vurgulamaktadır. Yazar bu teoride norm ve kurallara aykırı olan davranışlardaki değişimin geçici olduğunu ifade etmektedir. Artan yiyecek-içecek tüketimi, farklı mekânlara geçiş, iklimlerde veya ortamlarda değişme, ülkenin çıplaklık anlayışındaki değişimler gibi uzun süreli değişimlerin de olabileceğine değinen Williams (1998), Graburn’un turizm için önerilen “inversion theory”e ilişkin boyutları tablo 2.4’te şu şekilde göstermiştir (1998:9).

Tablo 2.4
Turizmde Rutindışı Örnekler

Boyut	Continua (Devam Eden)	Turist Davranış Biçimi
Çevre	Kış-Yaz İlık-Soğuk Kalabalık-Sakinlik Modern-Tarihi Yerli-Yabancı	Soğuk enlemlerden kaçarak sıcak yerlere giderler. Şehirdeki insanlar kırsal alanlara gitmek isteyebilir. Modern çevrede yaşayan insanlar tarihi yerleri görmek isteyebilir.
Yaşam Tarzı	Tutumluluk- Hoşgörü Zenginlik- Sadelik İş-Boş Zaman	Özel etkinliklere harcamalara ve alışverişler artar. Çalışma rutinin aksine eğlence ile ilgili deneyimler seçildi.
Formalite	Sert-esnek Resmi-Gayri resmi Sınırlı- İzinli (aşırı serbestlik)	Normal zamandaki sosyal davranış ve kıyafet kurallarının yerine esnek ve resmi olmayan davranışlar.
Sağlık	Oburluk- Diyet Stres- Huzur/sakinlik Uyuşukluk/tembellik- Çalışma Yaşlanma- Gençleşme	Artan tüketimle birlikte turistler şımarır. Günlük stresten kaçıp rahatlama inancı. Günlük yaşamdaki yerleşik biçime alternatif olarak tatil seçimi. Sağlık kaplıcaları ve egzersizlerle yaşlanmaya karşı koyma.

Kaynak: Williams, 1998:9

Rızaoğlu'nun da (2012) ifadesine göre turistik ortamlarda normal günlük etkinlik kalıpları farklı olduğu gibi uyuma ve kalkma saatleri de farklıdır. Turistik ortamlarda, konumlar, roller, kurallar ve değerler çok çabuk değişir. Özgürlükler ve kuralsızlıklar turist kültürünün bir parçası haline gelir (s:16).

Crosby (2009) performansa dayalı bir çalışmasında performansı açıklamak için iki terimi ele almıştır. Bunlardan birisi liminal diğeri ise kutsal (sacred) kavramıdır. Yazar liminal kavramının performans çalışmalarında giderek artan öneminden ve liminal kavramının aynı zamanda kutsallığı içeren kavramsal çalışmalarda da yer aldığına değinmiştir (s.2).

Crosby (2009), liminalden liminoide geçildiğinde kutsallığın kaybolduğundan bahsetmiştir. Crosby'nin aktarımına göre Turner liminality kavramını daha önceki anlamından çıkararak işlevsel eşdeğerleri olarak spor, sanat ve eğlenceyi ele almaktadır. Bu eşdeğer kavramları ise liminalden ayırarak liminal kavramının yerine liminoid kavramını kullanmış ve bu iki kavramdan birisini endüstriyel toplumlar için diğeri ise endüstri öncesi toplumlar için kullanılabileceğine değinmiştir (s.12).

Turner liminal oluşumun “iş- oyun- kutsal- dünyevi (sıradan)- süreğen” ortamlarda gerçekleşirken liminoid oluşumun “iş ve oyun” unun birbirinden ayrıldığı toplumlarda gerçekleştiğini vurgulamaktadır. Crosby'nin (2009) aktarımına göre liminality iş ve

eğlence arasında ki bir ayırmda değil aksine kutsal ve dnyeviliğe (sıradan) ait bir ayırmda gerçekleşir, liminoid ise tam tersine sanayi toplumlarında iş ve iş dışı ayırım etrafında gerçekleşir (s.12).

Egan (2009), endüstri öncesi toplumlarda seyahatlerin zorunlu yapıldığını fakat bunun aksine endüstri sonrası toplumlarda eğlence ve oyun amaçlı gönüllü olarak yapıldığını ifade etmiş ve Turner'ın liminale benzer fakat endüstri sonrası toplumlarda farklı şekilde karakterize edilebilecek olan liminoid kavramını ludic (oyuncu) kavramına ilişkin faaliyetleri betimlemek için kullandığını belirtmiştir (s:40). Egan (2009), liminoid aktivitelerin "rite of reversal" ile ifade edilebileceğini belirtmiş ve bu ifadesini tatil turistlerini, bahar tatillerini, Akdeniz dans günlerini, sahil tatillerini, sırt antallı turistleri örnek vererek açıklamıştır. Yazar turistlerin bir seyahat esnasında sosyo-ekonomik geçmişlerinden bağımsız olarak turistleri bir araya getiren zaman ve alanda (mekân) ortak birşeyler paylaştıklarına ve tatilde olduklarında günlük yaşam kurallarını isteyerek terkettiklerine değinmiştir. Yazar kısacası bu deneyimleri liminoid alanların örnekleri olarak vermiştir (s.42).

Goulding ve Shankar 2011 yılında yaptıkları bir çalışmalarında antropolojik saha çalışmaları ve ritüel süreçlerine dayanan toplum eşitliği (comunitas) ve liminal kavramlarının temelinde topluluk ruhu, dayanışma ve beraberlik duygusunun yattığını vurgulamışlardır. Mevcut sosyal yapının geçici yıkımı sıradan davranış kurallarının iptaline ve liminoid grup üyelerinin kimliklerinde bireyselliğin aşılmasının beklendiği ifade edilmektedir (s.1447).

2.7.2. Liminality ve Liminoid Arasındaki Farklılıklar

Bu başlık altında Victor Turner tarafından ortaya atılan gönüllü etkinliklerde görülen eşik aşaması olan liminoid kavramı Turner çerçevesinde incelenecektir;

Roman ve makalelerde, betimlemelerde, kalabalık sahnelerde, sanat sergilerinde, heykellerde, mimaride ve bireysel olarak yazılan oyunlarda yer alan liminoid, liminal kavramından farklıdır. Liminal kavramı ilkel ve erken tarım topluluklarında egemen olan bir eğilimdir. Liminoid kavramı, daha karışık toplum yapılarında gelişmektedir. Liminoid, karnavallardaki, festivallerdeki, geçit törenlerindeki garip ve farklı davranışlardır (Turner, 1979:492).

Liminoid kavramı, liminalitenin aksine hizmet endüstrisinde ve merkezden uzakta, ekonomik ve politik süreçlerin dışında gelişir (Turner, 1979:492). Liminoid, sıradan-günlük olanı yıkmaya açısından liminality kavramının aksine daha zıt bir kavramdır. Bu yıkıcı özellik, birçok yapıda ve yapı karşıtı görüşlerde kendiliğinden vardır. Grotowski ritüel törenlerinde sergilenen liminoid karakterini postmodern bir insanın yapısı olarak kullanmıştır. Modern toplumlardaki dinler, kulüpler, cemiyetler, dernekler, birlikler ve gizli topluluklar liminal safhalarda kendilerine has başlangıç ritüellerine sahiptir. İlkel toplumlarda, sanat ve dans gibi alanlarda deneyimsel uygulamalar ve liminoid oyunlar vardır (liminoid games and experimental practices). Liminal ve liminoid arasındaki ayrımı değinen Turner bu iki kavram arasında; statüden statüsüzlüğe, katı dayanışmadan daha esnek dayanışmaya geçişi örnek vermiştir (Turner, 1979:494-496).

Liminal tür için, sosyal açıdan çok fazla stresli, çoklu tepkide bulunma, kitlemsi hareket, ortaklaşa hareket söylenebilirken liminoid türde sosyal açıdan stres yerine bireysel bir stresten bahsedilmekte, bireysel tepkiler, kişisel hareketler ve sosyalleşmeyi esas almayı problem olarak görmektedir (Turner, 1979:494).

Liminal ritüeller, sosyal düzenin tersine çevrilmesi veya bozulmasını dile getirir. Liminal ritüel kavramı dini törenlere özgü bir kavramken, Turner, bu kavrama benzer fakat dinsel olmayan Liminoid kavramını geliştirmiştir. Liminoid ritüeller, üç açıdan liminal ritüellerden farklılık gösterir (Illouz, 1997:142);

- Liminoid ritüel, dinsel olmayan sanayi toplumlarında yerini almıştır. Modern toplumların eğlence alanlarında, sanatta, popüler kültürde var olmaktadır. Bu alanlarda ki zıtlıklar, aşırılıklar liminality aşamasındaki ludic (oyunsal) faaliyetler dikkat çekmektedir.
- Liminal ritüeller, liminoid ritüellerin aksine belirsiz bir şekilde ve toplu olarak üretilir ve tüketilirler. Liminoid ritüeller, sanatçılar, pop starları gibi kimliği belirli kişiler tarafından üretilmiş ve somutlaştırılmıştır.
- Liminal ritüeller toplumda yerini alan sistemlerle ilgili iken, liminoid ritüeller modern toplumların politik ve ekonomik ayrımları üzerine kurulmuştur.

Turner Liminal ve Liminoid arasındaki farklılıkları beş madde ile açıklamaya çalışmıştır (akt. Horn, 2010 :94)

- Liminal, tarım toplulukları ve ilkel topluluklarla ilişkilendirilir. Liminoid, post-endüstriyel kapitalist toplumlarla ilişkilendirilir.
- Liminal döngüsel (doğanın ritmi ve mevsimlerle ilişkilidir). Liminoid ise, ara sıra meydana gelir. Zaman zaman devam eder.
- Liminalde merkezde toplumsal süreçler vardır. Liminoid ise, ekonomiden ve politikadan uzaktır.
- Liminal, semboller ve metaforlar ile kendini yapılandırırken, liminoid özellikle bireyler ve gruplar, çevre ve dahası seçkin çevre tarafından oluşturulan daha özel ve daha garip durumlara eğilimlidir.
- Liminal, toplumu korumak için özel bir çaba gösterir (eğitimle, statü ve görevlerle), liminoid sosyal eleştiri veya devrimci bildirileri, oyunları, bayramları ve filmleri vb. temel ekonomik yapı ve siyasi yapı ve organizasyonların haksızlıklarını, yetersizliklerini ve ahlaksızlıklarını ortaya çıkarır.

Liminoid özelliklerin meydana geldiği koşulları Horn (2010) şu şekilde açıklamıştır (s:95);

- Endüstriyel toplumda mesleki görevler ve baskılar durdurulur. En azından başlangıçta bir alanda bireye verilen, kişiye bir boşluk sağlamaktadır (maddesel engellerle karşılayamacağı). Bu boşluk Turner'ın boş zaman olarak tanımladığı, rahat bir ortam, çalışan bir kişinin çalışmadığı dönem olarak ifade edilir.
- Liminoid faaliyetler zorunlu değil seçime bağlıdır. Bireye yapı içinde esnek bir şekilde kendisini ifade etme olanakları sağlar.

2.8. Liminoid ve Turizm İlişkisi

Bu başlık altında liminoid kavramının tanımına yer verilerek turizm ve turist davranışları çerçevesinde bir inceleme yapılmıştır.

Turner, kendi çalışma alanı turizm olmamasına rağmen hac ve turizm gibi kavramları liminality kelimesine benzeyen liminoid kelimesi ile açıklamaya çalışmıştır. Bazı araştırmacılar, turistik durumları özellikle seyahat veya tatilin analizi için liminoid

kavramına kavramsal bir çerçeve oluşturmak için yer vermişlerdir. Söz konusu liminoid durumlar, günlük rutinlerin geçici olarak askıya alındığı veya tersine döndürüldüğü durumlar olarak açıklanmıştır. Liminoid dönemde zaman, zaman diliminin ortadan kalktığı yani “zaman dışı” deneyimlerle akıp gider. Cinsel davranış normları terk edilir, kendiliğinden oluşan dostluklar gündeme gelir, eşitlikçi bir ortam oluşur, turistlerin kıyafetleri ve turist davranışları özellikle turizme kapalı bölgelerde yerli halktan keskin sınırlarla ayrılır (Wagner, 1977).

Turizm ya da turist davranışlarının ludic (oyuncu) yönleri Johan Huizinga'nın “Home Ludens” adlı çalışmasındaki oyun tanımından daha iyi anlaşılabilir. Huizinga'ya göre oyun;

“insanların bilinçli olarak sıradan yaşamın dışında ciddi olmayan özgür aktiviteler sergilemeleri kabul edilir, aynı zamanda oyuncu, yoğun bir şekilde oyunu absorbe etmektedir ve oyunların kar gibi hiçbir maddi çıkarı yoktur (1950:13).

Oskay (2000:169), Huizinga'nın oyun açıklamalarına karşı çıkararak insanların gerçek dünyadan ve mekândan uzaklaştıklarını ama bu uzaklaşmanın tam bir uzaklaşma olmadığını ifade etmektedir. Oskay (2000), bu kaçışa bir örnek verirken insanların “düş “diye tanımladıkları “tatil” yerine geçen çeşitli pratiklerden bahsetmektedir. Amerika'ya giden bir turistin kendi iş ahlakının (work ethics) uzantısı içinde tatil yaptığını ve tatilin tatil yapmaktan daha çok sisteme uygun bir rekreasyona dönüştüğünü ifade etmiştir.

Ryan ve Hall (2000) turizmin liminoid bir fenomen olarak adlandırılabilirliğini ifade etmiş ve nedenlerini ise şu şekilde sıralamışlardır (Ryan, 2002 :3);

- Turizm bireysel ve karşılıklı anlaşmayı içeren bir olgudur.
- Doğal ve toplumsal süreçlerin akışı ile doğal bir ayrılma gerçekleşir.
- Toplumsal sosyal sürece bağımlı, özneliğin ve olumsuzluğun temsili ile birlikte var olur.
- Ortak olanın aksine basit, bayağı (profane) bir doğayı ve ters dönmüş rolleri ifade ederken kendi kolektif yapısını temsil etmektedir.
- Kendine özgü, garip oyunsal bir yapısı vardır. Sembolleri, nesnel sosyal tipolojiden kişisel psikolojiye daha yakındır.

Ryan'a (2002) göre turistik deneyimler paylaşılabılır fakat bu deneyimler bireyseldir. Turizm seyahatle doğan bir deneyimdir. Normal çevre dışında, evden uzakta gerçekleşir. Tatil oyunun bir sürecidir. Evden, sosyal sorumluluklardan, zorunluluklardan bir kaçıdır. Rahatlama ve oyun gibi sosyal yaptırım süreçleri ile turizm tamamen liminoid olma koşulu karşılığını sağlamaktadır. Her turist hazcı olabilir ya da tercihlerine göre kendini gerçekleştirir (s:4).

Selanniemi'nin (2003) ifadesine göre ise turizm geçiş törenlerinin (rites of passage) liminal evresine veya Turner'ın liminoid ya da yarı-liminal olarak isimlendirdiği evreye benzemektedir (s.24).

Yunanistan'da yapılan turizm araştırmaların eleştirel bir yaklaşım gerçekleştiren Galani-Moutafi (2003), Atina'da Rodos'u ziyaret eden Finli kitle turistlerinin çevreye bakış açılarını yorumlamak için yaptığı saha çalışmasından yola çıkarak turizm de "imaj odaklılıktan" bahsetmiş ve Rodos'un Finli turistler için liminoid bir oyun bölgesi olduğundan ve kitle turistleri ile kültür ve hac amaçlı seyahat eden turistlerin birbirlerine tezat olduklarından bahsetmektedir (s.171). Galani-Moutafi'nin bu açıklamasında yola çıkarak liminoid durumunun farklı turist türleri için farklı olacağı yorumlanabilir.

Shaw ve Williams (2004)'da bazı bireylerin tatildeyken alışılmış davranışlarını terk ettiklerinden bahsetmiş ve tatil sırasında bu özel durumla ilgili ruh halini ifade eden oyun kavramını liminoid olarak kavramsallaştırdığından bahsetmişlerdir. Yazarların ifadesine göre "*bu liminoid aktiviteler sıradan yaşamın, kurumsallaşmış kurallarını, normlarını, değerlerini yok sayar. Tatil davranışları diğer davranış modellerinden çok farklıdır. Bu oyunla ilgili davranış rutin iş ve ev yaşamını telafi edici bir özelliktedir*" (s:151). Bu açıklamalar göre liminoid kavramı oyun kavramı ile özdeşleşmektedir denilebilir. Oyun kavramı ile alışılmışın dışına çıkma ve anın geçiciliğinin farkında olarak kendini ortama adapte etmek ile benzer bir anlam ifade ettiği ifade edilebilir.

Getz 2008 yılında etkinlikler ile ilgili olarak yapmış olduğu bir çalışmada Antropolog Van Gennep ve Turner tarafından kullanılan liminality kavramının etkinlik ve seyahat deneyimleri için de uygun kabul edildiğine ve kullanıldığına değinmiştir. Getz (2008), aynı durumu anlatan fakat kutsal açıdan daha çok dünyeviliği ele alan liminoid kavramının, ayrılma (separation) kavramını vurgulayarak kimliğin ve sosyal

statünün kaybını, rollerin tersine çevrilmesini ifade ettiğini ve festivaller ile şenlikler için geçerli olabileceğini ifade etmiştir. Getz (2008), böyle bir durumda insanların daha rahat olduklarını, sınır tanımadıklarını ve yeni fikirlere daha açık olduklarını dile getirmiştir. Jafar Jafari'nin "turist kültürü" modelinin ve Falassi'nin²² (1987) şenlik kavramının sosyo-kültürel antropolojide kullanılan liminality kavramı teorisiyle ilgili olduğuna değinen Getz (2008) insanların bu tarz sıradışı faaliyetlere, isteyerek katıldıklarını sıradışı deneyimleri isteyerek yaşadıklarını ifade etmektedir (s.414).

Bauer 2009 yılında Peru'daki erkekler ve kadın turistler arasındaki ilişkiler üzerine bir çalışma yapmış ve bu çalışmasında günlük yaşamdan, sınırlılıklardan uzakta ve liminoid bir dönemde, tatil havasında egzotik bir yerde insanların plansız ilişkilerde bulunma olasılıklarının daha yüksek olduğuna değinmiştir (s.351).

Varley 2011'de ki bir çalışmasında deniz kenarındaki kayakçıların çağdaş maceralarının liminoid karakterini incelemiştir. Kuzey Galler Adasında yedi aylık etnografik çalışma sonucunda verileri toplayan yazar yarı biçimlendirilmiş mülakat çalışmaları ve katılımcılarla yaptığı tartışmalarla verilerini zenginleştirmiştir. Çalışmada tehlikeli kaya tırmanışları yerine deniz kayakçılığı liminoid bir dünya olarak önerilmiştir. Okyanusların insanlar için doğal olmadığına değinen yazar kayakçıların topraktan denize, konfordan zorluğa, güvenlikten güvensizliğe, pasiflikten aktifliğe, toplam bedensel ve duygusal derinliğe doğru hareketlerine değinmiştir. Bunu da macera ve kaçış arayan "Dionysoscu Topluluklara"²³ benzetmiştir. Lett'in 1983'deki yazısına atıfta bulunan yazar liminoid kavramının mekanik toplumlar yerine organik toplumlar için geçerli olduğunu, takvimsel ritüeller yerine boş zamana odaklandığını, kollektif anlamlar ve kollektif katılımdan ziyade kendine has sembolizmi ve bireyselliği takip ettiğini dile getirmektedir. Yazar çalışmasında deniz kayakçılarına yönelik kavramsal açıklamaların ardından bu deneyimlerin coğrafi, sosyal ve somutlaşan liminoid marjinal yönlerini tanımlamıştır. Yazar bu tür faaliyetlerin anlık heyecan ve postmodern kimliğin inşasını çok daha fazla temsil ettiğini ifade etmiştir (Varley, 2011: 85-86).

²² Falassi, A. (Ed.). (1987). Time out of time: Essays on the festival. Albuquerque: University of New Mexico Press.

²³ Dionysosçu Topluluklar : Bazı toplumların aşırılığını betimlemekte kullanılan mitolojik karakterdir (<http://www.itusozluk.com/goster.php/dionysos/sayfa/2>).

Kellner'e (1995) göre postmodern kimlik imaj oluşturma ve sahnede rol oynar gibi temsili bir biçimde kurulmaktadır. Postmodern kimlik boş zaman, imajlar ve tüketim etrafında oluşurken modern kimlik kişinin ailesi, mesleği, politik fikirler gibi seçimlerini içermektedir ve temeli bir oyuna dayanan boş zaman faaliyetlerinin bir fonksiyonudur (s. :242). Kenler'in bu ifadesi Varley'in açıklamasını da desteklemektedir. Urry'nin (2002) ifadesine göre ise oyun ve oyuncu kavramı postmodern kimlik hakkında bir ipucu sağlamakta ve turizm öteden beri postmodern özellikleri yapısında barındırmaktadır (s:141).

Berdychevsky ve diğerleri 2013 yılında yaptıkları kadın turistlerin cinsel davranışları ve bu davranışların anlamlarına ilişkin bir çalışmada derinlemesine görüşme tekniği ile İsrail'de ki kadın turistlerle görüşmeler yapmışlardır. Berdychevsky ve diğerleri (2013) bu çalışmada liminoid kavramının yarı-liminale benzediğine ve boş zaman etkinliklerinden turizm faaliyet alanlarını liminal alanlara benzettiklerini. Yazarlar Ryan ve Kinder'e (1996:507) atıfta bulunarak turizmin yarı bir liminoid dönem olabileceğini, gündelik ortamlarda reddedilen bir takım durumun bu ortamlarda daha tolere edilebildiğine değinmişlerdir. Selanneimi'e (2003) de atıfta bulunarak turizm deneyimlerinin liminoid doğası dört kat kural ihlali gibi anlaşılabilirliğine değinerek bu durumu; zaman (1) ve mekân (2) bakımından geçişlerle başlayan turizm deneyimleri ardından sırayla insanların zihinsel (3) ve duygusal (4) geçişler yaşamalarına izin vermektedir şeklinde açıklamışlardır (Berdychevsky ve diğ., 2013:145).

2.8.1. James W. Lett-1983: Yat Turizminin Liminoid ve Oyuncu (Ludic) Yönleri

Virgin Adalarındaki yat turistlerinin davranışları üzerine çalışan Lett 1983 yılında yazmış olduğu "Ludic and Liminoid Aspects of Charter Yacht Tourism in the Caribbean" başlıklı çalışmasında turistik davranışın oyunun bir biçimi olduğunu ifade etmiştir.

Lett (1983) Turner'ın değindiği liminality ve Communitas (toplum eşitliği) kavramları çerçevesinde turistlerin davranışlarını incelemiştir. Lett'in ifadesine göre, çoğu toplumda özel durumlarda alışılmış kurallar ve günlük yaşam kuralları bir kenara atılır, askıya alınır ve geçici olarak ters yüz edilir (s.36).

Lett (1983), Virgin Adalarındaki yat turistlerinin ludic (oyuncu) özelliklerini şu şekilde ifade etmiştir (s 42);

- Oyun özgür bir aktivitedir.
- Yat turistlerinin aktiviteleri gönüllü etkinliklerdir.
- Sıradan hayatın dışında oldukça bilinçli bir şekilde devam etmektedir.
- Maddi bir çıkarla ilgisi yoktur. Kendi zaman ve mekânı içinde devam eder.
- Yat turistleri günlük hayatın kısıtlama ve gereksinimlerini terk ederek tatile girerler.

Lett (1983), yat turistlerinin liminoid yönlerini ise şu maddeler altında açıklamaya çalışmıştır (s.47-50);

- a) Geçiş (Transition): Turistler fiziksel ve sembolik olarak normal dünyalarından kendilerini alırlar. Arada geçen süre geçiş aşamasıdır. Liminoid faaliyetler sadece yaşamın kural ve düzenlemelerinden ayrılmanın dışında bu düzen ve yönetmeliklerin terse dönmesini ya da onları açıkça inkar etmeyi de içermektedir. Turistler için ifade edilebilecek kelimeler şu şekilde sıralanabilir; rahatlamak, çöşmek, kendini bırakmak, baskıdan kurtulmak, kurtlarını dökmek.
- b) Homojenlik, Eşitlik ve Statü Ayrımının Yokluğu: Yat turistleri nadiren kendi sosyal ya da mesleki durumlarından bahsederler. Genellikle ilk isimleri ile kendilerini diğer turistlere tanıtır. Turistler, kullandıkları otomobil, konut, giyim ve mücevher gibi siyasi ve ekonomik durumlarını gösteren mal ve mülklerini geride bırakmaktadır. Yat turistlerinin çoğunun tüketim seviyeleri birbirine eşittir. Benzer yatları kiralar, benzer mağazalardan alışveriş yaparlar.
- c) Communitas (toplum eşitliği): Yat turistleri tarafından sergilenen arkadaşlıklar eşit bir formdadır. Yat turistleri arasında yabancılarla selamlaşmak ve yabancılarla yaklaşmak konusunda bir isteksizlik yoktur. Gülüp oynamak ve canlı dostluklar kurmak genelde bir anda oluşur. 1-2 saat önce birbirine tamamen yabancı olan bireylerin temsil ettiği 10-12 kişilik gruplar halinde barbekü yaptıkları görülür.

- d) Anonimlik ve Tekdüze Kıyafet: Statü ayrımlarının olamaması ve ilk isimlerin kullanılması yat turistlerinin sosyal kişiliklerini belirsizleştiren anonimliğin bir türünü teşkil eder. Yat turistlerinin anonimliği kıyafetlerin tekdüzeliği ile daha da geliştirilmiştir. Mayo, yat turistlerinin çoğunluğu için en pratik kostümdür. Turistlerin kıyafetleri, yerliler tarafından zaman zaman uygunsuz olarak kabul edilmektedir. Turistlerin liminoid durumu ev sahibi toplumun kurallarının yanı sıra kendi toplum kurallarını da görmezden gelmeye teşvik eder. Akşam yemekleri için restorana gider, modayı takip eder, renkli ve daha müstehcen kıyafetler giymektedirler. Hatta bu kıyafetlerin çoğu tatil için özel satın alınmıştır.
- e) Cinsel Aşırılık: Cinsel aktivite turistler arasında daha çok gündemdedir. Bu konuda daha çok okurlar. Açık-saçık ve bayağı şakalar turistler arasında yaygındır. Yat turistleri çıplaklığın hukuken cezalandırılabilir bir suç olduğunu bilmelerine rağmen تنها yerlerde çıplak güneşlenmektedirler. Eşitlikçi anlayış, partner arayışında da turistleri teşvik etmektedir. Partner arayışı turistlerin fantezilerinin bir parçasıdır.

Lett (1983) tüm bu sonuçlardan yola çıkarak, yat turistlerinin geçici olarak alışılmış davranış kalıplarını ihlal ettiklerini ve bu ihlalin gerçek dünyaya uygunluğunun bir eleştirisinin yapılamayacağını ifade etmektedir. Çünkü turistlerin faaliyetleri ludic ve liminoid bir zaman zarfında izlenmektedir. Lett (1983) bu ihlal edişin, geçici olarak tutum ve değerlerin terk edilmesinin geri dönüşü kaçınılmaz olduğundan çok fazla önemsenmediğini de belirtmektedir. Lett'in (1983) ifadesine göre *“ludic ve liminoid durum turistlere yapı karşıtı davranma hakkını verir. Bu yapı karşıtı davranış bir hak olarak görülebilir ve hoş görülebilir çünkü evden/günlük yaşamdan uzakta oluşur ve geçicidir. Tatil sırasındaki bu kuralsız yaşam stresten uzaklaşmak ve bireysel özgürlük için büyük bir öneme sahiptir”*. Fakat Lett (1983) bu özgürlüğün, heyecan verici özelliğinin dışında yorucu olabileceğinden de bahsetmektedir. Bir hafta boyunca alışılmamış fiziksel aktivite, aşırı alkol tüketimi ve geç saatlere kadar ayakta kalmak turistleri olumsuz bir şekilde etkileyebilir. Turistler eve yorgun bir şekilde dönmektedir ve başkalarını kıskandırmak için tatil anılarına ilişkin çeşitli anekdotları çevrelerine aktardıkları ifade edilmiştir. Lett'in (1983) diğer bir ifadesi ise, ludic ve liminoid

hakların günlük yaşamdan kurtulmak için kalıcı bir alternatif olmadığı üzerinedir (s. 53-54).

2.8.2. Alma Gottlieb: Turizmde Günlük Yaşamın Altüst Olması

Turizm, günlük yaşamdan daha basit, daha özgür, daha otantik, daha az ciddi, daha az faydacı, daha romantik bir yaşam olarak kabul edilir (Ning Wang, 1999:360). Selanniemi 2003'te yaptığı bir çalışmada turizmde liminal ve liminoid kavramları yer, zaman ve öz (self) olarak üç farklı bakış açısıyla ele almaya çalışmıştır. Günlük yaşamdan farklı olarak bir yere tatile gidildiğinde de günlük yaşam zamanı da değişebilir (s.19). Turizm faaliyeti liminal bir alanda gerçekleştirilir. Bu alanda rutin düzenin ve kuralların değiştiğinden veya tersine çevrildiğinden bahseden çeşitli çalışmalar vardır. Bu çalışmalardan en önemlisi ve diğer çalışmalara kaynaklık eden Alma Gottlieb (1982)'in çalışmasıdır. Bu nedenle bu çalışmada yer alan günlük yaşamın tersine çevrilmesine ilişkin alana yer verilecektir.

Alma Gottlieb 1982 yılında yazmış olduğu "American Vacations" isimli makalede sosyal ve sembolik antropolojide güncel trendlerin bakış açısıyla Amerikalıların tatillerinin doğasını araştırmıştır. Gottlieb (1982), bir tatili içeren durumları tartışmış ve seyahatin tüm türlerinin tatil olarak kabul edilmeyeceğini belirtmiştir. Örneğin, yurt dışında, sanatla uğraşan bir öğrencinin müzeye gitmesi, gıda eleştirmenlerinin restorana gitmesi vb. faaliyetler tatil zamanı olarak düşünülemez. Bunun aksine tatilin ideal tanımını inversion (rutin dışı) kavramı çerçevesinde tanımlayan Gottlieb, "inversion" kavramını, günlük hayatta yapılanların tersinin yapılması şeklinde ifade etmiştir (Gottlieb, 1982:168).

Bu çalışmada sınıf ile ilgili kültürel tarzlar tatil esnasında ters yüz olmuştur. Böylece sosyal sınıfa bağlı olarak Amerikalıların tatilleri iki temel ögeye dayandırılmıştır (1982:173);

- Bir günlüğüne köylü (peasant) olmak
- Bir günlüğüne kral/kraliçe olmak

a)"Bir günlüğüne köylü/çiftçi olan üst ya da üst-orta sınıf Amerikalılar tatildeyken, eşit bir şekilde ev sahibi ülkenin alt sınıf sakinleri ile ilişki kurabilir, halk festivallerine

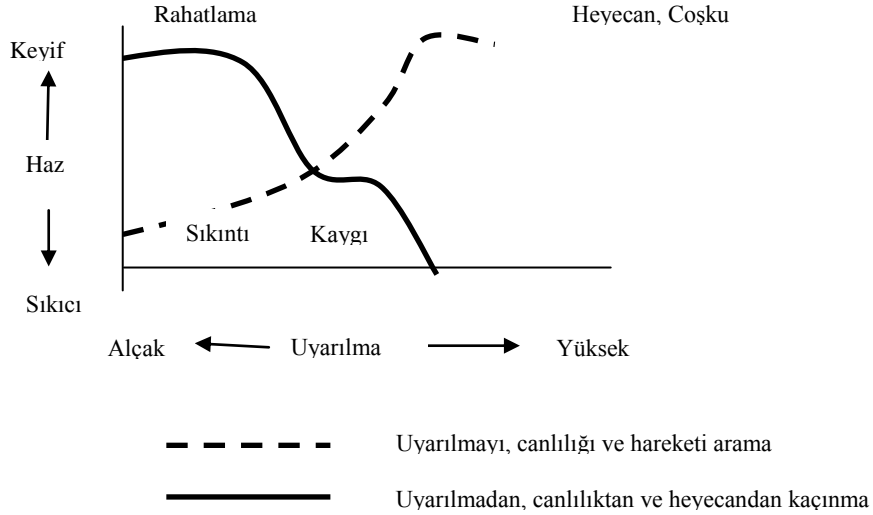
katılabilirler. Normal hayatlarında asla katılmadıkları boğa güreşleri veya horoz dövüşlerine gidebilirler. Normal yaşamlarında alt sınıf lehçelerini hor görmelerine rağmen daha çok opera ve tiyatro gibi etkinliklere katılırken tatilde dilini anlamakta güçlük çektikleri anadildeki ucuz popüler filmleri izlerler. Normalde kusursuz, kapalı restoranlarda akşam yemekleri yemelerine rağmen tatilde, yerel, ucuz, kirli restoranlarda hatta üstü açık mekânlarda, çürük masalarda baharatlı yemekleri sunan restoranlarda yemek yemeğe cesaret edebilirler. Bu tatilciler genelde alt sınıf yerlilerin kültürünü içine alarak eğlenirler” (Gottlieb, 1982:173).

b) Tatilin diğer temel unsuru ise *bir gün için kral/kraliçe* olmak olarak adlandırılan unsurdur. *“Burada alt-orta sınıftan üst-orta sınıfa tatile gidilmesi ve mevcut sosyal düzenin tersine çevrilmesi söz konusudur. Bu tipler kendilerini sosyal anlamda üstün statüye yükseltmek için özel ve lüks otellerde yatakta kahvaltı, gece yarısı şampanyaları, saten çarşaf lar gibi özellikleri aramaktadırlar. Bu tipler eve döndüklerinde yine temel ürünleri satın alırlar. Lüks tüketim yapmazlar. Aslında şimdi otele dönüştürülen bir zamanların şatolarında kalmak son zamanlarda bu kraliyet yaşamını deneyimlemek için bir moda olmuştur. Bu tatilciler için servis daha kibar yapılır”* (Gottlieb, 1982:175-176). Gottlieb’in (1982) ele aldığı bu iki tip tatilci ayrımından da anlaşılacağı gibi aslında tatil insanlara aşağı ya da yukarı doğru bir sosyal hareketlilik sağlamaktadır.

Gottlieb (1982), bu iki türün dışında bir de karma tatil türünden (Hybrid Vacation Types) bahsetmiştir. Bu türde de tatilci bir gün hayvanat bahçesinde bir gün operada olabilir. Bir gün köylü bir gün kral/kraliçe olabilir (1982: 177-180).

Gottlieb’in (1982) diğer bir tatil türü ise yurtiçi tatillerdir. Gottlieb, kendi ülkelerinde buldukları ortamdan farklı bir ortama giden tatilcilerden de bahsetmiştir. Kırsal alanlara tatile gidenler bu tatil türüne bir örnek olarak verilmiştir. Diğer taraftan dağ sakinlerinin sahillere olan ziyareti de yine bu tür içinde değerlendirilmiştir (1982: 181).

Apter 1989 yılındaki bir çalışmasında “reversal theory” konusunu işlemiştir. Apter’ın ifadesine göre “reversal theory” iki alternatif sistem sunmaktadır. Birey yüksek uyarılma seviyesinde iken keyif alma düzeyi ve heyecan de artmaktadır. Bununla birlikte düşük uyarılma seviyesinde ise sıkıcılık artmaktadır (s.20).

Şekil 2.4: Michael J. Apter Reversal Theory

Kaynak: Apter, 1989:21

2.9.Turist Rollerini Anlamak İçin Kullanılan Liminoid Kavramı

Bu başlık altında turist davranışlarını anlamlandırmak için liminoid kavramını kullanmış olan iki isme yer verilmiştir. Bunlardan birisi Russel R. Currie diğeri ise Philip L.Pearce'dir.

2.9.1. Russel R. Currie ve LIP Turizm Davranış Taslağı (1997-1999)

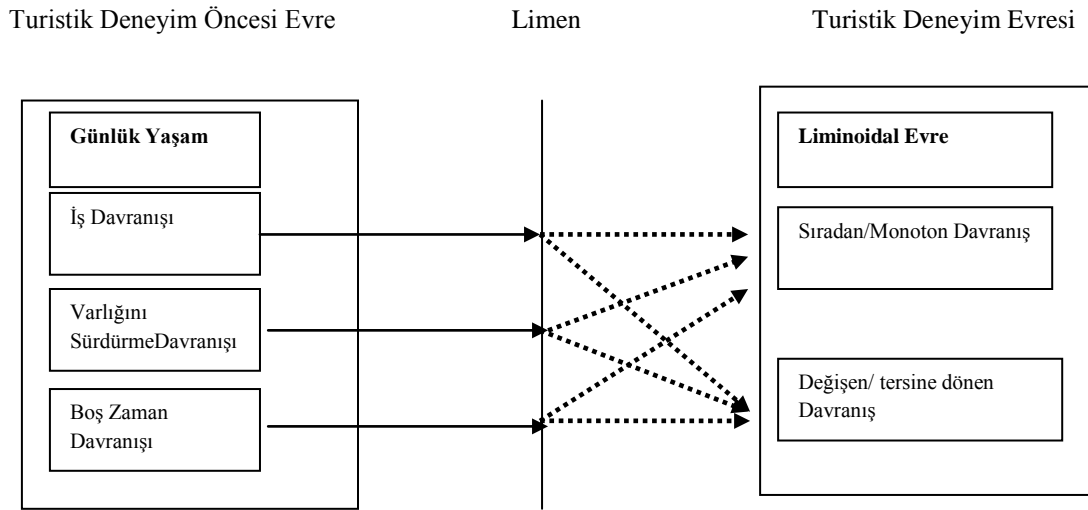
Currie (1997), turist davranışlarının genellikle günlük yaşamdan farklı olduğunu ifade etmiştir. İş, eğlence/boş zaman ve varlığı devam ettirme olarak üç temel kategoride incelenen günlük yaşam davranışlarını açıklamak için aşırı eğlence/aşırı tanıdıklık veya dengeleme kavramları kullanılmıştır. Bu anlayış üzerine Currie (1997), aşırı eğlence/aşırı tanıdıklık veya dengeleme kavramlarına ek olarak turizm ortamında yaşanan zıt ve sıradan olan davranışlar için liminoid kavramını önermiştir (s.884).

Bireylerin turistik yaşam davranışlarını tahmin etmek için

- Compensatory=Dengeleme,
- spill-over leisure/ familiar = aşırı eğlence/aşırı tanıdıklık,
- Liminal ve
- Liminoidal

olmak üzere dört kavram üzerinden yola çıkarak günlük yaşamın aksine sergilenen turizm yaşamı davranışlarını tahmin etmek için liminoidal, değişen ve sıradan/monoton (LIP-Liminoidal, Inversionary ve Prosaic) olmak üzere LIP Turizm Davranış Taslağı'nı geliştirmiştir (Currie, 1997:885).

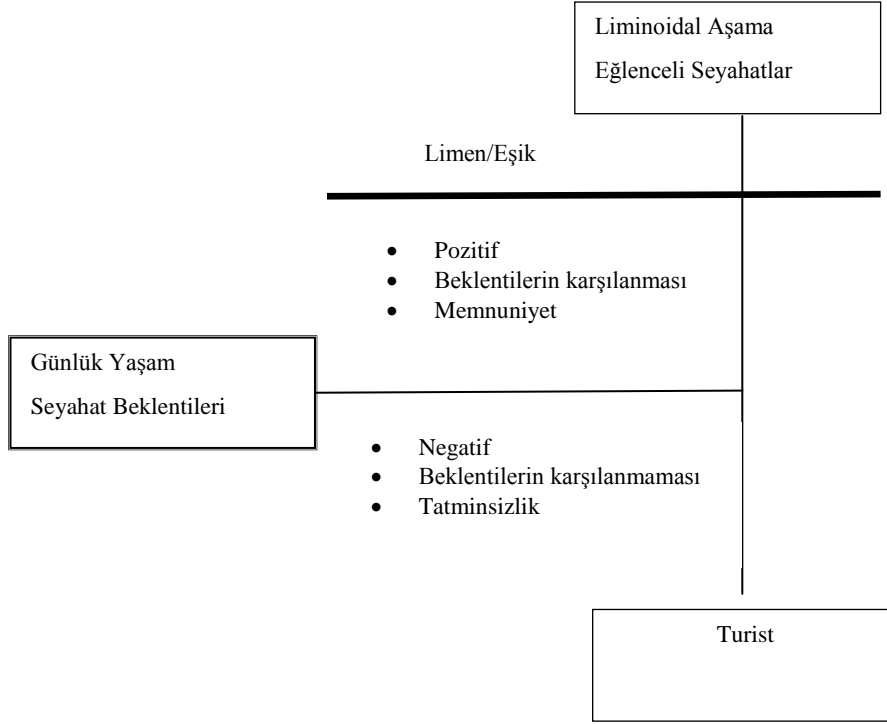
Currie'nin (1997) ifadesine göre, “*taslakta yer alan limen, günlük yaşamı ve turistik yaşamı birbirinden ayıran iç içe hayali bir geçiş koridorudur. Kişiler toplumsal, çevresel ya da duygusal kısıtlamaları nedeniyle günlük yaşamda arzu ettikleri belirli davranışları gerçekleştiremezler. Liminoid evrede sıradan davranışlar ve günlük yaşamın değişen davranışları, bireyler günlük yaşamdan çıkıp liminal eşikten liminoidal duruma geçtiğinde ortaya çıkar*” (s:894).

Şekil 2.5: LIP (Liminal, Inversionary ve Prosaic) Turizm Davranış Taslağı

Kaynak: Currie,1997:893

Currie ve Gagnon 2000 yılında yaptıkları başka bir çalışmalarında limen kavramını bireylerin birincil beklentilerini liminoidal süreçte yerine getirdiklerinden bahsetmişlerdir. Burada kullanılan limen hayalidir, statik olmayan bir durum ile günlük yaşamı birbirinden ayırır ve gerçeküstü bir yaşamı ifade eder. Yazarlar nitel araştırma yapan araştırmacıların yaptıkları görüşmelerle bireylerin beklentilerine ilişkin çalışmalar yürüttüklerine değinerek birincil beklentilerin yerine getirilmesinin bireylerin memnuniyet düzeylerinin tespit edilmesinin dışında aynı zamanda bireylerin eşğin kesiştiği noktada liminodal evrenin belirlenmesine de olanak sağlamıştır (2000:115).

Şekil 2.6: Turistler veya Eğlenceli Tatiller

Kaynak: Currie ve Gagnon, 2000:119

Yazarlar bu çalışmalarında bireylerin birincil beklentilerinin tespit edilmesi ile tüketilen ürün ve hizmetten memnun olma seviyesinin artmasına ve bireylerin eşikten geçerek liminoidal duruma geçmelerine imkan vereceğinden bahsetmektedirler. Yazarlar bireylerin liminoidal evreye geçmelerine yardımcı olacak uygulamalar ile bireylerin birincil beklentileri arasındaki ilişkiyi araştırmayı temel amaç olarak benimsemişlerdir. (s.116).

Şekil 2.6’da bireylerin birincil beklentilerinin tatmin düzeylerine göre eşikten geçip liminoidal evreye geçecekleri nokta gösterilmektedir. Bireylerin birincil beklentileri tatmin edilmezse bireyler limen çizgisini aşıp liminoidal evreye girmemektedirler (s.118).

Yazarlar eşığın gerçekçi olmayan ve gerçek dünyayı ayıran bir çizgi olduğundan bahsetmektedirler. Bireyler liminoidal evreye geçmek için bir sürü adımdan geçerler.

Clawson ve Knetsch'in²⁴ (1966) çalışmasına atıfta bulunarak turizm deneyimlerinin beş aşamasından bahsetmişlerdir (2000:118);

- 1- Beklenti evresi
- 2- Destinasyona yolculuk
- 3- Destinasyonda eğlenceli geçirilen vakitler
- 4- Günlük yaşama dönüş
- 5- Tatil anılarını anımsama

Currie ve Gagnon (2000) bireylerin turistik deneyimin bu sürecini kabul ederek bu süreci daha kolay tamamlamalarına yardımcı olacağına ve ayrıca liminoidal evreye geçmede temel faktörlerin belirlenmesine yardımcı olacağından bahsetmektedirler (s.118).

Yazarlar bu çalışmada kurdukları iki hipotezi test etmişlerdir. Bu hipotezler şu şekilde ifade edilmiştir;

- Birincil beklentiler yerine getirilmediği takdirde bireyler eşik çizgisinden geçmezler.
- Bireylerin birincil beklentileri yerine getirilirse bireyler eşik çizgisinden geçerler.

Yazarlar yaptıkları bu çalışmada yapılandırılmamış mülakat formunu kullanarak son bir yıl içinde tatile gitmiş olan, yirmi yaşın üzerinde, hem kadın hem de erkeklerle görüşmeler yapmışlardır. Katılımcılar herhangi bir seyahat acentası tarafından sağlanan bir listede her üçüncü sırada adı geçen bireylerden oluşmuştur. Sonuçta tespit edilen sekiz kişi ile derinlemesine mülakatlar yapmışlardır. Görüşmeler kayıt altına alınmış ve yazıya geçirilmiştir. Daha sonra içerik analizi ile veriler analiz edilmiştir (s.120).

Çalışmanın sonucunda birincil beklentileri zihinsel tutuma ilişkin temalar, çevreye ilişkin temalar ve etkileşime ilişkin temalar şeklinde üç başlığa indirgemişlerdir. Yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen verilerin analizi yapıldıktan sonra araştırmaya katılan 8 kişiden 7'sinin katıldıkları tatilin beklentilerini karşıladığı sonucuna varılmış ve birincil beklentiler yerine getirilmediği takdirde bireyler eşik

²⁴ Clawson, M., & Knetsch, J.L. (1966). *Economics of outdoor recreation: Resources for the future*. Baltimore: Johns Hopkins.

çizgisinden geçmezler şeklinde kurdukları hipotezi kabul eden araştırmacılar bireylerin birincil beklentileri yerine getirilirse bireyler eşik çizgisinden geçecekleri şeklinde kurdukları hipotezi de kabul etmişlerdir (s.121).

Çalışmanın sonucunda Currie ve Gagnon (2000), birincil beklentilerinin yerine getirilmesi durumunda bireylerin eşikten geçerek liminoidal evreye geçebileceklerine ve bu durumun da kişiden kişiye göre değişebileceğine ve her bir bireyin farklı zamanlarda liminoidal evreye geçebileceğine değinmişlerdir. Yazarların ifadesine göre eğer bireylerin günlük yaşamlarından uzaklaşmalarına ve memnuniyet düzeylerinin artırılmasına neden olabilecek herhangi bir uygulama ile karşılaşılmazsa bireylerin liminoidal evreye geçmeleri mümkün olmayacaktır (s.125).

2.9.2. Philip L. Pearce: Sıradan-Liminoid-Post Liminoid (2005)

Pearce (2005), liminality kavramının turist rollerini anlamak için artan sıklıkta kullanıldığını ifade etmiştir. Pearce (2005), ilk antropologların threshold (eşik), ritüeller ve geçiş alanları gibi konular üzerine çalıştıkları liminality kavramını üç kapsamda incelendiğine değinmiştir (s:25).

Bunlardan birincisi bireylerin günlük yaşamlarından ve tecrübelerinden oluşan sıradanlık/bayağılık anlamına gelen doğal yaşam durumudur.

İkincisi ise tam olarak threshold (eşik) evresiyle aynı anlamda olan turistlerin geçiş sürecini ifade eden liminoid evresidir. Bu evrede turistler anlaşılmaz ve karışık bir yapıyı içeren anormal bir yaşama sahiptirler. Bu aşama bazen hayatın ve var olmanın imkânlarının genişletildiği kutsal ve manevi bir aşama olarak görülmektedir. Tatil dönemi turist davranışlarını açıklamak için daha özel bir ayrıma gidilerek liminoid ve liminal terimleri arasında kavramsal bir düzenleme yapılmıştır. Liminal aşaması ruhsal ve evrensel öneme sahip evlilik törenleri gibi aşamalara geçiş sürecinin fikirselsel olarak zihne yerleşmesini ifade etmektedir. Halbuki liminoid terimi bu geçiş sürecine katılan insanların rol ve davranışları ile sınırlı olan daha tekdüze bir terimi ifade etmektedir.

Bu süreci tamamlamak için liminoid sonrası (post-liminoid) anlamına gelen üçüncü bir aşama daha vardır. Bu aşama ise normal, günlük ve sıradan hayata dönüşü ifade etmektedir.

Pearce'in (2005) ifadesine göre antropologların çalışmalarının kökeni olan bu kavramsal şemada turist davranışlarını açıklamak kolay değildir. Öncelikle turistin turist rolünün ne zaman başladığı belirli değildir. Seyahat öncesi mi?, seyahat esnası mı?. Pearce, turist rolünün sık sık anılan sonuçlarından birinin kültür şoku olduğunu vurgulamıştır. Pearce'a göre kültür şoku liminoid bir bölgeye girilmesinin bir sonucudur. Pearce, turizm faaliyetinin bir sonucu olan kültür şokunun post-liminoid yaklaşımla açıklamanın mümkün olamayabileceğini sadece turizm faaliyeti sonrası huzursuzluk, keyifsizlik halinin açıklanmasının anlaşılabilirliğini ifade etmiştir (s.25-26).

BÖLÜM 3: ARAŞTIRMANIN DESENİ

Bu bölümde, araştırma yöntemine ilişkin ayrıntılı bilgiler verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın temel varsayımı bir turistin tatilini geçirdiği yerde sergilediği davranışlar ile günlük yaşamını sürdürdüğü yerde sergilediği davranışlar arasında farklılıklar olduğudur. Tatil döneminde, insanlar günlük yaşamlarına bir “ara” vermekte ve tekrar günlük yaşamlarına dönünceye kadar “arada” bir dönem yaşamaktadırlar. İnsanlar, “arada kalmışlık” döneminin de verdiği bir duyguyla, eğlence ve haz odaklı davranışlar sergileyebilmektedirler. Bu çalışmada, kişilerde tatil dönemlerinde görülen geçici davranış değişiklikleri liminoid ifadesiyle karşılanmış ve günlük yaşamdan farklı olarak sergilenen eğlence ve haz odaklı davranışlar tatil dönemlerinde sergilenen liminoid davranışlardır. Bu çalışmanın temel amacı, *turist davranışı ve turist psikolojisini anlamlandırmada “liminoid” kavramını kullanarak turizm literatürüne farklı bir bakış açısı kazandırmaktır.*

Bu temel amaç kapsamında yapılan araştırma turistlerin tatil dönemlerinde sergiledikleri liminoid davranışların neler olduğunun belirlenmesi üzerine kurgulanmıştır. Tatil döneminde sergilenen eğlence ve haz odaklı liminoid davranışlara ilişkin boyutların belirlenmesi ve bu liminoid davranışların demografik değişkenler, turistlerin katıldığı tatil türü ve milliyete göre farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

3.2. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma turistlerin tatil dönemlerindeki davranışlarını anlama amacıyla tasarlanmıştır. Özellikle ulusal literatürde, turistlerin satın alma süreçleri ve turistlerin tüketim alışkanlıkları üzerinde etkili olan unsurlar, turistik bir bölgeye gelen yerli ve yabancı turist profilinin belirlenmesi, reklamların turistlerin satın alma davranışı üzerine etkileri vb. konularda yapılan çalışmalara rastlanılmaktadır. Bu araştırma turistlerin günlük yaşam alanlarından ayrılarak tekrar bu alana dönünceye kadar geçen bir süreci içine alan turizm faaliyetleri esnasında turistlerin sergilediği liminoid davranışlar üzerine kurgulanmıştır. Bu çalışmada liminoid olarak bahsedilen davranışlar ise özünde “eğlence ve hazzı” barındıran, günlük yaşam davranışları ile çoğu zaman farklı bir

düzyeyde gerçekleştirilen oyuncu ve gayri ciddi özellikleri olan davranışları içermektedir. Günlük yaşamda hoş karşılanmayan çeşitli durumlara, tatil dönemlerini yaşayan turistler daha ılımlı yaklaşılabilmektedir. Bu ılımlı yaklaşımın ardında bu çalışmada tanımlanan liminoid dönemin önemli bir katkısı vardır. Araştırmada insanların Şimdi ve gelecek arasında “arada kalmışlık hissi” ile tanımlanan bir dönemde var oldukları süreçte sergiledikleri oyuncu-tuhaf davranışların neler olduğunun ortaya konulması amaçlanmıştır.

Bu araştırmayı özgün ve önemli kılan özelliği kuramsal açıdan turizme ”liminoid davranış” kavramını kazandırmış olmasıdır. Araştırmanın turisti psikolojik açıdan ele alması yönüyle de turist ve turizme farklı bir açıdan bakılmasının da araştırmayı önemli kıldığı düşünülmektedir. Bu yönüyle başta ulusal olmak üzere turizm literatürüne önemli bir katkı sağlayarak bu konuda kaynak zenginliği sağlayacaktır. Böylece bu çalışmanın turist davranışı üzerinde çalışan ve çalışmak isteyen araştırmacılar için temel bir kaynak olabileceği düşünülmektedir.

3.3. Araştırmanın Kapsamı

Bu araştırmada turizmin en önemli paydaşı olan insan unsuruna (turist) psikolojik bir bakış açısıyla yaklaşılmaya çalışılmıştır. Turiste bir müşteri gözüyle bakılmamış, turist bir tüketicisi olarak ele alınmamıştır. Turistin tatil için günlük yaşamına ara verdiği süreçte sergilediği liminoid davranışlar incelenmektedir. Kısacası bu çalışma konu olarak turist davranışı, uygulama alanı olarak ise Türkiye’de turizm talebinin yoğun olarak yaşandığı İstanbul, Antalya ve Muğla illerine gelen Alman, Rus, İngiliz, Arap ve Türk turistleri kapsamaktadır.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada yapılan literatür taramalarından da hareketle mülakat tekniğinin kullanılması ngrlmş fakat pilot uygulama esnasında araştırmanın doğası gereği turistin özel yaşamına ilişkin bir takım düşünceleri sorgulaması açısından katılımcıların bu tarz ifadelere yanıt vermekten kaçındıkları görülmüştür. Bu nedenle yapılan yarı biçimlendirilmiş mülakat çalışmalarından sonra araştırmada anket tekniğinin uygulanması uygun görülmüştür. İlgili literatürün taranması, yapılan yarı biçimlendirilmiş mülakatlar ve uzman görüşleri yardımıyla bir anket formu

hazırlanmıştır. Böylece katılımcının, araştırmacı ile yüzyüze olmadığından ve kimlik bilgileri de istenmediğinden soruları daha rahat bir şekilde yanıtlayabileceği varsayılmıştır.

Bu araştırma, Türkiye’de kitle turizminin yoğun olarak yaşandığı Antalya ve Muğla ile kültür turizminin yoğun olarak yaşandığı İstanbul’da 2012 yılında Haziran-Temmuz-Ağustos aylarında tatilini geçiren sınırlı sayıda Alman, Rus, İngiliz, Arap ve Türk turistlerle sınırlıdır.

3.5. Araştırmanın Yöntemi

Literatür taraması sonucu elde edilen ikincil verilerin ve seyahat öncesi, seyahat esnası ve seyahat deneyimleri sonrası yarı-biçimsel mülakatlar yardımıyla elde edilen birincil verilerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Aynı zamanda araştırmacı Antalya’da tatil yapan turistleri gözlemlemek amacıyla bir tur programına katılmıştır. Araştırmacı gözlemlenen durumun içerisinde bir katılımcı olarak yer almıştır. Seyahat öncesinde kişilerle yapılan görüşme sonuçları, tatil esnasında turistlerle yapılan görüşmeler ve katılımcı gözleme dayanan sonuçlar ile tatil sonrası yapılan görüşmelerin ardından mülakat raporlarının değerlendirilmesi sonucu bir anket formu oluşturulmuştur. Anket formu yardımıyla kişilere uygulanacak olan anket çalışmasından elde edilen veriler nicel yöntemlerle analiz edilmiştir.

Pozitivist ve olgusal yaklaşım arasında kesin ayrımların olduğu görülse de bir araştırma da sadece bir yaklaşımın benimseneceğine ilişkin bir mutlakıyet olmamasından ve bir araştırma da bu iki yaklaşımın kullanılmasından bahseden yönteme karma yöntem denilir (Altunışık ve diğ.,2012:65). Bu araştırma benimsenen yaklaşım bakımından karma yöntem yaklaşımıyla ele alınmıştır. Araştırma da nicel veriler kullanıldığından ve hipotezlerin sınanması mantığıyla hareket edildiğinden pozitivist bir yaklaşım, konuyu açıklarken olgunun gerçekleştiği ortam ve çevre dikkate alındığından (Altunışık ve diğ., 2012:65) yorumlayıcı bir yaklaşım sergilendiği söylenebilir. Bu çalışma da turistlerin sergiledikleri liminoid davranışların sadece tatil dönemlerine özgü olduğu varsayımından hareket edilmiş, elde edilen veriler istatistikî yöntemlerle analiz edilerek literatür taramasından elde edilen bilgiler doğrultusunda yorumlanmıştır.

Araştırmanın veri edinme araçlarının katılımcı gözlem, yarı biçimlendirilmiş mülakat ve anket araştırmaları olduğu söylenebilir. Altunışık ve diğerlerinin (2012) ifadesine göre, katılımlı gözlem, bir araştırmada gözlemcinin gözlemlenen durumun içerisinde bir katılımcı olarak yer almasıdır (s.103). Yarı biçimsel mülakat ise, kaba hatlarıyla bir yol haritasına sahip olan görüşmeci ancak cevaplayıcının ilgi ve bilgisine göre bu genel çerçeve içerisinde farklı sorular sorarak konunun değişik boyutlarını ortaya koymaya çalışmaktadır (s.94). Anket araştırmalarında görece çok sayıda veriyi, ekonomik olarak elde etmek mümkün olmaktadır. Elde edilen verilerin standardize edilmesini ve bunların analizlerinin daha kolay olmasını sağlamaktadır (s.68).

Araştırma kapsadığı süre bakımından araştırılan olgu veya olguların belli bir andaki durumunu ortaya koymaya yönelik olan (Altunışık ve diğ.,2012:68) anlık (cross-sectional) araştırmalar grubuna girmektedir. Amaçlarına göre ise hem bir konuyu daha değişik boyutlarla ele almasından dolayı keşfedici (exploratory) araştırmalar içerisinde hem de araştırma odağındaki nesne ya da olgunun mevcut durumu ifade edilmiş olduğundan (Altunışık ve diğ.,2012:71) tanımlayıcı araştırmalar arasında yer almaktadır.

3.6. Araştırmanın Problemi

Turistin tatilini geçirdiği yerde sergilediği davranışlar ile günlük yaşamını sürdürdüğü yerde sergilediği davranışlar arasında farklılıklar olduğu temel varsayımından hareketle bu araştırmanın problemini turistin günlük yaşamını sürdürdüğü yerde sergilediği davranışlardan farklı olarak, tatil döneminde sergilediği liminoid davranışların belirlenmesi olarak ifade edebiliriz. Araştırmanın temel probleminin dışında tatil dönemlerinde sergilenen liminoid davranışlar ile turistin milliyeti ve katıldığı tatil türü arasında bir farklılığın olup olmadığı ve bununla birlikte tatil dönemlerinde sergilenen liminoid davranışlar ile turistlerin tatil dönemlerinde değişime uğrayan alışkanlıkları ve tatili algılama biçimleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı da incelenmektedir.

3.7. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Altunışık ve diğerlerine (2012) göre evren, araştırmacının çalışma alanını oluşturan, örneğini seçtiği ve edindiği sonuçları genelleştireceği gruptur (s.132).

Araştırmalarda iki tür evrenden bahseden Altunışık ve diğelerine göre (2012) bu iki evrenden birisi araştırmacı için herhangi bir kısıt olmaması durumunda benimsenecek ideal evren diğeri ise araştırmacının belli kısıtları dikkate alarak oluşturduğu gerçekçi evrendir (s.133). Araştırmanın ideal evrenini turistler oluşturmaktadır. Gerçekçi evreninin belirlenmesinde ise çeşitli kısıtlar belirlenmiştir.

Araştırmanın gerçekçi evreninin belirlenmesinde ilk olarak turistlerin katıldıkları tatil türleri arasında bir ayrıma gidilmiştir. Literatürde liminoid davranışların en fazla görüldüğü alanlar olarak sahil kenarları ve plajlar örnek verilmektedir. Bu nedenle araştırma evreninin belirlenmesinde katılınan tatil türü konusunda bir ayrıma gidilmiştir. Bu bilgidен yola çıkarak daha çok deniz-kum-güneş tatili olarak tanımlanan kitle turizmine katılan turistler araştırmanın evrenine dahil edilmiştir. Bunun dışında kültür amaçlı tatil yapan turistler de araştırmacı tarafından kitle ve kültür turistlerine ilişkin farkların olup olmadığının tespiti amacıyla araştırmanın evrenine dahil edilmiştir.

Araştırmanın gerçekçi evreninin belirlenmesinde ikinci olarak turistlerin tatil yaptıkları destinasyonlara ilişkin bir ayrıma gidilmiştir. Kitle turistleri için Türkiye’de deniz-kum-güneş tatilinin en fazla görüldüğü Antalya ve Muğla illerine gelen turistler araştırmanın evrenine dahil edilmiştir. Kültür turistleri için ise kültür turizminde Türkiye için önemli bir destinasyon olan İstanbul’a gelen turistler araştırmanın evrenine dahil edilmiştir.

Araştırmanın gerçekçi evreninin belirlenmesindeki üçüncü unsur ise turistlerin milliyetidir. Son on yılda Türkiye’ye gelen yabancı turist sıralamasında ilk sırayı Alman turistler, ikinci sırayı Rus turistler, üçüncü sırayı ise İngiliz turistler almaktadır. Bu nedenle ilk olarak bu üç ülkeden gelen turistler araştırmanın evrenine dahil edilmiştir. sonrasında ise Türkiye’nin Ortadoğu’ya yakın bir ülke olması, bazı Arap ülkelerine vizelerin kalkmış olması vb. gibi Türkiye’de son yıllarda uygulanan politikalar nedeniyle Türkiye, Arap ülkeleri için çekici bir ülke konumuna gelmiş ve son yıllarda Türkiye’ye tatil için gelen Arap turistlerin sayısında artış görülmektedir. Bu nedenle araştırmanın evrenine Arap turistlerde dahil edilmiştir.

Araştırmanın evreni olarak Almanya, Rusya Federasyonu, Arap Ülkeleri (Mısır, Sudan, Fas, Cezayir, Suudi Arabistan, Irak, Yemen, Suriye, Tunus, Somali, Ürdün, Libya, Filistin, Lübnan, Moritanya, Umman, Birleşik Arap Emirlikleri, Kuveyt, Katar, Bahreyn, Komor, Cibuti) ve İngiltere vatandaşlarının seçilme nedeni Tablo 3.1’de daha

net anlaşılacaktır. Tablo 3.1’de, Türkiye’ye son 10 yılda gelen Alman, Rus, İngiliz ve Arap turist sayıları verilmiştir. Tablo 3.1’e göre, son 10 yılda bu dört ülkeden gelen turistlerin oranı, Türkiye’ye gelen toplam turist sayısının %40 ve %44’ü arasında değişmektedir.

Tablo 3.1

Milliyetlere Göre Türkiye’ye Gelen Yabancı Turistlerin Oranları (2002-2012)

Yıl	Almanya	Rusya Fed.	İngiltere	Arap Ülkeleri	Toplam	Genel Toplam	Oranı (%)
2002	3.481.671	946.511	1.037.507	411.698	5.877.387	13.256.028	44.33
2003	3.332.451	1.281.407	1.091.404	461.305	6.166.567	13.956.405	44.18
2004	3.983.899	1.605.006	1.387.808	605.379	7.582.092	17.548.384	43.20
2005	4.243.584	1.864.682	1.757.843	752.514	8.618.623	21.124.886	40.79
2006	3.762.475	1.853.442	1.678.845	751.548	8.046.310	19.819.833	40.59
2007	4.149.805	2.465.336	1.916.130	917.562	9.448.833	23.340.911	40.48
2008	4.415.525	2.879.278	2.169.924	1.162.190	10.626.917	26.336.677	40.35
2009	4.488.350	2.694.733	2.426.749	1.446.354	11.056.186	27.077.114	40.83
2010	4.385.263	3.107.043	2.673.605	1.887.762	12.053.673	28.632.204	42.09
2011	4.826.315	3.468.214	2.582.054	2.151.807	13.028.390	31.456.076	41.41
2012	5.028.745	3.599.925	2.456.519	2.440.721	13.525.910	31.782.832	42.55

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı (2013), Türkiye İstatistik Kurumu (2013) verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur. (Oranlarda virgülden sonraki iki hane baz alınarak verilmiştir).

Tablo 3.1.’in devamında yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşlarının 2002-2012 yılları arasında Türkiye’ye gelen turist sayılarına oranları verilmiştir. Tablo 3.1’e göre 2002-2012 yılları arasında tatil için Türkiye’ye gelen yurt dışında ikamet eden vatandaşların tüm ziyaretçilere oranı %26 ile %29 arasında değişmektedir.

Tablo 3.1. Devamı

Yıl	Dört Ülke Toplamı	Yabancı Toplam	Dört Ülkenin Oranı (%)	Türk Vatandaşı	Türklerin Oranı	Genel Toplam	Genel Oran
2002	5.877.387	13.256.028	44.33	5.059.422	27.63	18.307.598	59.73
2003	6.166.567	13.956.405	44.18	5.817.368	29.42	19.773.773	60.60
2004	7.582.092	17.548.384	43.20	7.097.473	28.79	24.645.857	59.56
2005	8.618.623	21.124.886	40.79	8.045.085	27.58	29.169.971	57.12
2006	8.046.310	19.819.833	40.59	8.167.369	29.18	27.987.202	57.93
2007	9.448.833	23.340.911	40.48	8.854.788	27.50	32.195.699	56.85
2008	10.626.917	26.336.677	40.35	9.690.814	26.89	36.027.491	56.39
2009	11.056.186	27.077.114	40.83	10.242.183	27.44	37.319.297	57.07
2010	12.053.673	28.632.204	42.09	10.921.427	27.61	39.553.631	58.08
2011	13.028.390	31.456.076	41.41	11.592.653	26.92	43.048.729	57.19
2012	13.525.910	31.782.832	42.55	11.731.463	26.96	43.514.295	58.10

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı (2013), Türkiye İstatistik Kurumu (2013) verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur. (Oranlarda virgülden sonraki iki hane baz alınarak verilmiştir).

Araştırmanın evreni olarak belirlenen bu beş ülke vatandaşlarının Türkiye’ye gelen toplam ziyaretçilere oranları ise 2002-2012 yılları arasında %56 ile %60 arasında

değişmektedir.Son olarak da yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının da araştırma evrenine dahil edilmesiyle araştırmanın gerçekçi evreni şu şekilde ifade edilebilir;

2012 yılı yaz döneminde, Türkiye'nin kitle turizminde önemli bir yeri olan Antalya ve Muğla ile kültür turizminde önemli bir yeri olan İstanbul'a turist olarak gelen Alman, Arap, İngiliz, Rus ve yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşları bu araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Örnekleme bir çalışma için seçildikleri evreni temsil edebilecek şekilde grup içerisinden belli sayıda denekten oluşan bir alt elemalar grubu oluşturulması sürecidir (Altunışık ve diğ., 2012: 133).

Bu araştırmada örneklem sayısının belirlenmesinde 2011 yılı verileri baz alınmıştır. 2011 yılı verilerine göre Türkiye'ye toplamda 43,048,729 turist gelmiş, bu turistlerin 21,597,323'ü Antalya, Muğla ve İstanbul'a gelmişlerdir. Tablo 3.2'de 2002-2012 yılları arasında Antalya-İstanbul ve Muğla'ya gelen yabancı turist sayıları ve bu turistlerin Türkiye'ye gelen toplam turist sayısına oranları verilmiştir. Tablo 3.2.'e göre 2002-2012 yılları arasında Antalya, İstanbul ve Muğla'ya gelen yabancı turist sayısının Türkiye'ye gelen toplam turist sayısına oranı %48 ile %52 arasındadır.

Tablo 3.2

Yıllara Göre Antalya-İstanbul-Muğla'ya Gelen Turist Sayıları

Yıl	Antalya	İstanbul	Muğla	Toplam	Türkiye Toplam	Oranı (%)
2002	4.747.581	2.705.848	1.938.156	9.391.585	18.307.598	51.29
2003	4.682.104	3.148.266	1.998.559	9.828.929	19.773.773	49.70
2004	6.047.246	3.473.185	2.526.407	12.046.838	24.645.857	48.87
2005	6.884.636	4.849.220	2.835.893	14.569.749	29.169.971	49.94
2006	6.011.183	5.346.681	2.345.485	13.703.349	27.987.202	48.96
2007	7.291.734	6.453.598	2.571.920	16.317.252	32.195.699	50.68
2008	8.564.595	7.050.748	2.876.201	18.491.544	36.027.491	51.32
2009	8.260.399	7.510.470	2.820.298	18.591.167	37.319.297	49.81
2010	9.246.814	6.928.867	2.973.886	19.149.567	39.553.631	48.41
2011	10.464.425	8.056.390	3.076.508	21.597.323	43.048.729	50.16
2012	10.298.769	9.383.054	2.986.629	22.668.452	43.514.295	52.09

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı (2013) verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.(Oranlarda virgülden sonraki iki hane baz alınarak verilmiştir).

Böyle bir çalışmada evren büyüklüğü için Sekaran²⁵ (1992) Ölçeğine göre 384 örneklem sayısının yeterli olacağı ifade edilebilir (Sekaran, 1992:253'den akt.Altunışık

²⁵ Sekaran, Uma. (1992). Research Methods For Business: A Skill Building Approach, John Wiley, New York,s.253

ve diğ. 2012:137). Örnekleme ulaşmada olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden ankete cevap veren herkesin örneğe dahil edilmesi (Altunışık ve diğ., 2012:142) olarak tanımlanan kolayda örnekleme tekniği kullanılmıştır.

3.8. Veri Toplama Yöntemi ve Tekniği

Araştırmada öncelikle tatil dönemlerinde turistlerin sergilediği liminoid davranışlar ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Literatürden elde edilen veriler ışığında; tatil yapmayı planlayan, tatilde olan ve tatilini tamamlamış toplam 40 kişi ile yarı biçimlendirilmiş mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

Nitel araştırmaların geçerlilik ve güvenilirliği araştırmacının elde ettiği kayıtlarla veya yaptığı yorumlarla gerçek hayattaki grubun, kişinin veya kurumun gerçeklerinin örtüşme derecesine bağlıdır. Kayıtlar ve yorumlar gerçeğine uygun olduğu ölçüde geçerli sayılır ve sınamalarda aynı çıktığı ölçüde ise güvenilirdir (Şencan, 2005:500). Bu bilgiden de yola çıkılarak yapılan yarı biçimlendirilmiş mülakatlar her defasında rapor edilerek yapılan görüşmelerde katılımcıların birleştikleri ve ayrıldıkları noktalar üzerinde durulmuştur.

Literatürden elde edilen verilere mülakat sonuçları ve araştırmacı tarafından gerçekleştirilen katılımlı gözleme ilişkin değerlendirmeler de eklenerek turizm, pazarlama, sosyoloji ve psikoloji alanındaki uzmanların görüşlerine başvurulmuştur. Literatür verileri, katılımcı gözlem değerlendirmeleri, mülakat sonuçları ve uzman görüşlerinin sentezlenmesi sonucunda bir anket formu oluşturulmuştur. Oluşturulan anket formunun yapısı ve/veya içerdiği ifadelerin anlaşılabilirliği konusunda oluşabilecek hataların düzeltilmesi için 76 kişi üzerinde bir pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışma neticesinde, birkaç soru maddesinin anket formundan çıkarılmasına ve bazı sorularda anlam karışıklığına neden olan sözcüklerin daha yalın sözcüklerle değiştirilmesine karar verilmiştir.

Soru havuzunun oluşturulmasında 2010 yılında araştırmacı tarafından yapılan ve bu tez çalışmasının bir ön hazırlığı niteliğinde olabilecek bir araştırma için geliştirilen soru

formu maddelerinden de yararlanılmıştır²⁶. Bu aşamaları takiben elde edilen bilgiler ışığında geliştirilen anket formu çeşitli pilot testlere tabi tutularak soru formunda gözlemlenen akıcılık ve yanlış anlamaya yönelik hatalar ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Bu tür pilot çalışmalar üç kez yapılmış olup, her seferinde en az on kişiyle sesli düşünme tekniği kullanılarak kişilerin anket formlarını doldurmasını sağlanmıştır. Soru formunda bireylerin tatil sürecindeki duygu, düşünce ve davranışlarına ilişkin kırk altı adet beşli-likert türünde (1-Hiç katılmıyorum 5- Tamamen katılıyorum) hazırlanmış olan ifade yer almaktadır. Bu ifadeler bu tez çalışması için oluşturulacak olan anket formunun bir nevi zeminini oluşturmaktadır.

Bu çalışma için hazırlanan anket formu temelde 6 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yer alan toplam 9 ifade araştırmaya katılan turistlerin tatil algısını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. İkinci bölümde araştırmaya katılan turistlerin tatilde olduklarında kendilerini özel hissetmelerine neden olan uygulamalara yönelik 11 ifade hazırlanmıştır. Üçüncü bölümde araştırmaya katılan turistlere geçici olarak tatilde farklı bir kimlik kazandıran ortamlara ilişkin 6 ifade hazırlanmıştır. Dördüncü bölümde, araştırmaya katılan turistlerin tatil döneminde değişen alışkanlıklarına ilişkin 14 maddeden oluşan bir set hazırlanmıştır. Beşinci bölümde araştırmaya katılan turistlerin tatil dönemi davranışlarına yönelik 45 ifade hazırlanmıştır. Altıncı bölümde ise araştırmaya katılan turistlerin demografik özelliklerine ilişkin 8 ifade hazırlanmıştır.

Soru formu, Türkçe'nin dışında, İngilizce, Almanca ve Rusça dillerine çevrilmiştir. Bu çeviriler alanında uzman kişiler tarafından incelenmiş ve Almanca hazırlanan soru formunun demografik ifadelerin yer aldığı bölümde yer alan eğitim durumu ile ilgili ifadeye eklentiler yapılarak soru formuna son şekli verilmiştir.

Anket ölçeklerinin geliştirilmesinde madde havuzu oluşturma, uzman görüşleri, ön test, faktör analizi ve güvenilirlik basamakları takip edilir (Karasar, 1995: 139-143). İlgili yazın taraması ve yapılan pilot uygulamaların ardından hazırlanan anket formu ilk etapta 2012 Haziran-Temmuz ayları arasında uygulanmıştır. Anketlerin uygulanması aşamasında bir araştırma şirketi ile anlaşılmış ve araştırma bu şirket tarafından

²⁶Aktaş, S., Batman, O., Altunışık, R. (2010). Postmodern Kimliğin Turist Davranışları Üzerine Yansımaları”, Selçuk Üniversitesi, 1. Uluslararası Turizm Sempozyumu, 29 Eylül-01 Ekim 2011, Konya/Beyşehir.

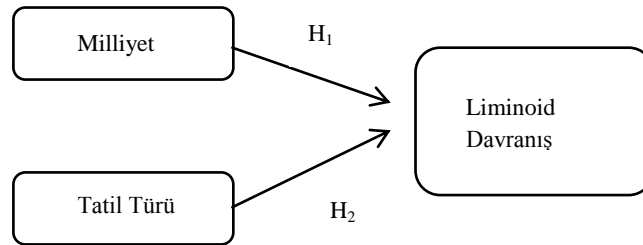
gerçekleştirilmiştir. Ön test kapsamında, İstanbul, Antalya ve Muğla illerinde uygulanan anketlerden 76 adedi ele alınmıştır. Ön test için toplanan anketler araştırmanın evrenini oluşturan milliyetler bazında toplanmıştır. Ön test sonucunda elde edilen veriler değerlendirilmiş ve turistlerin tatil dönemleri liminoid davranışlarının tespitine yönelik olarak hazırlanan 59 ifadenin 14'ü çıkartılarak soru formu yeniden tasarlanmıştır. Anketin güvenilirliği içsel tutarlılık analizi yaklaşımına göre ölçülmeye çalışılmış ve bu analizde en yaygın kullanılan yöntem olan Cronbach Alpha olarak bilinen alfa katsayısına bakılmıştır. Düzenleme sonucunda yapılan güvenilirlik analizi sonucunda alfa (cronbach alpha) değeri 0,770 olarak tespit edilmiştir. Güvenilirlik analizi sonrasında tatil dönemlerinde sergilenen liminoid davranışlara ilişkin boyutlar belirlenmiştir. Anket formunda gerekli düzenlemeler yapılarak anket formuna son hali verilmiş ve uygulamaya konmuştur. Belirlenen evren ve örneklem çerçevesinde araştırma şirketi tarafından toplanan 465 anket araştırmaya dahil edilmiştir.

3.9. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

Daha önceki çalışmalarda liminoid davranışlar ile ilgili yapılmış bir saha çalışmasına rastlanılmadığından bu araştırmada yerli ve yabancı turist davranışlarını ve profilini belirlemede turistlerin milliyeti ve katıldıkları tatil türü temel değişkenler olarak kabul edilmiştir. Yazın taramasından hareketle yapılan bu çalışmada, turistlerin tatil dönemlerinde sergiledikleri liminoid davranışlar ile ilişkili olan faktörlere yönelik test edilecek olan hipotezler şu şekilde ifade edilebilir;

Hipotez 1: Liminoid davranış sergilemede milliyetlere göre farklılık vardır.

Hipotez 2: Liminoid davranış sergilemede tatil türüne göre farklılık vardır.

Şekil 3.1: Araştırmanın Modeli

- **Alt Hipotezler**

Hipotez 3: Liminoid davranış sergilemede demografik özelliklere göre farklılık vardır.

Hipotez 4: Liminoid davranış sergileme ile tatil algısı arasında bir ilişki vardır.

Hipotez 5: Liminoid davranış sergileme ile alışkanlıklardaki değişim arasında bir ilişki vardır.

BÖLÜM 4: VERİLERİN ANALİZİ VE BULGULARIN YORUMLANMASI

Çalışmanın bu bölümünde, araştırma kapsamında elde edilen verilerin analiz sonuçları ve analiz sonuçlarında ortaya çıkan bulgular yorumlanmaktadır. Toplam oniki başlıktan oluşan bu bölümün birinci başlığı altında, katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin frekans analizi sonuçları yer almaktadır. İkinci başlık altında, katılımcıların tatil dönemlerinde değişen alışkanlıklarına ilişkin frekans analizi sonuçları yer almaktadır. Üçüncü başlık altında, katılımcıların tatil dönemlerinde farklı bir kimlik kazandığı ortamlara ilişkin frekans analizi sonuçları yer almaktadır. Dördüncü başlık altında, katılımcıların tatil dönemlerinde kendilerini özel hissettikleri ortamlara ilişkin frekans analizi sonuçları yer almaktadır. Beşinci başlık altında, katılımcıların tatil algılarına ilişkin frekans analizi sonuçları yer almaktadır. Altıncı başlık altında, liminoid davranış türlerinin belirlenmesi için kullanılan faktör analizi sonuçları yer almaktadır. Yedinci başlık altında, katılımcıların liminoid davranış ifadelerine verdikleri yanıtlara ilişkin frekans analizi sonuçları ve tatil dönemlerinde sergilenen liminoid davranışların milliyetler bazında genel bir değerlendirmesi yer almaktadır. Sekizinci başlık altında, araştırma modelinin test edilmesine yönelik yapılan bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi sonuçları yer almaktadır. Dokuzuncu başlık altında, tatil dönemlerinde sergilenen liminoid davranışlar üzerinde en etkili faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılan CHAID analizi sonuçları yer almaktadır. Onuncu başlık altında, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri liminoid davranışlar ile tatil algıları arasındaki ilişkiye yönelik yapılan ki-kare analizi sonuçları yer almaktadır. Onbirinci başlık altında, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri liminoid davranışlar ile tatilde değişim gösteren alışkanlıkları arasındaki ilişkiye yönelik yapılan ki-kare analizi sonuçları yer almaktadır. Onikinci başlık altında ise araştırma bulgularının genel bir değerlendirmesine yer verilmiştir.

4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans Analizi

Araştırmada, örneklemin demografik bilgilerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları kültür ve kitle turizmi bağlamında ayrı ayrı verilmiş ve örnekleme ilişkin genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 4.1
Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans Analizi

	Kültür		Kitle		Toplam	
	n	%			n	%
Cinsiyet						
Kadın	91	41.7	103	41.7	194	41.7
Erkek	127	58.3	137	55.5	264	56.8
Boş Veri	-	-	7	2.8	7	1.5
Toplam	218	100.0	247	100.0	465	100.0
Medeni Durum						
Evli	90	41.3	129	52.2	219	47.1
Bekâr	100	45.9	97	39.3	197	42.4
Ayrılmış	19	8.7	18	7.3	37	8.0
Boş Veri	9	4.1	3	1.2	12	2.6
Toplam	218	100.0	247	100.0	465	100.0
Yaş						
18'den küçük	2	0.9	2	0.8	4	0.9
18-25	37	17.0	62	25.1	99	21.3
26-35	82	37.6	58	23.5	140	30.1
36-45	57	26.1	61	24.7	118	25.4
46-55	29	13.3	41	16.6	70	15.1
56-65	7	3.2	14	5.7	21	4.5
66 ve üzeri	2	0.9	7	2.8	9	1.9
Boş Veri	2	0.9	2	0.8	4	0.9
Toplam	218	100.0	247	100.0	465	100.0
Eğitim Durumu						
İlköğrenim	21	9.6	38	15.4	59	12.7
Lise	69	31.7	80	32.4	149	32.0
Üniversite	42	19.3	56	22.7	98	21.1
Lisansüstü	73	33.5	66	26.7	139	29.9
Boş Veri	13	6.0	7	2.8	20	4.3
Toplam	218	100.0	247	100.0	465	100.0
Milliyet						
Türk	41	18.8	52	21.1	93	20.0
İngiliz	41	18.8	54	21.9	95	20.4
Alman	47	21.6	44	17.8	91	19.6
Rus	47	21.6	46	18.6	93	20.0
Arap	42	19.3	21	20.6	93	20.0
Toplam	218	100.0	247	100.0	465	100.0

Tablo 4.1'e göre araştırmaya katılan turistlerin %41.7'si kadın, %56.8'i erkektir. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımlarının birbirine yakın olduğu ifade edilebilir. Medeni durumlarına göre ise katılımcıların %47.1'i evli, %42.4'ü bekar, %8.0'i ise eşinden ayrılmıştır. Katılımcılardan evli ve bekarların oranının birbirlerine yakın olduğu söylenebilir.

Yaşlarına göre, katılımcıların %21.3'ü 18-25 yaş, %30.1'i 26-35 yaş, %25.4'ü 36-45 yaş, %15.1'i 46-55 yaş, %4.5'i 56-65 yaş aralığında, %1.9'u ise 66 ve üzeri yaş aralığındadır. Katılımcıların çoğunluğunun 26-35, 36-45 ve 18-25 yaş arasında olduğu ifade edilebilir. Eğitim durumlarına göre ise katılımcıların %12.7'si ilköğrenim,

%32.0'si lise, %21.1'i lisansüstü eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların lise ve lisansüstü eğitim düzeyinde yoğunlaştığı ifade edilebilir.

Katılımcıların ortalama aylık gelirleri sorulurken anket formunda ilgili soru Türk katılımcılara TL, Alman katılımcılara €, İngiliz, Rus ve Arap katılımcılara \$ şeklinde yöneltilmiştir.

Alman katılımcıların %10.9'u 501-1000 € arasında, %33.7'si 1001-1500 € arasında, %12.0'si 1501-2000 € arasında, %18.5'i 2001-3000 € arasında, %23.9'u 3001 € ve üzeri gelire sahip olduğunu belirtmiştir.

Rus katılımcıların %8.6'sı 500 dolar ve altı, %23.7'si 501-1000 dolar, %4.3'ü 1001-1500 dolar, %16.1'i 1501-2000 dolar, %31.2'si 2001-3000 dolar ve %14.0'ü 3001 ve üzeri dolar gelire sahiptirler.

İngiliz katılımcıların %21.3'ü 0-500 \$, %23.4'ü 501-1000\$, %12.8'i 1001-1500\$, %10.6'sı 1501-2000\$, %21.3'ü 2001-3000\$, son olarak %8.5'i 3001\$ ve üzeri gelire sahiptir.

Arap katılımcıların %6.5'i 0-500\$, %5.4'ü 501-1000\$, %7.5'i 1000-1500\$, %15.1'i 1501-2000\$, %30.1'i 2001-3000\$ ve %29'u 3001\$ ve üzeri gelire sahip olduğunu belirtmiştir.

Türk katılımcıların ortalama gelirleri %6.5'i 0-500 TL, %14'ü 501-1000 TL, %15.1'i 1501- 2000 TL, %17.2'si 2001-3000 TL, %24.7'si 3001 TL ve üzeri şeklinde dağılım göstermektedir.

Araştırmaya katılan turistler sanatçı, asistan, avukat, bankacı, doktor, diş hekimi, ev hanımı, muhasebeci, öğretmen, kuaför, pazarlamacı, mühendis, bilgisayar uzmanı, elektrik mühendisi, emlakçı, polis vb. meslek gruplarındandır.

4.2. Katılımcıların Tatil Dönemlerinde Değişen Alışkanlıklarına İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Çalışmanın bu bölümünde katılımcılara sorulan “hangi alışkanlık ya da alışkanlıklarınız tatil döneminde altüst olmaktadır” sorusuna verdikleri yanıtlar irdelenmiştir. Bu soru altında uyuma ve uyanma, yeme-içme, kılık kıyafet, toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisi, alışveriş, okuma, dini ibadetler, iletişim araçlarını

kullanma, ülke haberlerini takip, alkol kullanma, sigara kullanma, talih oyunları oynama, para harcama ve gece hayatına ilişkin alışkanlıklarındaki değişim olup olmadığı ve olmuşsa bu değişimin düzeyi sorgulanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın bu başlığı altında katılımcıların uyuma ve uyanma, yeme-içme, kılık kıyafet, toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisi, alışveriş, okuma, dini ibadetler, iletişim araçlarını kullanma, ülke haberlerini takip, alkol kullanma, sigara kullanma, talih oyunları, para harcama ve gece hayatına ilişkin alışkanlıklarındaki değişim olup olmadığı ve olmuşsa bu değişimin düzeyine ilişkin katıldıkları tatil türüne göre frekans ve yüzde dağılımları ayrı tablolarda kültür ve kitle turistleri bağlamında verilmiştir.

Tablo 4.2

Katılımcıların Kalkış ve Yatış Saatlerindeki Değişim

	Daha Erken Kalkış		Daha Geç Kalkış		Daha Erken Yatış		Daha Geç Yatış	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kültür	60	27.6	157	72.4	63	30.6	143	69.4
Kitle	20	8.1	227	91.9	15	6.5	216	93.5
Toplam	80	17.2	384	82.8	78	17.8	359	82.2

Tablo 4.2’de katılımcıların kalkış ve yatış saatlerinde görülen değişimlere ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Kültür turizmi katılımcılarının %27.6’sı tatildayken daha erken kalktıklarını, %72.4’ü ise daha geç kalktıklarını ifade etmişlerdir. Yatış saatlerine göre ise kültür turizmi katılımcılarının %30.6’sı daha erken yattıklarını, %69.4’ü ise daha geç yattıklarını belirtmişlerdir. Tabloya göre araştırmaya katılan kitle turizmi turistlerinin %8.1’i tatildayken daha erken kalktıklarını, %91.9’u ise tatildayken daha geç kalktıklarını ifade ederken, %6.5’i tatildayken daha geç yattıklarını, %93.5’i ise tatildayken daha geç yattıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu tatilde iken sabahları daha geç kalkmakta, daha geç yatmaktadır.

Tablo 4.3

Katılımcıların Yeme İçme Alışkanlıklarındaki Değişim

	Daha Düzenli		Daha Düzensiz		Daha Çok		Daha Az	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kültür	61	28.9	125	59.2	5	2.4	20	9.5
Kitle	64	26.9	151	63.4	4	1.7	19	8.0
Toplam	125	27.8	276	61.5	9	2.0	39	8.7

Tablo 4.3'te tüm katılımcıların yeme-içme alışkanlıklarında görülen değişimlere ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 4.3'e göre araştırmaya katılan kitle turizmi turistlerinin %26.9'u tatilde olduklarında daha düzenli yemek yediklerini, %63.4'ü ise daha düzensiz yemek yediklerini, %1.7'si daha çok yemek yediklerini, %8.0'ı ise tatildeyken daha az yemek yediklerini ifade etmiştir.

Kültür turizmi katılımcılarının ise %28.9'u tatildeyken daha düzenli, %59.2'si daha düzensiz, %2.4'i daha çok, %9.5'i ise tatildeyken daha az yemek yediklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların yarısından fazlası tatilde daha düzensiz yemek yemektirler.

Tablo 4.4

Katılımcıların Kılık Kıyafet Tercihine Yönelik Değişim

	Daha Renkli		Daha Sade Renkli		Normalden Çok Farklı Değil		Tek Tip (Tişört, kısa şort, sandalet vb.)		Daha Özensiz		Normalden Çok Farklı	
	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kültür	58	27.0	56	26.0	37	17.2	22	10.2	27	12.6	15	7.0
Kitle	128	52.0	43	17.5	30	12.2	19	7.7	6	2.4	20	8.1
Toplam	186	40.3	99	21.5	67	14.5	41	8.9	33	7.2	35	7.6

Tablo 4.4'te katılımcıların kılık-kıyafet tercihlerinde görülen değişimlere ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tabloya göre araştırmaya katılan kitle turizmi turistlerinin %52.0'si tatildeyken daha renkli kıyafetler giydiklerini, %17.5'i daha sade renkli kıyafetler giydiklerini, %12.2'si normalden çok farklı giyinmediklerini, %7.7'si tişört, sandalet, kısa şort gibi tek tip kıyafetler giydiklerini, %2.4'ü daha özensiz kıyafetler giydiklerini, %8.1'i ise tatildeyken normalden çok farklı giyindiklerini ifade etmişlerdir. Kültür turizmi katılımcılarının ise %27.0'si tatilde daha renkli, %26.0'sı daha sade renkli kıyafetler giydiklerini, %17.2'si normalden çok farklı giyinmediklerini, %10.2'si tek tip kıyafetler giydiklerini, %12.6'sı daha özensiz, %7.0'ı ise normalden çok farklı kıyafetler giydiklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde daha sade renkli ve daha renkli kıyafetler giyme konusunda çok net bir ayrıma gidilememektedir. Ancak yine de katılımcıların %40.3'ü tatilde daha renkli kıyafetler giydiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4.5**Katılımcıların Toplumsal ve Kültürel Değerlerin Giyim Tarzı Üzerindeki Etkisine İlişkin Değişim**

Kültür	Daha Az		Daha Çok		Zaten Etkisi Yoktu		Değişmedi	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kitle	63	30.1	85	40.7	17	8.1	44	21.1
Toplam	117	48.0	92	37.7	16	6.6	19	7.8
	180	39.7	177	39.1	33	7.3	63	13.9

Tablo 4.5'te katılımcıların toplumsal ve kültürel değerlerin giyim tarzı üzerindeki etkisine yönelik frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tabloya göre araştırmaya katılan kitle turizmi turistlerinin %48.0'si toplumsal ve kültürel değerlerin giyim tarzı üzerindeki etkisinin daha az olduğunu, %37.7'si bu etkinin daha çok olduğunu, %6.6'sı giyinme tarzında zaten toplumsal ve kültürel değerlerin bir etkisi olmadığını, %7.8'i ise bu etkinin tatilde değişmediğini belirtmiştir. Kültür turizmi katılımcılarının %30.1'i bu etkinin daha az olduğunu, %40.7'si etkinin daha çok olduğunu, %8.1'i giyinme tarzında zaten toplumsal ve kültürel değerlerin bir etkisi olmadığını, %21.1'i ise toplumsal ve kültürel değerlerin giyim tarzı üzerindeki etkisinin değişmediğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların toplumsal ve kültürel değerlerin üzerlerindeki etkisi konusunda net bir ayrıma gidilememektedir. %39.7'si bu etkinin daha az, %39.1'i ise bu etkinin daha çok olduğunu ifade etmesi dikkat çekmektedir.

Tablo 4.6**Katılımcıların Alışveriş Alışkanlıklarındaki Değişim**

Kültür	Daha Plansız		Daha Planlı		Daha Çok		Daha Az	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kitle	71	34.6	75	36.6	12	5.9	47	22.9
Toplam	107	44.6	87	36.2	31	12.9	15	6.2
	178	40.0	162	36.4	43	9.7	62	13.9

Tablo 4.6'da katılımcıların alışveriş alışkanlıklarına yönelik frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tabloya göre araştırmaya katılan kitle turizmi turistlerinin %44.6'sı tatil dönemlerinde daha plansız alışveriş yaptıklarını, %36.2'si daha planlı alışveriş yaptıklarını, %12.9'u ise tatilde daha çok alışveriş yaptıklarını, %6.2'si ise tatil dönemlerinde daha az alışveriş yaptıklarını dile getirmişlerdir. Kültür turizmi katılımcılarının %34.6'sı tatildeyken daha plansız alışveriş yaptıklarını, %36.6'sı daha planlı alışveriş yaptıklarını, %5.9'u daha çok alışveriş yaptıklarını, %22.9'u ise tatilde

daha az alışveriş yaptıklarını belirtmişlerdir. Alışveriş alışkanlıklarındaki değişim konusunda da katılımcıların daha plansız ve daha planlı şeklinde iki ayrı görüşe sahip oldukları dikkat çekmektedir.

Tablo 4.7

Katılımcıların Okuma Alışkanlıklarındaki Değişim

	Mizah İçerikli		Magazin Dergileri		Daha Ciddi		Daha Marjinal (Erotik, cinsellik vs.)	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kültür	40	19.4	96	46.6	50	24.3	20	9.7
Kitle	73	30.9	101	42.8	43	18.2	19	8.1
Toplam	113	25.6	197	44.6	93	21.0	39	8.8

Tablo 4.7’de katılımcıların okuma alışkanlıklarına yönelik frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tabloya göre araştırmaya katılan kitle turizmi turistlerinin %30.9’u mizah içerikli yayınlar, %42.8’i magazin dergileri, %18.2’si daha ciddi yayınları okuduklarını, %8.1’i ise daha marjinal yayınları okuduklarını belirtmişlerdir. Kültür turizmi katılımcılarının %19.4’ü mizah içerikli yayınlar, %46.6’sı magazin dergileri, %24.3’ü daha ciddi yayınları, %9.7’si ise daha marjinal yayınları okuduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların tatil dönemlerinde magazin dergilerini daha çok okuma eğiliminde oldukları ifade edilebilir.

Tablo 4.8

Katılımcıların Dini Buyrukları Yerine Getirme Alışkanlıklarındaki Değişim

	Daha Düzenli		Daha Düzensiz		Zaten Yapmıyorum		Değişmedi	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kültür	29	13.9	82	39.2	31	14.8	67	32.1
Kitle	27	11.5	31	13.2	88	37.4	89	37.9
Toplam	56	12.6	113	25.5	119	26.8	156	35.1

Tablo 4.8’de tüm katılımcıların dini pratiklerine yönelik frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tabloya göre araştırmaya katılan kitle turizmi turistlerinin %11.5’i dini buyrukları yerine getirme alışkanlıkları günlük yaşama oranla daha düzenli uyguladıklarını, %13.2’si daha düzensiz uyguladıklarını, %37.4’ü zaten dini buyrukları yerine getirmediklerini, %37.9’u ise dini buyrukları yerine getirme düzeninin değişmediğini belirtmişlerdir. Kültür turizmi katılımcılarının %13.9’u tatildeyken dini buyrukları daha düzenli yerine getirdiklerini, %39.2’si tatildeyken dini buyrukları daha düzensiz yerine getirdiklerini, %14.8’i zaten dini buyrukları yerine getirmediklerini,

%32.1'i ise tatildeyken dini buyrukları düzenli yerine getirme düzeyinin değişmediğini dile getirmiştir.

Tablo 4.9

Katılımcıların İletişim Araçlarını Kullanma Alışkanlıklarındaki Değişim

Kültür	Daha Çok		Daha Az		Hiç Kullanmıyorum		Beni Ararlarsa O zaman.	
	n	%	n	%	n	%	n	%
	21	10.0	125	59.8	19	9.1	44	21.1
Kitle	25	10.5	174	73.1	12	5.0	27	11.3
Toplam	46	10.3	299	66.9	31	6.9	71	15.9

Tablo 4.9'da tüm katılımcıların iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tabloya göre araştırmaya katılan kitle turizmi turistlerinin %10.5'i kitle iletişim araçlarını daha çok kullandıklarını, %73.1'i daha az kullandıklarını, %5.0'i tatildeyken kitle iletişim araçlarını hiç kullanmadıklarını, %11.3'ü ise ancak arandıkları zaman kullandıklarını belirtmişlerdir. Kültür turizmi katılımcılarının %10.0'u tatildeyken iletişim araçlarını daha çok kullandıklarını, %59.8'i tatildeyken kitle iletişim araçlarını daha az kullandıklarını, %9.1'i tatildeyken bu araçları hiç kullanmadıklarını, %21.1'i ise ancak arandığı zaman kullandıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun tatilde iletişim araçlarını daha az kullandıkları ifade edilebilir.

Tablo 4.10

Katılımcıların Ülke Haberlerini Takip Etme Alışkanlıklarındaki Değişim

Kültür	Daha Çok		Daha Az		Hiç Takip Etmem		Tatilde Umursamıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%
	22	11.1	113	56.8	13	6.5	51	25.6
Kitle	28	12.0	175	74.8	11	4.7	20	8.5
Toplam	50	11.5	288	66.5	24	5.5	71	16.4

Tablo 4.10'da tüm katılımcıların ülke haberlerini takip etme alışkanlıklarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tabloya göre araştırmaya katılan kitle turizmi turistlerinin %12.0'si tatildeyken ülke haberlerini daha çok takip ettiklerini, %74.8'i tatildeyken ülke haberlerini daha az takip ettiklerini, %4.7'si tatildeyken ülke haberlerini hiç takip etmediklerini, %8.5'i tatilde ülke haberlerini umursamadıklarını belirtmişlerdir. Kültür turizmi katılımcılarının %11.1'i tatildeyken ülke haberlerini daha çok takip ettiklerini, %56.8'i tatildeyken ülke haberlerini daha az takip ettiklerini,

%6.5'i hiç takip etmediklerini, %25.6'sı ise tatilde olduklarında ülke haberlerini umursamadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların yarısından fazlası tatilde olduklarında ülke haberlerini daha az takip etmektedir.

Tablo 4.11

Katılımcıların Alkol Kullanma Alışkanlıklarındaki Değişim

	Daha Çok		Daha Az		Normalde de Alkol Almyorum, tatilde de almyorum		Değişmedi	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kültür	122	56.7	49	22.8	23	10.7	21	9.8
Kitle	100	42.2	74	31.2	38	16.0	25	10.5
Toplam	222	49.1	123	27.2	61	13.5	46	10.2

Tablo 4.11'de tüm katılımcıların alkol kullanma alışkanlıklarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tabloya göre araştırmaya katılan kitle turizmi turistlerinin %42.2'si tatilde daha çok alkol kullandıklarını, %31.2'si daha az alkol kullandıklarını, %16.0'ı normalde de tatilde de alkol almadıklarını, %10.5'i ise alkol kullanma alışkanlığının tatilde değişmediğini ifade etmiştir. Kültür turizmi katılımcılarının %56.7'si tatilde daha çok alkol kullandıklarını, %22.8'i tatilde olduklarında daha az alkol kullandıklarını, %10.7'si normalde de tatilde de alkol almadıklarını, %9.8'i ise tatilde alkol kullanma alışkanlığının değişmediğini vurgulamaktadır. Katılımcıların yaklaşık yarısı tatilde daha ok alkol aldığını belirtmiştir.

Tablo 4.12

Katılımcıların Sigara Kullanım Alışkanlıklarındaki Değişim

	Daha Çok		Daha Az		Normalde de tatilde de sigara kullanmıyorum		Değişmedi	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kültür	89	41.2	54	25.0	35	16.2	38	17.6
Kitle	68	27.9	73	29.9	74	30.3	29	11.9
Toplam	157	34.1	127	27.6	109	23.7	67	14.6

Tablo 4.12'de tüm katılımcıların sigara kullanma alışkanlıklarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tabloya göre araştırmaya katılan kitle turizmi turistlerinin %27.9'u tatilde daha çok sigara kullandıklarını, %29.9'u tatilde daha az sigara kullandıklarını, %30.3'ü normalde de tatilde de sigara kullanmadıklarını, %11.9'u ise sigara kullanma alışkanlığının tatilde değişmediğini vurgulamaktadır. Kültür turizmi katılımcılarının %41.2'si tatilde daha çok sigara kullandıklarını, %25.0'ı daha az sigara

kullandıklarını, %16.2'si normalde de tatilde de sigara kullanmadıklarını, %17.6'sı ise sigara kullanma alışkanlığının tatilde değişmediğini vurgulamaktadır.

Tablo 4.13

Katılımcıların Talih Oyunları Oynama Alışkanlıklarındaki Değişim

	Daha Çok		Daha Az		Zaten Oynamıyordum		Değişmedi	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kültür	45	21.2	61	28.8	61	28.8	45	21.2
Kitle	54	22.3	74	30.6	42	17.4	72	29.8
Toplam	99	21.8	135	29.7	103	22.7	117	25.8

Tablo 4.13'te tüm katılımcıların talih oyunları oynama alışkanlıklarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tabloya göre araştırmaya katılan kitle turizmi turistlerinin %22.3'ü tatilde daha çok talih oyunları oynadıklarını, %30.6'sı daha az talih oyunları oynadıklarını, %17.4'ü normalde de zaten talih oyunları oynamadıklarını, %29.8'i ise talih oyunları oynamalarına ilişkin alışkanlıklarının değişmediğini ifade etmektedirler. Kültür turizmi katılımcılarının %21.2'si tatilde daha çok talih oyunları oynadıklarını, %28.8'i daha az talih oyunları oynadıklarını, %28.8'i normalde de zaten talih oyunları oynamadıklarını, %21.2'si ise talih oyunları oynama alışkanlığının değişmediğini dile getirmektedirler.

Tablo 4.14

Katılımcıların Para Harcama Alışkanlıklarındaki Değişim

	Daha Çok		Daha Az		Değişmedi	
	n	%	n	%	n	%
Kültür	149	70.3	43	20.3	20	9.4
Kitle	146	62.1	62	26.4	27	11.4
Toplam	295	63.4	105	22.6	47	10.1

Tablo 4.14'te tüm katılımcıların para harcama alışkanlıklarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tabloya göre araştırmaya katılan kitle turizmi turistlerinin %62.1'inin tatilde daha çok para harcadıkları %26.4'ünün tatilde daha az para harcadıkları, %11.5'inin ise tatilde para harcama alışkanlığının değişmediği söylenebilir. Kültür turizmi katılımcılarının %70.3'ünün tatilde daha çok para harcadıkları, %20.3'ünün tatilde daha az para harcadıkları, %9.4'ünün ise tatilde para harcama alışkanlığının değişmediği ifade edilebilir. Katılımcıların yarısından fazlasının tatilde daha çok para harcadıkları ifade edilebilir.

Tablo 4.15

Katılımcıların Gece Hayatına Yönelik Alışkanlıklarındaki Değişim

	Daha Çok		Daha Az		Normalde de yoktur, tatilde de yoktur		Normalde yok ama tatilde olur	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kültür	128	59.8	37	17.3	13	6.1	36	16.8
Kitle	148	60.2	60	24.4	9	3.7	29	11.8
Toplam	276	60.0	97	21.1	22	4.8	65	14.1

Tablo 4.15'te tüm katılımcıların gece hayatı alışkanlıklarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tablo 4.15'e göre araştırmaya katılan kitle turizmi turistlerinin %60.2'si tatilde daha çok gece hayatına yer verdikleri, %24.4'ü tatilde daha az gece hayatına yer verdikleri, %3.7'si normalde de tatilde de gece hayatına yer vermediği, %11.8'i normalde gece yaşantısının olmadığı ama tatilde olduğu ifade edilebilir. Kültür turizmi katılımcılarının ise %59.8'inin tatilde daha çok gece hayatına yer verdiği, %17.3'ünün tatilde daha az gece hayatına yer verdiği, %6.1'inin normalde de tatilde de gece hayatına yer vermediği, %16.8'inin ise normalde gece hayatının olmadığı ama tatilde gece hayatına yer verdiği ifade edilebilir. Katılımcıların yarısından fazlasının gece hayatına tatilde olduğunda daha çok yer verdiği görülmektedir.

4.3. Katılımcılara Tatil Dönemlerinde Farklı Bir Kimlik Kazandıran Ortamlara İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Çalışmanın bu başlığı altında katılımcıların tatil dönemlerinde farklı bir kimlik kazandıkları ortamlara ilişkin ifadelerine verdikleri yanıtların frekans ve yüzde dağılımları kültür ve kitle turistleri bağlamında verilmiştir.

Katılımcılara ilişkin verilerin yer aldığı tablo 4.16 incelendiğinde kültür turistlerinin %66.1'i deniz kenarı ve plajlarda, %41.3'ü eğlence yerlerinde, %42.7'si ailelerinden uzakta oldukları yerlerde, %48.2'si arkadaşlarıyla birlikte oldukları ortamlarda, %31.2'si tanınmadıkları ortamlarda, %42.2'si ise animasyon faaliyetlerine katıldıkları anlarda farklı bir kimlik kazandıklarını ifade etmektedirler.

Kitle turistlerinin ise %62.8'i deniz kenarı ve plajlarda, %58.7'si eğlence yerlerinde, %38.1'i ailelerinden uzakta oldukları yerlerde, %23.5'i arkadaşlarıyla birlikte oldukları ortamlarda, %33.2'si tanınmadıkları ortamlarda, %55.1'i ise animasyon faaliyetlerine katıldıkları anlarda farklı bir kimlik kazandıklarını ifade etmişlerdir. Tabloda dikkati çeken nokta kültür turistlerinin de kitle turistlerinde deniz kenarı ve plajların kendilerine farklı bir kimlik kazandırdığı yönünde hemfikir olmalarıdır.

Tablo 4.16

Katılımcılara Tatil Dönemlerinde Farklı Bir Kimlik Kazandıran Ortamlar

	Kültür		Kitle		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Deniz kenarı, plajlar	144	66,1	155	62,8	299	41,2
Eğlence yerleri (Kafe, aquapark, disko, lunapark, gece kulübü..)	90	41,3	145	58,7	235	32,4
Ailemden uzak olduğum yerler	93	42,7	94	38,1	187	25,8
Arkadaşlarımla birlikte olduğum anlar	105	48,2	58	23,5	163	22,5
Hiç kimse tarafından tanınmadığım ortamlar	68	31,2	82	33,2	150	20,7
Animasyon faaliyetlerine katıldığım anlarda	92	42,2	136	55,1	228	31,4

4.4. Katılımcıların Tatil Dönemlerinde Kendilerini Özel Hissettikleri Anlara

İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Çalışmanın bu başlığı altında katılımcıların tatil dönemlerinde kendilerini özel hissettikleri anlara ilişkin ifadelerle verdikleri yanıtların frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Katılımcıların kendilerini özel hissettikleri anlara ilişkin tablo 4.17 incelendiğinde kültür turistlerinin %54.6'sı kendilerine kral/kraliçeymiş gibi davranılmasının, %21.1'i konakladığı oteldeki personelin turistini tatilini iyi geçirmesi için hizmet etmesinin, %31.7'si yatakta kahvaltı keyfinin, %49.5'i gece yarısı şampanyalarının, %23.4'ü temiz çarşaf ve havluların, %35.8'i özel, lüks otellerde konaklamanın, %40.4'ü lüks restoranlarda yemek yemenin, %33.5'i kaldığı odanın her gün toparlanmasının, %50.5'i lüks limuzin servislerinin, %34.9'u kaldığı odaya doğum günü vb. önemli günlerin kutlanması gibi özel servislerin gelmesinin tatilde oldukları anlarda kendilerini özel hissettirdiklerini ifade etmişlerdir. Kitle turistlerinin ise %64.4'ü kendilerine kral/kraliçeymiş gibi davranılmasının, %19.8'i konakladığı oteldeki personelin turistini tatilini iyi geçirmesi için hizmet etmesinin, %33.2'si yatakta kahvaltı keyfinin, %29.1'i gece yarısı şampanyalarının, %17.0'si temiz çarşaf ve havluların, %10.5'i özel, lüks otellerde konaklamanın, %19.8'i lüks restoranlarda yemek yemenin, %20.2'si kaldığı odanın her gün toparlanmasının, %56.7'si lüks limuzin servislerinin, %59.9'u kaldığı odaya doğum günü vb. önemli günlerin kutlanması gibi özel servislerin gelmesinin tatilde oldukları anlarda kendilerini özel hissettirdiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların özellikle kültür ve kitle ayırımına göre bakıldığında tatilde kendilerini özel hissettikleri anlar hemen hemen birbirine yakındır denilebilir. Her iki turist türünün de tatilde kendilerine kral ve kraliçe gibi davranılmasının kendilerini özel hissetmelerini sağlayacağını belirttikleri ifade edilebilir.

Tablo 4.17**Katılımcıların Tatildeyken Kendilerini Özel Hissettikleri Durumlar**

	Tatil Türü	Kültür		Kitle		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Bana kral ya da kraliçeymişim gibi davranılması		119	54,6	159	64,4	278	38,3
Konakladığım oteldeki personelin benim tatilimi iyi geçirmem için hizmet etmesi		46	21,1	49	19,8	95	13,1
Yatakta kahvaltı		69	31,7	82	33,2	151	20,8
Gece yarısı şampanyaları		108	49,5	72	29,1	180	24,8
Temiz çarşaflar, havlular		51	23,4	42	17,0	93	12,8
Özel, lüks otellerde konaklamak		78	35,8	26	10,5	104	14,3
Lüks restoranlarda yemek yemek		88	40,4	49	19,8	137	18,9
Kaldığım odanın her gün toparlanması		73	33,5	50	20,2	123	16,9
Lüks limuzin servisleri		110	50,5	140	56,7	250	34,4
Kaldığım odaya gelen özel servisler		76	34,9	148	59,9	224	30,9

4.5. Katılımcıların Tatil Algısına Yönelik Frekans Analizi Sonuçları

Çalışmanın bu başlığı altında katılımcılara yöneltilen “tatil kelimesi size aşağıdakilerden hangisini ya da hangilerini anımsatır” sorusuna verdikleri yanıtların frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 4.18**Katılımcıların Tatil Algısı**

Tatil Algısı	TATİL TÜRÜ					
	Kitle		Kültür		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Heyecan ve Macera	100	40,5	164	75,2	264	56,8
Yenilenme, Dinlenme	108	43,7	122	56,0	230	49,5
Gece Hayatı ve Eğlence	83	33,6	88	40,4	171	36,8
Deniz-Kum-Güneş	208	84,2	133	61,0	341	73,3
Özgürlük	117	47,4	134	61,5	251	54,0
Sorumluluktan Uzaklaşmak	158	64,0	121	55,5	279	60,0
Karşı Cinsle İlişki Kurmak	24	9,7	46	21,1	70	15,1
Farklı Bir Kimliğe Bürünme	41	16,6	75	34,4	116	24,9
Korku	22	8,9	24	11,0	46	9,9

Katılımcılara sorulan tatil kelimesi size aşağıdakilerden hangisini ya da hangilerini anımsatır” sorusuna verdikleri yanıtlara göre kültür turistlerinin %75.2’si heyecan ve macera, %56.0’ı yenilenme ve dinlenme, %40.4’ü gece hayatı ve eğlence, %61.0’ı deniz-kum-güneş, %61.5’i özgürlük, %55.5’i sorumluluktan uzaklaşmak, %21.1’i karşı cinsle ilişki kurmak, %34.4’ü farklı bir kimliğe bürünme, %11.0’ı ise korku şeklinde ifade etmişlerdir. Kitle turistlerinin ise %40.5’i heyecan ve macera, %43.7’si yenilenme ve dinlenme, %33.6’sı gece hayatı ve eğlence, %84.2’si deniz-kum-güneş, %47.4’ü özgürlük, %64.0’ü sorumluluktan uzaklaşmak, %9.7’si karşı cinsle ilişki

kurmak, %16.6'sı farklı bir kimliğe bürünme, %8.9'u ise korku şeklinde ifade etmişlerdir.

4.6. Liminoid Davranış Türlerinin Belirlenmesine Yönelik Faktör Analizi

Şencan'ın (2005) ifadesine göre faktör analizi güvenilirlik ve geçerlilik çalışmalarında yararlanılan temel istatistikî analiz araçlarından biridir (s.355). Özdamar'ın (2004) verdiği tanıma göre faktör analizi şu şekilde ifade edilmiştir (s. 235);

“Birbirleriyle ilişkili veri yapılarını birbirinden bağımsız ve daha az sayıda yeni veri yapılarına dönüştürmek, bir oluşumu ya da olayı açıkladıkları varsayılan değişkenleri gruplayarak ortak faktörleri ortaya koymak, bir oluşumu etkileyen değişkenleri gruplamak, majör ve minör faktörleri tanımlamak amacıyla başvurulan bir yöntemdir.”

Faktör analizinin kullanım amacı ise bir testteki maddelerin hangi temel bileşenlere işaret ettiğini belirlemek, test maddelerini etkileyen arka plandaki gizli yapıyı veya gizli değişkenleri ortaya çıkarmak ve faktörler ile değişkenler arasındaki ilişkilerin niteliğini saptamak olarak ifade edilebilir (Şencan, 2005: 355).

Yapılan pilot çalışmaları neticesinde faktör analizine konu olabilecek 45 madde elde edilmiştir. Faktör analizinin uygulanacağı örneklemin yeterliliği Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ölçümü ile yapılmış ve KMO değeri sig. (p)= 0.000 anlamlılık düzeyinde 0.909 olarak tespit edilmiştir. Barlett küresellik testi ki-kare istatistik değerini verir. Anlamlılık değeri (p).05'ten küçük ise R korelasyon veya kovaryans matrisindeki verilerin köşegendeki rakamların dışındaki tüm değerlerin sıfır olması olarak ifade edilen birim matrisinden farklı olduğu anlamına gelir. Birim matrisinden farklı olması söz konusu korelasyon matrisinden faktör çıkarılabileceği anlamına gelir (Şencan, 2005: 384). Bu ifadeye göre Yapılan ölçümde $p=0.00<0,05$ olduğundan söz konusu korelasyon matrisinden faktör çıkarılabileceği ifade edilebilir. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) faktör analizinin uygunluğunu gösteren bir indistir. KMO değeri 0.5-1.0 arası değer aralığında kabul edilebilir. 0.5'in altındaki değerler faktör analizinin söz konusu veri seti için uygun olmadığını ifade etmektedir (Altunışık ve diğ., 2012: 272). Şencan'ın (2005: 384) ifadesine göre de KMO test değerinin 0.50 veya 0.60'ın üzerinde olmasını sağlayacak değişkenler belirlenir. Bu ifadeye göre turistlerin tatil dönemlerinde

sergiledikleri liminoid davranışları belirlemeye yönelik hazırlanan veri seti faktör analizi için uygundur denilebilir.

Faktör analizi çözümü üzerinde bozucu etki yapan değişkenlerin analizden dışlanması için anti-image korelasyon matrisindeki köşegen değerlerine bakılır. Bu değerlerin 0.5'ten büyük olması söz konusu değişkenin faktör analizinin uygunluğuna işaret etmektedir (Altunışık ve diğ, 2012:272).

Bu açıklamalardan hareketle anti-image korelasyon tablosunda yer alan en küçük değerden başlamak üzere (0.5'ten küçük değerler) ilgili ifade analizden çıkarılarak analiz her defasında tekrarlanmıştır.

Katılımcıların verdiği cevaplara göre değişkenler arasındaki korelasyonun hesaplanarak, birbirleri ile ilişkili olan ve aynı boyutu ölçen değişkenlerin gruplandırılması (Ural ve Kılıç, 2006:281) sonucu gözlem değişkenleri farklılaştıran temel boyutları ortaya çıkaran (Şencan, 2005:367) temel bileşenler tekniği ile varimax döndürmesine göre yapılan faktör analizi sonucunda soru formunun yapısı değerlendirilmiş ve madde sayısı 45'den 23'e indirilmiştir.

Faktörler üzerinde 0.40 yükleme değeri ölçüt alınarak 5 faktör bulunmuştur. Alpha (Cronbach) değeri 0.904 olarak tespit edilmiştir. Toplam açıklanan varyans ise %55.187'dir. Birinci boyut toplam varyansın %32.974'ünü, ikinci boyut %6.800'ünü, üçüncü boyut %5.765'ini, dördüncü boyut %5.022'sini, beşinci boyut %4.627'sini açıklamaktadır. Bu sonuçlara göre bakıldığında birinci boyutun değerinin diğerlerine oranla oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Söz konusu ifadelerin aslında tek boyutu temsil ettiği ifade edilebilir. Birinci boyut, 1.,6.,4.,34.,21. ve 3. ifadelerden, ikinci boyut 24., 15., 30., 19., 31. ve 22. ifadelerden, üçüncü boyut 33., 14., 40., 35., 32. ve 18. ifadelerden, dördüncü boyut 38. ve 37. ifadelerden, beşinci boyut 11., 12. ve 29. ifadelerden oluşmaktadır. Birinci boyut altında 6 ifade, ikinci boyut altında 6 ifade, üçüncü boyut altında 6 ifade, dördüncü boyut altında 2 ifade, beşinci boyut altında 3 ifade yer almaktadır. Boyutların güvenilirlik analizine bakıldığında birinci boyutun alfa katsayısı 0.793, ikinci boyutun alfa katsayısı 0.801, üçüncü boyutun alfa katsayısı 0.775, dördüncü boyutun alfa katsayısı 0.699, beşinci boyutun alfa katsayısı 0.563'tür. dolayısıyla tüm boyutların güvenilirliğinin kabul edilebilir düzeyde olduğu ifade edilebilir.

Tablo 4.19
Faktör Analizi Sonuçları (n:465)

Faktörler	Faktör Yükleri	Varyans Açıklama Oranı	Kümülatif Varyans	Güvenilirlik Katsayısı
Boyut 1: Hazcılık (Hedonizm)		32.974	32.974	0.793
Tatilde, normal yaşantımda görüşmeyeceğimi bilsem de tanımadığım insanlarla vakit geçirmek hoşuma gider.	.697			
Tatillerde ne hissediyorsam, nasıl yaşamak istiyorsam öyle davranırım.	.684			
Tatillerde gününbirlik arkadaşlıklar kurarım.	.669			
Tatilde kısa bir anlık da olsa lüks yaşamı tatmak isterim.	.593			
Tatilde eğlence mekânlarında normalden daha çok vakit geçiriyorum.	.541			
Tatil dönemlerinde eğlenceyi sınırsızca yaşamaya çalışırım.	.502			
Boyut 2:Gizlilik		6.800	39.774	0.801
Tatilde kendimi maskeli bir baloda gibi hissederim (kimsenin beni tanımadığı bir ortamda tamamen farklı bir kimlikte olurum)	.675			
Tatilde yaptıklarımı ailemin (anne, baba, eş, çocuk) bilmelerini istemem.	.674			
Tatil yaptığım yer, benim için günlük yaşamımda yapamadıklarımı yaptığım gizli mekânımdır.	.663			
Bazı şeylerin günah olduğunu bildiğim halde tatilde yaptığım olur.	.545			
Tatilde tanımadığım karşı cinse iltifatlarda bulunurum.	.540			
Tatil dönemlerinde değer ve inançlarım konusunda biraz daha esnek olabilirim.	.462			
Boyut 3: Tolerans ve Kurlsızlık		5.765	45.539	0.775
Tatilde geleceğimi ve geçmişimi düşünmeden anın tadını çıkarmaya çalışırım.	.690			
Tatilde olduğum zaman olumsuzlukları görmezden gelirim.	.649			
Tatil dönemlerinde gelecek kaygısı taşımam (meslek, para, eş, çocuk...)	.574			
Tatil atmosferi bazı insanları baştan çıkarabilir (revü kızları, gece eğlenceleri, animasyon gösterileri gibi).	.568			
Tatilde karşı cinsle kaçamağa daha ılımlı yaklaşırım.	.528			
Tatildeki davranışlarım normal davranışlarım göre daha kuraldışıdır.	.522			
Boyut 4: Kimliğinden Sıyrıma		5.022	50.560	0.699
Tatilde normalde en yakınlarımın bile bana yaptramayacakları şeyleri sırf eğlenmek için yaparım.	.806			
Tatilde benden beklenmeyecek şeyler yaparım.	.696			
Boyut 5:Oyun/Oyuncu Davranışı		4.627	55.187	0.563
Tatil dönemlerinde kendimi bir oyuncu gibi hissederim.	.749			
Tatil dönemlerini bir oyun gibi düşünürüm.	.665			
Tatilde gerçek yaşamımdakine göre daha sahte davranışlar sergileyebilirim.	.529			

Boyut 1: Yapılan faktör analizi sonucuna göre birinci tip tatil davranışı hazcılık olarak ifade edilebilir. Bu davranış türünde tatilde normalde görüşmeyeceğimi bilsem de

tanımadığım insanlarla vakit geçirmek hoşuma gider, tatillerde ne hissediyorsam nasıl yaşamak istiyorsam öyle davranırım, tatillerde günübirlik arkadaşlıklar kurarım, tatillerde eğlence mekânlarında normalden daha çok vakit geçiririm, tatil dönemlerinde eğlenceyi sınırsızca yaşarım, tatilde kısa bir anlık da olsa lüks yaşamı tatmak isterim şeklinde ifadeler yer almaktadır

Boyut 2: İkinci tip tatil davranışı gizlilik olarak verilebilir. Bu davranış türünde tatilde kendimi maskeli bir baloda gibi hissedirim (kimsenin beni tanımadığı bir ortamda tamamen farklı bir kimlikte olurum), tatilde yaptıklarımı ailemin (anne, baba, eş, çocuk) bilmelerini istemem, tatil yaptığım yer benim için günlük yaşamımda yapamadıklarımı yaptığım gizli mekânımdır, bazı şeylerin günah olduğunu bildiğim halde tatilde yaptığım olur. Tatilde tanımadığım karşı cinse iltifatlarda bulunurum, tatil dönemlerinde değer ve inançlarım konusunda biraz daha esnek olabilirim şeklinde ifadeler yer almaktadır.

Boyut 3: Üçüncü tip tatil davranışı tolerans ve kuralsızlık (anomi) davranışı olarak ifade edilebilir. Bu davranış türünde tatilde geleceğimi ve geçmişimi düşünmeden anın tadını çıkarmaya çalışırım, tatilde olduğum zaman olumsuzlukları görmezden gelirim, tatil dönemlerinde gelecek kaygısı taşımam (meslek, para, eş, çocuk...), tatil atmosferi bazı insanları baştan çıkarabilir (revü kızları, gece eğlenceleri, animasyon gösterileri gibi), tatilde karşı cinsle kaçamağa daha ılımlı yaklaşırım, tatildeki davranışlarım normal davranışlarıma göre daha kuraldışıdır şeklinde ifadeler yer almaktadır.

Boyut 4: Dördüncü tip tatil davranışı kimliğinden sıyrılma olarak isimlendirilebilir. Bu davranış türünde tatilde normalde en yakınlarımdan bile bana yaptırılmayacakları şeyleri sırf eğlenmek için yaparım, tatilde benden beklenmeyecek şeyler yaparım şeklinde ifadeler yer almaktadır.

Boyut 5: Beşinci tip tatil davranışı tatili bir oyun kendisini de oyuncu olarak görme davranışı olarak ifade edilebilir. Bu davranış türünde tatil dönemlerinde kendimi bir oyuncu gibi hissedirim, tatil dönemlerini bir oyun gibi düşünürüm, tatilde gerçek yaşamımdakine göre daha sahte davranışlar sergileyebilirim şeklinde ifadeler yer almaktadır.

4.7. Katılımcıların Liminoid Davranış Türlerine Verdikleri Yanıtlara İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

Çalışmanın bu başlığı altında, yapılan faktör analizinin ardından ortaya çıkan liminoid davranışlara ilişkin ifadelere katılımcıların verdikleri yanıtların frekans ve yüzde dağılımları tablo yardımıyla verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 4.20

Katılımcıların Liminoid Davranış Türlerine Verdikleri Yanıtlar

	Tatil Türü		1	2	3	4	5	Ortalama	St.sapma
			n	%	n	%	n		
Hazcılık	Kültür	n	1	14	72	127	4	3.5459	.66527
		%	0.5	6.4	33.0	58.3	1.8		
	Kitle	n	1	12	26	203	5	3.8057	.56551
		%	0.4	4.9	10.5	82.2	2.0		
	Toplam	n	2	26	98	330	9	3.6839	.62720
		%	0.4	5.6	21.1	71.0	1.9		
Gizlilik	Kültür	n	4	18	63	129	4	3.5092	.75129
		%	1.8	8.3	28.9	59.2	1.8		
	Kitle	n	2	13	39	192	1	3.7166	.60540
		%	0.8	5.3	15.8	77.7	0.4		
	Toplam	n	6	31	102	321	5	3.6194	.68485
		%	1.3	6.7	21.9	69.0	1.1		
Tolerans-Kuralsızlık	Kültür	n	-	8	66	135	9	3.6651	.61680
		%	-	3.7	30.3	61.9	4.1		
	Kitle	n	-	12	38	193	4	3.7652	.55722
		%	-	4.9	15.4	78.1	1.6		
	Toplam	n	-	20	104	328	13	3.7183	.58739
		%	-	4.3	2.4	70.5	2.8		
Kimliğinden Sıyrıma	Kültür	n	10	36	63	81	28	3.3716	1.04926
		%	4.6	16.5	28.9	37.2	12.8		
	Kitle	n	2	13	53	171	8	3.6883	.65950
		%	0.8	5.3	21.5	69.2	3.2		
	Toplam	n	12	49	16	252	36	3.5398	.87778
		%	2.6	10.5	24.9	54.2	7.7		
Oyun/Oyuncu	Kültür	n	2	15	90	108	3	3.4358	.68426
		%	0.9	6.9	41.3	49.5	1.4		
	Kitle	n	3	24	107	11	2	3.3441	.71496
		%	1.2	9.7	43.3	44.9	0.8		
	Toplam	n	5	39	197	219	5	3.3871	.70148
		%	1.1	8.4	42.2	47.1	1.1		

1 (Hiç katılmıyorum), 2(Katılmıyorum), 3 (Kararsızım), 4 (Katılıyorum), 5 (Tamamen katılıyorum)

Tablo 4.20'ye göre tatil dönemlerinde hazcılık davranışı ifadelerine Türk turistlerin %0.4'ü hiç katılmadıklarını, %5.6'sı katılmadıklarını, %21.1'i bu davranış ifadelerine kararsız kaldıklarını, %71'i katıldıklarını, %1.9'u ise tamamen katıldıklarını ifade etmişlerdir. Tabloya göre katılımcılar tatil dönemlerinde hazcılık yönelimli davranışlara yönelik ifadelerle daha çok katılıyorum yönünde yanıtlar vermişlerdir.

Tablo 4.20'e göre tatil dönemlerinde gizlilik davranışı ifadelerine turistlerin %1.3'ü hiç katılmadıklarını, %6.7'si katılmadıklarını, %21.9'u bu davranış ifadelerine kararsız kaldıklarını, %69.0'u katıldıklarını, %1.1'i ise tamamen katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Tabloya göre katılımcılar tatil dönemlerinde gizlilik yönelimli davranışlara yönelik ifadelerine daha çok katılıyorum yönünde yanıtlar vermişlerdir.

Tablo 4.20'e göre tatil dönemlerinde tolerans-kuralsızlık davranışı ifadelerine turistlerin, %4.3'ü katılmadıklarını, %2.4'ü bu davranış ifadelerine kararsız kaldıklarını, %70.5'i katıldıklarını, %2.8'i ise tamamen katıldıklarını ifade etmişlerdir. Tabloya göre katılımcılar tatil dönemlerinde tolerans-kuralsızlık yönelimli davranışlara yönelik ifadelerine daha çok katılıyorum yönünde yanıtlar vermişlerdir.

Tablo 4.20'e göre tatil dönemlerinde kimliğinden sıyrılmaya davranışı ifadelerine turistlerin, %2.6'sı hiç katılmadıklarını, %10.5'i katılmadıklarını, %24.9'u bu davranış ifadelerine kararsız kaldıklarını, %54.2'i katıldıklarını, %7.7'si ise tamamen katıldıklarını ifade etmişlerdir. Tabloya göre katılımcılar tatil dönemlerinde kimliğinden sıyrılmaya yönelimli davranışlara yönelik ifadelerine daha çok katılıyorum yönünde yanıtlar vermişlerdir.

Tablo 4.20'e göre tatil dönemlerinde oyun-oyuncu davranışı ifadelerine turistlerin, %1.1'i hiç katılmadıklarını, %8.4'ü katılmadıklarını, %42.2'si bu davranış ifadelerine kararsız kaldıklarını, %47.1'i katıldıklarını, %1.1'i ise tamamen katıldıklarını ifade etmişlerdir. Tabloya göre katılımcılar tatil dönemlerinde oyun-oyuncu yönelimli davranışlara yönelik ifadelerine daha çok katılıyorum yönünde yanıtlar vermişlerdir.

Tablo 4.21

Araştırmaya Katılan Turistlerin Tatil Dönemlerinde Sergiledikleri Davranışlara İlişkin Frekans Analizi

Liminoid Davranışlar	f	%
Hazcılık	339	72.9
Gizlilik	326	70.1
Tolerans-Kuralsızlık	341	73.3
Kimliğinden Sıyrılmaya	288	61.9
Oyun-Oyuncu	224	48.2

Tablo 4.21'e göre araştırmaya katılan turistlerin %72.9'u tatil dönemlerinde hazcılığa yönelik davranışlar, %70.1'i gizlilik yönelimli davranışlar, %73.3'ü tolerans ve kuralsızlığa yönelik davranışlar, %61.9'u kimliğinden sıyrılmaya yönelik davranışlar ve %48.2'i ise oyun-oyuncu yönelimli davranışlar sergilemektedir. Tablo 4.21'e göre araştırmaya katılan turistlerin yoğun olarak hazcı ve gizlilik yönelimli davranışlar ile kuralsızlık ve toleransa yönelik liminoid davranışlar sergilediği ifade edilebilir.

Tablo 4.21 devamı

		Hazcılık	Gizlilik	Tolerans-Kuralsızlık	Kimliğinden Sıyrılma	Oyun-Oyuncu
Alman	n	75	68	74	54	53
	%	22.1	20.9	21.7	18.8	23.7
Rus	n	80	86	85	61	34
	%	23.6	26.4	24.9	21.2	15.2
İngiliz	n	79	73	78	61	49
	%	23.3	22.4	22.9	21.2	21.9
Arap	n	75	84	78	79	67
	%	22.1	25.8	22.9	27.4	29.9
Türk	n	30	15	26	33	21
	%	8.8	4.6	7.6	11.5	9.4
Toplam	n	339	326	341	288	224
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Tablo 4.21'in devamında görüldüğü üzere tatil dönemlerinde hazcılığa yönelik davranışlar sergileyen Alman turistlerin oranı %22.1, Rus turistlerin oranı %23.6, İngiliz turistlerin oranı %23.3, Arap turistlerin oranı %22.1 ve Türk turistlerin oranı ise %8.8'dir. Tablodan da anlaşıldığı gibi tatil dönemlerinde hazcılık liminoid davranışını sergileyen turistler Alman, Rus, İngiliz ve Arap turistlerdir. Türk turistlerin oranı ise diğer katılımcılara oranla daha düşük düzeydedir.

Tablo 4.21'in devamında tatil dönemlerinde gizlilik yönelimli davranışlar sergileyen Alman turistlerin oranının %20.9, Rus turistlerin oranının %26.4, İngiliz turistlerin oranının %22.4, Arap turistlerin oranının %25.8 ve Türk turistlerin oranının ise %4.6 olduğu görülmektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere tatil dönemlerinde gizlilik liminoid davranışını diğer turistlere göre Rus ve Arap turistler daha yüksek düzeyde sergilemektedir. Türk turistlerin oranının ise oldukça düşük olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 4.21'in devamında tatil dönemlerinde tolerans-kuralsızlık yönünde davranışlar sergileyen Alman turistlerin oranının %21.7, Rus turistlerin oranının %24.9, İngiliz turistlerin oranının %22.9, Arap turistlerin oranının %22.9 ve Türk turistlerin oranının ise %7.6 olduğu görülmektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere tatil dönemlerinde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını en çok sergileyen turistler Rus turistlerdir. Rus turistleri İngiliz ve Arap turistler, sonrasında ise Alman turistler takip etmektedir. Türk turistlerin oranının ise diğer liminoid davranış türlerinde olduğu gibi bu liminoid davranış türünde de oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 4.21'e göre tatil dönemlerinde kimliğinden sıyrılma yönünde davranışlar sergileyen Alman turistlerin oranı %18.8, Rus turistlerin oranı %21.2, İngiliz turistlerin oranı %21.2, Arap turistlerin oranı %27.4 ve Türk turistlerin oranı ise %11.4'dür.

Tablodan da anlaşılacağı üzere tatil dönemlerinde kimliğinden sıyrıлма liminoid davranışını en çok sergileyen turistler Arap turistlerdir. Türk turistlerin oranının ise diğer liminoid davranış türlerinde olduğu gibi bu liminoid davranış türünde de düşük olduğu görülmekte fakat diğer liminoid davranış türlerine göre kimliğinden sıyrıлма liminoid davranışı daha çok sergileme eğiliminde oldukları ifade edilebilir.

Tablo 4.21'e göre tatil dönemlerinde oyun-oyuncu şeklinde davranışlar sergileyen Alman turistlerin oranı %23.7, Rus turistlerin oranı %15.2, İngiliz turistlerin oranı %21.9, Arap turistlerin oranı %29.9 ve Türk turistlerin oranı ise %9.4'dür. Tablodan da anlaşılacağı üzere tatil dönemlerinde oyun-oyuncu liminoid davranışını en çok sergileyen turistler Arap turistlerdir. Arap turistleri sırasıyla Alman, İngiliz, Rus ve Türk turistler takip etmektedir. Bu davranış türünde de en düşük yüzdenin Türk turistlere ait olduğu görülmektedir.

Tablo 4.21'e göre araştırmaya katılan Türk turistlerin diğer turistlerden farklı olarak tatil dönemlerinde sergilenen liminoid davranışlara daha az katılım gösterdikleri ifade edilebilir. Araştırma sürecinde yapılan yarı biçimlendirilmiş mülakatlar esnasında da tatil dönemlerinde normalden farklı olarak bir davranış sergilemeye yönelik olumsuz bir bakış açısının olduğu, bu durumun kişi tarafından kabullenilmediği görülmüştür. Bununla birlikte Arap turistlerin oyun-oyuncu ve kimliğinden sıyrıлма liminoid davranışları ile ilgili düşünceleri diğer turistlere oranla daha olumlu yöndedir. Tatili bir alışkanlık haline getiren Alman turistler ise hemen hemen bütün liminoid davranış türleri için yakın yanıtlar vermişler, ancak kimliğinden sıyrıлма davranışına diğer liminoid davranış türlerine göre daha olumsuz bir yaklaşım sergilemişlerdir. Bunun sonucunda Almanlar için tatilin sıradan bir olay olması, dolayısıyla Almanlar için tatilin rutin bir davranışa dönüşmesi bir nedeni olarak gösterilebilir. Rus turistlerin ise gizlilik yönelimli davranışlarda bir adım öne çıktıkları dikkat çekmektedir. İngiliz turistlerde tıpkı Alman turistler gibi hemen hemen bütün liminoid davranış türlerine yakın oranda onay vermişlerdir. Tablo 4.21'den de anlaşılacağı gibi tatili alışkanlık haline getirmiş toplumlarda da, tatil kavramının diğer milletlere göre daha yeni yerleşmeye başladığı toplumlarda da liminoid davranışların sergilendiği ve bu davranışların kabullenildiği görülürken, diğer toplumlarda bazı davranışların diğerlerinden daha çok öne çıktığı ifade edilebilir.

4.8. Araştırma Modelinin Test Edilmesi

Çalışmanın bu başlığı altında yöntem kısmında yer verilen araştırma modeli test edilmiştir.

Hipotez 1: Liminoid davranış sergilemede milliyetlere göre farklılık vardır.

Hipotez 2: Liminoid davranış sergilemede tatil türüne göre farklılık vardır.

Araştırmaya katılan turistlerin tatil dönemlerinde sergiledikleri liminoid davranışlar ile katılımcıların milliyeti arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı, katılımcıların tatil türü ile tatil dönemlerinde sergiledikleri liminoid davranışlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı, “Bağımsız Örneklem t Testi” ve “Tek Yönlü Varyans Analizi (Oneway Anova)” ile test edilmiş ikiden fazla gruplarda farklılığın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini belirlemek için “Çoklu Karşılaştırma-Tukey HSD- analizi yapılmış ve test sonuçları tablolar halinde gösterilmiştir.

4.8.1. Liminoid Davranışlar ile Katılımcıların Milliyetinin Tek Yönlü Varyans Analizi ile Karşılaştırılması

Çalışmanın bu başlığı altında katılımcıların milliyeti ile tatil dönemlerinde sergiledikleri liminoid davranışlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı “Tek Yönlü Varyans Analizi” ile test edilmiştir.

Hipotez 1: Liminoid davranış sergilemede milliyetlere göre farklılık vardır.

Katılımcıların milliyeti ile tatil dönemi sergiledikleri liminoid davranışlar Tek Yönlü Varyans Analizi ile test edilmiş ve sonuçlar tablo 4.22’de gösterilmiştir.

Tablo 4.22’ye göre hazcılık davranışı olarak adlandırılan birinci tür davranışlara ilişkin ifadeler verilen yanıtlar ile katılımcıların milliyeti arasında $p < 0,5$ olduğundan anlamlı farklılıklar olduğu ifade edilebilir. Bu farklılıkların yapılan Tukey testine göre Türk katılımcılardan kaynaklandığı bu katılımcıların diğer katılımcılara oranla bu davranış ifadelerine katılıp katılmama konusunda kararsız kaldıkları ifade edilebilir.

Tablo 4.22’ye göre gizlilik davranışı olarak adlandırılan ikinci tür davranışlara ilişkin ifadeler verilen yanıtlar ile katılımcıların milliyeti arasında $p < 0,5$ olduğundan anlamlı farklılıklar olduğu ifade edilebilir. Bu farklılıkların yapılan Tukey testine göre Türk

katılımcılardan kaynaklandığı bu katılımcıların diğer katılımcılara oranla bu davranış ifadelerine katılmıyorum yönünde yanıtlar verdikleri ifade edilebilir.

Tablo 4.22

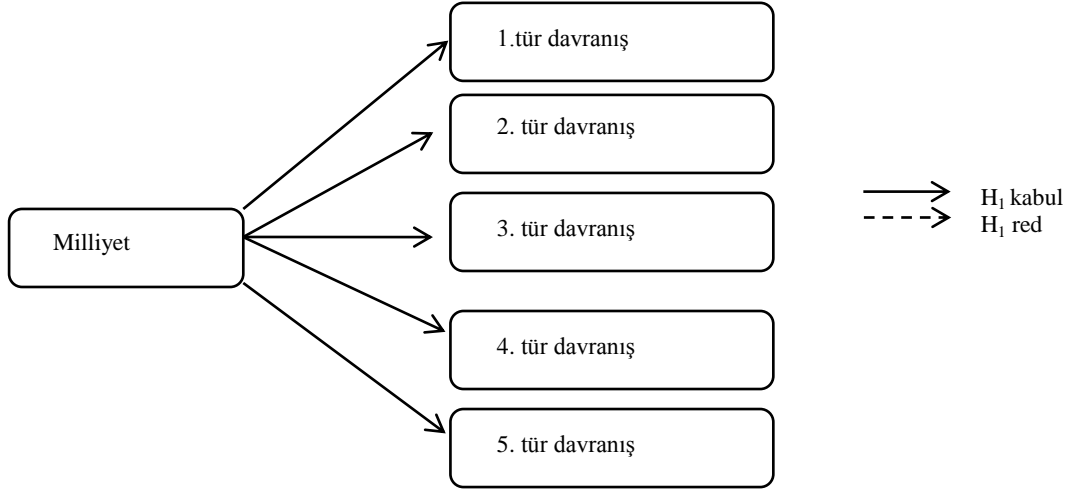
Liminoid Davranışlar ile Katılımcıların Milliyetinin Tek Yönlü Varyans Analizi ile Karşılaştırılması

Liminoid Davranış Tipleri	Milliyet Kategorisi	f	Ortalama	Std.Sapma	F	Sig.
Hazcılık	Türk	93	3,0860	,90477	34,027	,000
	Arap	93	3,8065	,39722		
	İngiliz	94	3,8511	,43890		
	Rus	93	3,8495	,38859		
	Alman	92	3,8261	,45954		
Gizlilik	Türk	93	2,8602	,78839	54,497	,000
	Arap	93	3,8817	,38588		
	İngiliz	94	3,7234	,59395		
	Rus	93	3,9140	,43379		
	Alman	92	3,7174	,54118		
Tolerans-Kuralsızlık	Türk	93	3,1613	,85071	34,118	,000
	Arap	93	3,8387	,42453		
	İngiliz	94	3,8298	,37783		
	Rus	93	3,9247	,30348		
	Alman	92	3,8370	,45155		
Kimliğinden Sıyrılma	Türk	93	3,2366	1,04671	5,214	,000
	Arap	93	3,7742	,69359		
	İngiliz	94	3,5426	,74292		
	Rus	93	3,6667	,90089		
	Alman	92	3,4783	,88303		
Oyun/Oyuncu	Türk	93	2,9462	,81248	16,093	,000
	Arap	93	3,6452	,65350		
	İngiliz	94	3,4894	,56311		
	Rus	93	3,3118	,60753		
	Alman	92	3,5435	,63615		

Tablo 4.22'ye göre tolerans-kuralsızlık davranışı olarak adlandırılan üçüncü tür davranışlara ilişkin ifadeler verilen yanıtlar ile katılımcıların milliyeti arasında $p < 0,5$ olduğundan anlamlı farklılıklar olduğu ifade edilebilir. Bu farklılıkların yapılan Tukey testine göre Türk katılımcılardan kaynaklandığı bu katılımcıların diğer katılımcılara oranla bu davranış ifadelerine katılıp katılmama konusunda kararsız kaldıkları ifade edilebilir. Diğer katılımcılar ise bu davranış ifadelerine katılmıyorum doğrultusunda yanıtlar vermişlerdir.

Tablo 4.22'ye göre kimliğinden sıyrılma davranışı olarak adlandırılan dördüncü tür davranışlara ilişkin ifadeler verilen yanıtlar ile katılımcıların milliyeti arasında $p < 0,5$ olduğundan anlamlı farklılıklar olduğu ifade edilebilir. Bu farklılıkların yapılan Tukey testine göre Alman ve Türk katılımcıların diğer katılımcılara oranla kimliğinden

sıyrıılma liminoid davranışı ifadelerine orta düzeyde bir katılım sergiledikleri ifade edilebilir.

Şekil 4.1: H₁ Analiz Sonuçları

Tablo 4.22'ye göre oyun/oyuncu olarak adlandırılan beşinci tür davranışlara ilişkin ifadelerine verilen yanıtlar ile katılımcıların milliyeti arasında $p < 0,5$ olduğundan anlamlı farklılıklar olduğu ifade edilebilir. Bu farklılıkların yapılan Tukey testine göre Arap ve Alman katılımcılardan kaynaklandığı bu katılımcıların diğer katılımcılara oranla bu davranış ifadelerine katılıyorum yanıtını verdikleri ifade edilebilir. Şekil 4.1.'de araştırma hipotezlerinden H₁'e ilişkin analiz sonuçları verilmiştir. Şekil 4.1.'e göre milliyet ile tatil dönemlerinde sergilenen tm davranış türleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar olduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla kurulan birinci hipotez tüm davranış türleri düzeyinde kabul edilmiştir.

4.8.2. Liminoid Davranışlar ile Tatil Türünün Bağımsız Örneklem t-Testi ile Analizi

Çalışmanın bu başlığı altında katılımcıların katıldıkları tatil türü ile tatil dönemlerinde sergiledikleri liminoid davranışlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı bağımsız gruplar arası t-testi ile analiz edilmiştir.

Hipotez 2: Liminoid davranış sergilemede tatil türüne göre farklılık vardır.

Tablo 4.23 sonuçlarına göre katılımcıların katıldıkları tatil türü ile tatil dönemlerinde sergilenen liminoid davranışlara yönelik ifadelerine verdikleri yanıtlar arasında tatil

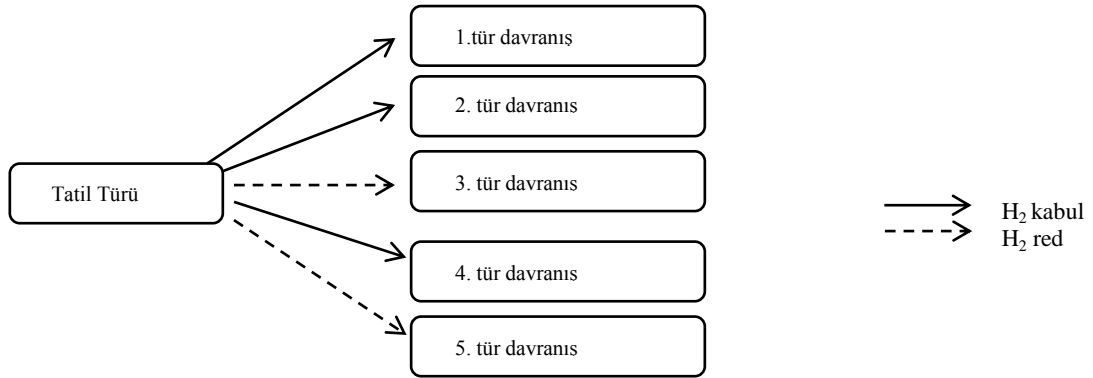
dönemi sergilenen birinci, ikinci ve dördüncü tür liminoid davranışlar arasında $p < 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir.

Tablo 4.23

Liminoid Davranışlar ile Tatil Türünün Bağımsız Örneklem t-Testi ile Analizi

Liminoid Davranış Türleri	Tatil Türü	F	Ortalama	Std.Sapma	t değeri	Sig.
Hazcılık	Kitle	247	3,8057	,56551	4,551	,000
	Kültür	218	3,5459	,66527		
Gizlilik	Kitle	247	3,7166	,60540	3,294	,001
	Kültür	218	3,5092	,75129		
Tolerans-Kuralsızlık	Kitle	247	3,7652	,55722	1,837	,067
	Kültür	218	3,6651	,61680		
Kimliğinden Sıyrılma	Kitle	247	3,6883	,65950	3,943	,025
	Kültür	218	3,3716	1,04926		
Oyun/Oyuncu	Kitle	247	3,3441	,71496	-1,411	,159
	Kültür	218	3,4358	,68426		

Bu davranış türleri için araştırmaya katılan turistlerin katıldıkları tatil türü ile tatil dönemi davranışları arasında anlamlı bir farklılık vardır şeklinde kurulan H_2 kabul edilmiştir. Üçüncü ve beşinci tür liminoid davranışlar için ise araştırmaya katılan turistlerin katıldıkları tatil türü ile tatil dönemi davranışları arasında anlamlı bir farklılık vardır şeklinde kurulan H_2 reddedilmiştir.

Şekil 4.2: H₂ Analiz Sonuçları

Tablo 4.23'e göre birinci tür davranış olan hazcılık davranışına ilişkin ifadeler ile katılımcıların katıldıkları tatil türü arasındaki anlamlı farklılıklara ilişkin yapılan t testi sonucuna göre kitle turistlerinin kültür turistlerine göre bu davranış ifadelerine daha çok onay verdikleri görülmektedir. İkinci tür davranış olan gizlilik davranışına ilişkin ifadeler verilen yanıtlar ile katılımcıların katıldıkları tatil türü arasındaki anlamlı farklılık ise yapılan t testi sonucuna göre kitle turistlerinin kültür turistlerine göre bu davranış ifadelerine daha çok onay vermesinden kaynaklanmaktadır denilebilir.

Üçüncü tür davranış türü olan tolerans-kuralsızlık davranışına ilişkin ifadeler verilen yanıtlar ile katılımcıların katıldıkları tatil türü arasındaki anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Dördüncü tür davranış türü olan kimliğinden sıyrılmaya davranışına ilişkin ifadeler verilen yanıtlar ile katılımcıların katıldıkları tatil türü arasındaki anlamlı farklılık ise yapılan t testi sonucuna göre kitle turistlerinin kültür turistlerine göre bu davranış ifadelerine daha çok onay vermelerinden kaynaklanmaktadır. Beşinci tür davranış olan oyun/oyuncu davranışına ilişkin ifadeler verilen yanıtlar ile katılımcıların katıldıkları tatil türü arasındaki istatistikî açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

4.8.3. Liminoid Davranışların Katılımcıların Demografik Özellikleri ile Karşılaştırılması

Çalışmanın bu başlığı altında öncelikle katılımcıların demografik özelliklerine göre tatil dönemi sergilenen liminoid davranışlara ilişkin farklılıklar “Bağımsız Örneklem t Testi” ve “Tek Yönlü Varyans Analizi (Oneway Anova)” ile test edilmiş ikiden fazla grupta farklılığın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini belirlemek için “Çoklu Karşılaştırma-Tukey HSD- analizi yapılmış ve test sonuçları tablolar halinde gösterilmiştir.

Hipotez 3: Liminoid davranış sergilemede demografik özelliklere göre farklılık vardır.

4.8.3.1. Cinsiyet ve Liminoid Davranışlar Arasındaki Farklılıkların t-Testi ile Analizi

Çalışmanın bu başlığı altında araştırmaya katılan turistlerin tatil dönemlerinde sergiledikleri liminoid davranışların cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği bağımsız gruplar arası t-testi ile analiz edilmiştir.

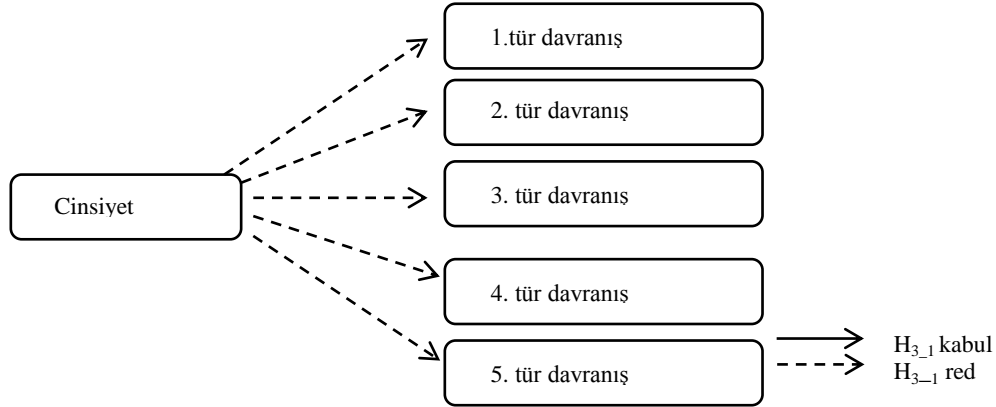
H_{3_1}: Liminoid davranış sergilemede cinsiyete göre farklılık vardır.

Tablo 4.24

Cinsiyet ve Liminoid Davranışlar Arasındaki Farklılıkların Bağımsız Örneklem t-Testi ile Analizi

Liminoid Davranış Türleri	Cinsiyet Kategorisi	f	Ortalama	Std.Sapma	t değeri	Sig.
Hazcılık	Kadın	194	3,6753	,66963	-,171	,865
	Erkek	264	3,6856	,60071		
Gizlilik	Kadın	194	3,5515	,71976	-1,655	,099
	Erkek	264	3,6591	,66217		
Tolerans-Kuralsızlık	Kadın	194	3,6701	,61453	-1,575	,116
	Erkek	264	3,7576	,56678		
Kimliğinden Sıyrıma	Kadın	194	3,5103	,92316	-,460	,645
	Erkek	264	3,5492	,85300		
Oyun/Oyuncu	Kadın	194	3,3505	,68350	-1,068	,286
	Erkek	264	3,4205	,70395		

Tablo 4.24'e göre katılımcıların cinsiyeti ile tatil dönemlerinde sergilenen liminoid davranışlarla ilgili yapılan analizden elde edilen sonuca göre liminoid davranış ifadelerine verilen yanıtlar ile katılımcıların cinsiyeti arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık yoktur denilebilir.

Şekil 4.3: H₃₋₁ Analiz Sonuçları

4.8.3.2. Medeni Durum ve Liminoid Davranışlar Arasındaki Farklılıkların Tek Yönlü Varyans Analizi ile Karşılaştırılması

Çalışmanın bu başlığı altında araştırmaya katılan turistlerin tatil dönemlerinde sergiledikleri liminoid davranışların katılımcıların medeni durumlarına göre farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans Analizi ile analiz edilmiştir.

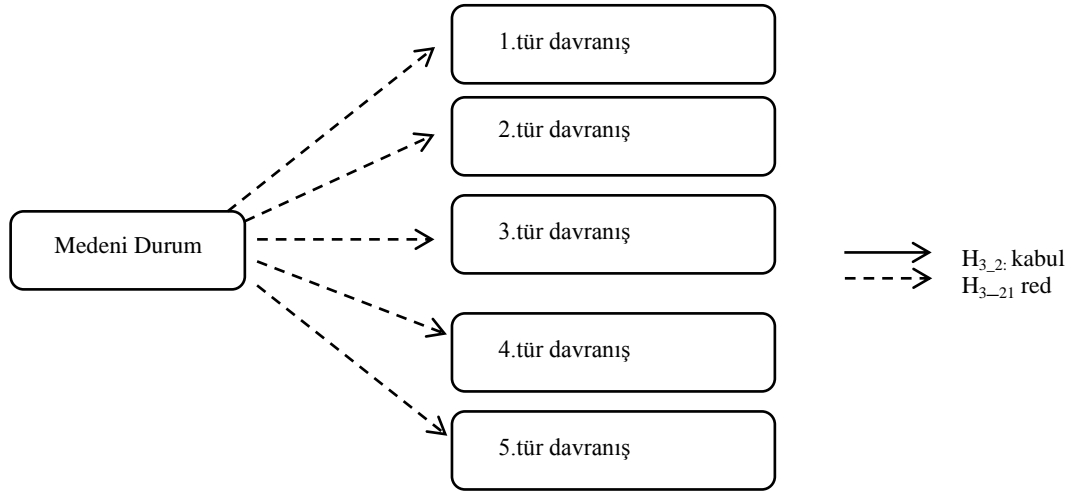
H_{3_2}: Liminoid davranış sergilemede medeni duruma göre farklılık vardır.

Tablo 4.25

Medeni Durum ve Liminoid Davranışlar Arasındaki Farklılıkların Tek Yönlü Varyans Analizi ile Karşılaştırılması

Liminoid Davranış Türleri	Medeni Durum Kategorisi	F	Ortalama	Std.Sapma	F	Sig.
Hazcılık	Evli	219	3,7123	,57020	,128	,880
	Bekar	197	3,6853	,64082		
	Eşinden Ayrılmış	37	3,6757	,66892		
Gizlilik	Evli	219	3,6301	,66028	1,724	,179
	Bekar	197	3,6548	,67962		
	Eşinden Ayrılmış	37	3,4324	,68882		
Tolerans-Kuralsızlık	Evli	219	3,7032	,54901	,229	,795
	Bekar	197	3,7411	,59675		
	Eşinden Ayrılmış	37	3,7297	,60776		
Kimliğinden Sıyrıma	Evli	219	3,6073	,81339	1,261	,284
	Bekar	197	3,4772	,88395		
	Eşinden Ayrılmış	37	3,4865	1,01712		
Oyun/Oyuncu	Evli	219	3,3744	,68166	,201	,818
	Bekar	197	3,4112	,72032		
	Eşinden Ayrılmış	37	3,3514	,67562		

Yapılan Oneway Anova testi sonuçlarına göre katılımcıların medeni durumları ile tatil dönemi sergilenen liminoid davranışlar arasında istatistiksel olarak istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır.

Şekil 4.4: H₃₋₂ Analiz Sonuçları

4.8.3.3. Yaş ve Liminoid Davranışlar Arasındaki Farklılıkların Tek Yönlü Varyans Analizi ile Karşılaştırılması

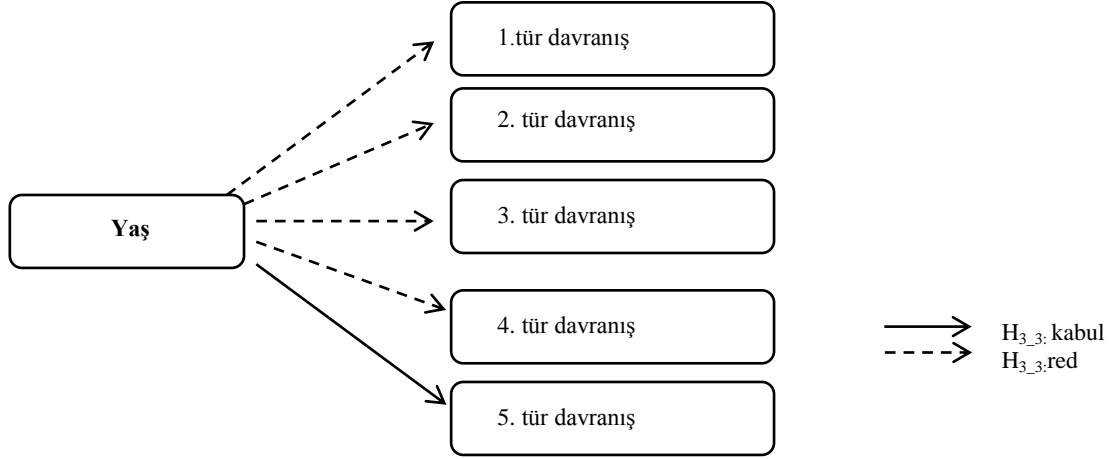
Çalışmanın bu başlığı altında araştırmaya katılan turistlerin tatil dönemlerinde sergiledikleri liminoid davranışların yaş gruplarına göre farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir.

H_{3_3}: Liminoid davranış sergilemede yaşa göre farklılık vardır.

Tablo 4.26**Liminoid Davranışların ile Yaş Grupları Arasındaki Farklılıkların Tek Yönlü Varyans Analizi ile Karşılaştırılması**

Liminoid Davranış Türleri	Yaş Kategorisi	F	Ortalama	Std.Sapma	F	Sig.
Hazcılık	18-	4	3,5000	,57735	,565	,758
	18-25	99	3,6263	,76380		
	26-35	140	3,7071	,58144		
	36-45	118	3,6525	,59019		
	46-55	70	3,7143	,61721		
	56-65	21	3,8571	,57321		
	66+	9	3,6667	,50000		
Gizlilik	18-	4	4,0000	,00000	,433	,857
	18-25	99	3,5758	,79656		
	26-35	140	3,6000	,62098		
	36-45	118	3,6525	,67148		
	46-55	70	3,5857	,73214		
	56-65	21	3,7143	,64365		
	66+	9	3,6667	,50000		
Tolerans-Kuralsızlık	18-	4	4,0000	,00000	,888	,504
	18-25	99	3,6566	,73069		
	26-35	140	3,7000	,59615		
	36-45	118	3,8051	,49369		
	46-55	70	3,6714	,55746		
	56-65	21	3,7619	,43644		
	66+	9	3,6667	,50000		
Kimliğinden Sıyrıma	18-	4	4,0000	,00000	1,327	,243
	18-25	99	3,4141	,89226		
	26-35	140	3,5429	,89259		
	36-45	118	3,6864	,90298		
	46-55	70	3,4143	,89269		
	56-65	21	3,5714	,67612		
	66+	9	3,4444	,52705		
Oyun/Oyuncu	18-	4	3,0000	,00000	3,055	,006
	18-25	99	3,3131	,80365		
	26-35	140	3,4286	,58939		
	36-45	118	3,5593	,59258		
	46-55	70	3,2000	,80937		
	56-65	21	3,3333	,79582		
	66+	9	3,0000	,86603		

Katılımcıların yaş grupları ile tatil dönemi liminoid davranışları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı araştırılmış ve tablo sonuçlarına göre araştırmaya katılan turistlerin yaş grupları ile tatil döneminde sergilenen birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü tür liminoid davranışlara ilişkin boyutlar arasında $p>0,05$ olduğundan istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır.

Şekil 4.5: H₃₋₃ Analiz Sonuçları

Beşinci tür liminoid davranış olarak adlandırılan oyun/oyuncu davranışı ifadelerine verilen yanıtlar ile katılımcıların yaşı arasında $p < 0,05$ olduğundan istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık vardır denilebilir. Anlamlı farklılığın hangi yaş grubundan kaynaklandığının sorgulanması için yapılan Tukey testine göre bu farklılığın 36-45 yaş aralığında olan katılımcılardan kaynaklandığı ifade edilebilir. 36-45 yaş aralığındaki katılımcılar oyun-oyuncu liminoid davranışı ifadelerine diğer katılımcılara oranla daha çok katılıyorum yönünde cevaplar verdikleri söylenebilir.

4.8.3.4. Eğitim Durumu ve Liminoid Davranışlar Arasındaki Farklılıkların Tek Yönlü Varyans Analizi ile Karşılaştırılması

Bu başlık altında araştırmaya katılan turistlerin tatil dönemlerinde sergiledikleri liminoid davranışların eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir.

H_{3_4}: Liminoid davranış sergilemede eğitim düzeyine göre farklılık vardır.

Katılımcıların eğitim durumları ile tatil dönemi liminoid davranışlarına ilişkin boyutlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı Tek Yönlü Varyans Analizi ile analiz edilmeye çalışılmış ve birinci tür davranış olarak tanımlanan hazcılık davranışı ile katılımcıların eğitimi düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla $p < 0,05$ olduğundan H₃₋₄ kabul edilmiştir.

Yapılan Tukey testine göre lisans eğitimi alan katılımcılar bu boyuta ilişkin ifadelere diğer katılımcılara oranla daha düşük düzeyde katılım sergilemişlerdir. İlköğretim, lise

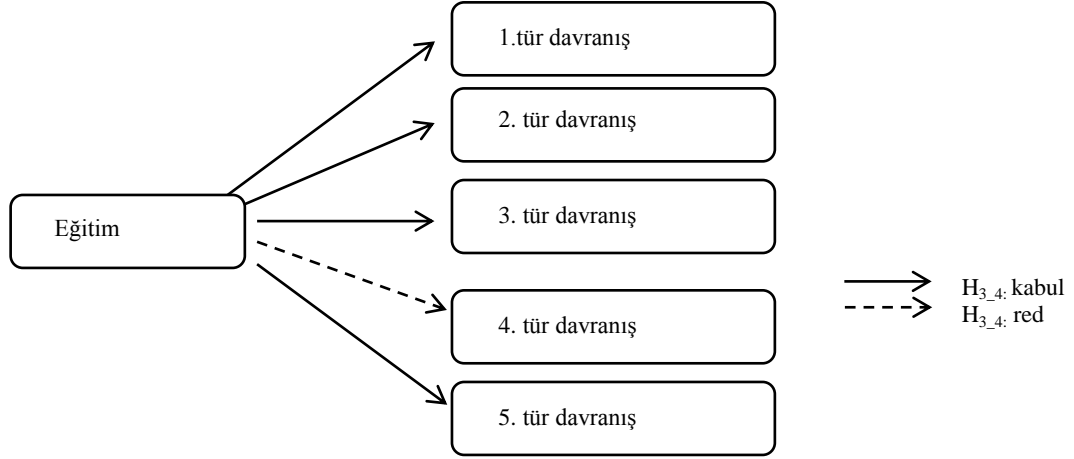
ve lisansüstü eğitimi almış olan katılımcılar ise katılıyorum yönünde cevaplar vererek ilgili liminoid davranış ifadelerine katıldıklarını belirtmişlerdir. İkinci tür davranış olan gizlilik davranışı ifadelerine verilen yanıtlar ile katılımcıların eğitim düzeyleri arasında $p<0,05$ olduğundan istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık vardır denilebilir.

Tablo 4.27

Eğitim Durumu ve Liminoid Davranışlar Arasındaki Farklılıkların Tek Yönlü Varyans Analizi ile Karşılaştırılması

Liminoid Davranış Türleri	Eğitim Kategorisi	F	Ortalama	Std.Sapma	F	Sig.
Hazcılık	İlköğrenim	59	3,8983	,40236	6,244	,000
	Lise	149	3,7450	,50877		
	Lisans	98	3,4898	,89954		
	Lisansüstü	139	3,6475	,54988		
Gizlilik	İlköğrenim	59	3,8136	,47251	8,306	,000
	Lise	149	3,6846	,58225		
	Lisans	98	3,3265	,85886		
	Lisansüstü	139	3,6547	,69899		
Tolerans-Kuralsızlık	İlköğrenim	59	3,8983	,40236	4,790	,003
	Lise	149	3,7114	,58466		
	Lisans	98	3,5510	,80106		
	Lisansüstü	139	3,7626	,45972		
Kimliğinden Sıyrıma	İlköğrenim	59	3,5763	,79228	,345	,793
	Lise	149	3,5839	,75427		
	Lisans	98	3,4898	,95513		
	Lisansüstü	139	3,5036	,96590		
Oyun/Oyuncu	İlköğrenim	59	3,5593	,65050	5,027	,002
	Lise	149	3,4228	,62797		
	Lisans	98	3,1633	,82104		
	Lisansüstü	139	3,4317	,65993		

İkinci tür davranış ifadelerine lisans eğitimi alan katılımcılar diğer katılımcılara oranla daha düşük düzeyde onay vermişlerdir. Dolayısıyla $p<0,05$ olduğundan $H_{3,4}$ kabul edilmiştir. Üçüncü tür liminoid davranış olarak adlandırılan tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ifadelerine verilen yanıtlar ile katılımcıların eğitim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır denilebilir. Bu farklılığın hangi gruptan kaynaklandığının tespiti amacıyla yapılan Tukey testi sonucuna göre farklılığın lisans eğitimi alan katılımcılardan kaynaklandığı söylenebilir. Lisans eğitimi alan katılımcılar diğer katılımcılara oranla söz konusu liminoid davranışı ifadelerine diğer katılımcılara oranla daha düşük düzeyde onay vermişlerdir.

Şekil 4.6: H_{4.4} Analiz Sonuçları

Dördüncü tür liminoid davranış olarak adlandırılan kimliğinden sıyrılma davranışı ifadelerine verilen yanıtlar arasında katılımcıların eğitim grupları arasında $p > 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık yoktur denilebilir. Beşinci tür liminoid davranış olan oyun-oyuncu davranışı ifadelerine verilen yanıtlar ile katılımcıların eğitim grupları arasında $p < 0,05$ olduğundan istatistiki açıdan anlamlı farklılıklar vardır denilebilir. Anlamlı farklılığın hangi eğitim grubundan kaynaklandığının tespiti için yapılan Tukey testine göre, lisans eğitimi alan katılımcılar söz konusu liminoid davranış ifadelerine diğer katılımcılara oranla daha düşük düzeyde onay vermişlerdir.

4.9. Karar Ağaçları ve CHAID Analizi Sonuçları

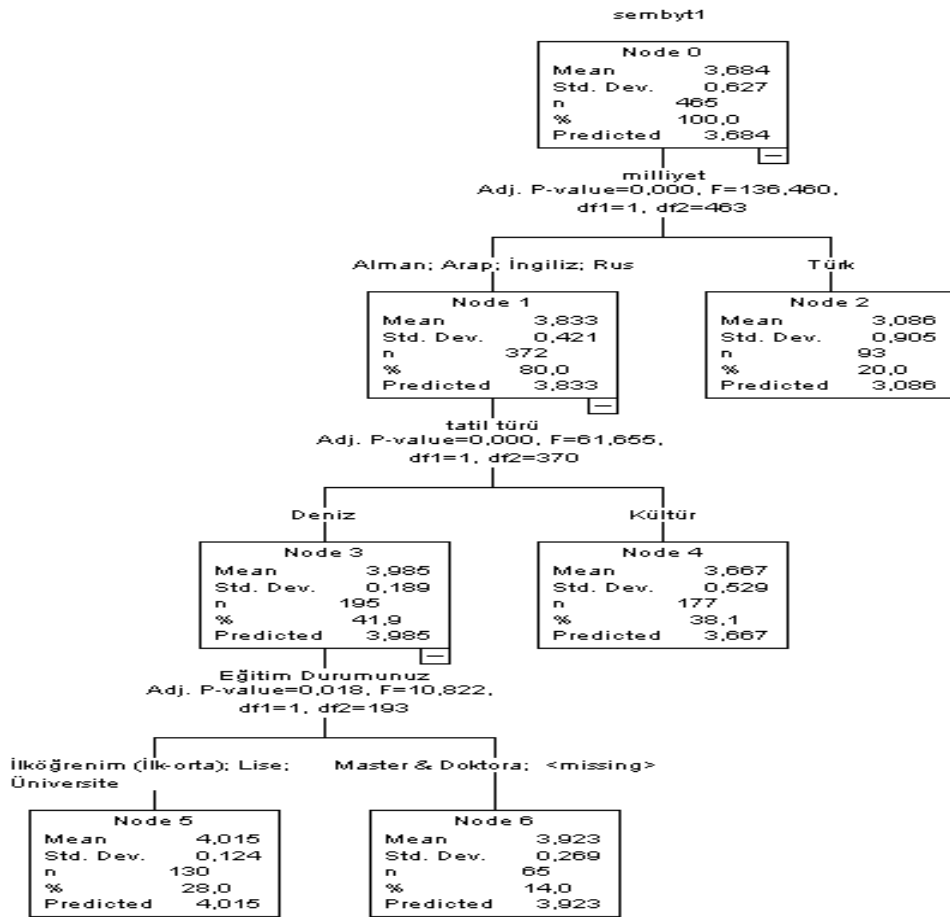
Karar ağaçları, bağımsız değişkenleri aşamalı olarak (progressively) olası küçük gruplara bölmek için kullanılan doğrusal olmayan bir ayırma (non-linear discrimination) metodudur (Türe ve diğ., 2006:31). Karar ağacı adından da anlaşıldığı gibi ağaç olarak görünen tahminsel bir modeldir. Ağacın her dalı bir sınıflandırma sorusu ve yaprakları da veri setinin bu sınıflandırmaya ait parçalarıdır (Koyuncugil ve Özgülbaş, 2008:5).

Karar ağacı çok sayıda kayıt içeren bir veri kümesini, bir dizi karar kuralları uygulayarak daha küçük kümelere bölmek için kullanılan bir yapıdır (Albayrak ve Koltan Yılmaz, 2009:33). Farklı işlem özelliklerine sahip olmalarına rağmen bu yaklaşımlar temelde, değişkenler arasındaki ilişkilerin ve istatistiksel anlamlılığa sahip yapıların özetlenmesinde kullanılırlar (Zırhlıoğlu, 2011:182).

CHAID, (Chi-squared Automatic Interaction Detector) Ki-Kare metriği vasıtasıyla, ilişki düzeyine göre farklılık rastlanan grupları ayrı ayrı sınıflamaktadır. Dolayısıyla ağacın yaprakları, ikili değil, verideki farklı yapı sayısı kadar dallanmaktadır (Koyuncugil ve Özgülbaş, 2008: 6).

4.9.1. Birinci Tür Liminoid Davranışı Etkileyen Faktörler

CHAID analizi sonucunda hazcılık davranışı üzerinde istatistiksel olarak etkisi olan değişkenler arasında en önemli değişkenin milliyet değişkeni olduğu görülmektedir. CHAID analizi sonuçlarına göre Alman, Arap, İngiliz ve Rus katılımcıların ($\bar{x}=3,83$, $ss=0,42$) hazcılık ifadelerine katılım oranı Türk turistlere ($\bar{x}=3,08$, $ss=0,90$) oranla daha yüksektir.

Şekil 4.7: Hazcılık Davranışını Etkileyen Faktörler ve Birleşmiş Kategorileri

Yapılan CHAID analizi sonucunda Alman, Arap, İngiliz ve Rus turistlerin hazcılık davranışında etkili olan en önemli faktörün tatil türü faktörü olduğu saptanmıştır. Tatil türünde iki alt kümenin oluştuğu görülmektedir. Birinci alt kümede Alman, Arap, İngiliz ve Rus olan kitle turistlerinin ($\bar{x}=3,99$, $ss=0,19$), ikinci alt kümede yer alan Alman, Arap, İngiliz ve Rus olan kültür turistlerine ($\bar{x}=3,67$, $ss=0,52$) oranla hazcılık davranışı ifadelerine daha çok onay verdikleri görülmüştür.

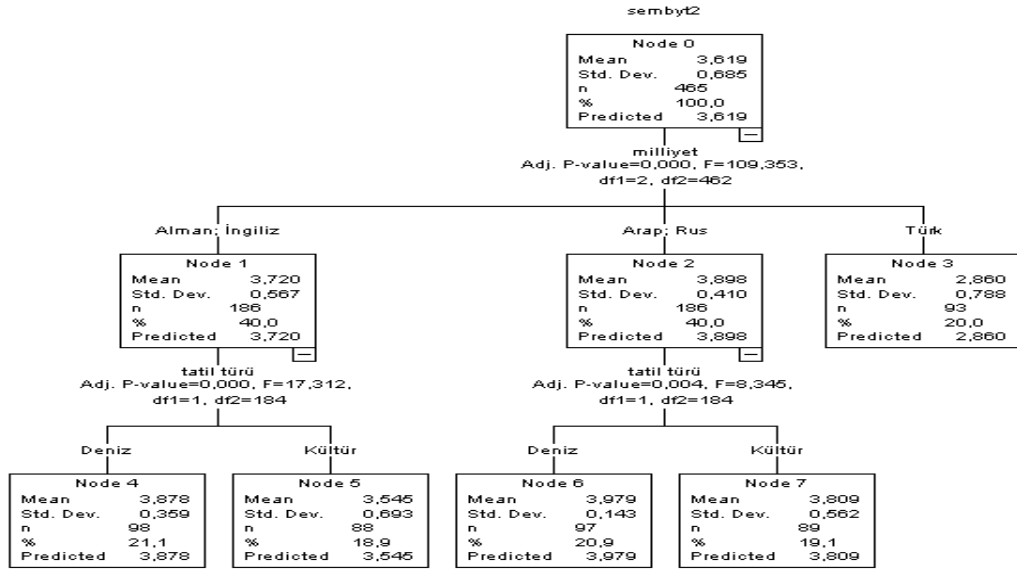
Alman, Arap, İngiliz ve Rus olan kitle turistlerinin hazcılık davranışında etkili olan faktörler ise iki alt kümede toplanmaktadır. Alman, Arap, İngiliz ve Rus kitle turistleri arasından eğitim düzeyi ilköğrenim, lise ve üniversite düzeyinde olan ($\bar{x}=4,02$, $ss=0,12$) kitle turistlerinin, diğer alt kümede yer alan lisansüstü düzeyde eğitim alan Alman, Arap, İngiliz ve Rus kitle turistlerine ($\bar{x}=3,92$, $ss=0,27$) oranla hazcılık davranışı ifadelerine daha çok katılıyorum yönünde cevaplar vererek bu davranışı diğer katılımcılara oranla daha çok onayladıklarını belirtmişlerdir.

4.9.2. İkinci Tür Liminoid Davranışı Etkileyen Faktörler

CHAID analizi sonunda turistlerin tatil dönemlerinde gizlilik bağımlı değişkeni üzerinde istatistiksel olarak etkili olan bağımsız değişkenler arasında ilk sırayı milliyet değişkeni almaktadır.

Daha net bir ifadeyle tatil dönemlerinde turistlerin gizlilik davranışı ifadelerine verdikleri onay düzeyinde katılımcıların milliyetinin önemli bir etken olduğu ifade edilebilir.

CHAID analizi sonuçlarına göre Alman ve İngiliz turistler ($\bar{x}=3,72$, $ss=0,57$) ile Arap ve Rus turistler ($\bar{x}=3,90$ $ss=0,41$), Türk turistlere ($\bar{x}=2,87$, $ss=0,79$), oranla gizlilik davranışı ifadelerine daha yüksek oranda katılım göstermektedirler. Türk turistler ise diğer katılımcılara göre gizlilik davranışı ifadelerine daha az onay vermişlerdir. Yapılan CHAID analizi sonuçlarına göre Alman ve İngiliz turistler ile Arap ve Rus turistlerin gizlilik davranışı ifadelerine verdikleri yanıtlar üzerinde tatil türü değişkenin önemli bir etkisi olduğu söylenebilir.

Şekil 4.8: Gizlilik Davranışını Etkileyen Faktörler ve Birleşmiş Kategorileri

Tatil faktöründe iki alt kümenin oluştuğu görülmektedir. Birinci alt küme olan kitle turizmine katılan Alman ve İngiliz turistlerin ($\bar{x}=3,88$, $ss=0,36$) kültür turizmine katılan Alman ve İngiliz turistlere ($\bar{x}=3,55$, $ss=0,69$) göre gizlilik liminoid davranışı ifadelerine daha fazla onay verdikleri söylenebilir. Diğer taraftan kitle turizmine katılan Arap ve Rus turistlerin ($\bar{x}=3,98$, $ss=0,14$), kültür turizmine katılan Arap ve Rus turistlere göre ($\bar{x}=3,81$, $ss=0,56$) gizlilik davranışı ifadelerine çok küçük bir farklılıkla daha fazla onay verdikleri görülmektedir.

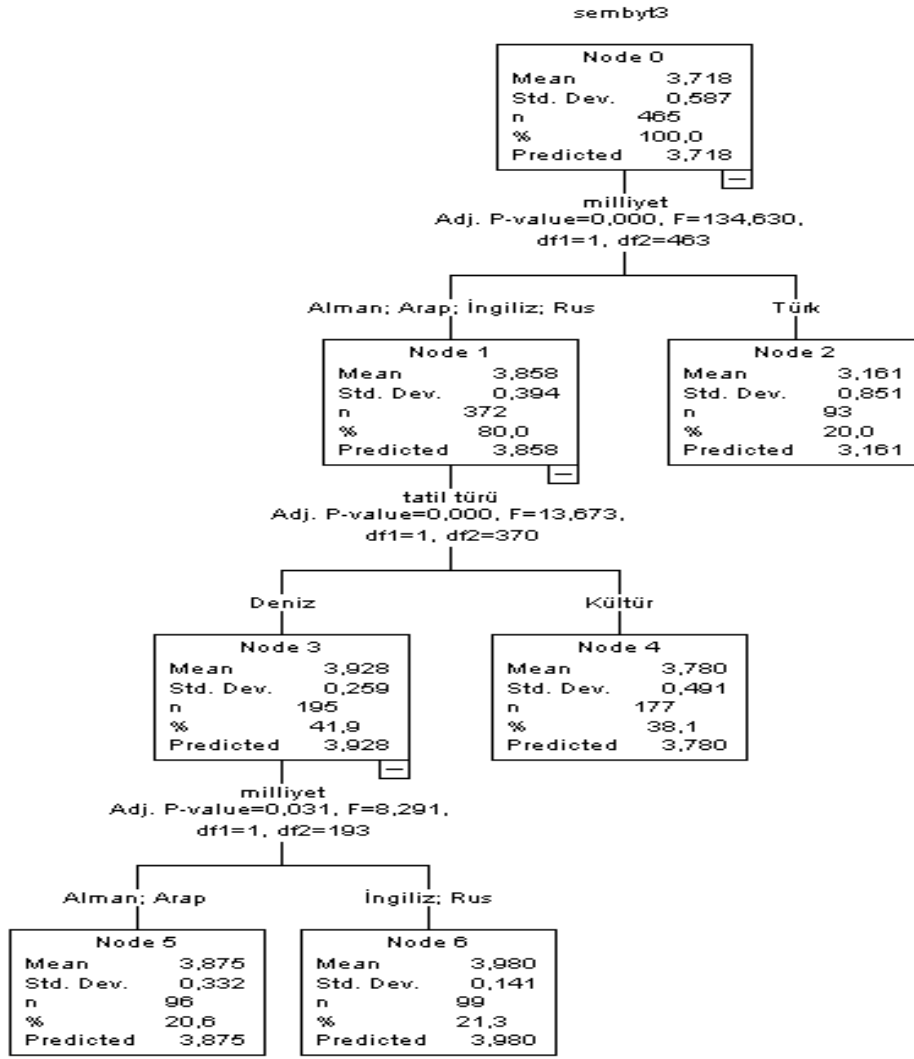
4.9.3. Üçüncü Tür Liminoid Davranışı Etkileyen Faktörler

CHAID analizi sonunda turistlerin tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık bağımlı değişkeni üzerinde istatistiksel olarak etkili olan bağımsız değişkenler arasında ilk sırayı milliyet değişkeni almaktadır. Daha net bir ifadeyle tatil dönemlerinde turistlerin tolerans-kuralsızlık davranışı ifadelerine verdikleri onay düzeyinde milliyet faktörü önemli bir etkidir denilebilir. CHAID analizi sonuçlarına göre Alman, Arap, İngiliz ve Rus turistler ($\bar{x}=3,86$, $ss=0,39$), Türk turistlere göre tolerans-kuralsızlık davranışı ifadelerine daha çok onay vermişlerdir.

Yapılan CHAID analizi sonuçlarına göre Alman, Arap, İngiliz ve Rus turistlerin tolerans-kuralsızlık davranışı ifadelerine verdikleri yanıtlar üzerinde tatil türü

değişkenin önemli bir faktör olduğu söylenebilir. Tatil türü faktöründe iki alt kümenin oluştuğu görülmektedir. Birinci alt küme olan kitle turizmine katılan Alman, Arap, İngiliz ve Rus turistlerin ($\bar{x}=3,92$, $ss=0,26$) kültür turizmine katılan Alman, Arap, İngiliz ve Rus turistlere ($\bar{x}=3,78$, $ss=0,49$) göre tolerans-kuralsızlık davranışı ifadelerine küçük bir farkla daha fazla onay verdikleri söylenebilir.

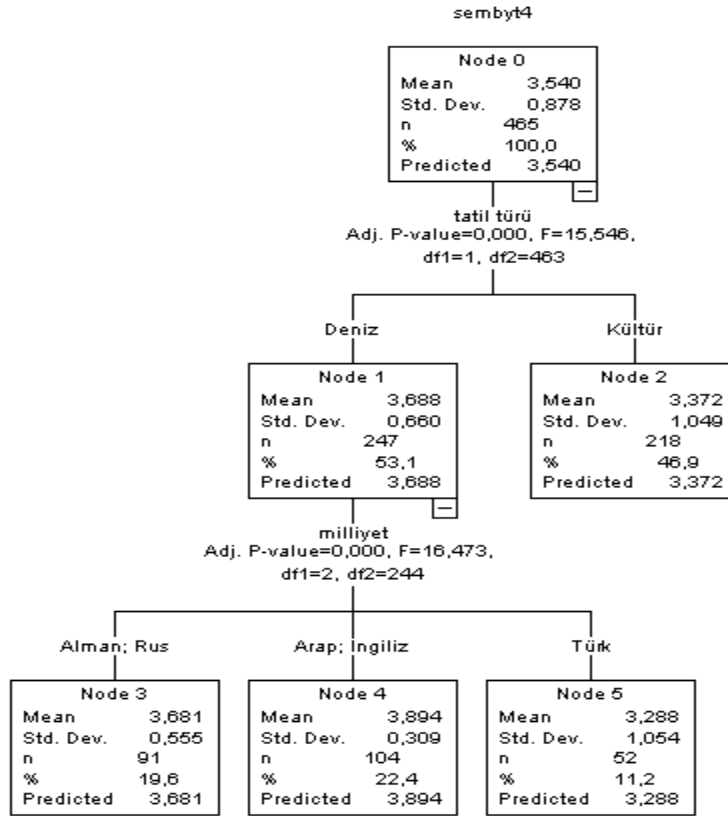
Diğer taraftan, kitle turizmine katılan Alman, Arap, İngiliz ve Rus turistlerin tolerans-kuralsızlık davranışı ifadelerine verdikleri yanıtlar üzerinde de yine milliyet faktörünün önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Kitle turizmine katılan Alman ve Arap turistler ($\bar{x}=3,88$, $ss=0,32$) kitle turizmine katılan, İngiliz ve Rus turistlere ($\bar{x}=3,98$, $ss=0,14$) göre tolerans-kuralsızlık davranışı ifadelerine küçük bir farkla daha düşük düzeyde onay verdikleri söylenebilir.

Şekil 4.9: Tolerans-Kuralsızlık Davranışını Etkileyen Faktörler ve Birleşmiş Kategorileri

4.9.4. Dördüncü Tür Liminoid Davranışı Etkileyen Faktörler

CHAID analizi sonunda turistlerin tatil dönemlerinde sergiledikleri “kimliğinden sıyrılma” bağımlı değişkeni üzerinde istatistiksel olarak etkili olan bağımsız değişkenler arasında ilk sırayı tatil türü değişkeni almaktadır. Daha net bir ifadeyle tatil dönemlerinde kimliğinden sıyrılma davranışı ifadelerine turistlerin verdikleri onay düzeyinde katılımcıların katıldıkları tatil türü önemli bir etkindir denilebilir.

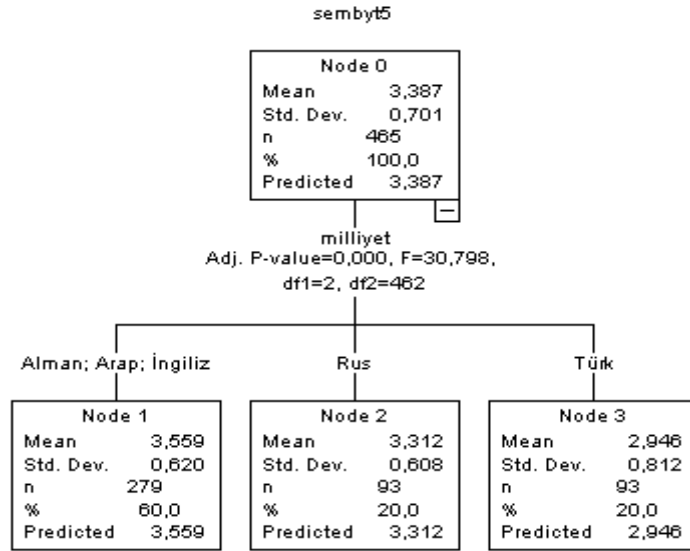
Şekil 4.10: Kimliğinden Sıyrılma Davranışını Etkileyen Faktörler ve Birleşmiş Kategorileri

CHAID analizi sonuçlarına göre kitle turizmine katılan turistler ($\bar{x}=3,70$, $ss=0,66$), kültür turizmine katılan turistlere göre ($\bar{x}=3,37$, $ss=1,07$), kimliğinden sıyrılma davranışı ifadelerine daha çok onay vermişlerdir. Kitle turistlerin “kimliğinden sıyrılma” davranışı ifadelerine verdikleri yanıtlar üzerinde ise milliyetlerinin etkili olduğu söylenebilir. Kitle turizmi faaliyetine katılan Alman ve Rus turistler, ($\bar{x}=3,68$, $ss=0,56$) ile Arap ve İngiliz turistler ($\bar{x}=3,89$, $ss=0,30$), Türk turistlere ($\bar{x}=3,29$, $ss=1,05$), göre “kimliğinden sıyrılma” liminoid davranışı ifadelerine daha çok onay vermişlerdir.

4.9.5. Beşinci Tür Liminoid Davranışı Etkileyen Faktörler

CHAID analizi sonunda turistlerin tatil dönemlerinde sergiledikleri “oyun-oyuncu davranışı” bağımlı değişkeni üzerinde istatistiksel olarak etkili olan bağımsız değişkenler arasında ilk sırayı milliyet değişkeni almaktadır. Daha net bir ifadeyle tatil

dönmelerinde oyun-oyuncu liminoid davranışı ifadelerine turistlerin verdikleri onay düzeyinde katılımcıların milliyeti önemli bir etkendir denilebilir.

Şekil 4.11: Oyun-Oyuncu Davranışını Etkileyen Faktörler ve Birleşmiş Kategorileri

Yapılan CHAID analizi sonuçlarına göre Alman, Arap ve İngiliz turistler ($\bar{x}=3,56$, $ss=0,62$), Rus turistlere ($\bar{x}=3,31$, $ss=0,61$) ve Türk turistlere ($\bar{x}=2,95$, $ss=0,81$) göre oyun-oyuncu liminoid davranışı ifadelerine daha çok onay vermişlerdir. Aynı şekilde Rus turistler de Türk turistlere oranla oyun-oyuncu liminoid davranışı ifadelerine daha çok onay vermişlerdir denilebilir.

4.10. Katılımcıların Tatil Dönemlerinde Sergiledikleri Liminoid Davranışlar ile Turistlerin Tatil Algıları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (x^2) ile Analizi

Araştırmaya katılan turistlerin tatil algıları ile tatil dönemlerinde sergiledikleri liminoid davranışlar arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ki-kare (x^2) testi ile analiz edilmiştir. Bu değerlendirme yapılırken liminoid davranış ifadelerine katılıyorum ve tamamen katılıyorum yanıtını verenlerin söz konusu liminoid davranışı tatil dönemlerinde sergiledikleri varsayımından hareketle bu değerlendirmeler yapılmıştır.

Ki-kare (x^2) testi sosyal bilimler alanındaki araştırmacılarca uyumluluk seviyesi testi, ilişkinin var olup olmadığının testi ve iki değişkenin birbirinden bağımsız olup

olmadığının testi gibi çeşitli kullanım alanları sağlamaktadır (Altunışık ve diğ., 2012:217).

Ki-kare uygunluk testi, gözlenen frekansların belirli bir hipoteze uygun olup olmadığının belirlemek, ayrıca herhangi bir teorik dağılıma bu gözlenen frekansların uyum gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılır. farklı kategorilere ayrılmış iki olay arasındaki ilişkinin testi ise bağımsızlık testi ile yapılır (Kartal, 2006:107-121)

Büyüköztürk'ün (2002) ifadesine göre, iki değişken arasında ilişkinin olması, bir değişkenin düzeyindeki cevapların, diğer değişkenin düzeylerinde farklılaştığını gösterir (s:142).

Hipotez 4: Liminoid davranış sergileme ile tatil algısı arasında bir ilişki vardır.

4.10.1. Hazcılık Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Algıları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (χ^2) ile Analizi

Çalışmanın bu başlığı altında araştırmaya katılan turistlerin tatil algıları ile tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ki-kare (χ^2) testi ile analiz edilmiştir.

H₄₋₁: Hazcılık liminoid davranışı sergileme ile tatil algısı arasında bir ilişki vardır.

Tablo 4.28'e göre tatili "heyecan ve macera" olarak algılayanların oranının hazcılık davranışını sergileyenlerde daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer taraftan tatili "heyecan ve macera" olarak algılamayan ve tatilde hazcılık liminoid davranışını sergileyenlerin oranının da aynı şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı ile tatilin heyecan ve macera olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistikî açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=28.802$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı ile tatili "heyecan ve macera" şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.28'e göre tatili "yenilenme ve dinlenme" olarak algılayan ve tatil dönemlerinde hazcılık davranışını sergileyen katılımcıların oranının diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Aynı şekilde tatili "yenilenme ve dinlenme" olarak

olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde hazcılık davranışını sergileyenlerin oranında diğer katılımcılara oranla daha yüksektir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı ile tatilin “yenilenme ve dinlenme” olarak algılanıp- algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=1.030$, $p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı ile tatili “yenilenme ve dinlenme” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.28: Hazcılık Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Algıları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (χ^2) ile Analizi

Hazcılık Liminoid Davranışı		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	χ^2 test istatistiği
		f	f	f	
Heyecan ve Macera	Heyecan ve Macera Algısı Var	22	75	167	$\chi^2=28.802$, $sd=2$, $p=.000^*$
	Heyecan ve Macera Algısı Yok	6	23	172	
Yenilenme ve Dinlenme	Yenilenme Dinlenme Algısı Var	12	52	166	$\chi^2=1.030$, $sd=2$, $p=.598$
	Yenilenme Dinlenme Algısı Yok	16	46	173	
Gece Hayatı ve Eğlence	Gece Hayatı ve Eğlence Algısı Var	17	39	115	$\chi^2=8.472$, $sd=2$, $p=.014^*$
	Gece Hayatı ve Eğlence Algısı Yok	11	59	224	
Deniz-Kum-Güneş	Deniz-Kum- Güneş Algısı Var	11	53	277	$\chi^2=47.338$, $sd=2$, $p=.000^*$
	Deniz-Kum- Güneş Algısı Yok	17	45	62	
Özgürlük	Özgürlük Algısı Var	22	71	158	$\chi^2=27.690$, $sd=2$, $p=.000^*$
	Özgürlük Algısı Yok	6	27	181	
Sorumluluklardan Uzaklaşmak	Sorumluluklardan Uzaklaşmak Algısı Var	12	54	213	$\chi^2=5.541$, $sd=2$, $p=.063$
	Sorumluluklardan Uzaklaşmak Algısı Yok	16	44	126	
Karşı Cinsle İlişki Kurma	Karşı Cinsle İlişki Kurma Algısı Var	5	18	47	$\chi^2=1.389$, $sd=2$, $p=.499$
	Karşı Cinsle İlişki Kurma Algısı Yok	23	80	292	
Farklı Bir Kimliğe Bürünme	Farklı Bir Kimliğe Bürünme Algısı Var	17	49	50	$\chi^2=70.813$, $sd=2$, $p=.000^*$
	Farklı Bir Kimliğe Bürünme Algısı Yok	11	49	289	
Bilmediği Yere Gitme Korkusu	Bilmediği Yere Gitme Korkusu Algısı Var	7	23	16	$\chi^2=37.611$, $sd=2$, $p=.000^*$
	Bilmediği Yere Gitme Korkusu Algısı Yok	21	75	323	

* : Tatil algısı ile katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.28'e göre tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde hazcılık davranışını sergileyenlerin oranı tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılayan

diğer katılımcılara oranla daha yüksektir. Diğer taraftan tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde hazcılık davranışını sergileyenlerin oranı tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksektir. Ancak tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılamayıp da tatil dönemlerinde hazcılık liminoid davranışı sergileyenlerin oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı ile tatilin gece hayatı ve eğlence olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=8.472$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı ile tatili “gece hayatı ve eğlence” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.28’e göre tatili “deniz-kum-güneş” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde hazcılık davranışını sergileyen katılımcıların oranı tatili “deniz-kum-güneş” olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksektir. Diğer taraftan tatili “deniz-kum-güneş” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde hazcılık davranışını sergileyen katılımcıların oranı tatili “deniz-kum-güneş” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksektir. Fakat aralarında farkın çok küçük olduğu söylenebilir. Ancak katılımcıların büyük çoğunluğu tatili “deniz-kum-güneş” olarak algılamakta ve hazcılık liminoid davranışı sergilemektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı ile tatilin deniz-kum-güneş olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=47.338$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı ile tatili “deniz-kum-güneş” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.28’e göre tatili “özgürlük” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde hazcılık davranışını sergileyen katılımcıların oranı tatili “özgürlük” olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksektir. Bununla birlikte tatili “özgürlük” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde hazcılık davranışını sergileyen katılımcıların oranı tatili “özgürlük” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksektir. Tatili “özgürlük” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde hazcılık liminoid davranışı

sergileyenlerin oranının tatili “özgürlük” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde hazcılık liminoid davranışı sergileyenlerin oranından daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı ile tatilin “özgürlük” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=27.690$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı ile tatili “özgürlük” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

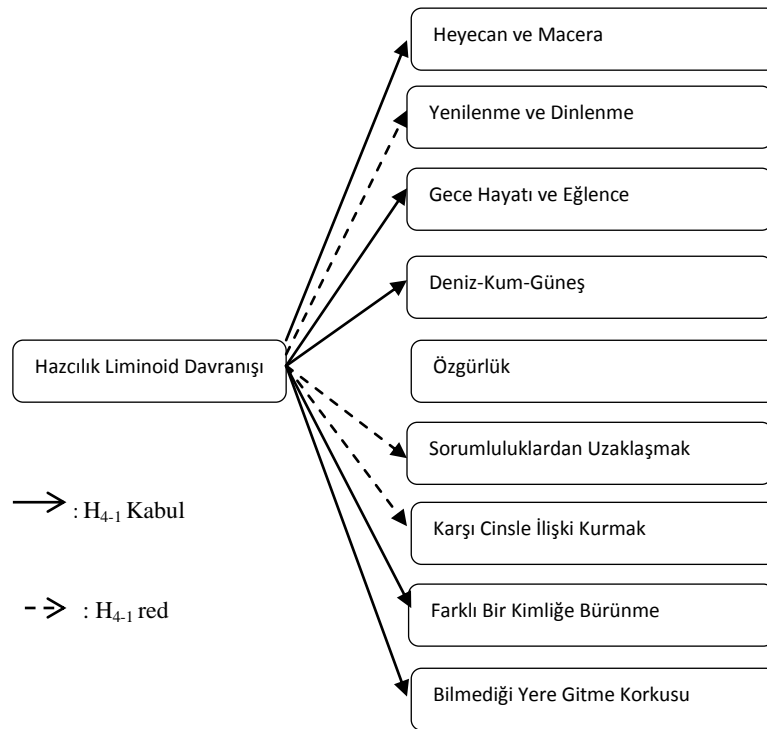
Tablo 4.28’e göre tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde hazcılık davranışını sergileyen katılımcıların oranı tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksektir. Bununla birlikte tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde hazcılık davranışını sergileyen katılımcıların oranı tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksektir. Tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılayanların tatil dönemlerinde hazcılık liminoid davranışı sergileme eğilimlerinin tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılamayanlara oranla daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı ile tatilin “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=5.541$, $p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı ile tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.28’e göre tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde hazcılık davranışını sergileyen katılımcıların oranı tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksektir. Bununla birlikte tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde hazcılık davranışını sergileyen katılımcıların oranı tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksektir. Tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılamayanların tatil dönemlerinde hazcılık liminoid davranışı

sergileme eğilimlerinin tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılayanlara oranla daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı ile tatilin “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=1.389, p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı ile tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Şekil 4.12: H₄₋₁ Analiz Sonucu

Tablo 4.28'e göre tatili “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde hazcılık davranışını sergileyen katılımcıların oranı tatili “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılayan tatil dönemlerinde hazcılık davranışı sergilemeyen katılımcılara oranla daha yüksektir. Bununla birlikte tatili “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde hazcılık davranışını sergileyen katılımcıların oranı tatili “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksektir. Tatili “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılamayanların tatil

dönemlerinde hazcılık liminoid davranışı sergileme eğilimlerinin tatili “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılayanlara oranla daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı ile tatilin farklı bir kimliğe bürünme olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=70.813$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı ile tatili “farklı bir kimliğe bürünme” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.28’e göre tatili “bilmediğim yere gitme korkusu” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde hazcılık davranışını sergilemeyen katılımcıların tatil dönemlerinde hazcılık liminoid davranışını sergileme eğilimlerinin daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı ile tatilin “bilmediğim yere gitme korkusu” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=37.611$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı ile katılımcıların tatili “bilmediğim yere gitme korkusu” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4.10.2. Gizlilik Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Algıları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (χ^2) ile Analizi

Çalışmanın bu başlığı altında araştırmaya katılan turistlerin tatil algıları ile tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ki-kare (χ^2) testi ile analiz edilmiştir.

H₄₋₂: Gizlilik liminoid davranışı sergileme ile tatil algısı arasında bir ilişki vardır.

Tablo 4.29’a göre tatili “heyecan ve macera” olarak algılayanların oranının gizlilik davranışını sergileyenlerde daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer taraftan tatili “heyecan ve macera” olarak algılamayan ve tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyenlerin oranının da aynı şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Ancak, tatili “heyecan ve macera” olarak algılamayanların tatil dönemlerinde gizlilik davranışını

sergileme eğilimlerinin tatili “heyecan ve macera” olarak algılayanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışı ile tatilin “heyecan ve macera” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=31.409, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışı ile tatili “heyecan ve macera” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.29: Gizlilik Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Algıları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (χ^2) ile Analizi

Gizlilik Liminoid Davranışı		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	χ^2 test istatistiği
		f	f	f	
Heyecan ve Macera	Heyecan ve Macera Algısı Var	26	80	158	$\chi^2=31.409,$ $sd=2,$ $p=.000^*$
	Heyecan ve Macera Algısı Yok	11	22	168	
Yenilenme ve Dinlenme	Yenilenme Dinlenme Algısı Var	22	60	148	$\chi^2=7.209,$ $sd=2,$ $p=.027^*$
	Yenilenme Dinlenme Algısı Yok	15	42	178	
Gece Hayatı ve Eğlence	Gece Hayatı ve Eğlence Algısı Var	18	50	103	$\chi^2=12.583,$ $sd=2,$ $p=.002^*$
	Gece Hayatı ve Eğlence Algısı Yok	19	52	223	
Deniz-Kum-Güneş	Deniz-Kum- Güneş Algısı Var	19	55	267	$\chi^2=41.036,$ $sd=2,$ $p=.000^*$
	Deniz-Kum- Güneş Algısı Yok	18	47	59	
Özgürlük	Özgürlük Algısı Var	26	67	158	$\chi^2=13.569,$ $sd=2,$ $p=.001^*$
	Özgürlük Algısı Yok	11	35	168	
Sorumluluklardan Uzaklaşmak	Sorumluluklardan Uzaklaşmak Algısı Var	12	49	218	$\chi^2=24.209,$ $sd=2,$ $p=.000^*$
	Sorumluluklardan Uzaklaşmak Algısı Yok	25	53	108	
Karşı Cinsle İlişki Kurma	Karşı Cinsle İlişki Kurma Algısı Var	5	25	40	$\chi^2=9.177,$ $sd=2,$ $p=.010^*$
	Karşı Cinsle İlişki Kurma Algısı Yok	32	77	286	
Farklı Bir Kimliğe Bürünme	Farklı Bir Kimliğe Bürünme Algısı Var	18	59	39	$\chi^2=99.408,$ $sd=2,$ $p=.000^*$
	Farklı Bir Kimliğe Bürünme Algısı Yok	19	43	287	
Bilmediği Yere Gitme Korkusu	Bilmediği Yere Gitme Korkusu Algısı Var	6	28	12	$\chi^2=51.049,$ $sd=2,$ $p=.000^*$
	Bilmediği Yere Gitme Korkusu Algısı Yok	31	74	314	

* : Tatil algısı ile katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışı arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.29'a göre tatili "yenilenme ve dinlenme" olarak algılayanların oranının gizlilik davranışını sergileyenlerde daha yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte tatili "yenilenme ve dinlenme" olarak algılamayan ve tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyenlerin oranının diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Tatili "yenilenme ve dinlenme" olarak algılamayanların tatil dönemlerinde gizlilik davranışını sergileme eğilimlerinin tatili "heyecan ve macera" olarak algılayanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışı ile tatilin yenilenme ve dinlenme olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=7.209$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışı ile tatili "yenilenme ve dinlenme" şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.29'a göre tatili "gece hayatı ve eğlence" olarak algılayanların oranının gizlilik davranışını sergileyenlerde daha yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte tatili "gece hayatı ve eğlence" olarak algılamayan ve tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyenlerin oranının diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Tatili "gece hayatı ve eğlence" olarak algılamayanların tatil dönemlerinde gizlilik davranışını sergileme eğilimlerinin tatili "gece hayatı ve eğlence" olarak algılayanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışı ile tatilin gece hayatı ve eğlence olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=12.583$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazzılık liminoid davranışı ile tatili "gece hayatı ve eğlence" şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.29'a göre tatili "deniz-kum-güneş" olarak algılayan ve tatil dönemlerinde gizlilik davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili "deniz-kum-güneş" olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili "deniz-kum-güneş" olarak algılamayan ve tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranının, tatili "deniz-kum-güneş" olarak algılayan ve

tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanlara oranla oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışı ile tatilin deniz-kum-güneş olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=41.036$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışı ile tatili deniz-kum-güneş şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.29'a göre tatili "özgürlük" olarak algılayan ve tatil dönemlerinde gizlilik davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili "özgürlük" olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili "özgürlük" olarak algılamayan ve tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyenlerin oranının da tatili "özgürlük" olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışı ile tatilin "özgürlük" olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=13.569$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışı ile tatili "özgürlük" şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.29'a göre tatili "sorumluluklardan uzaklaşmak" olarak algılayan ve tatil dönemlerinde gizlilik davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili "sorumluluklardan uzaklaşmak" olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan tatili "sorumluluklardan uzaklaşmak" olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde gizlilik davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili "sorumluluklardan uzaklaşmak" olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili "sorumluluklardan uzaklaşmak" olarak algılayan ve tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranının, tatili "sorumluluklardan uzaklaşmak" olarak algılamayan ve tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanlara oranla oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışı ile tatilin “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistikî açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=24.209$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışı ile tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

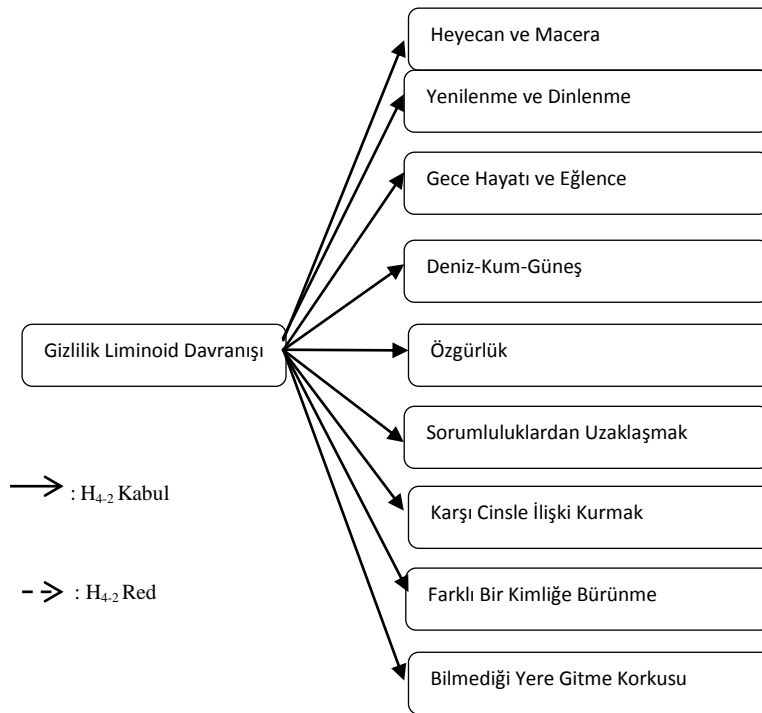
Tablo 4.29’a göre tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde gizlilik davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde gizlilik davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılamayan ve tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranının, tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılayan ve tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanlara oranla oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışı ile tatilin “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistikî açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=9.177$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışı ile tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.29’a göre tatili “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde gizlilik davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan tatili “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde gizlilik davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılamayan ve tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranının, tatili “farklı

bir kimliğe bürünme” olarak algılayan ve tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanlara oranla oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışı ile tatilin “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=99.408, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışı ile tatili “farklı bir kimliğe bürünme” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Şekil 4.13: H₄₋₂ Analiz Sonuçları

Tablo 4.29’a göre tatili “bilmediğim yere gitme korkusu” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde gizlilik davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “bilmediğim yere gitme korkusu” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili “bilmediğim yere gitme korkusu” olarak algılamayan ve tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranının, tatili “bilmediğim yere gitme korkusu” olarak algılayan ve tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanlara oranla oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışı ile tatilin “bilmediğim yere gitme korkusu” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=51.049$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışı ile katılımcıların tatili “bilmediğim yere gitme korkusu” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4.10.3. Tolerans-Kuralsızlık Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Algıları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (χ^2) ile Analizi

Çalışmanın bu başlığı altında araştırmaya katılan turistlerin tatil algıları ile tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ki-kare (χ^2) testi ile analiz edilmiştir.

H₄₋₃: Tolerans-Kuralsızlık liminoid davranışı sergileme ile tatil algısı arasında bir ilişki vardır.

Tablo 4.30'a göre tatili “heyecan ve macera” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde tolerans-kuralsızlık davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “heyecan ve macera” olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan tatili “heyecan ve macera” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde tolerans-kuralsızlık davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “heyecan ve macera” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili “heyecan ve macera” olarak algılamayan ve tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranı ile, tatili “heyecan ve macera” olarak algılayan ve tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile tatilin “heyecan ve macera” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=23.859$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile tatili “heyecan ve macera” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.30: Tolerans-Kuralsızlık Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Algıları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (χ^2) ile Analizi

Tolerans-Kuralsızlık Liminoid Davranışı		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	χ^2 test istatistiği
		f	f	f	
Heyecan ve Macera	Heyecan ve Macera Algısı Var	17	76	171	$\chi^2=23.859$, sd=2, p=.000*
	Heyecan ve Macera Algısı Yok	3	28	170	
Yenilenme ve Dinlenme	Yenilenme Dinlenme Algısı Var	10	58	162	$\chi^2=2.179$, sd=2, p=.336
	Yenilenme Dinlenme Algısı Yok	10	46	179	
Gece Hayatı ve Eğlence	Gece Hayatı ve Eğlence Algısı Var	11	47	113	$\chi^2=7.966$, sd=2, p=.019*
	Gece Hayatı ve Eğlence Algısı Yok	9	57	228	
Deniz-Kum-Güneş	Deniz-Kum- Güneş Algısı Var	11	50	280	$\chi^2=50.798$, sd=2, p=.000*
	Deniz-Kum- Güneş Algısı Yok	9	54	61	
Özgürlük	Özgürlük Algısı Var	14	70	167	$\chi^2=12.943$, sd=2, p=.002*
	Özgürlük Algısı Yok	6	34	174	
Sorumluluklardan Uzaklaşmak	Sorumluluklardan Uzaklaşmak Algısı Var	10	41	228	$\chi^2=25.872$, sd=2, p=.000*
	Sorumluluklardan Uzaklaşmak Algısı Yok	10	63	113	
Karşı Cinsle İlişki Kurma	Karşı Cinsle İlişki Kurma Algısı Var	3	22	45	$\chi^2=3.946$, sd=2, p=.139
	Karşı Cinsle İlişki Kurma Algısı Yok	17	82	296	
Farklı Bir Kimliğe Bürünme	Farklı Bir Kimliğe Bürünme Algısı Var	10	57	49	$\chi^2=76.610$, sd=2, p=.000*
	Farklı Bir Kimliğe Bürünme Algısı Yok	10	47	292	
Bilmediği Yere Gitme Korkusu	Bilmediği Yere Gitme Korkusu Algısı Var	4	24	18	$\chi^2=30.717$, sd=2, p=.000*
	Bilmediği Yere Gitme Korkusu Algısı Yok	16	80	323	

* : Tatil algısı ile katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.30'a göre tatili “yenilenme ve dinlenme” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde tolerans-kuralsızlık davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “yenilenme ve dinlenme” olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan tatili “yenilenme ve dinlenme” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde tolerans-kuralsızlık davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “yenilenme ve dinlenme” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili “yenilenme ve dinlenme” olarak algılamayan ve tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranının tatili “yenilenme ve dinlenme” olarak algılayan ve tatilde tolerans-kuralsızlık

liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile tatilin “yenilenme ve dinlenme” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=2.179$, $p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile tatilin “yenilenme ve dinlenme” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.30’a göre tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde tolerans-kuralsızlık davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde tolerans-kuralsızlık davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılamayan ve tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranınının tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılayan ve tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranından oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile tatilin “gece hayatı ve eğlence” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=7.966$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile tatili “gece hayatı ve eğlence” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.30’a göre tatili “deniz-kum-güneş” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde tolerans-kuralsızlık davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “deniz-kum-güneş” olarak algılayan ve algılamayan diğer katılımcılara oranla oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile tatilin “deniz-kum-güneş” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların

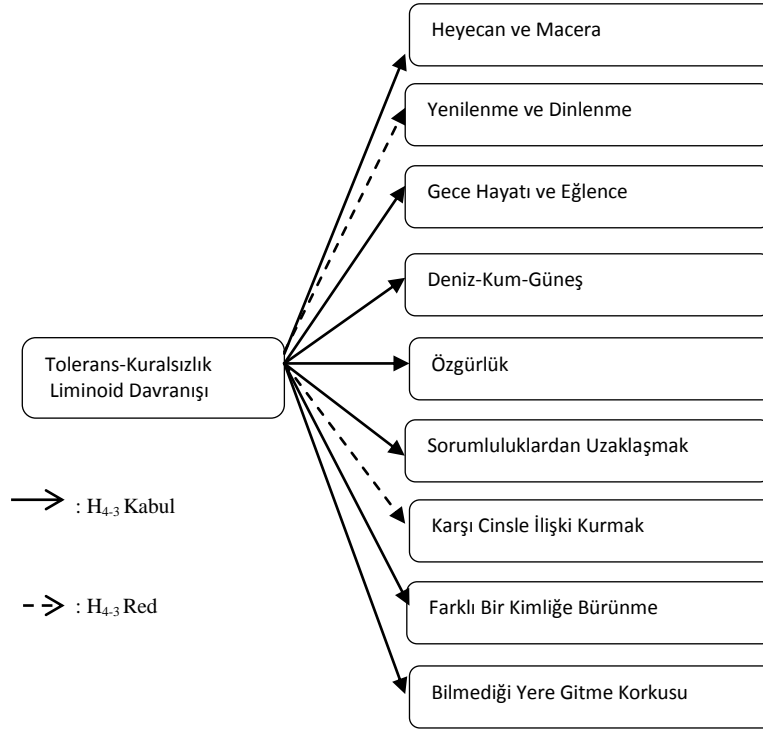
görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=50.798, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile tatili “deniz-kum-güneş” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.30’a göre tatili “özgürlük” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde tolerans-kuralsızlık davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “özgürlük” olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan tatili “özgürlük” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde tolerans-kuralsızlık davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “özgürlük” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili “özgürlük” olarak algılamayan ve tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranı ile, tatili “özgürlük” olarak algılayan ve tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile tatilin “özgürlük” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=12.943, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile tatili “özgürlük” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.30’a göre tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde tolerans-kuralsızlık davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde tolerans-kuralsızlık davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılayan ve tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranınının tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılamayan ve tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile tatilin “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=25.872, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Şekil 4.14: H_{4.3} Anlaiz Sonuçları

Tablo 4.30’a göre tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde tolerans-kuralsızlık davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde tolerans-kuralsızlık davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılayan ve algılamayan diğer katılımcılara oranla oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile tatilin “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı ifade

edilebilir [$\chi^2_{(2)}=3.946$, $p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.30’a göre tatili “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde tolerans-kuralsızlık davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılayan ve algılamayan diğer katılımcılara oranla oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile tatilin “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=76.610$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile tatili “farklı bir kimliğe bürünme” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.30’a göre tatili “bilmediğim yere gitme korkusu” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde tolerans-kuralsızlık davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “bilmediğim yere gitme korkusu” olarak algılayan ve algılamayan diğer katılımcılara oranla oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile tatilin “bilmediğim yere gitme korkusu” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=30.717$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile katılımcıların tatili “bilmediğim yere gitme korkusu” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4.10.4. Kimliğinden Sıyrılma Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Algıları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (χ^2) ile Analizi

Çalışmanın bu başlığı altında araştırmaya katılan turistlerin tatil algıları ile tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ki-kare (χ^2) testi ile analiz edilmiştir.

H₄₋₄: Kimliğinden Sıyrılma liminoid davranışı sergileme ile tatil algısı arasında bir ilişki vardır.

Tablo 4.31: Kimliğinden Sıyrılma Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Algıları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (χ^2) ile Analizi

Kimliğinden Sıyrılma Liminoid Davranışı		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	χ^2 test istatistiği
		f	f	f	
Heyecan ve Macera	Heyecan ve Macera Algısı Var	44	74	146	$\chi^2=12.528$, sd=2, p=.002*
	Heyecan ve Macera Algısı Yok	17	42	142	
Yenilenme ve Dinlenme	Yenilenme Dinlenme Algısı Var	39	59	132	$\chi^2=6.719$, sd=2, p=.035*
	Yenilenme Dinlenme Algısı Yok	22	57	156	
Gece Hayatı ve Eğlence	Gece Hayatı ve Eğlence Algısı Var	26	48	97	$\chi^2=3.141$, sd=2, p=.208
	Gece Hayatı ve Eğlence Algısı Yok	35	68	191	
Deniz-Kum-Güneş	Deniz-Kum- Güneş Algısı Var	32	77	232	$\chi^2=24.142$, sd=2, p=.000*
	Deniz-Kum- Güneş Algısı Yok	29	39	56	
Özgürlük	Özgürlük Algısı Var	42	64	145	$\chi^2=7.028$, sd=2, p=.030*
	Özgürlük Algısı Yok	19	52	143	
Sorumluluklardan Uzaklaşmak	Sorumluluklardan Uzaklaşmak Algısı Var	26	61	192	$\chi^2=15.665$, sd=2, p=.000*
	Sorumluluklardan Uzaklaşmak Algısı Yok	35	55	96	
Karşı Cinsle İlişki Kurma	Karşı Cinsle İlişki Kurma Algısı Var	15	24	31	$\chi^2=11.364$, sd=2, p=.003*
	Karşı Cinsle İlişki Kurma Algısı Yok	46	92	257	
Farklı Bir Kimliğe Bürünme	Farklı Bir Kimliğe Bürünme Algısı Var	22	53	51	$\chi^2=48.331$, sd=2, p=.000*
	Farklı Bir Kimliğe Bürünme Algısı Yok	39	63	247	
Bilmediği Yere Gitme Korkusu	Bilmediği Yere Gitme Korkusu Algısı Var	12	14	20	$\chi^2=9.969$, sd=2, p=.007*
	Bilmediği Yere Gitme Korkusu Algısı Yok	49	102	268	

* : Tatil algısı ile katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışı arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.31'e göre tatili "heyecan ve macera" olarak algılayan ve tatil dönemlerinde kimliğinden sıyrılma davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili "heyecan ve macera" olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan tatili "heyecan ve macera" olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde kimliğinden sıyrılma davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili "heyecan ve macera" olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili "heyecan ve macera" olarak algılamayan ve tatilde kimliğinden sıyrılma liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranı ile, tatili "heyecan ve macera" olarak algılayan ve tatilde kimliğinden sıyrılma liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışı ile tatilin “heyecan ve macera” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=12.528, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışı ile tatili “heyecan ve macera” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.31'e göre tatili “yenilenme ve dinlenme” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde kimliğinden sıyrılma davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “yenilenme ve dinlenme” olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan tatili “yenilenme ve dinlenme” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde kimliğinden sıyrılma davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “yenilenme ve dinlenme” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili “yenilenme ve dinlenme” olarak algılamayan ve tatilde kimliğinden sıyrılma liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranının tatili “yenilenme ve dinlenme” olarak algılayan ve tatilde kimliğinden sıyrılma liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışı ile tatilin “yenilenme ve dinlenme” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=6.719, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışı ile tatili “yenilenme ve dinlenme” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.31'e göre tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde kimliğinden sıyrılma davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde kimliğinden sıyrılma davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılamayan ve tatilde kimliğinden sıyrılma liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranının

tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılayan ve tatilde kimliğinden sıyrılma liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranından oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışı ile tatilin “gece hayatı ve eğlence” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=3.141$, $p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışı ile tatili “gece hayatı ve eğlence” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.31’e göre tatili “deniz-kum-güneş” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde kimliğinden sıyrılma davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “deniz-kum-güneş” olarak algılayan ve algılamayan diğer katılımcılara oranla oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışı ile tatilin “deniz-kum-güneş” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=24.142$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışı ile tatili “deniz-kum-güneş” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.31’e göre tatili “özgürlük” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde kimliğinden sıyrılma davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “özgürlük” olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan tatili “özgürlük” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde kimliğinden sıyrılma davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “özgürlük” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili “özgürlük” olarak algılamayan ve tatilde kimliğinden sıyrılma liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranı ile, tatili “özgürlük” olarak algılayan ve tatilde kimliğinden sıyrılma liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışı ile tatilin “özgürlük” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=7.028$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışı ile tatili “özgürlük” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.31’e göre tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde kimliğinden sıyrılmaya davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde kimliğinden sıyrılmaya davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılayan ve tatilde kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranınının tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılamayan ve tatilde kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranından çok daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışı ile tatilin “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=15.665$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışı ile tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

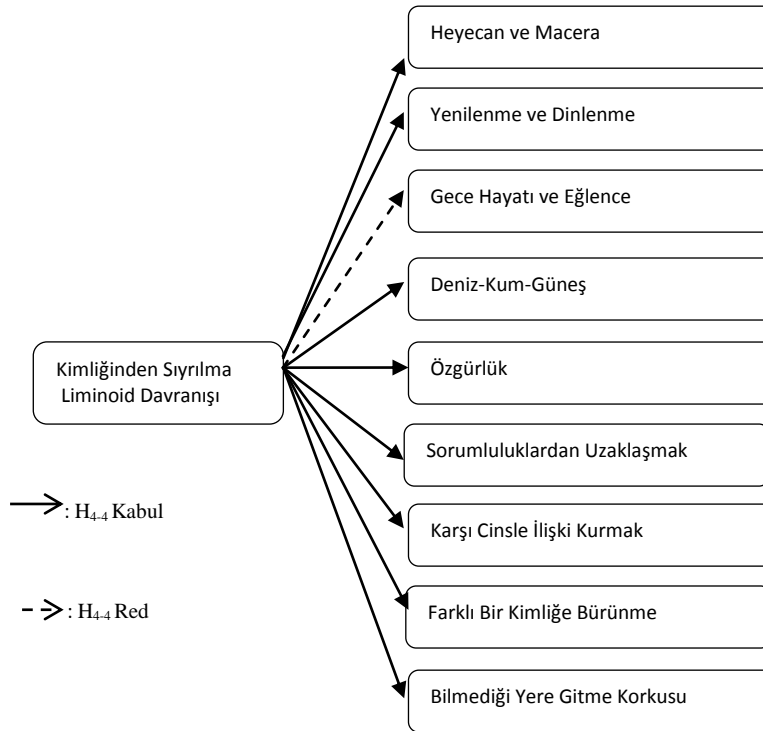
Tablo 4.31’e göre tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde kimliğinden sıyrılmaya davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılayan ve algılamayan diğer katılımcılara oranla oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışı ile tatilin “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=11.364$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri

kimliğinden sıyrılma liminoid davranışı ile tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.31’e göre tatili “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde kimliğinden sıyrılma davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılayan ve algılamayan diğer katılımcılara oranla oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışı ile tatilin “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=48.331, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışı ile tatili “farklı bir kimliğe bürünme” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Şekil 4.15: H_{4.4} Analiz Sonuçları

Tablo 4.31’e göre tatili “bilmediğim yere gitme korkusu” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde kimliğinden sıyrılma davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “bilmediğim yere gitme korkusu” olarak algılayan ve algılamayan diğer katılımcılara oranla oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışı ile tatilin “bilmediğim yere gitme korkusu” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistikî açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=9.969$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışı ile katılımcıların tatili “bilmediğim yere gitme korkusu” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4.10.5. Oyun-Oyuncu Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Algıları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (χ^2) ile Analizi

Çalışmanın bu başlığı altında araştırmaya katılan turistlerin tatil algıları ile tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ki-kare (χ^2) testi ile analiz edilmiştir.

H₄₋₅: Oyun-Oyuncu liminoid davranışı sergileme ile tatil algısı arasında bir ilişki vardır.

Tablo 4.32’ye göre tatili “heyecan ve macera” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde oyun-oyuncu davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “heyecan ve macera” olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan tatili “heyecan ve macera” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde oyun-oyuncu davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “heyecan ve macera” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili “heyecan ve macera” olarak algılayan ve tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranı, tatili “heyecan ve macera” olarak algılamayan ve tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı ile tatilin “heyecan ve macera” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistikî açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=1.689$, $p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı ile tatili “heyecan ve macera” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.32: Oyun-Oyuncu Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Algıları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (χ^2) ile Analizi

Oyun-Oyuncu Liminoid Davranışı		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	χ^2 test istatistiği
		f	f	F	
Heyecan ve Macera	Heyecan ve Macera Algısı Var	29	109	126	$\chi^2=1.689$, sd=2, p=.430
	Heyecan ve Macera Algısı Yok	15	88	98	
Yenilenme ve Dinlenme	Yenilenme Dinlenme Algısı Var	23	105	102	$\chi^2=2.681$, sd=2, p=.262
	Yenilenme Dinlenme Algısı Yok	21	92	122	
Gece Hayatı ve Eğlence	Gece Hayatı ve Eğlence Algısı Var	16	91	64	$\chi^2=14.002$, sd=2, p=.001*
	Gece Hayatı ve Eğlence Algısı Yok	28	106	160	
Deniz-Kum-Güneş	Deniz-Kum- Güneş Algısı Var	27	139	175	$\chi^2=6.629$, sd=2, p=.036*
	Deniz-Kum- Güneş Algısı Yok	17	58	49	
Özgürlük	Özgürlük Algısı Var	30	110	111	$\chi^2=5.613$, sd=2, p=.060
	Özgürlük Algısı Yok	14	87	113	
Sorumluluklardan Uzaklaşmak	Sorumluluklardan Uzaklaşmak Algısı Var	23	111	145	$\chi^2=4.281$, sd=2, p=.118
	Sorumluluklardan Uzaklaşmak Algısı Yok	21	86	79	
Karşı Cinsle İlişki Kurma	Karşı Cinsle İlişki Kurma Algısı Var	5	33	32	$\chi^2=1.016$, sd=2, p=.602
	Karşı Cinsle İlişki Kurma Algısı Yok	39	164	192	
Farklı Bir Kimliğe Bürünme	Farklı Bir Kimliğe Bürünme Algısı Var	17	58	41	$\chi^2=11.810$, sd=2, p=.003*
	Farklı Bir Kimliğe Bürünme Algısı Yok	27	139	183	
Bilmediği Yere Gitme Korkusu	Bilmediği Yere Gitme Korkusu Algısı Var	7	26	13	$\chi^2=8.403$, sd=2, p=.015*
	Bilmediği Yere Gitme Korkusu Algısı Yok	37	171	211	

* : Tatil algısı ile katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı arasında istatistikî açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.32'ye göre tatili “yenilenme ve dinlenme” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde oyun-oyuncu davranışını sergileyip sergilememe konusunda kararsız kalan katılımcılar ile, bu davranışı sergileyen katılımcıların oranı tatili “yenilenme ve dinlenme” olarak algılayan ve tatilde oyun-oyuncu davranışını sergilemeyen katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan tatili “yenilenme ve dinlenme” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde oyun-oyuncu davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “yenilenme ve dinlenme” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili “yenilenme ve dinlenme” olarak algılamayan ve tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranının tatili “yenilenme ve dinlenme” olarak algılayan ve

tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların ve bu konuda kararsız kalanların oranından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı ile tatilin “yenilenme ve dinlenme” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=2.681, p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı ile tatili “yenilenme ve dinlenme” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.32’ye göre tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde oyun-oyuncu davranışını sergileyip sergilememe konusunda kararsız kalan katılımcıların oranının tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde oyun-oyuncu davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılamayan ve tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranınının tatili “gece hayatı ve eğlence” olarak algılayan ve tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileme noktasında kararsız kalan katılımcıların oranından oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı ile tatilin “gece hayatı ve eğlence” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=14.002, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı ile tatili “gece hayatı ve eğlence” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.32’ye göre tatili “deniz-kum-güneş” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde oyun-oyuncu davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “deniz-kum-güneş” olarak algılayan ve algılamayan diğer katılımcılara oranla oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı ile tatilin “deniz-kum-güneş” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=6.629$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı ile tatili “deniz-kum-güneş” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

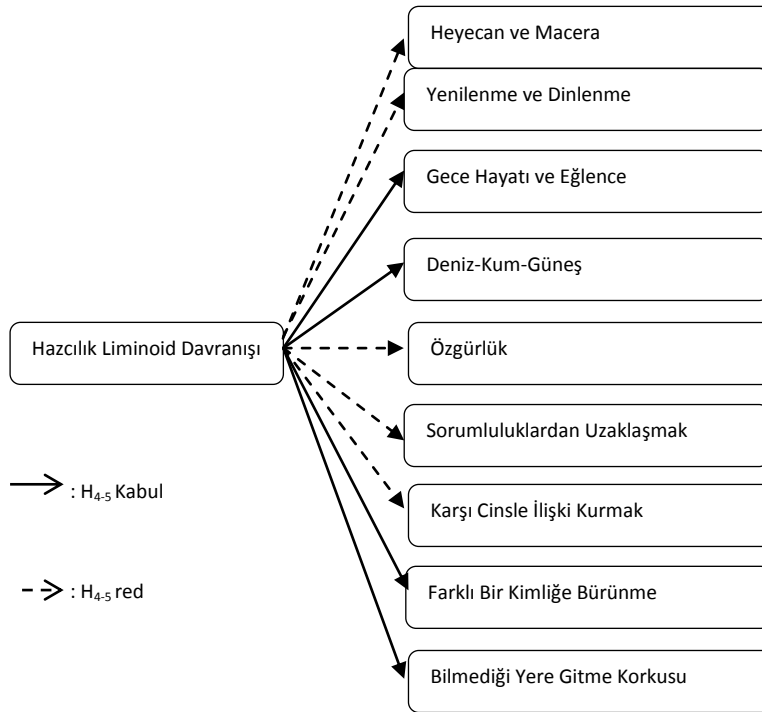
Tablo 4.32’ye göre tatili “özgürlük” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde oyun-oyuncu davranışını sergileyen ve bu konuda kararsız kalan katılımcıların oranının tatili “özgürlük” olarak algılayan ve bu davranışı sergilemeyen katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan tatili “özgürlük” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde oyun-oyuncu davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “özgürlük” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili “özgürlük” olarak algılamayan ve tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranı ile, tatili “özgürlük” olarak algılayan ve tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanlar ile bu davranışı sergileyip sergilememe konusunda kararsız kalan katılımcıların oranlarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı ile tatilin “özgürlük” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=5.613$, $p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı ile tatili “özgürlük” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.32’ye göre tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılayan ve tatil dönemlerinde oyun-oyuncu davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde oyun-oyuncu davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılamayan diğer katılımcılara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılayan ve tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileme

eğiliminde olanların oranının tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılamayan ve tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileme eğiliminde olanların oranından çok daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı ile tatilin “sorumluluklardan uzaklaşmak” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=4.281, p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı ile tatili “sorumluluklardan uzaklaşmak” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Şekil 4.16: H₄₋₅ Analiz Sonuçları

Tablo 4.32’ye göre tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde oyun-oyuncu davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılayan ve algılamayan diğer katılımcılara oranla oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı ile tatilin “karşı cinsle ilişki kurmak” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade

edilebilir [$\chi^2_{(2)}=1.016, p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı ile tatili “karşı cinsle ilişki kurmak” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.32’ye göre tatili “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde oyun-oyuncu davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılayan ve algılamayan diğer katılımcılara oranla oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı ile tatilin “farklı bir kimliğe bürünme” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=11.810, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı ile tatili “farklı bir kimliğe bürünme” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.32’ye göre tatili “bilmediğim yere gitme korkusu” olarak algılamayan ve tatil dönemlerinde oyun-oyuncu davranışını sergileyen katılımcıların oranının tatili “bilmediğim yere gitme korkusu” olarak algılayan ve algılamayan diğer katılımcılara oranla oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı ile tatilin “bilmediğim yere gitme korkusu” olarak algılanıp-algılanılmaması konusunda katılımcıların görüşleri arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=8.403, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı ile katılımcıların tatili “bilmediğim yere gitme korkusu” şeklinde algılamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4.11. Katılımcıların Tatil Dönemlerinde Sergiledikleri Liminoid Davranışlar ile Tatil Dönemlerinde Alışkanlıklarında Görülen Değişim Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (χ^2) ile Analizi

Çalışmanın bu başlığı altında katılımcıların tatil dönemlerinde alışkanlıklarında yaşadıkları değişimler ile tatil dönemlerinde sergiledikleri liminoid davranışlar arasında bir ilişki olup olmadığı ki-kare analizi ile test edilmiştir. Bu değerlendirme yapılırken liminoid davranış ifadelerine katılıyorum ve tamamen katılıyorum yanıtını verenlerin

söz konusu liminoid davranışı tatil dönemlerinde sergiledikleri, hiç katılmıyorum ve katılmıyorum yanıtını verenlerin ise söz konusu liminoid davranışı tatil dönemlerinde sergilemedikleri ve kararsızım yanıtını verenlerin ise söz konusu liminoid davranışı sergileyip sergilememe konusuna eşit uzaklıkta olduğu varsayımından hareketle bu değerlendirmeler yapılmıştır. Katılımcıların alışkanlıklarında görülen değişim veya değişmeme ile tatil dönemlerinde sergiledikleri liminoid davranışlar arasındaki ilişkinin testi her bir liminoid davranış türü için ayrı ayrı yapılmıştır.

Hipotez 5: Liminoid davranış sergileme ile alışkanlıklardaki değişim arasında bir ilişki vardır.

4.11.1. Hazcılık Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Dönemlerinde Alışkanlıklarında Görülen Değişim Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (χ^2) ile Analizi

Tatil dönemlerinde katılımcıların sergiledikleri/sergilemedikleri hazcılık liminoid davranışı ile katılımcıların tatil dönemlerinde alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında bir ilişkinin olup olmadığı ki-kare analizi ile test edilmiş ve sonuçlar tablo 4.33'te verilmiştir.

H₅₋₁: Hazcılık liminoid davranışı sergileme ile alışkanlıklardaki değişim arasında bir ilişki vardır.

Tablo 4.33'e göre tatilde hazcılık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde daha geç kalkma eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde kalkış saatlerinde yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=31.057$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde kalkış saatlerinde yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.33'e göre tatilde hazcılık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde daha geç uyuma eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde yatış saatlerinde yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=17.762$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların

tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde yatış saatlerinde yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.33: Hazcılık Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Dönemlerinde Alışkanlıklarında Görülen Değişim Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (χ^2) ile Analizi

Hazcılık Liminoid Davranışı		Katılmıyorum	Kararsızım	Katlıyorum	χ^2 test istatistiği
Alışkanlıklar		f	f	f	
Kalkış Saatleri	Daha Erken	12	29	39	$\chi^2=31.057$, sd=2, p=.000*
	Daha Geç	16	69	299	
Yatış Saatleri	Daha Erken	8	28	42	$\chi^2=17.762$, sd=2, p=.000*
	Daha Geç	20	62	277	
Yeme-İçme Alışkanlıkları	Daha Düzenli	8	25	92	$\chi^2=2.344$, sd=2, p=.310
	Daha Düzensiz	11	44	221	
Kılık Kıyafet Tercihleri	Daha Renkli	11	16	159	$\chi^2=36.962$, sd=4, p=.000*
	Daha Sade	3	24	72	
	Normalden Çok Farklı Değil	5	27	35	
Toplumsal ve Kültürel Değerlerin Giyim Tarzı Üzerindeki Etkisi	Daha az	5	30	145	$\chi^2=46.742$, sd=6, p=.000*
	Daha çok	8	28	141	
	Zaten etkisi yoktu	7	8	18	
	Değişmedi	6	27	30	
Alışveriş Alışkanlıkları	Daha plansız	6	29	143	$\chi^2=44.956$, sd=6, p=.000*
	Daha Planlı	4	28	130	
	Daha Çok	7	7	29	
	Daha Az	9	25	28	
Okuma Alışkanlıkları	Mizah İçerikli	6	16	91	$\chi^2=7.102$, sd=6, p=.312
	Magazin Dergileri	10	45	142	
	Daha Ciddi	3	23	67	
	Daha Marjinal	4	7	28	
Dini Buyrukları Yerine Getirme	Daha Düzenli	2	14	40	$\chi^2=20.140$, sd=6, p=.003*
	Daha Düzensiz	9	34	70	
	Zaten Yapmıyorum	7	10	102	
	Değişmedi	8	33	115	
İletişim Araçlarını Kullanma Alışkanlıkları	Daha çok	3	12	31	$\chi^2=61.261$, sd=6, p=.000**
	Daha Az	5	47	247	
	Hiç kullanmıyorum	7	8	16	
	Sadece arandığım zaman	12	25	34	
Ülke Haberlerini Takip Etme	Daha Çok	2	6	42	$\chi^2=1.769$, sd=2, p=.413
	Daha Az	6	53	229	
Alkol Kullanma Alışkanlıkları	Daha Çok	6	42	174	$\chi^2=80.369$, sd=6, p=.000*
	Daha az	3	18	102	
	Normalde de tatilde de alkol kullanmam	5	11	45	
	Değişmedi	11	25	10	
Sigara Kullanma Alışkanlıkları	Daha Çok	9	24	124	$\chi^2=16.811$, sd=6, p=.010*
	Daha az	7	30	90	
	Normalde de tatilde de alkol kullanmam	4	19	86	
	Değişmedi	7	23	37	
Talih Oyunları Oynama Alışkanlığı	Daha Çok	5	12	82	$\chi^2=22.601$, sd=6, p=.001*
	Daha Az	4	23	108	
	Normalde de tatilde de oynamıyorum	10	34	59	
	Değişmedi	6	27	84	
Para Harcama Alışkanlığı	Daha Çok	11	55	229	$\chi^2=19.951$, sd=2, p=.000*
	Değişmedi	5	20	22	
Gece Hayatı	Daha Çok	9	39	228	$\chi^2=94.450$, sd=4, p=.000*
	Daha Az	2	13	82	
	Normalde yok ama tatilde olur	16	30	19	

* : Alışkanlıklardaki değişim ile katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışı arasında istatistikî açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

** : 5'den küçük olan gözenek sayısı %20'yi aşmaktadır.

Tablo 4.33'e göre tatilde hazcılık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde daha düzensiz yemek yeme eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde yemek yeme alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=2.344$, $p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde yemek yeme alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.33'e göre tatilde hazcılık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde daha renkli kıyafetler giyme eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde kılık kıyafet tercihlerinde yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(4)}=36.962$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde kılık kıyafet tercihlerinde yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.33'e göre tatilde hazcılık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisi konusunda iki farklı görüşe ayrıldıkları göze çarpmaktadır. Tatilde hazcılık liminoid davranışını sergileyen bir grup katılımcı tatilde toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisini daha çok şekilde değerlendirirken, diğer bir grup ise daha azdır şeklinde bir değerlendirme yapmıştır. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisinde yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=46.742$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisinde yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.33'e göre tatilde hazcılık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde alışveriş alışkanlıklarında yaşadıkları değişim konusunda iki farklı görüşe

ayrıldıkları göze çarpmaktadır. Tatilde hazcılık liminoid davranışını sergileyen bir grup katılımcı tatilde daha planlı alışveriş yaptıklarını ifade ederken, diğer bir grup ise daha daha plansız alışveriş yaptıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde alışveriş alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=44.956$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde alışveriş alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.33'e göre tatilde hazcılık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde magazin ve mizah içerikli yayınları okuma eğiliminde oldukları göze çarpmaktadır. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde okuma alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=7.102$, $p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde okuma alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.33'e göre tatilde hazcılık liminoid davranışını sergileyen ve bu davranışı sergileyip sergilememe konusunda kararsız kalan katılımcıların tatil dönemlerinde dini buyrukları yerine getirmede yaşadıkları değişimlerle ilgili olarak üç farklı gruba ayrıldıkları görülmektedir. Birinci grup tatil dönemlerinde dini buyrukları daha düzensiz yerine getirdiklerini belirtirken, ikinci grup katılımcılar zaten normalde de dini buyrukları yerine getirmediklerini dile getirmiş, üçüncü grup dini buyrukları yerine getirme sıklığının değişmediğini vurgulamıştır. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde dini buyrukları yerine getirmede yaşadıkları değişimler arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=20.140$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde dini buyrukları yerine getirmede yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.33'e göre tatilde hazcılık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde iletişim araçlarını daha az kullanma eğiliminde oldukları ifade edilebilir. Tablo 4.33'te de gösterildiği gibi 5'den küçük gözenek sayısı %20'yi aşmaktadır. Büyüköztürk'ün (2002) ifadesine göre serbestlik derecesinin birden büyük ($sd > 1$) olduğu durumlarda, beklenen değeri 5'den küçük olan gözenek sayısı %20'yi aşıyorsa (s.142-143);

- İlgili satır ya da sütun düzeylerinde mantıklı ise birleştirme yapılır.
- Beklenen değer 5'ten küçük olduğu gözenekleri azaltmak amacıyla, satır ya da sütunun ilgili düzeyleri analiz dışı bırakılabilir.
- İlk iki çözüm uygun değil ise, yorumlar çapraz tablo üzerinden sadece frekans ve yüzdeler kullanılarak yapılır.

Bu açıklamalardan yola çıkılarak hazcılık liminoid davranışı ile tatil dönemlerinde katılımcıların iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarında yaşanan değişimlere ilişkin sadece frekans değerleri yorumlanmıştır.

Tablo 4.33'e göre tatilde hazcılık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde ülke haberlerini daha az takip etme eğiliminde oldukları ifade edilebilir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde ülke haberlerini takip etme alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistikî açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=1.769, p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde ülke haberlerini takip etme alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.33'e göre tatilde hazcılık liminoid davranışını sergileyen katılımcılar tatil dönemlerinde alkol kullanımına ilişkin iki farklı gruba ayrılmaktadır. Birinci gruptaki katılımcılar tatil dönemlerinde daha çok alkol aldıklarını ifade ederken, ikinci gruptaki katılımcılar ise tatil dönemlerinde daha az alkol aldıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde alkol kullanma alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistikî açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=80.369, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık

liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde alkol kullanma alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

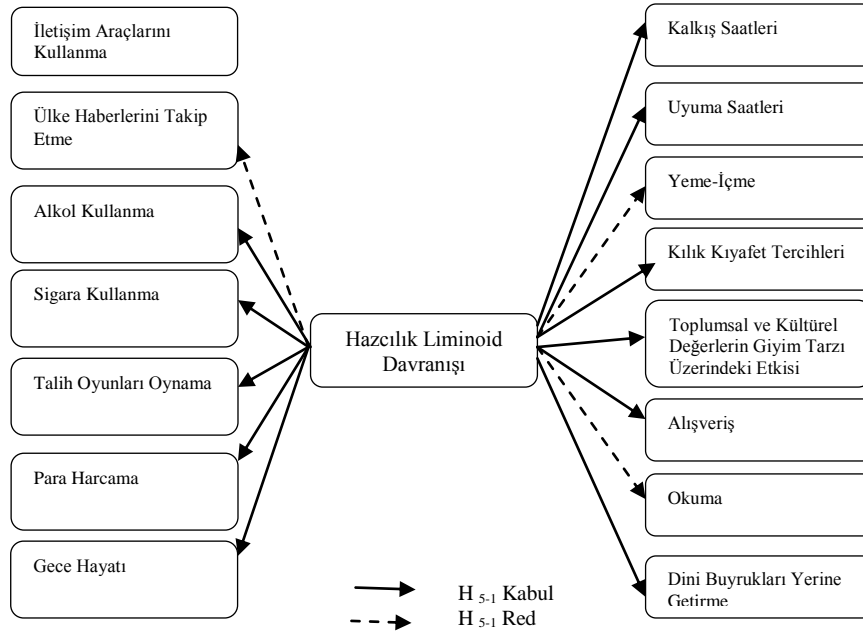
Tablo 4.33'e göre tatilde hazcılık liminoid davranışını sergileyen katılımcılar tatil dönemlerinde sigara kullanma alışkanlıklarındaki değişime ilişkin üç farklı gruba ayrılmaktadır. Birinci gruptaki katılımcılar tatil dönemlerinde daha çok sigara kullandıklarını ifade ederken, ikinci gruptaki katılımcılar tatil dönemlerinde daha az sigara kullandıklarını ifade etmişler, üçüncü gruptakiler ise normalde de tatilde de sigara kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde sigara kullanma alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=16.811$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde sigara kullanma alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.33'e göre tatilde hazcılık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde talih oyunları oynama alışkanlıklarına ilişkin daha çok, daha az ve değişmedi şeklinde farklı anlayışları olsa da hazcılık liminoid davranışı sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde normalden daha az talih oyunu oynama eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde talih oyunları oynama alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=22.601$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde talih oyunları oynama alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.33'e göre tatilde hazcılık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde normalden daha çok para harcama eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde para harcama alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=19.951$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid

davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde para harcama alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.33'e göre tatilde hazcılık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde normalden daha çok gece hayatına yer verme eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde gece hayatına yer vermelerine ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(4)}=94.450, p<.05$]. Başka bir ifade ile katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri hazcılık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde gece hayatına yer verme konusunda yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Şekil 4.17: H₅₋₁ Analiz Sonuçları

4.11.2. Gizlilik Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Dönemlerinde Alışkanlıklarında Görülen Değişim Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (χ^2) ile Analizi

Tatil dönemlerinde katılımcıların sergiledikleri/sergilemedikleri gizlilik liminoid davranışı ile katılımcıların tatil dönemlerinde alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında bir ilişkinin olup olmadığı ki-kare analizi ile test edilmiş ve sonuçlar tablo 4.34'te verilmiştir.

Tablo 4.34: Gizlilik Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Dönemlerinde Alışkanlıklarında Görülen Değişim Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (χ^2) ile Analizi

Gizlilik Liminoid Davranışı		Katılmıyorum	Kararsızım	Katlıyorum	χ^2 test istatistiği
		f	f	f	
Kalkış Saatleri	Daha Erken	17	35	28	$\chi^2=59.149$, sd=2, p=.000*
	Daha Geç	20	67	297	
Yatış Saatleri	Daha Erken	14	25	39	$\chi^2=18.380$, sd=2, p=.000*
	Daha Geç	23	75	261	
Yeme-İçme Alışkanlıkları	Daha Düzenli	13	28	84	$\chi^2=7.212$, sd=2, p=.027*
	Daha Düzensiz	14	44	218	
Kılık Kıyafet Tercihleri	Daha Renkli	12	24	150	$\chi^2=13.885$, sd=4, p=.008*
	Daha Sade	7	23	69	
	Normalden Çok Farklı Değil	10	17	40	
Toplumsal ve Kültürel Değerlerin Giyim Tarzı Üzerindeki Etkisi	Daha az	10	32	138	$\chi^2=63.788$, sd=6, p=.000*
	Daha çok	7	24	146	
	Zaten etkisi yoktu	8	13	12	
	Değişmedi	11	26	26	
Alışveriş Alışkanlıkları	Daha plansız	9	41	128	$\chi^2=26.363$, sd=6, p=.000*
	Daha Planlı	6	28	128	
	Daha Çok	8	10	25	
	Daha Az	11	16	35	
Okuma Alışkanlıkları	Mizah İçerikli	10	17	86	$\chi^2=15.413$, sd=6, p=.017*
	Magazin Dergileri	14	44	139	
	Daha Ciddi	7	16	70	
	Daha Marjinal	2	17	20	
Dini Buyrukları Yerine Getirme	Daha Düzenli	6	13	37	$\chi^2=7.220$, sd=6, p=.301
	Daha Düzensiz	10	30	73	
	Zaten Yapmıyorum	11	17	91	
	Değişmedi	10	31	115	
İletişim Araçlarını Kullanma Alışkanlıkları	Daha çok	5	14	27	$\chi^2=52.574$, sd=6, p=.000*
	Daha Az	11	49	239	
	Hiç kullanmıyorum	8	12	11	
	Sadece arandığım zaman	12	22	37	
Ülke Haberlerini Takip Etme	Daha Çok	3	12	35	$\chi^2=3.831$, sd=2, p=.147
	Daha Az	10	42	236	
Alkol Kullanma Alışkanlıkları	Daha Çok	15	52	155	$\chi^2=52.348$ sd=6, p=.000*
	Dah az	3	12	108	
	Normalde de tatilde de alkol kullanmam	11	11	39	
	Değişmedi	7	22	17	
Sigara Kullanma Alışkanlıkları	Daha Çok	12	28	117	$\chi^2=35.843$ sd=6, p=.000*
	Dah az	6	25	96	
	Normalde de tatilde de alkol kullanmam	14	14	81	
	Değişmedi	5	31	31	
Talih Oyunları Oynama Alışkanlığı	Daha Çok	6	23	70	$\chi^2=35.202$ sd=6, p=.000*
	Daha Az	4	19	112	
	Normalde de tatilde de oynamıyorum	20	25	58	
	Değişmedi	5	30	82	
Para Harcama Alışkanlığı	Daha Çok	22	55	218	$\chi^2=24.041$ sd=2, p=.000*
	Değişmedi	8	21	18	
Gece Hayatı	Daha Çok	13	48	215	$\chi^2=94.274$ sd=4, p=.000*
	Daha Az	1	8	88	
	Normalde yok ama tatilde olur	17	30	18	

* : Alışkanlıklardaki değişim ile katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışı arasında istatistikî açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

** : 5'den küçük olan gözenek sayısı %20'yi aşmaktadır.

Tablo 4.34'e göre tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde daha geç kalkma eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde kalkış saatlerinde yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=59.149$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde kalkış saatlerinde yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.34'e göre tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde normalden daha geç uyuma eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde yatış saatlerinde yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=18.380$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde yatış saatlerinde yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.34'e göre tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde daha düzensiz yemek yeme eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde yemek yeme alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=7.212$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde yemek yeme alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.34'e göre tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde daha renkli kıyafetler giyme eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde kılık kıyafet tercihlerinde yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(4)}=13.885$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde kılık kıyafet tercihlerinde yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.34'e göre tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisi konusunda iki farklı görüşe ayrıldıkları göze çarpmaktadır. Tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyen bir grup katılımcı toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisini daha çok şekilde değerlendirirken, diğer bir grup ise daha azdır şeklinde bir değerlendirme yapmıştır. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisinde yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistikî açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=63.788, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisinde yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.34'e göre tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde alışveriş alışkanlıklarında yaşadıkları değişim konusunda iki farklı görüşe ayrıldıkları göze çarpmaktadır. Tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyen bir grup katılımcı tatilde daha planlı alışveriş yaptıklarını ifade ederken, diğer bir grup ise daha daha plansız alışveriş yaptıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde alışveriş alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistikî açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=26.363, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde alışveriş alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.34'e göre tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde magazin ve mizah içerikli yayınları okuma eğiliminde oldukları göze çarpmaktadır. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde okuma alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistikî açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=15.413, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde okuma alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.34'e göre tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyen ve bu davranışı sergileyip sergilememe konusunda kararsız kalan katılımcıların tatil dönemlerinde dini buyrukları yerine getirmede yaşadıkları değişimlerle ilgili olarak üç farklı gruba ayrıldıkları görülmektedir. Birinci grup tatil dönemlerinde dini buyrukları daha düzensiz yerine getirdiklerini belirtirken, ikinci grup katılımcılar zaten normalde de dini buyrukları yerine getirmediğini dile getirmiş, üçüncü grup dini buyrukları yerine getirme sıklığının değişmediğini vurgulamıştır. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde dini buyrukları yerine getirmede yaşadıkları değişimler arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=7.220, p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde dini buyrukları yerine getirmede yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.34'e göre tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde iletişim araçlarını daha az kullanma eğiliminde oldukları ifade edilebilir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=52.574, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.34'e göre tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde ülke haberlerini daha az takip etme eğiliminde oldukları ifade edilebilir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde ülke haberlerini takip etme alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=3.831, p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde ülke haberlerini takip etme alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.34'e göre tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyen katılımcılar tatil dönemlerinde alkol kullanımına ilişkin iki farklı gruba ayrılmaktadır. Birinci gruptaki

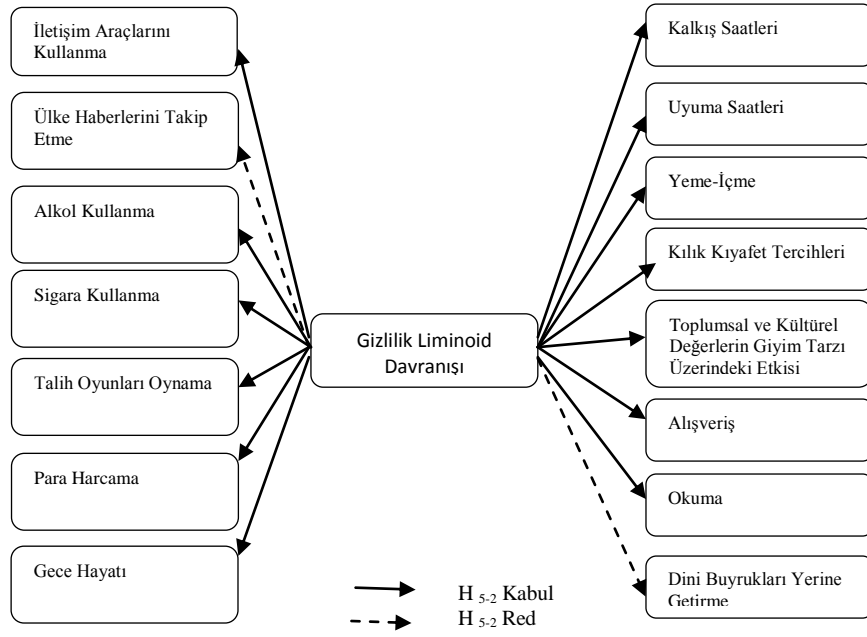
katılımcılar tatil dönemlerinde daha çok alkol aldıklarını ifade ederken, ikinci gruptaki katılımcılar ise tatil dönemlerinde daha az alkol aldıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde alkol kullanma alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=52.348$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde alkol kullanma alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.34'e göre tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyen katılımcılar tatil dönemlerinde sigara kullanımına ilişkin üç farklı gruba ayrılmaktadır. Birinci gruptaki katılımcılar tatil dönemlerinde daha çok sigara kullandıklarını ifade ederken, ikinci gruptaki katılımcılar ise tatil dönemlerinde daha az sigara kullandıklarını ifade etmişler, üçüncü gruptakiler ise normalde de tatilde de sigara kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde sigara kullanma alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=35.843$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde sigara kullanma alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.34'e göre tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyen katılımcıların, tatil dönemlerinde talih oyunları oynama alışkanlıklarına ilişkin daha çok, daha az ve değişmedi şeklinde farklı anlayışları olsa da tatil dönemlerinde normalden daha az talih oyunu oynama eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde talih oyunları oynama alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=35.202$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde talih oyunları oynama alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.34'e göre tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde normalden daha çok para harcama eğiliminde oldukları görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde para harcama alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistikî açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=24.041, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde para harcama alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Şekil 4.18: H_{5.2} Analiz Sonuçları

Tablo 4.34'e göre tatilde gizlilik liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde normalden daha çok gece hayatına yer verme eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde gece hayatına yer vermelerine ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistikî açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(4)}=94.274, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri gizlilik liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde gece hayatına yer verme konusunda yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4.11.3. Tolerans-Kuralsızlık Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Dönemlerinde Alışkanlıklarında Görülen Değişim Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (χ^2) ile Analizi

Tatil dönemlerinde katılımcıların sergiledikleri/sergilemedikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile katılımcıların tatil dönemlerinde alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında bir ilişkinin olup olmadığı ki-kare analizi ile test edilmiş ve sonuçlar tablo 4.35'te verilmiştir.

Tablo 4.35'e göre tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde daha geç kalkma eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde kalkış saatlerindeki değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=43.265$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde kalkış saatlerinde yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.35'e göre tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde normalden daha geç uyuma eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde yatış saatlerindeki değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=18.343$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde yatış saatlerinde yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır. Tablo 4.35'e göre tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde daha düzensiz yemek yeme eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde yemek yeme alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=1.863$, $p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde yemek yeme alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.35: Tolerans-Kuralsızlık Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Dönemlerinde Alışkanlıklarında Görülen Değişim Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (x^2) ile Analizi

Tolerans-Kuralsızlık Liminoid Davranışı		Katılmıyorum	Kararsızım	Katlıyorum	x^2 test istatistiği
		F	f	f	
Kalkış Saatleri	Daha Erken	8	37	35	$x^2=43.265$, sd=2, p=.000*
	Daha Geç	12	67	305	
Yatış Saatleri	Daha Erken	5	32	41	$x^2=18.343$, sd=2, p=.000*
	Daha Geç	15	70	274	
Yeme-İçme Alışkanlıkları	Daha Düzenli	4	29	92	$x^2=1.863$, sd=2, p=.394
	Daha Düzensiz	7	49	220	
Kılık Kıyafet Tercihleri	Daha Renkli	5	27	154	$x^2=11.744$, sd=4, p=.019**
	Daha Sade	3	24	72	
	Normalden Çok Farklı Değil	5	19	43	
Toplumsal ve Kültürel Değerlerin Giyim Tarzı Üzerindeki Etkisi	Daha az	3	34	143	$x^2=42.830$, sd=6, p=.000*
	Daha çok	4	29	144	
	Zaten etkisi yoktu	5	13	15	
	Değişmedi	7	22	34	
Alışveriş Alışkanlıkları	Daha plansız	4	35	139	$x^2=32.305$, sd=6, p=.000*
	Daha Planlı	3	27	132	
	Daha Çok	3	11	29	
	Daha Az	8	23	31	
Okuma Alışkanlıkları	Mizah İçerikli	1	24	88	$x^2=12.182$, sd=6, p=.058**
	Magazin Dergileri	8	43	146	
	Daha Ciddi	3	21	69	
	Daha Marjinal	5	10	24	
Dini Buyrukları Yerine Getirme	Daha Düzenli	2	15	39	$x^2=14.984$, sd=6, p=.020*
	Daha Düzensiz	4	35	74	
	Zaten Yapmıyorum	6	15	98	
	Değişmedi	7	26	123	
İletişim Araçlarını Kullanma Alışkanlıkları	Daha çok	2	14	30	$x^2=53.836$, sd=6, p=.000**
	Daha Az	3	50	246	
	Hiç kullanmıyorum	5	12	14	
	Sadece arandığım zaman	9	24	38	
Ülke Haberlerini Takip Etme	Daha Çok	1	10	39	$x^2=2.654$, sd=2, p=.265**
	Daha Az	1	45	242	
Alkol Kullanma Alışkanlıkları	Daha Çok	6	48	168	$x^2=47.935$, sd=6, p=.000**
	Dah az	1	15	107	
	Normalde de tatilde de alkol kullanmam	4	16	41	
	Değişmedi	7	21	18	
Sigara Kullanma Alışkanlıkları	Daha Çok	5	33	119	$x^2=19.914$, sd=6, p=.003*
	Dah az	2	28	97	
	Normalde de tatilde de alkol kullanmam	4	18	87	
	Değişmedi	8	21	38	
Talih Oyunları Oynama Alışkanlığı	Daha Çok	0	20	79	$x^2=35.459$, sd=6, p=.000**
	Daha Az	2	21	112	
	Normalde de tatilde de oynamıyorum	7	39	57	
	Değişmedi	10	21	86	
Para Harcama Alışkanlığı	Daha Çok	7	60	228	$x^2=42.994$, sd=2, p=.000*
	Değişmedi	6	26	15	
Gece Hayatı	Daha Çok	6	47	223	$x^2=1.034$, sd=4, p=.000**
	Daha Az	0	9	88	
	Normalde yok ama tatilde olur	13	33	19	

* : Alışkanlıklardaki değişim ile katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı arasında istatistikî açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

** : 5'den küçük olan gözenek sayısı %20'yi aşmaktadır.

Tablo 4.35'e göre tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde daha renkli kıyafetler giyme eğiliminde oldukları görülmektedir. İlgili tabloda kılık kıyafet tercihlerindeki değişim ile tolerans kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin yapılan istatistik tablosunda değeri 5'den küçük gözenek sayısı %20'yi aştığından ki-kare sonuçları yorumlanamamaktadır. Bu nedenle sadece frekans değerleri yorumlanmıştır.

Tablo 4.35'e göre tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisi konusunda iki farklı görüşe ayrıldıkları göze çarpmaktadır. Tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileyen bir grup katılımcı tatilde toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisini daha çok şekilde değerlendirirken, diğer bir grup ise daha azdır şeklinde bir değerlendirme yapmıştır. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisinde yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=42.830$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisinde yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.35'e göre tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde alışveriş alışkanlıklarında yaşadıkları değişim konusunda iki farklı görüşe ayrıldıkları göze çarpmaktadır. Tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileyen bir grup katılımcı tatilde daha planlı alışveriş yaptıklarını ifade ederken, diğer bir grup ise daha daha plansız alışveriş yaptıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde alışveriş alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=32.305$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde alışveriş alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.35'e göre tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde magazin ve mizah içerikli yayınlar ile daha ciddi yayınları okuma eğiliminde oldukları göze çarpmaktadır. İlgili tabloda okuma alışkanlıklarındaki değişim ile tolerans kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin yapılan istatistik tablosunda değeri 5'den küçük gözenek sayısı %20'yi aştığından ki-kare sonuçları yorumlanamamaktadır. Bu nedenle sadece frekans değerleri yorumlanmıştır.

Tablo 4.35'e göre tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileyen ve bu davranışı sergileyip sergilememe konusunda kararsız kalan katılımcıların tatil dönemlerinde dini buyrukları yerine getirmede yaşadıkları değişimlerle ilgili olarak üç farklı gruba ayrıldıkları görülmektedir. Birinci grup tatil dönemlerinde dini buyrukları daha düzensiz yerine getirdiklerini belirtirken, ikinci grup katılımcılar zaten normalde de dini buyrukları yerine getirmediğini dile getirmiş, üçüncü grup dini buyrukları yerine getirme sıklığının değişmediğini vurgulamıştır. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde dini buyrukları yerine getirmede yaşadıkları değişimler arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=14.984$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde dini buyrukları yerine getirmede yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.35'e göre tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde iletişim araçlarını daha az kullanma eğiliminde oldukları ifade edilebilir. İlgili tabloda iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarındaki değişim ile tolerans kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin yapılan istatistik tablosunda değeri 5'den küçük gözenek sayısı %20'yi aştığından ki-kare sonuçları yorumlanamamaktadır. Bu nedenle sadece frekans değerleri yorumlanmıştır.

Tablo 4.35'e göre tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde ülke haberlerini daha az takip etme eğiliminde oldukları ifade edilebilir. İlgili tabloda ülke haberlerini takip etme alışkanlıklarındaki değişim ile tolerans kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin yapılan istatistik tablosunda değeri 5'den küçük gözenek sayısı %20'yi aştığından ki-kare sonuçları yorumlanamamaktadır. Bu nedenle sadece frekans değerleri yorumlanmıştır.

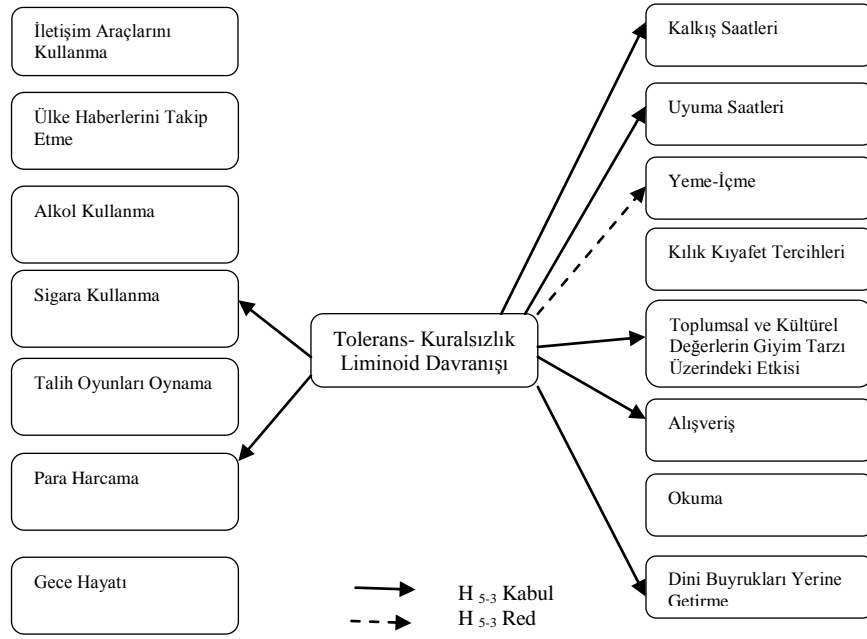
Tablo 4.35'e göre tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileyen katılımcılar tatil dönemlerinde alkol kullanımına ilişkin iki farklı gruba ayrılmaktadır. Birinci gruptaki katılımcılar tatil dönemlerinde daha çok alkol aldıklarını ifade ederken, ikinci gruptaki katılımcılar ise tatil dönemlerinde daha az alkol aldıklarını ifade etmişlerdir. İlgili tabloda alkol kullanma alışkanlıklarındaki değişim ile tolerans kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin yapılan istatistik tablosunda değeri 5'den küçük gözenek sayısı %20'yi aştığından ki-kare sonuçları yorumlanamamaktadır. Bu nedenle sadece frekans değerleri yorumlanmıştır.

Tablo 4.35'e göre tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileyen katılımcılar tatil dönemlerinde sigara kullanımına ilişkin üç farklı gruba ayrılmaktadır. Birinci gruptaki katılımcılar tatil dönemlerinde daha çok sigara kullandıklarını ifade ederken, ikinci gruptaki katılımcılar ise tatil dönemlerinde daha az sigara kullandıklarını ifade etmişler, üçüncü gruptakiler ise normalde de tatilde de sigara kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde sigara kullanma alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=19.914$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde sigara kullanma alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.35'e göre tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde talih oyunları oynama alışkanlıklarına ilişkin daha çok, daha az ve değişmedi şeklinde farklı anlayışları olsa da tatil dönemlerinde normalden daha az talih oyunu oynama eğiliminde oldukları görülmektedir. İlgili tabloda talih oyunları oynama alışkanlıklarındaki değişim ile tolerans kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin yapılan istatistik tablosunda değeri 5'den küçük gözenek sayısı %20'yi aştığından ki-kare sonuçları yorumlanamamaktadır. Bu nedenle sadece frekans değerleri yorumlanmıştır.

Tablo 4.35'e göre tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde normalden daha çok para harcama eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık

liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde para harcama alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=42.994, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri tolerans-kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde para harcama alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Şekil 4.19: H_{5.3} Analiz Sonuçları

Tablo 4.35'e göre tatilde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde normalden daha çok gece hayatına yer verme eğiliminde oldukları görülmektedir. İlgili tabloda gece hayatına yer verme konusundaki değişim ile tolerans kuralsızlık liminoid davranışına ilişkin yapılan istatistik tablosunda değeri 5'den küçük gözenek sayısı %20'yi aştığından ki-kare sonuçları yorumlanamamaktadır. Bu nedenle sadece frekans değerleri yorumlanmıştır. Şekil 4.19'da 5'den küçük gözenek sayısı %20'yi aştığı durumalar için herhangi bir gösterim yapılmamıştır.

4.11.4. Kimliğinden Sıyrılma Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Dönemlerinde Alışkanlıklarında Görülen Değişim Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (χ^2) ile Analizi

Tatil dönemlerinde katılımcıların sergiledikleri/sergilemedikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışı ile katılımcıların tatil dönemlerinde alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında bir ilişkinin olup olmadığı ki-kare analizi ile test edilmiş ve sonuçlar tablo 4.36'da verilmiştir.

Tablo 4.36'ya göre tatilde kimliğinden sıyrılma liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde daha geç kalkma eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde kalkış saatlerinde yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=32.885$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde kalkış saatlerinde yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.36'ya göre tatilde kimliğinden sıyrılma liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde daha geç uyuma eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde yatış saatlerinde yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=36.834$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde yatış saatlerinde yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır. Tablo 4.36'ya göre tatilde kimliğinden sıyrılma liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde daha düzensiz yemek yeme eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde yemek yeme alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=4.383$, $p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde yemek yeme alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.36: Kimliğinden Sıyrılma Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Dönemlerinde Alışkanlıklarında Görülen Değişim Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (x^2) ile Analizi

Kimliğinden Sıyrılma Liminoid Davranışı		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	x^2 test istatistiği
		f	f	f	
Kalkış Saatleri	Daha Erken	20	33	27	$x^2=32.885$, sd=2, p=.000*
	Daha Geç	41	83	260	
Yatış Saatleri	Daha Erken	25	26	27	$x^2=36.834$, sd=2, p=.000*
	Daha Geç	36	80	243	
Yeme-İçme Alışkanlıkları	Daha Düzenli	20	33	72	$x^2=4.383$, sd=2, p=.112
	Daha Düzensiz	30	58	188	
Kılık Kıyafet Tercihleri	Daha Renkli	16	44	126	$x^2=9.780$, sd=4, p=.044*
	Daha Sade	12	26	61	
	Normalden Çok Farklı Değil	15	17	35	
Toplumsal ve Kültürel Değerlerin Giyim Tarzı Üzerindeki Etkisi	Daha az	23	45	112	$x^2=28.427$, sd=6, p=.000*
	Daha çok	14	33	130	
	Zaten etkisi yoktu	10	8	15	
	Değişmedi	10	25	28	
Alışveriş Alışkanlıkları	Daha plansız	21	47	110	$x^2=9.464$, sd=6, p=.149
	Daha Planlı	16	38	108	
	Daha Çok	5	12	26	
	Daha Az	15	13	34	
Okuma Alışkanlıkları	Mizah İçerikli	10	30	73	$x^2=9.521$, sd=6, p=.146
	Magazin Dergileri	27	45	125	
	Daha Ciddi	14	18	61	
	Daha Marjinal	5	16	18	
Dini Buyrukları Yerine Getirme	Daha Düzenli	13	15	28	$x^2=19.547$, sd=6, p=.003*
	Daha Düzensiz	22	31	60	
	Zaten Yapmıyorum	9	32	78	
	Değişmedi	15	30	111	
İletişim Araçlarını Kullanma Alışkanlıkları	Daha çok	11	9	26	$x^2=26.319$, sd=6, p=.000*
	Daha Az	24	70	205	
	Hiç kullanmıyorum	7	12	12	
	Sadece arandığım zaman	16	18	37	
Ülke Haberlerini Takip Etme	Daha Çok	8	13	29	$x^2=4.613$, sd=2, p=.100
	Daha Az	24	57	207	
Alkol Kullanma Alışkanlıkları	Daha Çok	30	55	137	$x^2=35.792$ sd=6, p=.000*
	Dah az	6	25	92	
	Normalde de tatilde de alkol kullanmam	6	17	38	
	Değişmedi	16	15	15	
Sigara Kullanma Alışkanlıkları	Daha Çok	19	30	108	$x^2=33.053$ sd=6, p=.000*
	Dah az	9	28	90	
	Normalde de tatilde de alkol kullanmam	12	32	65	
	Değişmedi	19	24	24	
Talih Oyunları Oynama Alışkanlığı	Daha Çok	11	33	55	$x^2=28.065$ sd=6, p=.000*
	Daha Az	9	23	103	
	Normalde de tatilde de oynamıyorum	20	34	49	
	Değişmedi	19	22	76	
Para Harcama Alışkanlığı	Daha Çok	44	75	176	$x^2=9.125$ sd=2, p=.010*
	Değişmedi	5	22	20	
Gece Hayatı	Daha Çok	34	62	180	$x^2=45.485$ sd=4, p=.000*
	Daha Az	3	15	79	
	Normalde yok ama tatilde olur	16	29	20	

* : Alışkanlıklardaki değişim ile katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışı arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

** : 5'den küçük olan gözenek sayısı %20'yi aşmaktadır.

Tablo 4.36'ya göre tatilde kimliğinden sıyrılma liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde daha renkli kıyafetler giyme eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde kılık kıyafet tercihlerinde yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(4)}=9.780, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde kılık kıyafet tercihlerinde yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.36'ya göre tatilde kimliğinden sıyrılma liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisi konusunda iki farklı görüşe ayrıldıkları göze çarpmaktadır. Tatilde kimliğinden sıyrılma liminoid davranışını sergileyen bir grup katılımcı tatilde toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisini daha çok şekilde değerlendirirken, diğer bir grup ise daha azdır şeklinde bir değerlendirme yapmıştır. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisinde yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=28.427, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisinde yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.36'ya göre tatilde kimliğinden sıyrılma liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde alışveriş alışkanlıklarında yaşadıkları değişim konusunda iki farklı görüşe ayrıldıkları göze çarpmaktadır. Tatilde kimliğinden sıyrılma liminoid davranışını sergileyen bir grup katılımcı tatilde daha planlı alışveriş yaptıklarını ifade ederken, diğer bir grup ise daha daha plansız alışveriş yaptıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde alışveriş alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=9.464, p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılma liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil

dönemlerinde alışveriş alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.36'ya göre tatilde kimliğinden sıyrıлма liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde magazin ve mizah içerikli yayınlar ile daha ciddi yayınları okuma eğiliminde oldukları göze çarpmaktadır. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrıлма liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde okuma alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=9.521, p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrıлма liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde okuma alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.36'ya göre tatilde kimliğinden sıyrıлма liminoid davranışını sergileyen ve bu davranışı sergileyip sergilememe konusunda kararsız kalan katılımcıların tatil dönemlerinde dini buyrukları yerine getirmede yaşadıkları değişimlerle ilgili olarak üç farklı gruba ayrıldıkları görülmektedir. Birinci gruptaki katılımcılar tatil dönemlerinde dini buyrukları daha düzensiz yerine getirdiklerini belirtirken, ikinci gruptaki katılımcılar katılımcılar zaten normalde de dini buyrukları yerine getirmediklerini dile getirmiş, üçüncü gruptaki katılımcılar ise dini buyrukları yerine getirme sıklığının değişmediğini vurgulamıştır. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrıлма liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde dini buyrukları yerine getirmede yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=19.547, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrıлма liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde dini buyrukları yerine getirmede yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.36'ya göre tatilde kimliğinden sıyrıлма liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde iletişim araçlarını daha az kullanma eğiliminde oldukları ifade edilebilir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrıлма liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=26.319, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların

tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

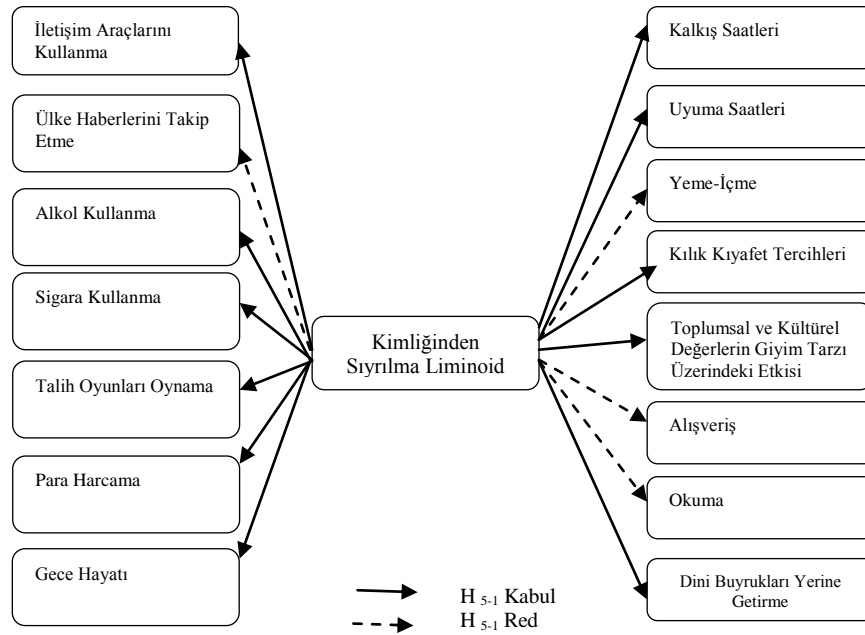
Tablo 4.36'ya göre tatilde kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde ülke haberlerini daha az takip etme eğiliminde oldukları ifade edilebilir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde ülke haberlerini takip etme alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=4.613$, $p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde ülke haberlerini takip etme alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.36'ya göre tatilde kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışını sergileyen katılımcılar tatil dönemlerinde alkol kullanımına ilişkin iki farklı gruba ayrılmaktadır. Birinci gruptaki katılımcılar tatil dönemlerinde daha çok alkol aldıklarını ifade ederken, ikinci gruptaki katılımcılar ise tatil dönemlerinde daha az alkol aldıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde alkol kullanma alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=35.792$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde alkol kullanma alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.36'ya göre tatilde kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışını sergileyen katılımcılar tatil dönemlerinde sigara kullanımına ilişkin üç farklı gruba ayrılmaktadır. Birinci gruptaki katılımcılar tatil dönemlerinde daha çok sigara kullandıklarını ifade ederken, ikinci gruptaki katılımcılar ise tatil dönemlerinde daha az sigara kullandıklarını ifade etmişler, üçüncü gruptakiler ise diğer iki gruba göre daha azınlıkta olsa da normalde de tatilde de sigara kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde sigara kullanma alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim

arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=33.053, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılmaya ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde sigara kullanma alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.36'ya göre tatilde kimliğinden sıyrılmaya ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde talih oyununu oynama eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılmaya ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde talih oyunları oynama alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=28.065, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılmaya ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde talih oyunları oynama alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Şekil 4.20: H_{5.4} Analiz Sonuçları

Tablo 4.36'ya göre tatilde kimliğinden sıyrılmaya ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde para harcama eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılmaya ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde para harcama

alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=9.125$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde para harcama alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.36'ya göre tatilde kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde normalden daha çok gece hayatına yer verme eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde gece hayatına yer vermelerine ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(4)}=45.485$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde gece hayatına yer verme konusunda yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4.11.5. Oyun-Oyuncu Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Dönemlerinde Alışkanlıklarında Görülen Değişim Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (χ^2) ile Analizi

Tatil dönemlerinde katılımcıların sergiledikleri/sergilemedikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı ile katılımcıların tatil dönemlerinde alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında bir ilişkinin olup olmadığı ki-kare analizi ile test edilmiş ve sonuçlar tablo 4.37'de verilmiştir.

Tablo 4.37'ye göre tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde daha geç kalkma eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde kalkış saatlerindeki değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=13.246$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde kalkış saatlerinde yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.37: Oyun-Oyuncu Liminoid Davranışı ile Turistlerin Tatil Dönemlerinde Alışkanlıklarında Görülen Değişim Arasındaki İlişkinin Ki-Kare (χ^2) ile Analizi

Oyun-Oyuncu Liminoid Davranışı		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	χ^2 test istatistiği
		f	f	f	
Kalkış Saatleri	Daha Erken	12	44	24	$\chi^2=13.246$, sd=2, p=.001*
	Daha Geç	32	153	199	
Yatış Saatleri	Daha Erken	10	27	41	$\chi^2=2.430$, sd=2, p=.297
	Daha Geç	32	155	172	
Yeme-İçme Alışkanlıkları	Daha Düzenli	11	62	52	$\chi^2=5.117$, sd=2, p=.077
	Daha Düzensiz	24	105	147	
Kılık Kıyafet Tercihleri	Daha Renkli	19	91	76	$\chi^2=16.189$, sd=4, p=.003*
	Daha Sade	7	27	65	
	Normalden Çok Farklı Değil	7	27	33	
Toplumsal ve Kültürel Değerlerin Giyim Tarzı Üzerindeki Etkisi	Daha az	16	76	88	$\chi^2=17.825$, sd=6, p=.007*
	Daha çok	9	72	96	
	Zaten etkisi yoktu	8	16	9	
	Değişmedi	9	25	29	
Alışveriş Alışkanlıkları	Daha plansız	19	94	65	$\chi^2=22.490$, sd=6, p=.001*
	Daha Planlı	9	58	95	
	Daha Çok	5	12	26	
	Daha Az	8	24	30	
Okuma Alışkanlıkları	Mizah İçerikli	7	67	39	$\chi^2=33.480$, sd=6, p=.000*
	Magazin Dergileri	15	73	109	
	Daha Ciddi	13	25	55	
	Daha Marjinal	4	24	11	
Dini Buyrukları Yerine Getirme	Daha Düzenli	5	33	18	$\chi^2=14.156$, sd=6, p=.028*
	Daha Düzensiz	11	45	57	
	Zaten Yapmıyorum	10	57	52	
	Değişmedi	10	55	91	
İletişim Araçlarını Kullanma Alışkanlıkları	Daha çok	5	26	15	$\chi^2=14.188$, sd=6, p=.028*
	Daha Az	19	119	161	
	Hiç kullanmıyorum	4	12	15	
	Sadece arandığım zaman	11	31	29	
Ülke Haberlerini Takip Etme	Daha Çok	3	21	26	$\chi^2=.330$, sd=6, p=.848
	Daha Az	17	109	162	
Alkol Kullanma Alışkanlıkları	Daha Çok	15	88	119	$\chi^2=25.434$, sd=6, p=.000*
	Dah az	7	50	66	
	Normalde de tatilde de alkol kullanmam	13	27	21	
	Değişmedi	7	26	13	
Sigara Kullanma Alışkanlıkları	Daha Çok	12	58	87	$\chi^2=12.377$, sd=6, p=.054
	Dah az	13	50	64	
	Normalde de tatilde de alkol kullanmam	8	50	51	
	Değişmedi	11	34	22	
Talih Oyunları Oynama Alışkanlığı	Daha Çok	6	50	43	$\chi^2=20.032$, sd=6, p=.003*
	Daha Az	9	42	84	
	Normalde de tatilde de oynamıyorum	12	54	37	
	Değişmedi	12	47	58	
Para Harcama Alışkanlığı	Daha Çok	21	123	151	$\chi^2=12.607$, sd=2, p=.002*
	Değişmedi	9	25	13	
Gece Hayatı	Daha Çok	19	110	147	$\chi^2=19.986$, sd=4, p=.001*
	Daha Az	8	36	53	
	Normalde yok ama tatilde olur	13	34	18	

* : Alışkanlıklardaki değişim ile katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışı arasında istatistikî açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

** : 5'den küçük olan gözeneğin sayısı %20'yi aşmaktadır.

Tablo 4.37'ye göre tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde daha geç uyuma eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde yatış saatlerinde yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=2.430$, $p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde yatış saatlerinde yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.37'ye göre tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde daha düzensiz yemek yeme eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde yemek yeme alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=5.117$, $p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde yemek yeme alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.37'ye göre tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileme ve sergilememe konusunda kararsız kalan katılımcıların tatil dönemlerinde daha renkli kıyafetler giyme eğiliminde oldukları görülmektedir. Bununla birlikte tatil dönemlerinde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileyen katılımcıların da tatil dönemlerinde renkli kıyafetler giyme eğiliminde oldukları ifade edilebilir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde kılık kıyafet tercihlerinde yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(4)}=16.189$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde kılık kıyafet tercihlerinde yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.37'ye göre tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisi konusunda iki farklı görüşe ayrıldıkları göze çarpmaktadır. Tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileyen bir grup katılımcı tatilde toplumsal ve kültürel

değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisini daha çok şekilde değerlendirirken, diğer bir grup ise daha azdır şeklinde bir değerlendirme yapmıştır. Aynı şekilde tatil dönemlerinde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileyip sergilememe konusunda kararsız olan katılımcılarında tatil dönemlerinde toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisi konusunda iki farklı görüşe ayrıldıkları göze çarpmaktadır. Bir grup katılımcı söz konusu etkinin daha çok olduğunu vurgularken, başka bir grup katılımcı ise daha az olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisinde yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=17.825, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzı üzerindeki etkisinde yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.37'ye göre tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileyen katılımcılar tatilde daha planlı alışveriş yapma eğiliminde, tatil döneminde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileme ve sergilememe konusunda kararsız kalan katılımcıların ise daha plansız alışveriş yapma eğiliminde oldukları söylenebilir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde alışveriş alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=22.490, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde alışveriş alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.37'ye göre tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileyen ve bu davranışı sergileyip sergilememe konusunda kararsız kalan katılımcıların tatil dönemlerinde daha çok magazin dergilerini okuma eğiliminde oldukları göze çarpmaktadır. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde okuma alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=33.480, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına

ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde okuma alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.37'ye göre tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileyen ve bu davranışı sergileyip sergilememe konusunda kararsız kalan katılımcıların tatil dönemlerinde dini buyrukları yerine getirmede yaşadıkları değişimlerle ilgili olarak üç farklı gruba ayrıldıkları görülmektedir. Birinci gruptaki katılımcılar tatil dönemlerinde dini buyrukları daha düzensiz yerine getirdiklerini belirtirken, ikinci grup katılımcılar zaten normalde de dini buyrukları yerine getirmediğini dile getirmiş, üçüncü gruptaki katılımcılar ise dini buyrukları yerine getirme sıklığının değişmediğini vurgulamıştır. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde dini buyrukları yerine getirmede yaşadıkları değişimler arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=14.156, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde dini buyrukları yerine getirmede yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.37'ye göre tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde iletişim araçlarını daha az kullanma eğiliminde oldukları ifade edilebilir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=14.188, p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.37'ye göre tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde ülke haberlerini daha az takip etme eğiliminde oldukları ifade edilebilir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde ülke haberlerini takip etme alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=.330, p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil

dönemlerinde ülke haberlerini takip etme alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

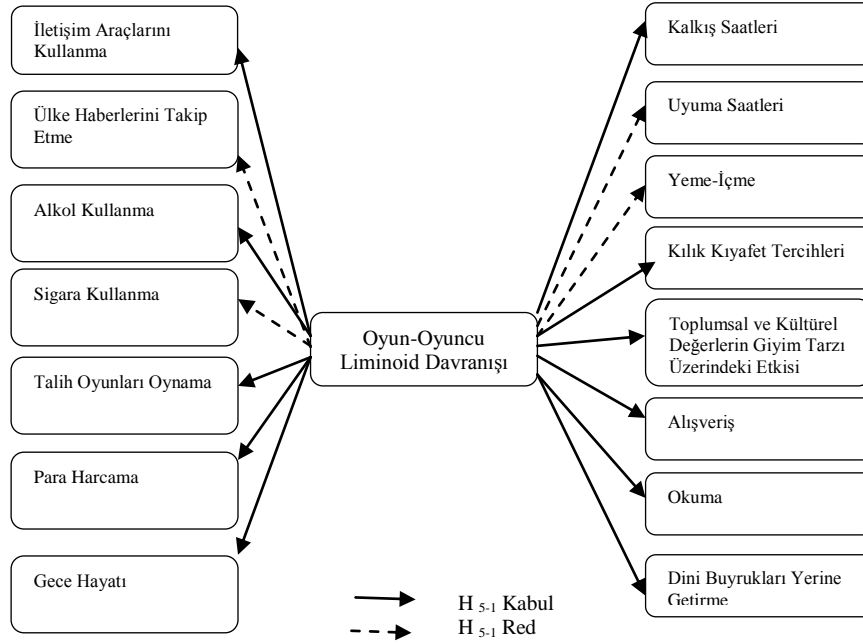
Tablo 4.37'ye göre tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde daha çok alkol alma eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde alkol kullanma alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=25.434$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde alkol kullanma alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.37'ye göre tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde daha çok sigara kullanma eğiliminde oldukları ifade edilebilir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde sigara kullanma alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olmadığı ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=12.377$, $p>.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde sigara kullanma alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.37'ye göre tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileyen katılımcıların tatil dönemlerinde normalden daha az talih oyunu oynama eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde talih oyunları oynama alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(6)}=20.032$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde talih oyunları oynama alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.37'ye göre tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileyen ve tatilde oyun-oyuncu davranışını sergileyip sergilememe konusunda kararsız kalan katılımcıların tatil dönemlerinde normalden daha çok para harcama eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına

ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde para harcama alışkanlıklarına ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(2)}=12.607$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde para harcama alışkanlıklarında yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Şekil 4.21: H_{5.5} Analiz Sonuçları

Tablo 4.37'ye göre tatilde oyun-oyuncu liminoid davranışını sergileyen ve tatilde oyun-oyuncu davranışını sergileyip sergilememe konusunda kararsız kalan katılımcıların tatil dönemlerinde normalden daha çok gece hayatına yer verme eğiliminde oldukları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde gece hayatına yer vermelerine ilişkin yaşadıkları değişim arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı olduğu ifade edilebilir [$\chi^2_{(4)}=19.986$, $p<.05$]. Başka bir ifade ile, katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri oyun-oyuncu liminoid davranışına ilişkin görüşleri ile tatil dönemlerinde gece hayatına yer verme konusunda yaşadıkları değişim arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4.12. Araştırma Bulgularının Genel Değerlendirmesi

Yapılan çalışmaya katılan turistlerin cinsiyete göre dağılımları hemen hemen birbirlerine yakındır denilebilir. Katılımcıların %41.7'si kadın, %56.8'i ise erkektir. Katılımcıların %47.1'i evli, %42.4'ü ise bekârdır. Medeni durumları açısından bakıldığında da katılımcıların birbirine eşit bir dağılım sergieldiği görülmektedir. Katılımcıların yaşına göre bakıldığında ise katılımcıların çoğunluğunun 26-35 yaş aralığında, yine önemli bir kısmının da 36-45 yaş aralığında olduğu söylenebilir. Eğitim durumlarına göre bakıldığında çalışmaya katılanlar arasında lise ve lisansüstü düzeyinde eğitim almış katılımcıların oranının diğerlerine göre yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların tatil dönemlerinde alışkanlıklarındaki değişime bakıldığında katılımcıların büyük bir kısmı tatilde olduklarında normalden daha geç kalkmakta ve daha geç yatmaktadır. Katılımcıların yarısından fazlası tatildeyken daha düzensiz yemek yemektir. Katılımcıların %40.3'ü tatildeyken daha renkli kıyafetler tercih ederken, %21.5'i ise daha sade renkli kıyafetler tercih etmektedir. Toplumsal ve kültürel değerlerin katılımcıların giyim tarzı üzerindeki etkisi sorulduğunda katılımcıların bu etkinin normalden daha az ve normalden daha çok olduğu konusunda ikiye ayrıldıkları görülmektedir. Katılımcıların tatil dönemlerinde günlük yaşamlarına göre alışveriş alışkanlıkları daha plansız veya daha planlı olmak üzere iki şekilde etkilendiği ifade edilebilir. Okuma alışkanlıkları ile ilgili olarak ise katılımcıların yarıya yakını tatillerde magazin dergileri okuduklarını ifade etmişlerdir. Dini buyrukları yerine getirme konusunda ise katılımcıların tek bir noktada birleşmedikleri görülmüştür. Katılımcıların yarıdan fazlası iletişim araçlarını tatilde oldukları zaman daha az kullandıklarını ve ülke haberlerini daha az takip ettiklerini ifade etmiştir. Alkol kullanma alışkanlıkları ile ilgili olarak katılımcıların yarıya yakını tatilde daha çok alkol kullandıklarını belirtmişlerdir. Sigara kullanma alışkanlıkları da alkol kullanma alışkanlıkları ile benzer oranlara sahiptir. Ancak sigara kullanma oranı alkol kullanma oranında daha düşüktür. Talih oyunları ile ilgili olarak ise katılımcıların tek bir noktada birleşmedikleri görülmüştür. Katılımcıların para harcama alışkanlıklarına ilişkin değişimler sorgulandığında ise katılımcıların yarıdan fazlası tatilde daha çok para harcadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların gece hayatına ilişkin tatil dönemi ve günlük yaşam arasındaki değişimler sorgulandığında yarıdan fazlası tatilde gece hayatına daha çok yer verdiklerini dile getirmiştir.

Katılımcılara tatilde farklı bir kimlik kazandıran ortamların hangileri olduğuna ilişkin yöneltilen soruya katılımcıların yarıya yakını deniz kenarı ve plajlar yanıtını verirken bu seçeneği gece kulübü, disko, lunapark gibi eğlence merkezleri ve animasyon faaliyetlerine katıldığım anlar seçenekleri takip etmektedir.

Katılımcılara yöneltilen “aşağıdakilerden hangisi ya da hangileri tatil dönemlerinde size kendinizi özel hissettirir” sorusuna katılımcıların bu konuda bana kral ya da kraliçeymişim gibi davranılması, lüks limuzin servisleri ve kaldığım odaya gelen özel servisler şeklindeki üç seçeneği de yakın oranlarda işaretledikleri görülmektedir.

Katılımcıların tatil algısına ilişkin verilen kelime grubu arasında katılımcıların verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde katılımcıların çoğunluğunun tatili deniz-kum-güneş şeklinde algıladığı ve katılımcıların yarısından fazlası ise tatili sorumluluklardan uzaklaşmak, heyecan ve macera ve özgürlük olarak algıladıklarını dile getirmişlerdir. Katılımcıların yarıya yakını ise tatili yenilenme ve dinlenme olarak algıladıklarını ifade etmişlerdir.

Faktör analizi neticesinde belirlenen temel boyutlar çerçevesinde araştırmaya katılan turistlerin tatil dönemlerinde hangi liminoid davranışları sergilediklerine ilişkin yapılan frekans analizinde katılımcıların %70 ve daha fazlası hazcılık, gizlilik ve tolerans-kuralsızlık, yarıdan fazlası kimliğinden sıyrılmaya ve yarıya yakını ise oyun-oyuncu davranışını sergilemektedir.

Katılımcıların kendilerine yöneltilen ifadelerine verdikleri yanıtlara ilişkin frekans analizlerinin ve tatil dönemlerinde sergilenen liminoid davranışların temel boyutların belirlenmesinin ardından araştırma için oluşturulan modele göre hipotez testlerinin yapımı aşamasına geçilmiştir. Araştırma için iki hipotez belirlenmiştir. Bu hipotezler katılımcıların milliyeti ve katıldıkları tatil türü ile liminoid davranış ifadelerine verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik olarak kurulmuştur.

Katılımcıların milliyeti ile tatil dönemi sergilenen liminoid davranış ifadelerine yönelik olarak verilen yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı Tek Yönlü Varyans Analizi ile test edilmiş ve tatil dönemlerinde sergilenen liminoid davranışlara yönelik verilen ifadeler ile katılımcıların milliyeti arasında anlamlı farklılıklara rastlanılmıştır.

Dolayısıyla tatil dönemlerinde sergilenen liminoid davranışlar ile araştırmaya katılan turistlerin milliyeti arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık vardır denilebilir.

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre bu farklılıklar genel de Türk katılımcılardan kaynaklanmaktadır. Yapılan Tukey testine göre, Birinci tür (hazcılık), ikinci tür (gizlilik) ve üçüncü tür (tolerans-kuralsızlık) liminoid davranış ifadelerine Türk katılımcılar diğer katılımcılara oranla daha düşük düzeyde katılım sergilemektedir. Bu nedenle Türk turistlerin bu tutumu istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklara neden olmaktadır. Dördüncü tür (kimliğinden sıyrılma) liminoid davranış ifadelerine de Türk ve Alman katılımcılar diğer katılımcılardan farklı olarak daha düşük düzeyde onay vermişlerdir. Bu nedenle milliyet ve beşinci tür liminoid davranışlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar görülmüştür. Beşinci tür (oyun-oyuncu) liminoid davranış ifadelerine Arap ve Alman oyun-oyuncu liminoid davranış ifadelerine diğer katılımcılara oranla katılıyorum yönünde yanıtlar verdiklerinden istatistiksel açıdan anlamlı farklılığa sebep olmuşlardır.

Katılımcıların katıldıkları tatil türü ile liminoid davranış ifadelerine verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olup olmadığı “Bağımsız Gruplar Arası T Testi ile analiz edilmiştir. Bağımsız gruplar arası t testi sonucuna göre katılımcıların katıldıkları tatil türü ile tatil dönemlerinde sergilenen liminoid davranış türlerinden hazcılık, gizlilik ve kimliğinden sıyrılma davranışlarına yönelik ifadelerine verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun dışında katılımcıların katıldıkları tatil türü ile tatil dönemlerinde sergilenen liminoid davranış türlerinden tolerans-kuralsızlık ve oyun-oyuncu davranışlarına yönelik ifadelerine verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklara rastlanılmamıştır. Yapılan analiz neticesinde gruplar arasındaki anlamlı farklılığın hazcılık, gizlilik ve kimliğinden sıyrılma davranışlarına yönelik ifadelerine kitle turistlerinin kültür turistlerine oranla daha çok katılıyorum yönünde verdikleri yanıtlardan kaynaklandığı ifade edilebilir.

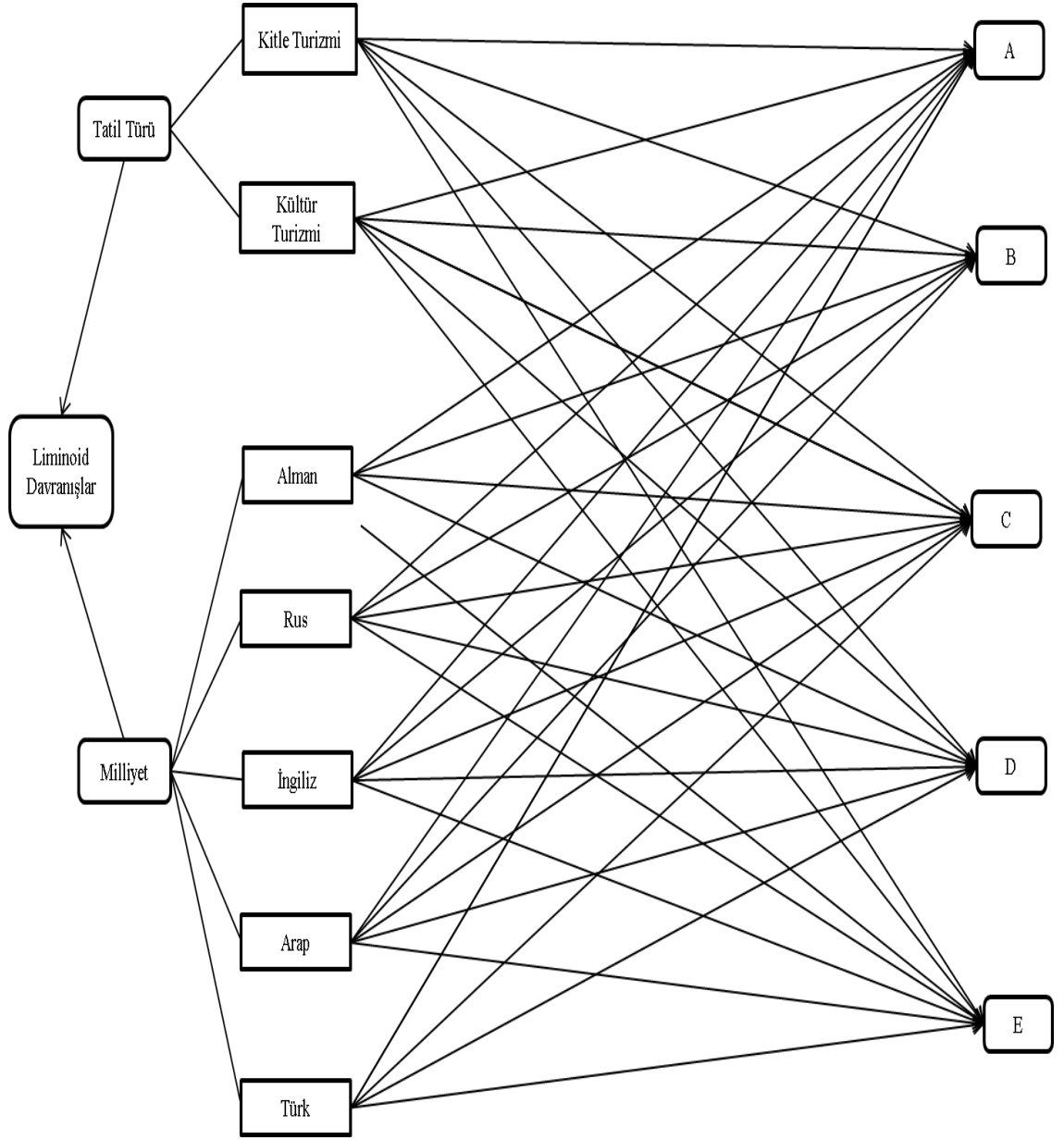
H.Peter Gray 1970 yılında yaptığı çalışmasında gezilerin nedenlerini ikiye ayırmış ve bu nedenlerin birincisini güneş isteği ikincisini ise gezinme isteği şeklinde irdelemiştir. Gray, gezme tutkusunu bilineni bilinmeyenle değiştirme, alışılmış olanı terk etme, farklı mekân ve insanları tanıma gibi isteklerle tanımlarken, güneş tutkusunu yaşanılan yerde

bulunmayı yaşamak için başka bir yerde daha iyi bir ortamın bulunmasına bağlı olarak oluşan seyahatler şeklinde bir tanımlama yapmıştır (Barutçugil, 1989: 34). Gray'in de yapmış olduğu bu çözümlenmelerdeki gibi tatil için seçilen mekân günlük yaşamda istenilen ve arzu edilen ama ulaşılamayan özellikli bir mekân olmalı ve alışkanlıkların terkedilmesi ve bilinen ile bilinmeyen yer değiştirmesine zemin hazırlayan bir mekân olmalıdır.

Faktör analizi neticesinde elde edilen faktör boyutları katılımcıların demografik özellikleri ile karşılaştırılmış ve liminoid davranış ifadelerine katılımcıların verdikleri yanıtlar ile katılımcıların cinsiyet ve medeni durumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Söz konusu ifadeler verilen yanıtlarda cinsiyet ve medeni durum arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmaması tatil dönemlerinde insanların bir ölçüde “eşit” (V. Turner’ın ifadesiyle “communitas-toplum eşitliği”) olduklarından dolayı böyle bir farksızlıktan bahsedilebilir. Turner, bu kavramı;

“türdeşlik, eşitlik, anonimlik, mülksüzlük, cinsiyetler arasındaki ayırımın en aza indirgenmesi, hiyerarşisizlik... vb. gibi özelliklerle belirlenen eşiksellik evresini paylaşanların oluşturduğu bir “eşitlik ve birlik” olarak tanımlar (Kutlu, 2008).

Yapılan farklılık analizlerinin devamında katılımcıların yaşı ile oyun-oyuncu davranışına yönelik ifadelerine verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu ifade edilebilir. Aynı şekilde katılımcıların eğitim durumu ile birinci, ikinci, üçüncü ve beşinci tür liminoid davranış ifadelerine verdikleri yanıtlar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Yapılan farklılık analizlerinin sonucunda analiz sonuçlarının özetlenmesi amacıyla CHAID (Chi-squared Automatic Interaction Detector) Analizi yapılmış ve tatil dönemi sergilenen liminoid davranışlar üzerinde etkili olan faktörler ve etki düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan CHAID Analizi sonuçlarına göre birinci (hazcılık), ikinci (gizlilik), üçüncü (tolerans-kuralsızlık) ve beşinci (oyun-oyuncu) tür liminoid davranış türü üzerinde en etkili faktör katılımcıların milliyetleri olurken, dördüncü (kimliğinden sıyrılma) tür liminoid davranışlar üzerindeki en etkili faktör ise katılımcıların katıldıkları tatil türü olarak belirlenmiştir.

A: Hazcılık, **B:** Gizlilik, **C:** Tolerans-Kuralsızlık, **D:** Kimliğinden Sıyrılmama, **E:** Oyun-Oyuncu

Şekil 4.22: Sonuç Modeli

Yapılan analiz sonuçlarına göre araştırma sonucunda oluşturulan model şekil 4.22’de gösterilmeye çalışılmıştır.

Tüm bu sonuçlardan hareketle araştırma modelinde belirtilen araştırmaya katılan turistlerin milliyeti ile katılımcıların tatil dönemi liminoid davranışları arasında anlamlı bir farklılık vardır (H_1) yönündeki hipotez tüm liminoid davranış türleri için kabul edilirken, araştırmaya katılan turistlerin katıldıkları tatil türü ile tatil dönemi sergilenen liminoid davranışları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık vardır (H_2)

şeklinde ifade edilen araştırma hipotezi ise birinci (hazcılık), ikinci (gizlilik) ve dördüncü (kimliğinden sıyrıлма) liminoid davranış türleri için kabul edilirken, üçüncü (tolerans-kuralsızlık) ve beşinci (oyun-oyuncu) liminoid davranış türleri için reddedilmiştir.

Çalışmada katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri liminoid davranış türlerine göre tatili algılayış şekilleri arasındaki ilişki ki-kare analizi ile test edilmiştir. Yapılan teste göre tatil dönemlerinde hazcılık liminoid davranışı ile tatilin heyecan ve macera, gece hayatı ve eğlence, deniz-kum-güneş, farklı bir kimliğe bürünme ve bilmediğim yere gitme korkusu şeklinde algılanması arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yapılan teste göre tatil dönemlerinde gizlilik liminoid davranışı ile bütün tatil algısı seçenekleri arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ki-Kare test istatistiğine göre tatil dönemlerinde tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile tatilin heyecan ve macera, gece hayatı ve eğlence, deniz-kum-güneş, özgürlük, sorumluluklardan uzaklaşmak, farklı bir kimliğe bürünme ve bilmediğim yere gitme korkusu şeklinde algılanması arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yapılan teste göre tatil dönemlerinde kimliğinden sıyrıлма liminoid davranışı ile tatilin heyecan ve macera, yenilenme ve dinlenme, deniz-kum-güneş, özgürlük, sorumluluklardan uzaklaşmak, karşı cinsle ilişki kurmak, farklı bir kimliğe bürünme ve bilmediğim yere gitme korkusu şeklinde algılanması arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yapılan teste göre tatil dönemlerinde oyun-oyuncu liminoid davranışı ile tatilin gece hayatı ve eğlence, deniz-kum-güneş, farklı bir kimliğe bürünme ve bilmediğim yere gitme korkusu şeklinde algılanması arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada katılımcıların tatil dönemlerinde sergiledikleri liminoid davranış türlerine göre tatili dönemlerinde değişen alışkanlıkları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ki-kare analizi ile test edilmiştir. Yapılan teste göre tatil dönemlerinde sergilenen hazcılık liminoid davranışı ile kalkış ve yatış saatlerindeki değişim, kılık kıyafet tercihlerindeki değişim, toplumsal ve kültürel değerlerin giyim tarzı üzerindeki etkisinde yaşanan değişim, alışveriş alışkanlıklarındaki değişim, dini buyrukların yerine getirilmesinde yaşanan değişim, alkol kullanma alışkanlıklarındaki değişim, sigara

kullanma alışkanlıklarındaki değişim, talih oyunları oynama alışkanlıklarındaki değişim, para harcama alışkanlığındaki değişim, gece hayatına yer verme alışkanlığındaki değişim arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Yapılan teste göre tatil dönemlerinde sergilenen gizlilik liminoid davranışı ile kalkış ve yatış saatlerindeki değişim, yeme-içme alışkanlıklarındaki değişim, kılık kıyafet tercihlerindeki değişim, toplumsal ve kültürel değerlerin giyim tarzı üzerindeki etkisinde yaşanan değişim, alışveriş alışkanlıklarındaki değişim, okuma alışkanlıklarındaki değişim, iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarındaki değişim, alkol kullanma alışkanlıklarındaki değişim, sigara kullanma alışkanlıklarındaki değişim, talih oyunları oynama alışkanlıklarındaki değişim, para harcama alışkanlığındaki değişim, gece hayatına yer verme alışkanlığındaki değişim arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Yapılan teste göre tatil dönemlerinde sergilenen tolerans-kuralsızlık liminoid davranışı ile kalkış ve yatış saatlerindeki değişim, toplumsal ve kültürel değerlerin giyim tarzı üzerindeki etkisinde yaşanan değişim, alışveriş alışkanlıklarındaki değişim, dini buyrukları yerine getirme konusunda yaşanan değişim, sigara kullanma alışkanlıklarındaki değişim, para harcama alışkanlığındaki değişim arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Yapılan teste göre tatil dönemlerinde sergilenen kimliğinden sıyrılmaya liminoid davranışı ile kalkış ve yatış saatlerindeki değişim, kılık kıyafet tercihlerindeki değişim, toplumsal ve kültürel değerlerin giyim tarzı üzerindeki etkisinde yaşanan değişim, dini buyrukları yerine getirme konusunda yaşanan değişim, iletişim araçlarını kullanma alışkanlığındaki değişim, alkol kullanma alışkanlıklarındaki değişim, sigara kullanma alışkanlıklarındaki değişim, talih oyunları oynama alışkanlıklarındaki değişim, para harcama alışkanlığındaki değişim ve gece hayatına yer verme konusunda yaşanan değişimler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Yapılan teste göre tatil dönemlerinde sergilenen oyun-oyuncu liminoid davranışı ile kalkış saatlerindeki değişim, kılık kıyafet tercihlerindeki değişim, toplumsal ve kültürel değerlerin giyim tarzı üzerindeki etkisinde yaşanan değişim, alışveriş alışkanlıklarında yaşanan değişim, okuma alışkanlıklarında yaşanan değişim, dini buyrukları yerine getirme konusunda yaşanan değişim, iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarında

yaşanan değişim, alkol kullanma alışkanlıklarındaki değişim, talih oyunları oynama alışkanlıklarındaki değişim, para harcama alışkanlığındaki değişim ve gece hayatına yer verme konusunda yaşanan değişimler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Tatil dönemlerinde, turistler tarafından sergilenen liminoid davranışları belirlemeye yönelik olan bu çalışma, öncelikle literatürde eksikliği görülen turist davranışları ve dolayısıyla turist ve tatil psikolojisi konularına önemli ölçüde katkı sağlayacaktır.

“Geçiş ritüellerinde” kullanılan “liminal aşamanın” gönüllü etkinlikler esnasındaki eşiklik halini tanımlamak için Victor Turner tarafından önerilen “liminoid” kavramı bu çalışmada insanların günlük hayatlarına bir süreliğine ara verdiği turistik faaliyetler esnasındaki arada kalmışlık durumunu ifade eden bir kavram olarak ele alınmış ve tatil dönemlerinde insanlarda görülen eğlence ve hazza ilişkin geçici davranış değişikliklerine bir karşılık olarak kullanılmıştır.

İkincil bir gerçeklik olarak algılanan seyahat dönemlerinde insanlar günlük yaşamdan uzaklaşmakta ve geçici olarak farklı bir kimlik sergileyebilmektedir. Daha doğrusu bir oyun alanı olarak değerlendirilen turistik alanlarda insanlar, kendi hayatlarından sihirli bir şekilde ayrılarak, bambaşka bir boyuta geçebilmekte, farklı bir kimliği canlandırmakta ve söz konusu oyun içerisinde rahat ve neşeli olabilmektedir.

İnsanların seyahate ilişkin bu davranışları sadece seyahat esnasında değil seyahate çıkmadan önce karar aşamasıyla başlamakta ve seyahat sonrası da bir müddet devam etmektedir.

Literatürde, geçiş ritüellerinin ikinci aşaması olarak verilen liminal evrenin turizme uyarlanma çalışmaları esnasında dikkat çeken iki unsur vardır. Birincisi, günlük yaşamdan sıyrılıp liminoid evreye geçildiğinde turist davranışlarını açıklamak için bazı araştırmacılar tarafından hem sıra dışı/günlük yaşama zıt olan, hem de günlük yaşamla aynı olan davranışların değerlendirilmeye alınmasıdır. Diğeri ise, bazı araştırmacıların söz konusu liminoid evredeki davranışları günlük yaşamın dışında normların, kuralların ve değerlerin yok sayıldığı, sıra dışı, oyuncu, komik, alaycı ve aşırılıkları içeren davranışlar olarak inceleme alanına almasıdır. Bu çalışmada ise, insanların tatil dönemlerinde sergiledikleri geçici davranış değişiklikleri olarak ele alınmıştır. Bu yönüyle ikincisine benzer olduğu söylenebilir.

Literatür incelemesi sonucunda eşik aşamasında iki şeyin gerçekleştiği söylenebilir. Birincisi, ritüele katılanlar geçici bir “hiç”lik duygusu içine girmektedir. Kimlikler

değişmekte ve bulunulan sosyal statülerden statüsüzlüğe geçilmektedir. Bu evrede, seyahat esnasında şimdi ile gelecek arasındaki bir zaman diliminden bahsedilmektedir. İkincisi ise, ritüele katılanlar yeni kimlikler kazanır. Yeni kimlikleri kazanabilmesi için kişilere ilim öğretilir, korkutulur ve sünnet edilir.

Bu açıklamadan yola çıkılarak, liminal aşamanın turizmle ilişkilendirilebilecek kısmı aslında bu aşamanın ilk kısmıdır. Turist, geçici yaşamsal bir değişimle farklı duygulara bürünür, statüsüzlüğün ve zamansızlığın (zaman dışı zaman) etkisiyle farklı bir kimlikte belki de farklı bir kişi gibi davranır. Bununla birlikte turizmde, liminal aşamanın ikinci kısmı olan yeni kimliğin zorla veya gönüllü olarak kişiye yüklenmesi söz konusu değildir. Dolayısıyla öteki bir yaşam, gündelik ya da gerçek hayatın dışında bir olgu olan turizm deneyimleri, yarı-liminal bir deneyim olarak kabul edilebilir.

Liminality ve liminoid kavramlarıyla ilgilenen ve hacılar üzerine çalışma yapan Turner gibi, turizmi “kutsal bir seyahat” olarak gören ve turistler için yarı-hacı terimini kullanan çalışmalara çalışmanın ilgili bölümünde değinilmiştir. Liminality aşamasının ikinci kısmı olan kimliğin zorla veya gönüllü olarak kişiye yüklenmesi durumu hac seyahatleri sonucunda kişilere yüklenen hacı ünvanı ve hac deneyimini yaşayanların günlük hayatlarına döndüklerinde davranışlarında görülen değişimler nedeniyle, hac seyahatleri için tam bir liminal aşamadan bahsedilebilir.

Geçmiş dönemlerdeki seyahatlerin de yapısı düşünüldüğünde seyahatler için kullanılan “kutsal” kavramında da bu tür unsurların varlığından söz edilebilir. Günümüz seyahatleri için bu kavramın kullanılmaması ve 21. yüzyıl için liminality durumunu içeren unsurlar da göz önüne alındığında liminality konusundaki anlayışın da bu değişimle birlikte değiştiği gözlenebilmektedir. 21. yüzyılda liminality durumunun yerini sembolik ve serbest zaman eylemlerini tanımlamak için kullanılan “liminoid” kavramı almıştır. Liminality için bir zorunluluktan bahsedilmekteyken, liminoid için bir gönüllülüğten bahsedilmektedir. Dolayısıyla günümüz turistik seyahatleri için bu çalışmanın önerisi “liminoid etkinlikler” olmuştur.

Tüm bunlarla birlikte literatürde, liminoid aşamasında kimliklerin çoklu, parçalanmış, kaosu içeren bir karmaşıklığından ve deneyimle kazanıldığından bahsedilmiştir. Aynı zamanda liminal evredeki insanın karakterinin de postmodern bir bireye benzetilmesi gibi özellikler dikkate alındığında, aslında liminoid kelimesinin özelliklerinin bir

anlamda postmodernizmin özelliklerini de barındırdığı söylenebilir. Bu açıdan yaklaşıldığında turizm, postmodern bir deneyim olmakla birlikte liminoid bir deneyimdir.

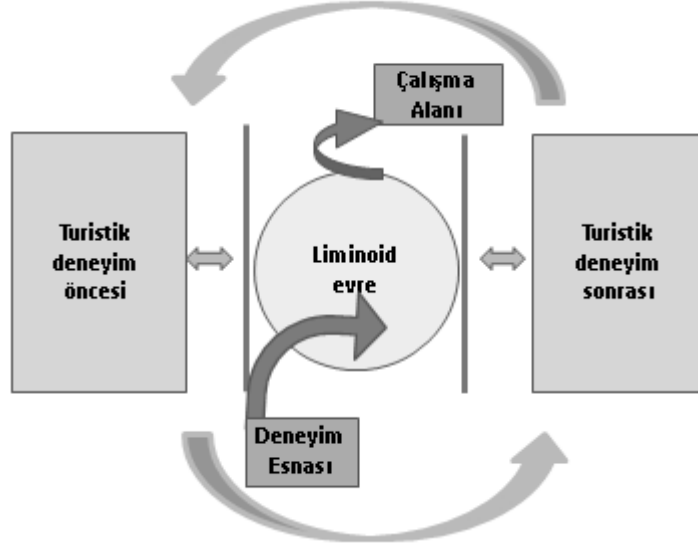
Liminal bölge özellikleri içerisinde yer alan rahatlama, rekreasyon, eğlence, heyecan, zindelik ve bedensel zevklerin aşırılığı gibi özellikler turistik alan deneyimleriyle eşleşmektedir. Dolayısıyla turistik alanlar için bu çalışmanın önerisi “liminoid alan” olmuştur. Turist davranışı, liminal deneyimlerin yaşandığı bir alanda turist olarak görülenlerin oynadığı bir oyun olarak ve bu oyun kavramı da liminoid olarak değerlendirilmiştir.

Turistler için turizm işletmecilerinin hazırladığı “ortamların” onların üzerinde oluşturduğu etki, onların duygu, düşünce ve hayallerine yansıdığı gibi bununla bağlantılı olarak davranışlar üzerinde de etkili olmaktadır. Herkesin eşit olduğu, kuralların yıkıldığı, ast-üst ayrımının olmadığı, tüm hizmet sektörü çalışanlarının turistin rahatı, mutluluğu ve huzuru için çalıştığı bu büyülü ortam, bireyin kendi iç dünyasına yansımakla birlikte kendisini özel ve önemli hissetmesini de sağlamaktadır.

Tatil ortamlarının, turist psikolojisinde yaşanan ani değişikliklere uyum sağlamasıyla ortaya çıkan ve günlük yaşamda garipsenen veya dışlanan eğlenceli, oyun içerikli gizemli davranışlara zemin oluşturması bu çalışmanın temel çıkış noktası olmuştur. Gustave Le Bon'un (2012: 15) kalabalıklara ilişkin çözümlerinde olduğu gibi, kalabalıklar bilinçaltının etkisindedir. Düşünce ve muhakemeye dayalı yaşamın son bulması ve ilkeliğin üste çıkması, duyguların değişmesi gibi kalabalık bilinçaltı özelliklerin bir ölçüde, turizm faaliyetlerinin yaşandığı farklı şehir ve ülkelerden gelen, farklı dine inananların, farklı zevk ve tercihleri olanların aynı zaman diliminde ve aynı mekânda buluştukları ortamlar için de geçerli olduğu ifade edilebilir. Yaşanan bu değişimler, kişiden kişiye değişmektedir. Turizm faaliyetlerine katılan turistlerin bu tarz değişimleri kendi kişilikleri ölçüsünde yaşadıkları söylenebilir.

Tatil dönemlerinde, turistlerde görülen geçici davranış değişikliğini temel alan eğlence ve hazza yönelik davranışlar, bu çalışmada liminoid kavramı ile karşılanmaya çalışılmıştır. İnsanlar, çalışma zamanları dışında kalan boş zamanlarını değerlendirmek için turizm faaliyetlerine katılmaktadırlar. Günlük yaşamdan ayrılmış ve tekrar günlük yaşama dönünceye kadar geçirilen bu süreç çalışmada liminoid dönem olarak ele

alınmış, insanların bu dönemde eğlence ve hazza yönelik sergilenen davranışlar ise liminoid davranış olarak incelenmiştir.

Şekil 4.23: Çalışma Alanı

Şekil 4.23'te gösterilen "liminoid evre" bu çalışmada, insanların tatillerini geçirdikleri evre olarak adlandırılmakta ve çalışmanın odak noktasını teşkil etmektedir. Söz konusu evrede gerçekleşen eğlence ve haz odaklı davranışların belirlenebilmesi için liminoidal evrede, turistlerle yapılan yarı biçimlendirilmiş mülakat görüşmelerinin ve katılımcı gözlemlerin yanı sıra Şekil 4.23'te gösterilen eşik çizgisinin solunda ve sağında yer alan turistlik deneyim öncesi ve turistlik deneyim sonrası aşamalarına ilişkin yarı biçimlendirilmiş mülakat görüşmeleri de yapılmıştır. Görüşme sürecinin ardından liminoid evrede sergilenen liminoid davranışların neler olduğunun belirlenebilmesi ve bu davranışların milliyet ve tatil türü bazında değerlendirilebilmesi için turistlerin tatile ilişkin deneyimlerini yaşadıkları evre (liminoid evre) bu çalışmanın uygulama alanı olarak tespit edilmiştir.

Liminoid kavramı başlı başına günlük yaşamdan ayrı olarak, özellikle de gönüllü olarak katılınan etkinlikler için geçerli bir olgudur. Söz konusu etkinlikler ise, animasyon ve rekreasyon etkinlikleri, turizm aktiviteleri gibi eğlenceye yönelik etkinliklerdir. Bu etkinliklere katılan bireylerde geçici davranış değişikliği gözlenebilmektedir. Söz konusu davranış değişikliğinin arkasında; insanların günlük yaşamlarında iş yoğunluğu, çevre ve aile baskısı ya da toplumsal rolleri gereği gerçekleştiremedikleri, engelledikleri

duygu, düşünce ve hayellerinin olduğu söylenebilir. Aslında, liminoid bir tür oyun olarak karşımıza çıkmaktadır. Nasıl ki kurallar sadece oyun anında geçerli olup sonrasında geçerliliğini yitiriyorsa, liminoid dönemde sergilenen liminoid davranışlar da oynanan oyunun bir parçası olacaktır. Farkındalık, oyundaki gibi liminoid dönemde de söz konusudur. Bu dönemde, sadece günlük yaşamın kuralları, bazı norm ve değerler askıya alınabilmektedir.

Liminoid dönemde, günlük yaşama zıt olarak yaşanan farklılıklar da her birey için farklı bir düzeyde gerçekleşmektedir. Kültür turistin ve kitle turistin içinde olduğu liminoid dönemi algılama biçimi, ilgi alanları nedeniyle birbirinden farklı olabileceği gibi bu dönemde sergiledikleri liminoid davranışlar da birbirinden farklı olabilecektir. Bu çalışmada hazzın boyutlarına değinilmemiş sadece temel başlık altında ele alınmıştır. Oysaki kültür turistin bir müzede sergilenen esere dokunduğunda aldığı haz ile kitle turistin denize girdiğinde bu deneyimden aldığı haz birbirinden farklı olacaktır. Bu çalışma liminoid kavramının turist kimliğine dair önemli özellikleri verdiği ifade edilebilir. Daha açık bir ifadeyle, tatil ve turist psikolojisini anlama ve anlamlandırma konusuna açıklık getirmektedir.

Tüm tüketim faaliyetlerinde olduğu gibi turistik tüketimde de beklentilerin karşılandığı düzeyde kişilerin memnuniyet düzeyi artacaktır. Tatil dönemlerinde bireylerin memnuniyet düzeyleri yüksekse liminoid olgusunun yaşanabileceğinden bahsedilebilir. Aksi takdirde, günlük yaşamdaki stresten farklı da olsa beklentileri karşılanmayan turist farklı bir stresle karşı karşıya kalacaktır. Böyle bir bireyden tüm sorumluluklarını bir köşeye bırakıp sınırsızca eğlenmesi beklenemez, çünkü bir takım kaygıları hala devam etmektedir.

Pearce'ın (2005) da ifade ettiği kültür şoku açısından bakılacak olursa aslında liminoid dönem, kültür şokunun farklı bir boyutudur. Liminoid dönemdeki insanlar, zamanı diğer insanlardan farklı bir şekilde algılamaktadır, diğer insanlarla aynı mekanda olsalar da mekan algısı da farklı olacaktır. Çünkü aynı mekanda ve zamanda insanların bir kısmı (yerel halk) var olma zamanını yaşarken, diğer kısmı (turist) var olma kaygısından uzakta boş zamanını yaşamaktadır. Bu nedenle, turistler ile yerel halk arasında hayali bir sınır vardır. İşte liminoid dönem, kültür şoku kadar keskin bir ifadeyle olmasa da yerel halk ile turisti ayıran zamanın ve mekanın farklı boyutlarda algılanmasına neden

olan bir dönem olarak ifade edilebilir. Liminoid alanın turiste sağladığı garip, oyun içerikli ve sıradışı deneyimler yaşama hakkı, liminoid alanı günlük yaşam alanı olarak kullanan insan için aynı deneyimleri yaşama olanağını vermeyecektir. Çünkü bahsedilen bu deneyimler, günlük yaşamın kurallarına aykırı, günlük yaşama zıt olabilmektedir. Liminoid dönemdeki insan, günlük yaşama aykırılığı ve zıtlığı hoşgörülle karşılayabilirken, yerel halk için aynı hoşgörüden bahsedilemeyecektir.

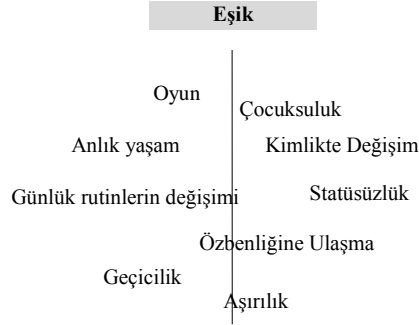
Şekil 4.24

Liminoid Evre ve Liminoid Döneme Girişi Etkileyen Temel Motivasyonlar

Şekil 4.24'te yapılan literatür taramasının sonucunda, liminoid evrenin özellikleri ve insanların liminoid evreye girmesinde etkili temel motivasyonlar verilerek konunun bir özeti sunulmuştur.

Literatür taramasından yola çıkılarak yapılan yarı biçimlendirilmiş mülakatlar araştırmacı tarafından yapılan katılımcı gözlem sonuçlarıyla birleştirildiğinde de tatil dönemleri, kişiler için ikinci-alternatif bir yaşam alanı olarak görülmekte, tatil dönemlerinde geçici dostluklar, arkadaşlıklar ve birliktelikler kurulmakta, geçici bir süreliğine günlük rutinler askıya alınmaktadır. Tatilde, insanlar yemek, alkol tüketimi, para harcama ve eğlence konularında bazı aşırılıklara kapı aralamaktadır. Tatil, bazı insanlara bambaşka bir kimlik kazandırırken, bazılarını ise kendini bulma ya da başka bir ifadeyle öz benliğine kavuşma imkanı sağlamaktadır. Yani bir noktada var olan kimlik başka bir kimliğe dönüşürken, diğer bir noktada kişi kendine-özüne dönmektedir. Tatilde günlük rutinler değişebilir ve bir rutin dışılıktan bahsedilebilir.

Tüm bunlarla birlikte tatilde, insanlar geçmişi ve geleceği düşünmeden ani kararlarla ani yaşarlar. Turist tatilde, mesleğini ve toplumsal rolünü unuttur ve bir turist olarak birkaç günlük de olsa hizmet almaktan hoşlanır. Bu süreçte turist, kral ve/veya kraliçe gibi davranır.

Şekil 4.25

Liminoid Evrede Turist Davranışları

Şekil 4.25'te araştırma sürecinde yapılan yarı biçimlendirilmiş mülakatlar ve katılımcı gözlem neticesinde ulaşılan sonuçlar temel başlıklar halinde verilmiştir. İnsanların günlük yaşamlarından kısa bir süreliğine ayrıldığı anda (eşik) -bu çalışmanın önerisiyle liminoid dönemde- sergiledikleri temel liminoid davranışlar; geçicilik, aşırılık, özbenliğe ulaşma, günlük rutinlerin değişimi, kimlik değişimi, anlık yaşam, çocuksuluk, oyun ve statüsüzlük şeklinde isimlendirilmiştir.

Tatil dönemlerinde, turistlerde görülen eğlence ve haz odaklı geçici davranış değişimleri liminoid davranışlar olarak ele alan bu çalışmada; liminoid davranışlar ile milliyet ve katılınan tatil türü arasındaki farklılıklar, tatil algısı ve tatil döneminde alışkanlıklarda yaşanan değişikliğin arasındaki ilişki test edilmiştir. Yapılan analizler neticesinde elde edilen bulgulara göre, tatil döneminde sergilenen 5 tür liminoid davranış bulunmaktadır. Bu davranışlar, milliyete ve tatil türüne göre değişmektedir. Ayrıca, kişilerin tatili algılama ve tatil dönemlerinde yaşanan davranış değişikliği arasında da anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Araştırma neticesinde ortaya çıkan liminoid davranışlar, literatür ve araştırmacı tarafından yapılan yarı biçimlendirilmiş mülakatlardan elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir. Araştırma sonucunda ortaya çıkan liminoid davranış türleri şunlardır:

- Hazcılık (Hedonizm) Liminoid Davranışı
- Gizlilik (Privacy) Liminoid Davranışı
- Tolerans ve Kuralsızlık (Toleransce and Anomaly) Liminoid Davranışı
- Kimliğinden Sıyrılma (Identity Detachment) Liminoid Davranışı
- Oyun/oyuncu (Play/players) Liminoid Davranışı

Her bir davranış türünde, bireylerin günlük yaşamdan daha farklı olarak sergiledikleri ya da sergilediklerini düşündükleri davranışlara yer verilmektedir. Hazcılığa ilişkin ifadeler, sadece hazcılık davranış türünde değil, diğer davranış türlerine ilişkin ifadelerde de yer almaktadır. Yapılan analizler neticesinde, elde edilen liminoid davranış türleri bir bütün olarak eğlence ve haz yönelimli davranışlar başlığı altında değerlendirilebilir. Şekil 4.26’da, turistlerin eğlence ve hazza yönelik liminoid evrede sergiledikleri liminoid davranışlar verilmiştir. Şekil 4.26 göz önünde bulundurularak tatil dönemlerinde sergilenen her bir liminoid davranış türü değerlendirilmiştir;

“**Hazcılık**” davranışında kişi tatil döneminde ne hissediyorsa, nasıl yaşamak istiyorsa öyle davranır. Günlük yaşamındaki hayallerini gerçekleştirmeye çalışır. Gününbirlik arkadaşlıklar kurar ve bu arkadaşları ile çok şey paylaşır. Eğlence mekânlarında normalden daha çok vakit geçirir, bazı turistler sabahlara kadar eğlence mekanlarında vakit geçirir ve gecenin yorgunluğunu atmak için bütün gün uyur. Geçici olduğunu bilse de bir anlığına lüks yaşamı tatmak ister, tanımadığı insanlarla vakit geçirmek hoşuna gider.

Bu davranış türünde, Aristippos’un öğretilerinden hedonizm tanımlanmaya çalışılmıştır. Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğü’nde (2013) hazcılık “*zevki, insan hayatının tek değer ve amacı sayan, haz veren her şeyin iyi olduğunu kabul eden öğreti, hedonizm. Hazza, fiziksel zevke hastalık derecesinde düşkünlük*” şeklinde tanımlanırken benzer bir şekilde, Felsefe Terimleri Sözlüğü’ne göre “*yaşamın anlamını hazda bulan dünya görüşü. Haz=Hedone’yi ahlak ilkesi olarak kabul eden; ahlak eyleminin ereğini ve ölçөгünü hazda bulan ahlak öğretisi. Burada ya **bir anlık duyusal haz**, ya da **sürekli haz (tinsel haz)** söz konusudur. Aristippos’a göre haz veren şey iyidir, acı veren de kötü. Haz ile iyi aynı şeydir. Aristippos’un göz önünde bulundurduğu bir anlık haz duygusudur. Bu öğreti daha tinsel biçimde Epikuros’ta da karşımıza çıkıyor. Epikuros mutluluğun temelini ruhun dinginliğinde bulur, tinsel hazları duyusal hazların üstünde*

görür ve en yüksek erek olarak koyar; çünkü yalnız tinsel hazlar gelip geçici olmayan hazlardır, sürekli bir ruh durumu sağlarlar” şeklinde ifade edilmiştir (TDK, 2013).

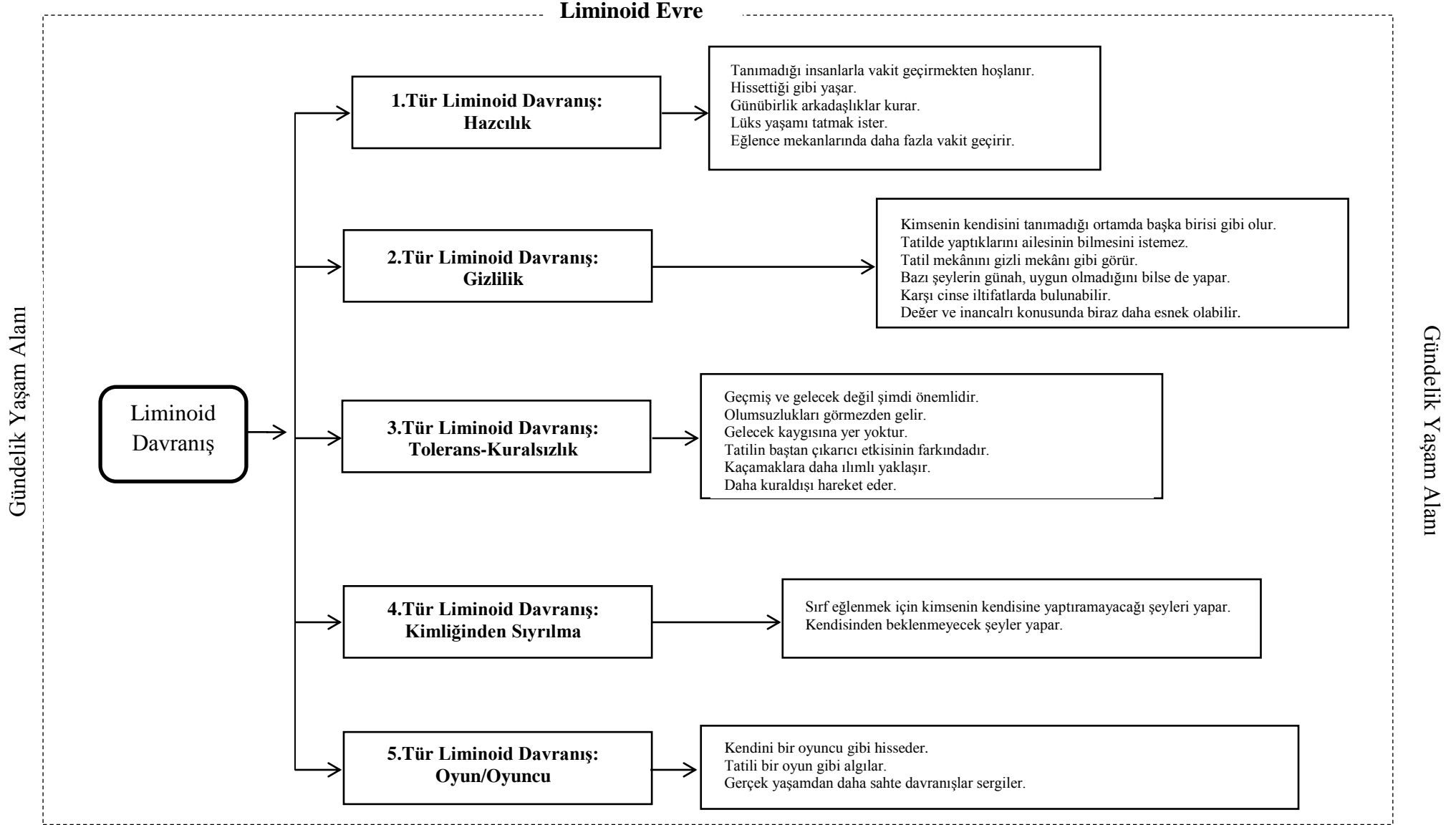
Stratejik pazarlama uzmanı ve marka yönetmeni Melda İpekli (2010) bir yazısında, Paris’te bir haftasonu seyahati için yabancı bir turizm acentasının bir faaliyetini şu şekilde kaleme almıştır;

“dünyanın neresinde olursanız olun sizi limuzin ile alıp 4 günün sonunda yine limuzin ile evinize bırakılmanıza kadar geçen süreci, size gönderdiği 200 soruluk anket formunda belirttiğiniz zevklere göre düzenliyor ve bu tura lüks tüketim markaları da sponsor oluyor. Bu turların en önemli özelliği "incognito" yani isimsiz ve her şey sır olarak müşteri temsilcinizle aranızda kalıyor. Şampanya dolu küvette yıkanmak masum isteklerden yalnızca biri.”

Bu örnekte de görüldüğü gibi, rekabetin yoğun bir şekilde yaşandığı özellikle hizmet sektöründe, müşterisini (misafirini) en çok memnun eden kazanan olacaktır. Bu rekabet ortamında işletmeler, ayakta durabilmek ve işletmenin varlığını devam ettirebilmek için tüketicilere yönelik bu tür uygulamalarla rakiplerinden farklı olduklarını göstermeye devam edecektir. Günümüzde, insanlar seyahatleri esnasında kendilerini özel hissettirecek hizmetleri talep ederek özel deneyimler yaşamayı arzu etmektedirler.

Turizm faaliyetleri fantezi, eğlence, zevk vb. unsurları barındıran hazzı-hedonist deneyimlerin gerçekleşmesinde etkilidir. Bu davranış türünde; sınırsız eğlence, sorumlulukların terki, anı yaşama, ilkel isteklerin tatminine yönelme ifadelerinin hepsi birlikte tatilde, bireylerin hedonist-hazzı deneyimlere odaklanmaya yönelik değerlendirmelerini içermektedir.

Şekil 4.26: Tatil Dönemi Sergilenen Liminoid Davranışlar

“**Gizlilik**” davranışında turist, tatil döneminde tıpkı maskeli bir baloda olduğu gibi farklı bir kimlikle kimsenin kendisini tanımadığı bir ortamda yaşamak istediği kimliğini yaşayacaktır. Tatil döneminde bürünülen bu kimlikle birey, günlük yaşamında çevresindeki insanların hatta aile ve yakın arkadaşlarının dahi bilmesini istemediği şeyleri yapmaktadır. Bu davranış türünde turist, tatil yaptığı yeri günlük yaşamında yapamadıklarını yapabileceği gizli mekânı olarak görmektedir. Turistin bu kimliği, değer ve inançlar konusunda kişiye esneklik sağlamaktadır. Yine bu gizli kimlik kişiye, günah olduğunu bildiği bazı şeyleri yaptıran bir kimliktir. Burada bahsedilen, kişinin gizli bir mekanda yaptıklarının gizli kalmasını istemesi ve sahip olduğu bir takım değer ve inançlarını sessizce terk etmesidir.

Bu davranış türünde birey, yaptığı davranışın uygunluğu/uygunsuzluğu konusunda bir farkındalığa sahip fakat sadece tatil dönemlerine ilişkin kendisine böyle bir serbestlik verebilmektedir. Seyahat motivasyonlarına ilişkin literatür verilirken bireylerin tatili kendilerine verdikleri bir ödül olarak değerlendirdikleri ifade edilmişti. Bu kapsamda değerlendirildiğinde insanlar, tatilin kendilerine esneklik sağladığını düşünerek tatili bir ödül-bir hak olarak görmektedirler. Bu davranış türünde etkili olan önemli unsurlardan birisinin tanınmışlık veya tanınmamışlık olduğu söylenilebilir. Tatil dönemlerinde bazı insanlar, özellikle yalnız seyahat etmeyi seçerek gittikleri mekânlarda “tanınmamışlık” özelliğinden yararlanarak bu tanınmamışlığın verdiği duygu ile günlük yaşamlarında sergiledikleri kimliklerinden ayrılmaktadır. Bu davranışa göre turistler, tatil mekanlarında günlük yaşamlarındaki insanlar tarafından bilinmesini istemedikleri şeyleri yapıp, günlük yaşamlarındaki kuralları da bir ölçüde esneterek kendi gizini yaşamaktadır denilebilir.

“**Tolerans-Kuralsızlık**” davranışında da hazcılık davranışında olduğu gibi insanlar tatilde, geleceği ve geçmişi düşünmeden anın tadını çıkarmaya çalışırlar. Ancak hazcılık davranışından farklı olarak kişi anın tadını çıkarmaya çalışırken aynı zamanda olumsuzlukları görmezden gelebilmektedir. Küçük tatsızlıklarla huzurunun kaçmasını istemeyen turist, anlık tatmine odaklandığı için geleceğe ilişkin plan ve programlarını askıya alarak geleceğe ilişkin kaygılanmak istemez. Tatil atmosferinin bazı insanları baştan çıkarabileceği düşüncesi turistlerde egemendir. Bu düşünceye sahip turist, tatilde

karşı cinsle kaçamağa daha ılımlı yaklaşmakta ve tatilde normal davranışlarına göre daha kuraldışı davranışlar sergilemektedir.

Anın tadını çıkarmak, günü yaşamak Latin edebiyatının ünlü ozanı Hortoious'un kullandığı “günü gün et”, “zamanın tadını çıkar”, “günü yakala” anlamında kullanılan ve gelecek hakkında endişelenmek yerine yaşanan anın değerine vurgu yapan “Carpe Diem” (seize the moment, seize the day, enjoy the present, make the most of today) özdeyişinin (seslisozluk.net, 2013) bu çalışmada kullanılan anı yaşamak, anın tadını çıkarmak ifadeleriyle benzer olduğu söylenebilir. Bu davranış türünde turist, gününü gün etme mantığıyla kuralları yok sayıp, geleceği ve geçmişi düşünmeden zamanını geçirmektedir.

Bu davranış türünü açıklamak için yararlanılan bir diğer kavram da “anomi” kavramıdır. Anomi, sosyoloji de kuralsızlık, değerlerin ve normların yok olması şeklinde bir karşılık bulmaktadır. Graham Dann, turizm ile ilgili itme ve çekme faktörlerini tanımlarken anomie kavramına da yer vermiştir. Anomi kavramını insanları seyahate yönlendiren itme faktörlerinden birisi olarak ele almıştır. Dann'ın (1977) açıklamalarına göre tatil dönemlerinde insanlar, bu kuralsızlık durumundan haz almakta, normalde hoş karşılanmayan tarzda davranışları tatilde sergileyerek bunun keyfini çıkarmaktadır. Tatilde tüm kuralların ortadan kalktığına ilişkin yine Gottlieb'in (1982) çalışması örnek verilebilir.

Bazı turistler tatil dönemlerinde kimliklerini saklayabilmekte, özellikle meslekleri ile ilgili bilgi vermek istememektedir, hatta bazıları tatilde farklı isimler kullanmaktadır. Bu durum aynen Sayar'ın (2002: 61) “Psikolojik Mekân Olarak Siberalan” adlı çalışmasındaki ifadesi gibidir. Sayar (2002) interneti, online kişilikleri ve maskeleri parlatmaya teşvik eden bir araç olarak görmekte ve işler karıştığında ortadan kaybolmanın mümkün oluşunun da insanların sanal kimlik kullanmaya sıcak bakmasını etkilediğini ifade etmektedir. Tatil ortamları her ne kadar sanal olmasa da, yine de tam olarak gerçek yaşam ile örtüşmeyebilir. Bu doğrultuda değerlendirildiğinde, aslında tatil dönemlerinde de bazı insanlar “gizli kişiliklerini-ikinci benliklerini-alternatif kişiliklerini-öteki beni” ortaya çıkarabilir. Tatil dönemlerinin Sayar'ın (2002) da “sanal kimlik” için ifade ettiği gibi geçiciliği ifade etmesi bireylerin ortadan kaybolmalarının mümkün olması “gizli kişiliklerin” ortaya çıkarılması konusunda insanlara (turistlere)

bir rahatlık sağlar. Söz konusu dönemler, tıpkı sanal alemdeki gibi gizli kişilikleri ve maskeleri parlatmaya teşvik eden aracı mekânlardır denilebilir. Bu mekânlarda, turistlerin gizli kişiliklere bürünerek farklı maskeler takınmalarının farklı nedenleri olabilir. İnsanların normal yaşamlarında üstlendikleri sorumluluklardan uzaklaşmak istemeleri veya tatilde yaptıklarının, tatilde tercih ettikleri kıyafetlerin kişinin mesleği ve sosyal statüsü ile karşılaştırılıp bu statüye göre değerlendirilmesinin turistler tarafından istenilmemesi bu farklılığın nedenlerinden olabilir. Yapılan mülakatlar esnasında görüşülen bir katılımcının cümlesi bu durumu çok güzel açıklamaktadır;

“Tatil yaptığım yerde benim iş ortamımdan kimsenin olmasını istemem. Çünkü normalde çok asabi bir tavıram vardır. Kimsenin beni animasyon gösterilerinde çuval yarışmasında görmesini istemem...”

Bu örnekle birlikte, normalde iş ortamında gayet ciddi bir diyalogu olan bir grup, tatil esnasında aralarındaki bu ciddiyeti samimiyete dönüştürebilir. Tüm ast-üst ilişkisi tatil anlarında ortadan kalkabilir. Fakat söz konusu hiyerarşi, günlük yaşama dönüldüğünde bir ölçüde esneklik gösterse de devam edecektir.

“Kimliğinden Sıyrılma” davranış türünde birey, gizlilik davranışında görülen kimlik değişiminden biraz daha farklı olarak tatilde, normalde en yakınlarının bile yaptıramayacağı şeyleri sırf eğlenmek için yaparak kendisinden beklenmeyecek davranışları sergiler. Bu davranış türünde, bireyin olduğundan daha farklı davrandığı ya da davranmaya çalıştığı ifade edilebilir. Yapılan mülakatlardan da katılımcıların benzeri ifadeleri kullandıkları görülmüştür.

“tatilde bambaşka birisi oluyorum”

“ortama ayak uydurmak için normalde yapmayacağım şeyleri yapıyorum”

Bu davranış türünde, bireyin tatilde farklı bir kimlik sergilediğinin farkında olduğunu da vurgulayarak bu farklılıklarda tatil atmosferinin etkisi ile aslında bir ölçüde kimsenin bilmediği yönlerini ortaya çıkararak kendini gerçekleştirdiği ifade edilebilir. Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi basamaklarından tepe noktada yer alan ve seyahat motivasyonları arasında yer verilen “kendini gerçekleştirme” konusunu tatil dönemlerinde turistlerin kendilerinde yaşadıkları böylesi bir değişimle ifade ettikleri söylenebilir. Aslında bu noktada ele alınabilecek birkaç farklı unsur vardır. Kişi günlük yaşamında mı gerçek

kimliğini sergilemektedir, yoksa tatil döneminde mi?. Kişinin öz benliği hangisidir? Bu konuda kişi, çevre baskısı ve üstlendiği sorumlulukları nedeniyle günlük yaşamında tam anlamıyla kendisini yaşamıyor olabilir. Bu kişi, tatil döneminde üzerindeki bu baskıların ve sorumlulukların azalmasıyla kendisini daha doğrusu özbenliğini yaşıyor olabilir. Bastırdığı bir takım duygu ve düşüncelerini tatilin kendisine verdiği özgürlük hissi ile ortaya çıkartabilir.

Diğer bir yandan kişi tatil dönemlerinde ortam gereği aslında hiç olmadığı, ya da normalde onay vermediği bir takım davranışlara yönelebilir. Örneğin, normalde hiç muhafazakâr olmayan birisi bu konuya verilen değerin yüksek olduğu bir ülkeye/şehre gittiğinde ortam gereği normalde onay vermediği şekilde giyinebilir, tercih etmediği yiyecek ve içecekleri tüketmek zorunda kalabilir. Bir başka durumda kişi, normalde akşam erken saatlerde yatma alışkanlığına sahipken, tatil dönemlerinde kişi birlikte olduğu gruba uyum sağlamak amacıyla yatış ve kalkış saatlerinde değişikliğe gidebilir.

İngilizler için Blood Foundation isimli bir sivil toplum örgütünün organize ettiği "Bir Aylığına Müslüman" adlı 9 günlük İstanbul turundan da bu doğrultuda bahsetmek mümkündür. Bu tura katılan turistler 9 gün içinde Müslümanlık ile ilgili ders alıp, beş vakit namaz kılarlar ve oruç tutarlar, aynı zamanda içki içmez ve domuz eti de yemezler (Butt, 2011). Bu örnekte ise turistler, tamamen günlük yaşamlarının dışında faaliyetlere katılarak zamanlarını geçirmektedir. Bu duruma uygun; normalde alkol almadığı halde tatilde ortama ayak uydurmak için alkol alınması, tatilde arkadaş ortamına ayak uydurmak için sigara kullanmayan birisinin sigara kullanması, kendi ülkesinde bir takım zorunluluklardan ötürü başını kapatmak zorunda olan kadınların tatil için ülkelerinden ayrıldıklarında bu zorunluluğu da üzerlerinden atması ve farklı bir giyim tarzını tercih etmesi gibi örnekler verilerek çoğaltılabilir.

“Oyun-Oyuncu” davranışında tıpkı her oyunun bir kuralı olduğu gibi tatili de iyi vakit geçirme aracı olarak değerlendiren insanlar konaklama, yeme-içme, eğlence vb. turistik tesislerin kuralları dahilinde eğlenceli vakit geçirirler. Bu davranış türünde, insan kendini bir oyuncu gibi hisseder, tatil dönemlerini bir oyun gibi düşünür ve tatilde gerçek yaşamındaki göre daha sahte davranışlar sergileyebilir. Fakat bunların hepsi kişinin bilinçli olarak yaptığı şeylerdir. İnsanlar, normalde özendikleri yaşamı, tatillerini

geçirmek için seçtikleri bölgede bulunan turizm işletmelerinin sunduğu mekanlarda yaşamaya çalışırlar.

Bu davranış türüyle ilgili olarak Gottlieb'in (1982) çalışmasında daha net görülebilen iki durumdan söz edilebilir. Birinci durumda, kişilerin günlük hayatlarında buldukları konumdan daha üst bir konuma, ikinci durumda ise daha alt bir konuma hareketleri söz konusudur. Birinci durumda birey, kral veya kraliçe gibi davranmakta ve gittiği turizm işletmesi çalışanlarından buna uygun bir hizmet beklemekteyken, ikinci durumda ise, Gottlieb'in deyimini ile insanlar köylü gibi davranmaktadır. Alternatif turizm türlerinden olan kırsal turizm ve çiftlik turizmi ikinci duruma örnek olarak verilebilir. Bu tür turizm faaliyetlerine katılan birey, başka insanların yaşamlarını birkaç günlüğüne deneyimlemek ve bu yaşamlara olan özlemlerini gidermek amacıyla tercih etmektedir. Gottlieb'in "peasant" ifadesi tamamıyla kırsal turizm faaliyetleri arasında değerlendirilmeyebilir. Örneğin, günlük hayatında lüks bir yaşam tarzına sahip olan birey, tatil döneminde kalite veya lükse daha az önem verebilir. Bu kişiler için konaklanan otelin, yemek için gidilen bir restoranın sınıfı çok fazla önemli olmayabilir. Tatil döneminde turizm işletmelerine yönelik tercihler özensiz (salaş) mekânlardan yana kullanılabilir. Kısaca birey, günlük yaşamından farklı olanı tatil döneminde deneyimlemek istemektedir.

İlgili literatürde de yer verildiği gibi turizm, bir çeşit oyun olarak nitelendirilmektedir. Oyun olarak nitelendirilmesinin özünde söz konusu turizm faaliyetlerinin "geçicilik" özelliğine sahip olması vardır. İnsanlar tatil dönemlerinde geçici ve anlık deneyimler yaşamaktadırlar. Sonrasında geriye kalansa hafızalarda kalan birkaç günlük anıdır. Turizm faaliyetlerine katılan insanlar bu geçiciliğin farkındadırlar. Günlük hayatında çok lüks mekânlarda yaşamadığı halde, turistlerin tatilde bu lüksü-şatafatı deneyimlemek istemesi buna örnek olarak gösterilebilir.

Yapılan mülakatlarda da benzeri sonuçlara ulaşılmıştır. Tatil dönemlerinde insanlar, birilerinin onların mutluluğu için çaba harcadıklarını biliyorlar ve bundan haz alıyorlar. Araştırma için hazırlanan ankette yer alan "tatil dönemlerinde aşağıdakilerden hangisi size kendinizi özel hissettirir" ifadesine katılımcıların "bana kral ya da kraliçeymişim gibi davranılması" ifadesini işaretlediği görülmektedir. Bu tür davranış altında bireylerin normalde olmadıkları şekilde davranmaları ve bu şekilde saygı ve hizmet

beklemeleri söz konusudur. Yani burada bir –miş gibi olma söz konusudur. Tatil mekanı bir oyun alanı, tatil dönemi oyun zamanı, katılınan faaliyet bir oyun ve turist bir oyunun en önemli aktörü olan oyuncudur.

Araştırmada elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan davranış türleri liminoid davranışlar olarak adlandırılmıştır. Literatürden ve araştırma sonucunda ulaşılan beş liminoid davranış türünden yola çıkılarak “liminoid turist” kapsamında değerlendirilebilecek beş turist türü önerilebilir. Bu turist türleri ve özellikleri şu şekilde özetlenebilir;

- Hazcı (Hedonist) Turist
- Gizli (Anonymous) Turist
- Hoşgörülü (Permissive) Turist
- Kimliksiz (Faceless) Turist
- Oyuncu (Player) Turist

Hazcı Turist: Anlık mutluluklara odaklanan hazcı turist, günlük yaşamında gerçekleştirmediği hayallerini ve fantezilerini gerçekleştirmek için turistik mekanları bir araç olarak görmektedir. Hazcı turist tatilde gününü gün eden, geçici arkadaşlıklar kuran, tanımadığı insanlarla vakit geçiren, sınırsızca eğlenen, sorumluluklarından ve kaygılarından uzakta ilkel arzu ve isteklerinin tatminine yönelik turistir.

Gizli Turist: Gizli turist aile ve yakın arkadaşlarından uzakta, kimsenin kendisini tanımadığı bir ortamda olmanın verdiği bir duyguyla hareket eder. Tatil yaptığı yeri gözlerden uzakta kendi gizemini yaşadığı gizli bir mekan olarak algılar. Bu turist değer ve inançlarını bilinçli olarak terk eder, fakat söz konusu terk ediş geçici bir süreliğine yaşandığı için turisti rahatsız etmez.

Hoşgörülü Turist: Anlık mutluluklara odaklanma bu turistin de temel karakteri olmakla birlikte hazcı turistten farklı olarak kuralları yoksayar. Geleceğe yönelik plan ve programları askıya alır. Kuralsız turist gününü gün etme mantığıyla hareket ederek tatilin kendisine sağladığı kuralsızlıktan haz alır. Bu turist günlük yaşama ilişkin düzeni bozar hatta olumsuzlukları da görmezlikten gelerek tatilini doyasıya yaşar.

Kimliksiz Turist: Bu turistin en önemli özelliği planlanmamış bir şekilde sırf eğlenmek için kendisini oyunun akışına kaptırmasıdır. Kimliksiz turist oyunda bir joker gibi oyunun tüm rollerine ayak uydurabilecek bir niteliktedir.

Oyuncu Turist: Oyuncu turist, tatilleri birer oyun olarak görürken, kendilerini de bu oyunu oynayan bir oyuncu olarak görmektedir. Bu tür turist tatilde bir kral ya da kraliçeymiş gibi davranabileceği gibi, kırsal turizm faaliyetlerine katılarak köylü yaşamı deneyimleyerek köylüymüş gibi de davranabilir. Oyuncu turist normalde ait olmadığı bir statüye aitmiş gibi yaparak bu ölçüde hizmet almaktan hoşlanır.

Bu çalışma, turist davranışını anlama ve yorumlamada “liminoid” kavramının kullanılabilirliğini değerlendirmektedir.

- “Liminoid” turistin tatil döneminde sergilediği davranışların nedenini açıklamaktadır.
- “Liminoid” turistin tatil bölgesindeki hal ve hareketlerini açıklamaktadır.
- “Liminoid” tatil psikolojisini açıklamaktadır.
- “Liminoid” turist psikolojisini açıklamaktadır.
- “Liminoid” işletmecilere turisti tanıma olanağı vermektedir.
- “Liminoid” yerel halka turisti anlama olanağı vermektedir.
- “Liminoid” turistik mekanların turistler için önemini açıklamaktadır.
- “Liminoid” turist tiplerine, turist deneyimlerine ve seyahat motivasyonlarına farklı bir bakış açısı kazandırmaktadır.

Turist davranışına liminoid eksenli yaklaşan bu çalışma, ulusal ve uluslararası yazının yanı sıra bu alana ilgi duyan veya duyacak akademisyen ve araştırmacılar için zengin bir kaynak olarak katkı sağlayacaktır. Özellikle, turizme ilgi duyan akademisyenler ve araştırmacılar için çalışmanın yol gösterici bir rehber olacağı düşünülmektedir. Bu konu üzerinde yapılacak olan farklı araştırmalarla bu tür çalışmaların sayısı ve çeşitliliği artırılabilir. Gelecekte yapılacak olan çalışmalarda farklı turist gruplarına ve farklı turizm türlerine yönelik araştırmalar yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Özellikle uluslararası literatürde yer alan liminoid kavramı ile turist üzerine yapılan çalışmaların seks turizmine yönelik çalışmalar olduğu görülmüştür. Bu çalışmada “liminoid ve seks turizmine” ilişkin genel kabulden bağımsız bir şekilde “liminoid kavramı çerçevesinde tatil dönemlerinde sergilenen eğlence ve haz yönelimli olarak geçici davranış değişiklikleri” araştırılmıştır. Bu çalışmanın hareket noktası, Turner’ın özellikle organik toplumlarda gönüllü olarak katıldıkları etkinliklerde insanların yaşadığı eşik aşaması olarak adlandırdığı “liminoid” kavramı olmuştur. Bu yönüyle araştırmaların ilgili alana ve işletmecilere olan katkısının yanında teoriye olan katkısı gözardı edilemeyecek düzeydedir.

Turistleri doyum noktasına ulaştıran tatil dönemleri ya da bu çalışmanın önerisiyle liminoid alanlar gerek turizm işletmecileri, gerekse diğer işletmeciler tarafından turistlerin tatillerine uygun olarak hazırlanmaktadır. Bir işletmenin yapacağı tanıtım faaliyetlerinden; turistin tatil algısı, tatilden beklentisi, liminoid alanlardaki davranışları ve tatil döneminde değişen alışkanlıkları bilindiği takdirde daha etkili sonuçlar elde edilecektir.

Liminoid evrede gerçekleşen eğlence ve haza yönelik faaliyetlerin turistlerin ruhsal sağlığına katkısı düşünüldüğünde turistler için bu ortamları hazırlayan turizm işletmelerinin varlığının ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Başta turizm işletmeleri olmak üzere, tatil bölgesinde faaliyet gösteren tüm işletmeler, turist için bir tatil ortamı hazırlayıcısı olarak turistlerin sergileyeceği davranışlarda moderatör işlevi görmektedir.

Evini ve işini bir süreliğine arkasında bırakarak çeşitli seyahat motivasyonlarıyla yola çıkan turist, bilinmeyene doğru yol alırken yanında bulunacak bir tur rehberinin yanı sıra dilini ve yaşam tarzını bilmemesine rağmen ayak bastığında turist dilini bilen bir transfer elemanının varlığı, gidilen yerde yabancı olarak tanımlanan turist için kendisini güvende hissetmesine yardımcı olan unsurlardandır. Bu noktadan hareketle, turizme doğrudan ve dolaylı olarak mal ve hizmet arzında bulunan işletmeler, turisti bulunduğu ortamda güvende hissettirecek uygulamalara nitelik ve nicelik açısından daha fazla önem vererek turist memnuniyetini sağlama ve tatmin düzeyini artırma açısından yararlı olacaktır.

Turistin tatil döneminde sergilediği davranışlar ve tatilden beklentisi gibi konularda önceden fikir sahibi olunması pazarlama karmasından daha etkin bir şekilde

yararlanılmasını sağlayacaktır. Bu da daha etkili bir pazarlama ve tanıtım politikasının oluşturularak kıt olan kaynakların etkin kullanılmasını sağlayacaktır.

Turizm destinasyonunda faaliyet gösteren işletmeler, turistin tatil için belirlediği destinasyona ulaştıktan sonra yaşadığı ruhsal hareketlilik sürecinde turistin yanında olan işletmelerdir. Bu noktada önemli olan husus, işletme personeli ve yerel halk için destinasyonun günlük yaşam alanı, turist için ise boş zamanını geçirdiği bir mekan olmasıdır. İşletme personeli, aynı zaman diliminde ve aynı ortamda turistler ile farklı amaçlarla aynı ortamı ve anı paylaştığının bilincinde olmalıdır. Ortam aynı olmasına rağmen, ortamdaki beklenen fayda farklıdır. Bir taraf yaşamını idame ettirmeye çalışırken diğer taraf, böyle bir kaygıdan uzakta eğlenmeye, dinlenmeye ve rahatlamaya çalışmaktadır.

Turizm işletmelerinde düzenlenecek animasyon ve rekreasyon faaliyetlerine turistlerin aktif katılımının sağlanması, bulunulan ortama daha kolay ve hızlı bir uyumun yanı sıra ortamdaki maksimum hazzın alınmasını da sağlayacaktır. Turistin kendini mutlu hissedeceği bir mekanın görsel ve estetik tasarım sürecinde, turistlerin beklentileri ve tatilde sergilediği davranışlar hakkında fikir sahibi olunmasının turist tatmini açısından çok önemli olduğu düşünülmektedir. Turizm destinasyonunda faaliyet gösteren bir işletme, turistler için işletme bünyesinde uygulama atölyeleri (deneyim alanları) hazırlayarak, özellikle kendini geliştirmek isteyen ve farklı şeyler öğrenmek isteyen turistlerin sıradışı deneyimler yaşamasını sağlayabilir.

Bu araştırma, bir kişinin turist olarak tatil döneminde günlük yaşamından daha farklı bir kimliğe bürünerek farklı davranışlar sergilediğini vurgulamaktadır. Bu farklı davranışlar, günlük yaşamını idame ettirmeye çalışan insanlarla aynı mekanda gerçekleşmektedir. Bu nedenle, turistlerin sergileyeceği ve muhtemelen bölge halkı tarafından tuhaf, küstah, şımarıklık, saygısızlık, küçümseme, alay edilme hatta bir tür saldırganlık olarak algılanabilecek davranışlara karşı yerel halkın bilinçlendirilmesinin muhtemel yanlış anlaşılması ve bu nedenle gerçekleştirilecek tacizleri önleyeceği düşünülmektedir. Bu bilinçlendirme faaliyeti, kamu yönetimini temsil eden merkezi ve yerel yönetim birimleri tarafından yapılmalıdır.

Bir turizm destinasyonunun ulusal ve uluslararası tanıtımı genellikle kamu yönetimi tarafından yapılır. Kamu yönetiminin ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleştireceği

tanıtım faaliyetlerinde, turistlerin gittikleri destinasyonda ne aradıklarını ve hangi motivasyonlarla hareket ettiklerini bilirse, turistlerin ilgisini çekebilecek unsurlara vurgu yapabilir. Bununla birlikte, bir destinasyonunun tanıtım sürecinde sadece doğal, tarihi ve kültürel kaynaklara odaklanılmaması, destinasyonda bulunan yerel halkın değerlerine de vurgu yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Merkezi ve yerel yönetimlere bağlı müze, ören yeri ve antik şehir gibi tarihi ve kültürel mirasın bulunduğu mekanlarda, mekana uygun gösteriler ve canlandırmaların yapılmasının destinasyonun çekiciliğinin yanı sıra turistlerin bu mekanlarda geçirdiği süreçte aldığı hazzı da artıracaktır.

Turist kimdir? ve Turist ne ister? gibi önemli konuların değerlendirildiği yerel halka, destinasyonda bulunan sivil toplum kuruluşlarına, mesleki örgütlere ve işletmelere yönelik çeşitli toplantılar organize edilerek bölgede turizm faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde gelişmesi sağlanabilir. Özellikle turizmin henüz gelişmediği fakat geliştirilmesi planlanan bölgelerde yürütülecek tanıtım faaliyetlerinde turist hakkında yapılacak bilinçlendirme çalışmaları turiste karşı herhangi bir tacizi önleyerek hoşgörülle yaklaşılması sağlanabilir. Bu noktada turist, çalışan ve yerel halkın aynı mekanı paylaşma nedenlerinin farklılıkları üzerinde önemle durulmalıdır.

Turistin tatilini geçirmek için tercih ettiği destinasyonda bulunan dinlenme parkı, ormanlık alan, mesire yeri, çay bahçesi, hayvanat bahçesi ve temalı park gibi genelde kamu idareleri tarafından işletilen veya yürütülen birçok kamusal alana ilişkin düzenlemeler yapılırken bölgeye gelen turist profilinin de göz önüne alınmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın ve çalışma kapsamında yapılan araştırma neticesinde elde edilen bulguların genel bir değerlendirmesinin yapıldığı bu sonuç bölümünde; yararlanılan yazın ve elde edilen bulgular ışığında akademisyenler, araştırmacılar, turizme doğrudan veya dolaylı olarak ürün arzında bulunan işletmeler ve bir destinasyonun en önemli paydaşlarından olan kamu yönetimi için öneriler ve alınacak önlemler tartışılmıştır. Bu kapsamda çalışmanın, hem turizmin teorik yönüyle ilgilenen hem de bu teorilerden pratik yararlar sağlamak isteyen taraflar için yararlı bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Altunışık, R. ve H. İslamoğlu. (2003). *Tüketici Davranışları*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Altunışık, R., R. Coşkun, S. Bayraktaroğlu ve E. Yıldırım, (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. Geliştirilmiş 7. Baskı. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Arnould, E., L. Price, ve G. Zinkhan. (2002). *Consumers*. Birinci Baskı. McGraw-Hill Companies. Inc.
- Avcıkurt, C. (2009). *Turizm Sosyolojisi Genel ve Yapısal Yaklaşım*. Üçüncü Baskı. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Barutçugil, İ. S. (1989). *Turizm İşletmeciliği*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- Beeton, S. (2006). *Community Development Through Tourism*. Australia: Landlinks Press.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorumları*. İkinci Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cutler, S. Q. ve A.B. Carmichael. (2010). The Dimensions of Tourist Experiences. M. Morgan, P. Lugosi ve J.R.B, Ritchie, (Ed), *The Tourism and Leisure Experiences-Consumer and Managerial Perspectives* içinde. Great Britain: Channel View Publications. s.3-27.
- Doğan, H. Z. (2004), *Turizmin Sosyo-Kültürel Temelleri*. İkinci Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Emiroğlu, K. ve S. Aydın. (2003). *Antropoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Franklin, A. (2003). Tourist Objects, Tourist Rituals, *Tourism an Introduction*, içinde. London: Sage Publication. s.95-135.
- Genç, R. (2009). *Uluslararası Otel ve Restoran Yönetiminde İnsan*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım AŞ.
- Gerrig, J.R. ve P.G. Zimbardo. (2012). *Psychology and Life*. G. Sart. (çev). Psikolojiye Giriş. Psikoloji ve Yaşam.19. Baskı. Ankara: Nobel Yayınevi..
- Goeldner, C. R.ve J.R.B. Ritchie. (2009). *Tourism, Principles, Practices, Philosophies*. 11. Baskı. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

- Graburn, H.N. (1989). Tourism: The Sacred Journey, L. S. Valene (Ed), *Hosts and Guests The Anthropology of Tourism* içinde. Second Edition, USA: University of Pennsylvania Press. s.21-36.
- Graburn, H.N. (2007). Tourism Through the Looking Glass, D. Nash, (Ed.), *The Study of Tourism: Anthropological and Sociological Beginnings* içinde. Elsevier, The Netherlands. s.93-108.
- Hall, C.M. ve A.A. Lew. (2009). *Understanding and Managing Tourism Impacts, An Integrates Approach*. Francis Group. Routledge.
- Harlak, H. (1995). Psikoloji ve Turizmin Kesişme Noktası: Turizm Psikolojisi”, *Prof. Dr. Hasan Zafer Doğan Anı Kitabı*. M. Korzay ve B. Himmetoğlu (drl). Boğaziçi Üniversitesi. s111-117.
- Huizinga, J. (1950). *Home Ludens. A study of the Play- Element in Culture*. Beacon Press.
- Illouz, E. (1997). *Consuming the Romantic Utopia-Love and The Cultural Contradictions of Capitalism*. California: Universtiy of California Press Berkely and Los Angeles.
- Ivanovic, M. (2008). *Cultural Tourism*, South Africa: Juta & Company, Cape Town.
- İlter, T. ve S. Alankuş. (2009). (Üvey) Ana-Yavru Vatan Diyaloğunun Kuzey Kıbrıs'taki Değişen Temsilleri. Aliefendioğlu H. ve N. Kara (der). Kuzey Kıbrıs'ta Medya ve Temsil İçinde. Ankara:.Dipnot Yayınları.
- İslamoğlu, H. (2008). *Pazarlama Yönetimi*. Genişletilmiş Dördüncü Baskı. İstanbul: Beta Yayınları.
- Jones, L. (2005). *Encyclopedia of Religion*. 2. Baskı, USA: Thomson Gale.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Yedinci Basım. Ankara: 3A Araştırma Eğitim, Danışmanlık Ltd. Şti.
- Kartal, M. (2006). *Bilimsel Araştırmalarda Hipotez Testleri. Parametrik ve Nonparametrik Testler*. Üçüncü Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kellner, D. (1995). *Cultural Studies, Identity and Politics Between The Modern and Postmodern Media Culture*. Simultaneously Published in USA and Canada by Routledge.
- Korg, J. (1995). *Ritual and Experiment In Modern Poetry*, USA: Acme Art, Inc.
- Kottak, K. P. (2002). *Cultural Antropology*. New York: McGraw-Hill.
- Kottak, K. P. (1994). *Anthropology The Exploration Of Human Diversity*. 6. Basım, McGraw-Hill, Inc., S. Altuntek, B. Aydın, Ş.D. Erdal, Y.S. Erdal, S. Eroğlu, E.G.

- Gürsoy, S. Özbek, S. Özbudun, Ş. Pala, ve G. Uysal, (çev) (2008). *Antropoloji-İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış*, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Kottak, K. P. (1991). *Anthropology The Exploration Of Human Diversity*. McGraw-Hill, Inc., US.
- Kozak, N. (2008). *Turizm Pazarlaması*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, N., Kozak, M.A ve Kozak, M, (2008), *Genel Turizm İlkeler ve Kavramlar*, Gözden Geçirilmiş 7. Baskı. Ankara: Detay Yayın.
- Krech, D. ve S.R. Crutchfield. (1948). *Theory and Problems of Social Psychology*. New York, McGraw-Hill, E. Güngör, (çev) (1980), *Sosyal Psikoloji*, 3. Baskı, İstanbul: Ötüken.
- Lanquar, R. (1985). *Turizm-Seyahat Sosyolojisi*, G.Ö. Kayır, (çev). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Le Bon, G. (2012). *Kitleler Psikolojisi*. H. İlhan. (çev). İstanbul. Umut Matbaacılık.
- Lindberg, K. (1991). *Policies For Maksimizing Nature Tourism's Ecological and Economic Benefits*. USA: World Resource Institute.
- Middleton, V.T.C ve J. Clarke. (2001). *Marketing in Travel and Tourism*. Üçüncü Baskı, Butterworth-Heinemann.
- Olalı, H. (1981). *Turizm Dersleri*. İzmir: İstikbal Matbaası.
- Olalı, H., S.S. Nazilli, E.N. Kırıcıoğlu ve M. Sümer. (1983). *Dış Tanıtım ve Turizm*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. Yonca Matbaası.
- Oskay, Ü. (2000). *XIX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri – Kuramsal Bir Yaklaşım*. İstanbul: Der Yayınları.
- Özbudun S. ve G. Uysal. (2012). 50 Soruda Antropoloji. Bilim ve Gelecek Kitaplığı.
- Özbudun S., B. Şafak, N.S. Altuntek. (2012). *Antropoloji Kuramlar. Kuramcılar*. Dipnot Yayınları.
- Özdamar, K. (2004). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi (Çok Değişkenli Analizler)*. Yenilenmiş 5. Baskı, Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Pearce, L.P. (2005). *Tourist Behaviour, Themes and Conceptual Schemes*. Canada: Great Britain by the Cromwell Press.
- Rızaoğlu, B. (2012). *Turizm Davranışı*. 3. Baskı. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ryan, C. (2002). Stages, Gazes and Constructions of Tourism. C. Ryan (Ed). *The Tourist Experience* içinde. 2nd. Edition. Thomson. s.1-27.

- Selanniemi, T. (2003). On Holiday in the Liminoid Playground: Place, Time and Self in Tourism. G. T. Bauer ve B. McKercher. (Ed) (2003). *Sex and Tourism, Journeys of Romance, Love and Lust* içinde. The Haworth Hospitality Press, Binghampton. s.19-29.
- Shaw, G. ve M.A. Williams. (2004). *Tourism and Tourism Spaces*. New Delhi: Sage Publications. India, Pvt Ltd.
- Smith, V. L. (1989). *Hosts and Guests: The Antropology of Tourism*. V.L. Smith (Ed). 2. Baskı. Philedelphia, Pennsylvania: University of Pennsylvania Press. (Introduction, 1-21).
- Smith V.L. (1997). *Host and Guests*. Philedelphia: University of Pennsylvania Press.
- Swarbrooke, J. ve S. Horner. (1999). *Consumer Behaviour in Tourism*. Butterworth-Heinemann, An imprint of Elsevier Science.
- Swarbrooke, J. ve S. Horner. (2005). *Leisure Marketing a Global Perspective*. Elsevier Butterworth-Heinemann.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Toskay, T. (1978). *Turizm: Turizm Olayına Genel Yaklaşım*. İstanbul: İ.Ü. İşletme Fakültesi.
- Tucker, H. (2002). Contesting Place and Identity in Goreme, Central Turkey, *Tourism Between and Performance* içinde. S. Coleman ve M. Crang (Ed) in USA: Berghahn Books, s.143-155.
- Turner, V. (1969). *The Ritual Process. Structure and Anti Structure*. Aldine De Gruyter. New York.
- Turner, V. (1974). *Dramas, Fields, and Metaphors Symbolic Action in Human Society*. New York: Cornell University Press.
- Turner, V. (1994). Betwixt and Between: The Liminal Period in Rites of Passage. L. C. Mahdi, S. Foster ve L. Meredith. (Ed) (1994). *Betwixt and Between: Patterns of Masculine and Feminine Initiation* içinde. Fifth Edition, Carus Publishing Company. s.3-22.
- Turner, V. (1996). *The Ritual Process, Structure and Anti-Structure*. New York: Aldine De Gruyter.
- Türk Dil Kurumu. (2009a). *Yazım Klavuzu*. 26. Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2009b). *Türkçe Sözlük*. 10. Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Ural, A. ve İ. Kılıç. (2006). *Bilimsel Araştırma Süreci ve Spss ile Veri Analizi-SPSS 10.0-12.0 For Windows*. Genişletilmiş 2. Baskı. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Urry, J. (2002). *The Tourist Gaze*, Sage Publications of London. Thousand Oaks. E. Tataroğlu, ve İ. Yıldız. (çev) (2009). *Turist Bakışı*. Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Urry, John, (2003), *The Sociology of Tourism*, C. Cooper (Ed.). *Aspects of Tourism Classic Reviews in Tourism* içinde. Clevedon: Channel View Publications. s.9-22.
- Usal, A. ve Z. Kuşluvan. (2002). *Davranış Bilimleri, Sosyal Psikoloji*. 4. Baskı, İzmir: Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi.
- Van Gennep, A. (2004). *The Rites of Passage*. Routledge: London.
- Williams, S. (1998). *Tourism Geograpy*. New York: Routledge is an Imprint of The Taylor & Francis Group.

Sürekli Yayınlar

- Albayrak, A. S. ve Ş. Koltan Yılmaz. (2009). Veri Madenciliği: Karar Ağacı Algoritmaları ve İMKB Verileri Üzerine Bir Uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 14.1, 31–52.
- Amirou, R. (2000). Imaginaire du Tourisme Cultural Rachid Amirou ve Philippe Bachimon (Ed.). (ss.61-70), *Le Tourisme Local: Une Culture de l'Exotisme* içinde. Paris-France: L'Harmattan. Z. Öter (çev). (2006). *Kültür Turizminin İmgesel Boyutları. Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*.3.1, 29-33.
- Andrews, H. (2012). Special Issue on Liminal Landscapes. Introduction. *Journal of Tourism Consumption and Practice*. 4.1 :1-4
- Andrews, H. ve L. Robert. (2013). Liminal Landscapes. Travel, Experience and Spaces in-between. *Journal of Transport Geography xxx*.
- Apter, J. M. (1989). Reversal Theory: A New Approach to Motivation, Emotion and Personality. *Anraio de Psicologia*. 3, 42:17-29.
- Atkinson, S. ve M. Robson. (2012). Arts and Health as a Practice of Liminality: Managing The Spaces of Transformation for Social and Emotional Wellbeing With Primary School Children. *Health & Place 18*:1348–1355.
- Azaryahu, M. (2005). The Beach at The and of The World: Eilat In Israeli Popular Culture, *Social & Cultural Geograpy*, 6.1, 117-133.
- Bauer, I. (2009). Relationships Between Female Tourists and Male Locals in Cuzco/Peru: Implications for Travel Health Education. *Travel Medicine and Infectious Disease* (2009) 7, 350-358.
- Berber, Ş. (2003). Sosyal Değişme Katalizörü Olarak Turizm ve Etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9, 205-220.
- Berdychevsky, L., Y. Poria ve N. Uriely. (2013). Sexual Behavior in Women's Tourist Experiences: Motivations, Behaviors, and Meanings. *Tourism Management 35*, 144-155
- Brown, L. (2013). Tourism: A Catalyst For Existential Authenticity. *Annals of Tourism Research*. 40,176–190.
- Cohen, E. (1972). Toward a Sociology of International Tourism. *Social Research*. 39.1,164-182
- Cohen, E. (1974). Who is a Tourist?: A Conceptual Clarification. *The Sociological Review*. 22/4:527-555.
- Cohen, E. (1979). A Phenomonology of Tourism, *Sociology*. 13, 179-201

- Cohen, E. ve G.M.S. Dann. (1991). Sociology and Tourism. *Annals of Tourism Research*. 18, 155-169.
- Cohen, E. ve N. Avielli. (2004). Food In Tourism Attraction and Impediment. *Annals of Tourism Research*. 31, 4: 755–778.
- Cooper, S. (2005). A Rite of Involvement?: Men's Transition to Fatherhood. *Durham Anthropology Journal*.13,2: 1-24.
- Caton, K. (2012). Taking The Moral Turn in Tourism Studies. *Annals of Tourism Research*. 39, 4: 1906–1928.
- Crosby, J. (2009). Liminality and the Sacred: Discipline Building and Speaking With The Other. *Liminalities: A Journal of Performance Studies* 5/1.
- Csikszentmihalyi, M. (1990). Flow: The Psychology of Optimal Experience. New York: *Harper and Row*.
- Currie, R. R. (1997). A Pleasure-Tourism Behaviours Framework. *Annals of Tourism Research*. 24.4, 884-897.
- Currie R. ve M. Gagnon. (2000). When Do Individuals Become Pleasure Travellers?: An Exploratory Study into the Relationship Between the Fulfillment of Primary Expectations and the Liminoidal State. *Journal of Travel & Tourism Marketing*. 8,2: 115-128.
- Cutler, S. Q. ve A.B. Carmichael, (2010). The Dimensions of Tourist Experiences. Morgan, M., P. Lugosi, ve J.R.B. Ritchie, (Ed.), *The Tourism and Leisure Experiences-Consumer and Managerial Perspectives* içinde, Channel View Publications, Great Britain, 3-27
- Dann, M.S.G. (1977). Anomie, Ego-Enhancement and Tourism. *Annals of Tourism Research*. 4.4:184-194.
- Dann, M.S.G. (1981). Tourist Motivation An Appraisal, *Annals of Tourism Research*. 8.2,187-219
- Derya, D. (2006). Cinlenmiş Özgürlüğümüz, Çatlaktaki Özgünlüğümüz! Bir Eşiklik Hali Olarak Kıbrıslı Türk Kimliğini Okumak. *Kıbrıs Yazıları*, 2.3, 2-46.
- Dundes, A. (1989). Folklore Matters “April Fool and April Fish: Towards a Theory of Ritual Pranks”, *The University of Tennessee Press*, Knoxville, 98-111, İmirgi, A. ve S. Kasımoğlu Ünver. (çev) (2008). Nisan Aptalı ve Nisan Balığı: Ritüel Şakaların Bir Teorisine Doğru Nisan Aptalı ve Nisan Balığı: Ritüel Şakaların Bir Teorisine Doğru. *Milli Folklor Dergisi*. 20.79, 100-107.
- Edensor, T. (2000). Stagİng Tourİsm Tourists as Performers. *Annals of Tourism Research*. 27,2: 322-344.

- Feldstein, A. ve B. Wilson. (2010). Polyvore Collaboration: Innovation in Informal Online Affiliation Networks. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2 (2010) 6561–6570.
- Foo, J.A., R. McGuiggan, A. Yiannakis. (2004). Roles Tourists Play: An Australian Perspective. *Annals of Tourism Research*. 31.2: 408-427.
- Freidus, A. ve N. Romero-Daza. (2009). The Space Between: Globalization, Liminal Spaces and Personal Relations in Rural Costa Rica. *Gender, Place & Culture: A Journal of Feminist Geography*. 16,6: 683-702
- Galani-Moutafi, V. (2003). Tourism Research on Greece a Critical Overview. *Annals of Tourism Research*. 31, 1: 157–179.
- Getz, D. (2008). Event tourism: Definition, Evolution, and Research. *Tourism Management* 29, 403–428.
- Gnoth, J. (1997). Tourism Motivation and Expectation Formation, *Annals of Tourism Research*. 24.2, 283-304
- Gottlieb, A. (1982). Americans' Vacations. *Annals of Tourism Research*. 9:165-187.
- Goulding, C. ve A. Shankar. (2011). Club Culture, Neotribalism and Ritualised Behaviour. *Annals of Tourism Research*. 38,4: 1435–1453.
- Gough, A. (2010). Body/Mine: A Chaos Narrative of Cyborg Subjectivities and Liminal Experiences. *An Interdisciplinary Journal, Women's Studies*, Routledge Taylor & Francis Group, 34, 249–264.
- Graburn, H.N. (Ed). (1983). The Anthropology of Tourism. Special Issue: *Annals of Tourism Research* 10.1, 9-33.
- Grinstein, A.(1955). Vacations: A Psycho Analytic Study, *International Journal of Psychoanalysis*. XXXVI, *Psychoanal Q.*, 25:614-614.
- Gyimothy, S. ve R.J. Mykletun. (2004). Play In Adventure Tourism, The Case of Arctic Trekking. *Annals of Tourism Research*. 31. 4, 855-878.
- Hom Cary, S. (2004). The Tourist Moment. *Annals of Tourism Research*. 31,1: 61–77.
- Honko, L. (2006). Ritüellerin Oluşum Süreci, R. Ersoy (çev). *Milli Folklor Dergisi*, 18.69, 129-140.
- Horn, By M.. (2010). Legere Limini: Wanderers vs. Pilgrims In The Liminal, *The Dulia et Latria Journal*, 3,77-116.
- Imai, H. (2012). The Liminal Nature of Alleyways: Understanding The Alleyway Roji as a 'Boundary' Between Past and Present. *J.Cities xxx (2012)xxx xxx*.

- Kim, H. ve T. Jamal. (2007). Touristic Quest For, Existential Authenticity. *Annals of Tourism Research*. 34.1, 181-201.
- Kim, J.-H., J.R.B. Ritchie ve B. McCormick. (2010). Development of a Scale to Measure Memorable Tourism Experiences. *Journal of Travel Research*. Published online 19 November 2010, XX(X) 1–14.
- Koyuncugil, A. S. ve N. Özgülbaş. (2008). İMKB’de İşlem Gören Kobi’lerin Güçlü ve Zayıf Yönleri CHAID Karar Ağacı Uygulaması. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 23.1,1-21.
- Kutlu, M. (2008). Yaşamın Üç Hali: Doğum-Düğün-Ölüm, Murat, S., G. Tellioglu, ve L. Yücel (Ed). *Fotografya*. Sayı 20. e-dergi.
- Lee, T-H. ve J. Crompton, (1992). Measuring Novelty Seeking In Tourism. *Annals of Tourism Research*. 19.4, 732-751.
- Leep, A ve H. Gibson. (2008). Sensation Seeking And Tourism: Tourist Role, Perception of Risk And Destination Choice. *Tourism Management*. 29, 740–750.
- Lengkeek, J. (2000). Imagination and Differences in Tourist Experience. *World Leisure Journal*. 42.3:11-17.
- Lett, J.W.R. (1983). Ludic and Liminoid Aspects of Charter Yacht Tourism in the Caribbean. *Annals of Tourism Research*.10.1: 35-56.
- Li, Y. (2000). Geographical Consciousness and Tourism Experience. *Annals of Tourism Research*. 27. 4, 863-883.
- Liew, W.M. (2010). Digital Hidden Transcripts: Exploring Student Resistance in Blogs. *Computers and Composition* 27 (2010) 304–314.
- Light, D. (2009). Performing Transylvania: Tourism, Fantasy and Play in a Liminal Place. *Tourist Studies*. Published by Sage. 9.3, 240–258.
- Lugosi, P. (2007). Queer Consumption and Commercial Hospitality: Communitas, Myths, and The Production of Liminoid Space. *International Journal of Sociology and Social Policy*. 27 (3/4): 163-174.
- Mahon-Daly, P. ve G.J.Andrews. (2002). Liminality and Breastfeeding: Women Negotiating Space and Two Bodies. *Health & Place*. 8:61–76.
- Mannel, C.R. ve E.S. Iso-Ahola. (1987). Psychological Nature of Leisure and Tourism Experience. *Annals of Tourism Research*. 14, 314-331.
- Mccartney, R., J. Boustedt, A. Eckerdal, J.E. Moström, K. Sanders, L. Thomas ve C. Zander, (2009). Liminal Spaces And Learning Computing. *European Journal of Engineering Education*. 34,4:383- 391.
- McCabe, S. (2005).Who is a Tourist A Critical Review. *Tourist Studies*. 5.1:85-106

- Mckercher, B. ve Cros, H. du, (2003), Testing a Cultural Tourism Typology, *International Journal of Tourism Research*. 5, 45-48.
- Mitas, O., C.Yarnal, G. Chick. (2012). Jokes Buid Community: Mature Tourist's Positive Imotions. *Annals of Tourism Research*. 39/4:1884-1905.
- Nash, D. ve L.V. Smith. (1991), Anthropology and Tourism, *Annals of Tourism Research*. 18, 12-25.
- Newell, S., C. Tansley, ve E. Wagner. (2008). The Liminality Associated With Project Teams: Exploring And Explaining Some of The Problems of ES Project Implementationsi.
- Parniello, G.L. (1996). Motivation and Anticipation In Post-Industrial Tourism, Edit. Y. Apostolopoulos, S. Leivadi, ve A Yiannakis (Ed). *The Sociology of Tourism, Theoretical and Emprical Investigations*. Taylor & Francis, Routledge, 75-89.
- Plog, S. (1987). Understanding Psychographics in Tourism Research. *Travel, Tourism, and Hospitality Research*. A handbook for managers and researchers, 203-213, J.R.B. Ritchie ve C.R Goeldner (Ed).
- Plog, S. (2001). Why Destinations Areas Rise and Fall in Popularity, An Update of a Cornel Quarterly Classic, *Cornel Hotel and Administration Quarterly*. 42.3, 13-24.
- Pritchard, A. ve N. Morgan. (2006). Hotel Babylon? Exploring Hotels as Liminal Sites of Transition and Transgression. *Tourism Management*. 27,762-772.
- Quan, S. ve N. Wang. (2004). Towards a Structural Model of the Tourist Experience:an Illustration From Food Experiences in Tourism. *Tourism Management*. 25, 297-305.
- Redmon, D. (2003). Playful Deviance as an Urban Leisure Activity: Secret Selves, Self Validation, and Entertaining Performances. *Deviant Behaviour: An Interdisciplinary Journal*, Taylor and Francis Group. 24, 27-51.
- Rickly-Boyd M.J. (2012). Authenticity & Aura A Benjaminian Approach to Tourism. *Annals of Tourism Research*. 39, 1: 269-289.
- Ryan, C. ve R. Kinder. (1996). Sex, Tourism and Sex Tourism: Fulfilling Similar Needs?. *Tourism Management*. 17, 7: 507-518.
- Ryan, C. ve A. Martin. (2001). Tourist and Strippers Liminal Theater. *Annals of Tourism Research*. 28.1, 140-163.
- Ryan, C. ve B. Trauer. (2005). Destination Image, Romance And Place Experience An Application of Intimacy Theory In Tourism. *Tourism Management*. 26, 481-491.
- Ryan, C. (2010). Maori and Tourism: A Relationship of History, Constitutions and Rites. *Journal of Sustainable Tourism*. 5:4, 257-278.

- Sağlam, T. (2007). İbsen'den Beckett'e Uzamın Dönüşümü. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*. 23, 53-62.
- Schuyt, T.N.M. ve J.J.M. Schuijt, (1998), Rituals and Rules: About Magic in Consultancy, *Journal of Organizational Change Management*. 11.5, 399-406.
- Sharpley, R. ve P. Sundaram. (2005). Tourism: a Sacred Journey. The Case of Ashram Tourism, India. *International Journal of Tourism Research*. 7, 161-171.
- Sommer, G. (2005). *We Have to Please The Guests Environmental Consequences of The Liminality of Tourism*. 1st International Utech/University of Delaware Joint Conference on Hospitality and Tourism to be Held in Montego bay, Jamaica, October 12-15, 2005.
- Sørensen, A. (2003). Backpacker Ethnography. *Annals Of Tourism Research*. 30, 4: 847-867
- Stronza, A. (2001). Anthropology of Tourism: Forging New Ground for Ecotourism and Other Alternatives. *Annual Review of Anthropology*. 30, 261-83.
- Sweeney, B. (2009). Producing Liminal Space: Gender, Age And Class İn Northern Ontario's Tree Planting Industry, Gender, Place and Culture. *A Journal of Feminist Geography*. 16.5, 569- 586.
- Şahin, İ. (2008). Dinî Hayatın Ritmi: Ritüel ve Müzik. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. XLIX.2, 269-285.
- Thomas, M. (2005). What Happens İn Tenerife Stays İn Tenerife': Understanding Women's Sexual Behaviour On Holiday. *Culture, Health & Sexuality: An International Journal for Research, Intervention and Care*. 7:6, 571-584.
- Turner, V. (1979). Frame, Flow and Reflective: Rituel and Drama as Public Liminality. *Japaneese Journal of Religious Studies*. 6. 4., 465-499.
- Türe, M., Z. Aktürk, İ. Kurt, N. Dağdeviren. (2006). The Effect of Health Status, Nutrition, and Some Other Factors on Low School Performance Using Induction Technique, *Trakya Univ Tip Fakültesi Dergisi*. 23.1, 28-38.
- Uriely, N., Y. Ram, A. Malach-Pines. (2011). Psychoanalytic Sociology of Deviant Tourist Behavior. *Annals of Tourism Research*. 38,3: 1051-1069.
- Uttal, L. (2010). Liminal Cultural Work in Family Childcare: Latino Immigrant Family Childcare Providers and Bicultural Childrearing in the United States, 2002-2004. *Paedagogica Historica*. 46. 6, 729-740.
- Varley, J.P. (2011). Sea Kayakers At The Margins: The Liminoid Character Of Contemporary Adventures. *Leisure Studies*. 30.1, 85-98.

- Waade, A. M. (2003). Derailment-Travelling as a Liminal Experience. R. Raskin. (Ed). *p.o.v.A Danish Journal of Film Studies* içinde. Institut for Informations-og Medievidenskab Aarhus Universitet. 15, 96-105.
- Wang, N. (1999). Rethinking Authenticity in Tourism Experience. *Annals of Tourism Research*. 26.2, 349-370.
- Weichselbaumer, D. (2012). Sex, Romance and The Carnavalesque Between Female Tourists and Caribbean Men. *Tourism Management*. 33, 1220-1229
- White, R. N. ve P.B. White. (2004). Travel As Transition Identity And Place. *Annals of Tourism Research*. 31,1:200–218
- Wood, B. (2012). Crafted Within Liminal Spaces: Young People’s Everyday Politics. *Political Geography*. 31:337-346.
- Yang, G. (2000). The Liminal Effects of Social Movement: Red Guards and The Transformation of Identitiy. *Sociological Form*. 15.3, 379-406.
- Yiannakis, A. ve H.Gibson. (2002). Tourist Roles Needs and The Lifecourse. *Annals of Tourism Research*. 29,2: 358–383.
- Zank, S. (2009). New Coastal Ecologies: Destination Croatsa. *The 4th International Conference of the International Forum on Urbanism*. Amsterdam, 181-190.
- Zırhlioğlu, G. (2011). İnternet Bağımlılığının CHAİD Analizi ile İncelenmesi: Van İli Örneği, *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 2.2,182-190.

Tezler

- Depeli, G. (2009). Almanyalı Türklerde Evlilik Törenlerinin Dönüşümü, Kültürel Bellek, Aidiyet ve Kimlik. *Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBE.
- Egan, C. (2009). Sexual Behaviour of International Backpackers in The Context of Travel in Australia. Submitted in fulfilment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy National Centre in HIV Social Research University of New South Wales.
- Takano (2008). Türkiye’de Turizm ve Kültür, ‘Beypazarı’nda Turizm Gelişme Sürecinde Yerli Halk ile Turist Yabancılar Arasındaki Etkileşim Üzerine Etnolojik Bir İnceleme’, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi, S. B. E.
- Tataroğlu, G. E. (2006) Conceptual Analysis of Tourism: The Case of Marmaris Town in Turkey, *A Thesis Submitted to The Graduate*. School of Social Sciences of The Middle East Technical University.
- Tepanon, Y. (2006). Exploring the Minds of Sex Tourists: The Psychological Motivation of Liminal People. Faculty of the Virginia Polytechnic Institute and State University in partial fulfillment of the requirements for the degree of, Doctor in Philosophy In Hospitality and Tourism Management.
- Yurdakul, S. (2006). Bir Ürün ve Toplumsal Bütünleşme Aracı Olarak Modern Kent Karnavalları ve Türkiye’deki Örneklerde Görülen Uygulama Farklılıklar. *Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi, SBE.

Diğer Yayınlar

- Atherton J. S. (2011). Doceo; Learning as Loss 2. [On-line: UK] [http://www.doceo.co.uk/original/learnloss_2.htm_\(07.12.2011\)](http://www.doceo.co.uk/original/learnloss_2.htm_(07.12.2011)).
- Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü. (2013). *Dünya Turizm İstatistikleri*. [\(06.02.2013\)](http://dtxtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_fitur_2013_fin_1pp.pdf).
- Butt, R. (2011). *Bir Aylığına Müslüman Olma Turu*. [\(18.02.2013\)](http://www.haberturk.com/dunya/haber/623462-ingilizler-bir-ayligina-musluman-oluyor).
- Çevik, A. (2011). *Performans, Ritüel, Oyun*. Yayınlanmamış Ders Notları. [\(19.02.2013\)](http://www.seslisozluk.net/?word=carpe+diem).
[\(19.02.2013\)](http://www.seslisozluk.net/?word=reversal).
[\(19.02.2013\)](http://www.seslisozluk.net/?word=inversion).
[\(26.03.2013\)](http://www.seslisozluk.net/?word=limen&sozluk=ru&lang=tr-en).
- İpekli, Yelda. (2010). Turizm Hedonizm'in Hizmetinde. [\(17.02.2013\)](http://www.halklailiskiler.com.tr/yazi.php?id=5014).
- Kaya, R. (2009). *Karşılaştırma Mihail Bahtin – Victor Turner*, [\(28.09.2011\)](http://modernwish-academic.blogspot.com/2009/11/karsilastirma-mihail-bahtin-victor.html)
- Kültür Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (2013). [\(10.02.2013\)](http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9854/sinir-giris-cikis-istatistikleri.html).
- Kültür Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü Araştırma ve Değerlendirme Daire Başkanlığı. (2012). *Konaklama İstatistikleri*. Temmuz, [\(10.02.2013\)](http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9857/isletme-belgeli-tesisler.html).
- Sayar, K. (2002). Psikolojik Bir Mekân Olarak Siberalan. Yeni Symposium. 40 (2): 60-67. [http://www.yenisymposium.net/fulltext/2002\(2\)/ys2002-40-2-5.pdf](http://www.yenisymposium.net/fulltext/2002(2)/ys2002-40-2-5.pdf)
- Türk Dil Kurumu. (2012). *Görü*. <http://www.tdksozluk.com/s/goru/>. (28.09.2011).
- Türk Dil Kurumu. (2013). *Hazcılık*. <http://tdkterim.gov.tr/bts/>. (17.02.2013).
- Türk Dil Kurumu. (2013). *Oyuncu*. [\(26.03.2013\)](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.515216c5791521.73824496).

Türk Dil Kurumu. (2013). *Eşik*.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.515216ccdebdb8.76393319. (26.03.2013).

Türk Dil Kurumu. (2013). *Rutin*

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5188d4090fda16.71818852. (26.03.2013).

Türk Dil Kurumu. (2013). *Düş*

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.51868c7078eff6.09508198. (05.05.2013).

Türkiye İstatistik Kurumu (2013). Turizm İstatistikleri.

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=51. (02.03.2013).

Wagner, U. (1977). Out of Time and Place: Mass Tourism and Charter Trips, *Ethnos*

42.1/2, 38-52. <http://hotelmule.com/wiki/Liminality>, (20.10.2011).

Wikipedia. (2011). *Liminality-Liminoid*.

<http://en.wikipedia.org/wiki/Liminality#Liminoïd>. (20:07.2011)

EKLER

EK 1: Türkçe Anket Formu

TURİSTİK TATİL DENEYİMLERİ

Değerli katılımcı, tatillerde normal zamanlardan daha farklı davranışlar sergileyebilmekteyiz. Tatil ortamında göze batmayan bu davranışlar çoğunlukla günlük yaşamda sergilenmeyen davranışlar olabilmektedir. Bu anket formu bu farklı davranışların neler olduğunun araştırılmasına yöneliktir. Sorulara vereceğiniz yanıtların samimi olması çalışma için çok önemlidir. Bu ankette kişisel kimliğe ilişkin herhangi bir bilgi (Ad, Soyadı, Telefon, E-posta, Adres, vb.) istenmemektedir. Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde değerli görüşleriniz çok önemli bir yer tutmaktadır. Katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ İŞLETME FAKÜLTESİ TURİZM İŞLETMECİLİĞİ BÖLÜMÜ Arş. Gör.
Semra AKTAŞ POLAT

“TATİL” Kelimesi Size Aşağıdakilerden Hangisi ya da Hangilerini Anımsatır (Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)	
☐	Heyecan ve Macera
☐	Yenilenme ve Dinlenme
☐	Gece hayatı ve Eğlence
☐	Deniz, kum, güneş
☐	Özgürlük
☐	Sorumluluklardan uzaklaşmak
☐	Karşı cinsle ilişki kurmak
☐	Farklı bir kimliğe bürünmek
☐	Korku

Aşağıdaki ifadeleri okuyarak ifadelere ne derece katılıp katılmadığınızı ilgili kutucuğa x işareti koyarak belirtiniz.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Tatillerde ne hissediyorsam, nasıl yaşamak istiyorsam öyle davranırım					
2. Tatil beni bambaşka birisine dönüştürüyor.					
3. Tatilde eğlence mekânlarında normalden daha çok vakit geçiriyorum.					
4. Tatillerde gününbirlik arkadaşlıklar kurarım					
5. Tatildeyken kendimde fark etmediğim yönlerimi ortaya çıkarırım.					
6. Tatilde, normal yaşantımda görüşmeyeceğimi bilsem de tanımadığım insanlarla vakit geçirmek hoşuma gider.					
7. Tatilde dini inançlarıma uygun tutum ve davranışlar sergilerim.					
8. Tatilde sosyal statümü geride bırakırım					
9. Tatilde geçici olarak başka birisi gibi olurum. Hareketlerim ve tavırlarım normalden daha farklı olur.					
10. Tatilde plansız hareket ederim					
11. Tatil dönemlerinde kendimi bir oyuncu gibi hissedirim					
12. Tatil dönemlerini bir oyun gibi düşünürüm.					
13. Tatilde karşı cinsle geçici birliktelikler yaşarım					
14. Tatilde olduğum zaman olumsuzlukları görmezden gelirim.					
15. Tatilde yaptıklarımı ailemin (anne, baba, eş, çocuk) bilmelerini istemem.					

AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ YA DA HANGİLERİ TATİLDEYKEN SİZE KENDİNİZİ ÖZEL HİSSETTİRİR.**(Birden Çok Seçenek İşaretleyebilirsiniz)**

- Bana kral ya da kraliçeymişim gibi davranılması
- Konakladığım oteldeki personelin benim tatilimi iyi geçirmem için hizmet etmesi
- Yatakta kahvaltı
- Gece yarısı şampanyaları
- Temiz çarşaf, havlular
- Özel-lüks otellerde konaklamak
- Lüks restoranlarda yemek yemek
- Kaldığım odanın her gün düzenlenmesi
- Lüks limuzin servisleri
- Kaldığım odaya gelen özel servisler (doğum günü gibi önemli günlerin kutlanması, odaya gönderilen çiçek vb. gibi...)
- Diğer (Lütfen Belirtiniz).....

Aşağıdaki ifadeleri okuyarak ifadelere ne derece katılıp katılmadığınızı ilgili kutucuğa x işareti koyarak belirtiniz.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
16. Tatilde daha ilkel isteklerimi (erotizm, cinsellik gibi) tatmin etmeye çalışırım					
17. Tatil dönemlerinde hayatımdaki tüm kurallar ortadan kalkar					
18. Tatilde karşı cinsle kaçamağa daha ılımlı yaklaşırım.					
19. Tatil dönemlerinde değer ve inançlarım konusunda biraz daha esnek olabilirim.					
20. Tatil提高ken mesleğimi geride bırakır tamamen turist olurum					
21. Tatil dönemlerinde eğlenceyi sınırsızca yaşamaya çalışırım.					
22. Tatilde tanımadığım karşı cinsle iltifatlarda bulunurum.					
23. Tatil bir şeyleri unutmak ve yaşama yeniden başlayabilmek için bir fırsattır.					
24. Tatilde kendimi maskeli bir baloda gibi hissederim (kimsenin beni tanımadığı bir ortamda tamamen farklı bir kimlikte olurum)					
25. Tatil atmosferi beni coşkulu bir hale getirir.					
26. Tatilden döndüğümde tatilde yaptığım bazı şeyler bana kendimi kötü hissettirir.					
27. Tatilde kral/kraliçe gibi davranırım.					
28. Tatil sorumluluklarımdan uzaklaşmak için bir fırsattır					
29. Tatilde gerçek yaşamımdakine göre daha sahte davranışlar sergileyebilirim					
30. Tatil yaptığım yer, benim için günlük yaşamımda yapamadıklarımı yaptığım gizli mekânımdır.					

HANGİ ORTAMLARDA KENDİNİZ OLMaktan DAHA ÇOK UZAKLAŞIYORSUNUZ?**(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)**

- Deniz kenarı, plajlar
- Eğlence yerleri (Kafe, aquapark, disko, lunapark, gece kulübü, bar, ..)
- Ailemden uzak olduğum yerler
- Arkadaşlarımla birlikte olduğum ortamlar
- Hiç kimse tarafından tanınmadığım ortamlar
- Animasyon faaliyetlerine katıldığım anlarda
- Diğer (Lütfen Belirtiniz).....

HANGİ ALIŞKANLIK YA DA ALIŞKANLIKLARINIZ TATİL DÖNEMİNDE ALTÜST OLMAKTADIR (Birden Çok Seçenek İşaretleyebilirsiniz)		
Alışkanlıklar	GÜNLÜK YAŞAMIMA GÖRE TATİLDE	
Uyuma ve uyanma saatlerim	Kalkış saatleri ☐ Daha erken ☐ Daha geç	Yatış saatleri ☐ Daha erken ☐ Daha geç
Yeme-içme alışkanlıklarım	☐ Daha Düzenli ☐ Daha düzensiz	☐ Daha az ☐ Daha çok
Kılık kıyafet tercihim	☐ Daha renkli ☐ Daha sade renkli ☐ Normalden çok farklı değil	☐ Tek-Tip (Tişört, Kısa Şort, sandalet vb) ☐ Daha Özensiz ☐ Normalden çok farklı
Toplumsal ve kültürel değerlerin giyinme tarzım üzerinde ki etkisi	☐ Daha az ☐ Daha çok	☐ Zaten etkisi yoktu ☐ Değişmedi
Alışveriş alışkanlıklarım	☐ Daha plansız ☐ Daha planlı	☐ Daha çok ☐ Daha az
Okuma alışkanlıklarım	☐ Mizah içerikli ☐ Magazin dergileri	☐ Daha ciddi ☐ Daha marjinal (erotik, cinsellik vs)
Dini ibadetlerim	☐ Daha Düzenli ☐ Daha düzensiz	☐ Zaten yapmıyorum ☐ Değişmedi
İletişim araçlarını kullanma (telefon, internet vb.)	☐ Daha çok ☐ Daha az	☐ Hiç kullanmıyorum ☐ Beni ararlarsa ancak o zaman
Ülke haberlerini takip	☐ Daha çok ☐ Daha az	☐ Hiç takip etmem ☐ Tatilde umursamıyorum
Alkol kullanma alışkanlıklarım	☐ Daha çok ☐ Daha az	☐ Normalde de alkol almıyorum, tatilde de almıyorum ☐ Değişmedi
Sigara kullanma alışkanlıklarım	☐ Daha çok ☐ Daha az	☐ Normalde de sigara kullanmıyorum, tatilde de kullanmıyorum ☐ Değişmedi
Talih oyunları (kâğıt oyunları vb.)	☐ Daha çok ☐ Daha az	☐ Zaten oynamıyordum ☐ Değişmedi
Para harcama	☐ Daha çok ☐ Daha az	☐ Değişmedi
Gece hayatı	☐ Daha çok ☐ Daha az	☐ Normalde de yoktur, tatilde de yoktur ☐ Normalde yok ama tatilde olur

Aşağıdaki ifadeleri okuyarak ifadelere ne derece katılıp katılmadığınızı ilgili kutucuğa x işareti koyarak belirtiniz.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
31. Bazı şeylerin günah olduğunu bildiğim halde tatilde yaptığım olur.					
32. Tatildeki davranışlarım normal davranışlarıma göre daha kuraldışıdır.					
33. Tatilde geleceğimi ve geçmişimi düşünmeden anın tadını çıkarmaya çalışırım.					
34. Tatilde kısa bir anlık da olsa lüks yaşamı tatmak isterim.					
35. Tatil atmosferi bazı insanları baştan çıkarabilir (revü kızları, gece eğlenceleri, animasyon gösterileri gibi)					
36. Tatildeyken yemek konusunda kaçamaklarım olur. (Diyet vb. kuralları çiğnemek gibi)					
37. Tatilde benden beklenmeyecek şeyler yaparım.					
38. Tatilde normalde en yakınlarımla bile bana yaptırılmayacakları şeyleri sırf eğlenmek için yaparım.					
39. Tatilde olduğum zamanlar sınırsız içki içip dağıtırım.					
40. Tatil dönemlerinde gelecek kaygısı taşımam (meslek, para, eş, çocuk...)					
41. Tatilde yaptıklarımı günlük yaşamımda yapsam garip karşılanabilir					
42. Tatilde, özendiğim insanlar gibi yaşamaya çalışırım.					
43. Tatildeyken kaçamaklarım olur. (Eşimi/sevgilimi aldatmak gibi...)					
44. Tatildeki bazı davranışlarımla günlük yaşamımdaki insanlar tarafından bilinmesini istemem					
45. Tatildeyken insanların mesleği ne olursa olsun benimle o ortamda eşit olduklarımı düşünürüm.					

AŞAĞIDAKİ SORULARI YANITLAYINIZ

- Cinsiyetiniz
a) Kadın () b) Erkek ()
- Medeni Durumunuz
a) Evli () b) Bekâr () c) Ayrılmış ()
- Yaşınız
a) 18'den küçük () b) 18-25 () c) 26-35 () d) 36-45 () e) 46-55 () f) 56-65 ()
g) 66 ve üzeri ()
- Eğitim Durumunuz
a) İlköğrenim (İlk-orta) () b) Lise () c) Üniversite () d) Master & Doktora ()
- Ortalama aylık geliriniz?
a) 0-500 TL () b) 501-1000 TL () c) 1001- 1500 TL TL () d) 1501-2000 TL ()
e) 2001-3000 TL () f) 3001- ve üzeri TL ()
- Milliyetiniz?
a) Türk () b) İngiliz () c) Alman () d) Rus () e) Arap ()
- Mesleğiniz?
Lütfen belirtiniz.....
- Yaşadığınız yer?
Lütfen belirtiniz.....

KATILIMINIZ VE BİLİME OLAN KATKILARINIZ İÇİN TEŞEKKÜRLER

EK 2: Almanca Anket Formu

TOURISTISCHE ERFAHRUNG

Sehr geehrte/r Teilnehmer/in.

Man kann gewiss sein, dass das Verhalten während der Urlaubszeit im Gegensatz zum alltäglichen Tagesablauf, unbewusst anders ist.

Diese unbemerkbaren Verhaltensweisen können meistens im Laufe des täglichen Lebens nicht dargestellt werden sein.

Dieser Fragebogen soll untersuchen, welche diese Verhaltensweisen als solche eingestuft werden können. Ihre Offenheit bei der Beantwortung dieser Fragen ist für die Studie sehr wichtig. Bei dieser Fragebogen sind keine persönlichen Angaben; (wie Name, Vorname, Telefon, E-Mail, Adresse etc.) angefordert. Ihre wertvollen Erfahrungsangaben werden einen sehr wichtigen Anteil bei der Durchführung dieser Studie haben. Ich danke Ihnen im Voraus für Ihren Beitrag.

Universität Sakarya – Fakultät für Betriebswirtschaft - Abteilung für BWL des Tourismus - Assistentin Semra AKTAŞ POLAT

Welche der folgenden Begriffe bedeutet „Urlaub“ in Ihrem Sinne? (Bei mehreren Meinungen, können Sie mehrere der vorgegebenen Antwortalternativen ankreuzen)	
☐	ist die Aufregung und ist die Abenteuer
☐	Erholung und Entspannung
☐	ist das Nachtleben und unterhaltung
☐	ist Strand-Meer-Sonne.
☐	ist die Freiheit
☐	ist Entlastung von Verantwortungen.
☐	ist neue heterogene Affäre erfahren.
☐	ist für ein Zeitraum, die Gelegenheit, ein anderer zu sein.
☐	ist die Angst zum unbekanntem Ort.

Lesen Sie die folgenden Anweisungen und teilen Sie mit, ob die Ansicht in den folgenden Aussagen übereinstimmen. Setzen Sie dann ein X-Zeichen auf dem entsprechenden Kästchen.	Trifft überhaupt nicht zu	Stimmt nicht ganz	unentschlossen	es stimmt	Trifft uneingeschränkt zu
1. Während der Urlaubszeit verhalte ich mich so, wie ich fühle und leben möchte.					
2. Der Urlaub ändert mich in eine völlig andere Person.					
3. Im Urlaub verbringe ich als außerhalb des Urlaubs mehr Zeit in den Veranstaltungsorten.					
4. Während der Urlaubszeit baue ich einen Tag Freundschaften auf.					
5. Im Urlaub führe ich meine ungewöhnlichen Fähigkeiten auf, die ich vorher nicht bemerkt habe.					
6. Es gefällt mir Zeit mit Fremden im Urlaub zu verbringen, mit denen ich ansonsten nicht Kontakt herstellen würde.					
7. Im Urlaub verhalte ich mich so, wie mein Glaubensbekenntnis es erlaubt.					
8. Im Urlaub ignoriere ich meinen sozialen Status.					
9. Während der Urlaubszeit werde ich für eine kurze Zeit ein anderer. Mein Verhalten wird anders.					
10. Während der Urlaubszeit verhalte ich mich ungeplant.					
11. Während der Urlaubszeit fühle ich mich wie ein Schauspieler.					
12. Die Urlaubszeit finde ich als ein Spiel.					
13. Während der Urlaubszeit habe ich vorübergehende intim Beziehungen mit dem anderen Geschlecht.					
14. Während der Urlaubszeit versuche ich unerwünschte Situationen zu übersehen.					
15. Ich will nicht, dass meine Familie (Vater, Mutter, Ehepartner oder auch Kinder) Bescheid bekommt, was ich im Urlaub mache.					

<p align="center">Lesen Sie die folgenden Anweisungen und teilen Sie mit, ob die Ansicht in den folgenden Aussagen übereinstimmen.</p> <p align="center">Setzen Sie dann ein X-Zeichen auf dem entsprechenden Kästchen.</p>	Trifft überhaupt nicht zu	Stimmt nicht ganz	unentschlossen	es stimmt	Trifft uneingeschränkt zu
16. Im Urlaub versuche ich meine innerlich-primitive Wünsche (wie Erotik und Sexualität) zu befriedigen.					
17. Alle Regeln in meinem Leben hören im Urlaub auf.					
18. Während der Urlaubszeit bevorzuge ich Flirte mit dem anderen Geschlecht eher noch anspruchsvoller.					
19. Im Urlaub bin ich hingegen zu meinen Werten und Überzeugungen nicht so streng.					
20. Im Urlaub hinterlasse ich meinen Beruf und werde formal und inhaltlich genau ein Tourist.					
21. Im Urlaub versuche ich unbeschränkt ein Entertainment-Erlebnis zu haben.					
22. Im Urlaub mache ich Komplimente an Personen des anderen Geschlechtes, die ich normalerweise nicht kenne.					
23. Der Urlaub ist ein Anlass beim Leben, um einiges zu vergessen und neu anzufangen.					
24. Im Urlaub fühle ich mich als ob ich in einem Maskenball bin. Ich werde in dieser Umgebung, wo mich keiner kennt, eine Person mit einer völlig anderen Identität.					
25. Die Atmosphäre des Urlaubs begeistert mich.					
26. Nach der Rückkehr vom Urlaub fühle ich mich schlecht, wegen meines Benehmens, das ich nicht gewollt habe.					
27. Ich verhalte mich im Urlaub wie ein/e König / Königin.					
28. Der Urlaub ist eine Gelegenheit, mich von meinen Aufgaben zu distanzieren.					
29. Im Urlaub kann ich, als im normalen Lauf meines Lebens, gefälschte Verhalten vorführen.					
30. Mein Urlaubsort ist mein Geheimnisort, wo ich manche Angelegenheiten erledige, die ich ansonsten in meinem alltäglichen Leben nicht tun könnte.					

<p align="center">Lesen Sie die folgenden Anweisungen und teilen Sie mit, ob die Ansicht in den folgenden Aussagen übereinstimmen.</p> <p align="center">Setzen Sie dann ein X-Zeichen auf dem entsprechenden Kästchen.</p>	Trifft überhaupt nicht zu	Stimmt nicht ganz	unentschlossen	es stimmt	Trifft uneingeschränkt zu
31. Während der Urlaubszeit tue ich etwas, was eigentlich religiös verboten, also Sünde ist.					
32. Während der Urlaubszeit ist mein Verhalten außerhalb des Urlaubs ungeordnet und regelloser.					
33. Im Urlaub gehe davon aus, nur den Moment zu leben, anstatt Vergangenheit oder Zukunft zu denken.					
34. Auch wenn es kurz dauert, möchte ich gerne den Luxus im Urlaub genießen.					
35. Die Urlaubsatmosphäre kann manchen verführerisch (so mit Revuegirls, Nightlifes, Animationen und etc.) vorkommen.					
36. Während der Ferien kann ich an meinem Diätprogramm nicht halten. Solche ähnliche Entlastungen sind in den Ferien möglich.					
37. Was von mir normalerweise nicht erwartet wird, kann ich in den Ferien tun.					
38. Was meine nähere Bekanntschaft mir normalerweise nicht anweisen kann, kann ich in den Ferien, nur weil es mir Spaß macht, von alleine (mit eigenem Willen) tun.					
39. In den Ferien kann ich unbegrenzt Alkohol trinken.					
40. Während der Urlaubszeit ist die Zukunft kein Thema. Beruf, Geld, Familie oder Kinder sind keine Gründe zur Besorgnis.					
41. Was ich während des Urlaubes tue, kann beim alltäglichen Leben seltsam vorkommen.					
42. Während der Urlaubszeit versuche ich wie mein Leitbild (Idole) zu leben.					
43. Im Urlaub kann ich einige Affären haben, mein Ehepartner / Partner betrügen.					
44. Ich möchte nicht, dass meine soziale Umgebung Bescheid über mein Verhalten während der Urlaubszeit wissen.					
45. Im Urlaub sind alle Menschen, egal von welchem Beruf sie sind, mit mir im selben Ort gleichwertig.					

Welche Ihrer Gewohnheiten werden während der Urlaubszeit verworren? (Bei mehreren Meinungen, können Sie mehrere Alternativen ankreuzen)		
Gewohnheiten	Während desurlaubes im Vergleich zum täglichen Leben	
Meine Schlaf- und Aufwachzeit.	Aufwachzeit ☐ früher ☐ später	Schlafzeit. ☐ früher ☐ später
Ess- und Trinkgewohnheit	☐ mehr ordentlicher ☐ noch unordentlicher	☐ weniger (essen und trinken) ☐ mehr
Meine Wahl zum Outlook	☐ noch mehr farbenfreudig ☐ eher bescheiden aber trotzdem eidetisch ☐ identisch wie außer Urlaub	☐ locker / free (T-Shirt, Mini, Sandale usw.) ☐ nachlässig / sorglos ☐ identisch wie außer Urlaub
Einfluss der sozialen und kulturellen Werte auf meinem Kleidungsstil	☐ mehr ☐ weniger	☐ hatte vorher auch kein Einfluss. ☐ hat sich nichts geändert.
Meine Einkaufsgewohnheit	☐ regulärer ☐ eher irregulärer	☐ wird öfter ☐ wird weniger.
Meine Lese- und Hörbuchgewohnheit	☐ humorvoller Inhalt ☐ allgemeine Zeitschrift	☐ schweres Thema ☐ erotisch
die Andacht / das Gebet	☐ regelmäßiger ☐ eher unregelmäßiger	☐ gab vor dem Urlaub auch kein Acht. ☐ hat sich nicht geändert.
Verwendung von Kommunikationsmitteln (wie Handy, Sozial Media usw.)	☐ mehr ☐ weniger	☐ benutze überhaupt nicht. ☐ nur wenn ich angerufen werde.
Nachrichten über Heimat verfolgen	☐ mehr ☐ weniger	☐ verfolge ich überhaupt nicht. ☐ beim Urlaub ist es unwichtig.
Mein Alkohol Trinkgewohnheit	☐ mehr ☐ weniger	☐ wie immer trinke ich nicht. ☐ hat sich nicht geändert.
Mein Rauchgewohnheit	☐ mehr ☐ weniger	☐ wie immer rauche ich nicht. ☐ hat sich nicht geändert.
Glücksspiele (wie Kartenspiel u.ä.)	☐ mehr ☐ weniger	☐ hatte auch vor dem Urlaub kein Interesse. ☐ hat sich nicht geändert.
Geld ausgeben	☐ mehr ☐ weniger	☐ hat sich nicht geändert.
ein Nachtleben	☐ mehr ☐ weniger	☐ hatte auch vor dem Urlaub nicht. ☐ nur beim Urlaub.

Mit welcher folgenden Aussage fühlen Sie sich abgesondert?
(Bei mehreren Meinungen, können Sie mehrere Alternativen ankreuzen)

- Behandeln Sie mich mit einer Königlichen Hoheit.
- Der Hotelbetrieb, also das Hotel indem ich wohne, behandelt mich und mein Urlaub fürsorglich mit seinem Dienstpersonal.
- Frühstück im Bett.
- Mitternachtschampagne.
- Saubere Bettwäsche und Handtücher.
- Unterkunft im speziell-luxuriösen Hotel.
- Abendessen beim luxuriösen Restaurant.
- Tägliche wiederherstellende Ordnung meines Hotelzimmers.
- Service mit einer Luxuslimousine.
- Besondere Serviceangebote, (wie Geburtstagsfeier, Blumen schicken, etc.)
- Sonstiges: (Bitte geben Sie an.)

Im welchen Umfeld tun Sie Abstand zu sich selbst?

(Bei mehreren Meinungen, können Sie mehrere Alternativen ankreuzen)

- Beim Strand / Meer
- Bei den Entertainmentsorten (wie Pub / Disco / Nightclub / Bar, Cafés, Aquapark, usw. ...)
- Wo ich von weit weg von meiner Familie bin.
- Wo ich mit meinen Freunden zusammen bin.
- In Umgebungen, wo mich keiner kennt.
- An den Momenten, wo ich an Animationsaktivitäten teilnehme.
- Sonstiges: (Bitte geben Sie an.)

Bitte beantworten Sie folgende Fragen

- 1-Geschlecht
a) männlich () b) weiblich ()
- 2- Familienstand
a) ledig () b) verheiratet () c) geschieden () d) verwitwet ()
- 3-Alter
a) unter 18 () b) 18-25 () c) 26-35 () d) 36-45 ()
e) 46-55 () f) 56-65 () g) 66-und über ()
- 4-Ausbildung
a) Primarstufe () b) Sekundarstufe I () c) Sekundarstufe II () d) Hochschulabschluss ()
e) Studium (Bachelor) Absolvent () f) Magister Absolvent () g) Promotion (Doktor) () h) Dozent ()
i) Professor ()
- 5- Einkommen
a) 0-500 € () b) 501 - 1000 € () c) 1001- 1500 € ()
d) 1501-2000 € () e) 2001-3000 € () f) 3001 und über ()
- 6-Staatsangehörigkeit/en?
a) Türkisch () b) Deutsch () c) Arabisch () d) Russisch () e) Englisch ()
- 7- Beruf?
Bitte geben Sie ein
- 8- Wohnort?
Bitte geben Sie ein

..... **Vielen Dank für Ihre Teilnahme**

ЕК 3: Rusça Anket Formu

Туристический опыт

Уважаемый участник, во время каникул, мы обычно демонстрируем образцы поведения отличающиеся от нормальных периодов. Поведения которые не бросаются на глаза во время отпуска, мы обычно в повседневной жизни не проявляем. Эта анкета предназначена для изучения этих поведений. Ваша откровенность в ответах на эти вопросы очень важна для изучения. Никакие личные данные (имя, фамилия, телефон, электронная почта, адрес ит.д.) не предложено в этой анкете. Ваши ценные мнения имеют очень значительную долю в проведении данного исследования. Я благодарю вас за ваш вклад.

SAKARYA УНИВЕРСИТЕТА - Факультет бизнеса- Отдел управления туризмом - научный сотрудник. Semra AKTAŞ POLAT

Какие из следующих понятий напоминает Вам слово «каникулы» (Вы можете перечислить несколько вариантов)
☐ эмоция и приключение
☐ Отдых (обновление) и релаксация
☐ Ночная жизнь и энтузиазм
☐ Море, песок, солнце
☐ свобода
☐ Освобождение от ответственности
☐ Опыт разных отношений с противоположным полом
☐ Будьте как кто-то другой в течение короткого периода времени
☐ Страх идти в неизвестном направлении

на короткий период времени быть похожим на кого-то другого Читая следующие утверждения, поставив "x" отметьте насколько Вы согласны или не согласны с написанным.	полностью не согласен	не согласен	не уверен	согласен	полностью согласен
1. Во время каникул я веду себя так, как себя чувствую и как хочу жить					
2. Отпуск делает меня совершенно другим человеком					
3. Я провожу больше времени в развлекательных заведениях во время каникул, чем в обычное время					
4. Завожу однодневные знакомства					
5. Во время каникул выявляю новые аспекты которые раньше не замечал					
6. Я очень рад провести время с людьми, с которыми я не знаком с, даже если я знаю, что я не увижу их в своей нормальной жизни					
7. Во время каникул я веду себя соответственно религиозным убеждениям					
8. Я игнорирую мой социальный статус во время отпуска					
9. Во время отпуска я на время становлюсь кем-то другим. Мое поведение и отношения становятся более различными, чем обычно.					
10. Во время отпуска я двигаюсь незапланированно					
11. Я чувствую себя в качестве игрока во время каникул					
12. Я считаю, каникул, как игра					
13. Я создаю временный отношения с противоположным полом во время отпуска					
14. Я игнорирую негативные факты, находясь в отпуске					
15. Я не хочу, чтобы моя семья (мать, отец, супруг, дети), знали что я делаю во время отпуска					

Какие свои привычки расстроены во время отпуска? (Можно выбрать несколько вариантов)		
Привычки	Во время отдыха в сравнении с повседневной жизнью	
Время сна и просыпания	Время просыпания ☐ Ранее ☐ ☐ Позже ☐	Время сна ☐ Ранее ☐ ☐ Позже ☐
привычки питания	☐ более нерегулярным ☐ более регулярными	☐ еще меньше ☐ еще больше
Мои предпочтения по внешнему виду	☐ более красочными ☐ более простой ☐ не очень отличается от обычного	☐ одного типа (футболка, короткие, сандалии и т.д.) ☐ более незамысловатый ☐ очень отличается от обычного
Влияние социальных и культурных ценностей на мой стиль в одежде	☐ Более ☐ Меньше	☐ никакого влияния. ☐ ничего не изменилось.
Мой покупательские привычки	☐ больше незапланированных ☐ больше запланированного	☐ Более ☐ Меньше
Мои привычки чтения	☐ журналы с юмористическим содержанием ☐ журналы	☐ более серьезные, ☐ более маргинальные (эротическая, сексуальная и т.д.)
Мой акты поклонения	☐ более нерегулярным ☐ более регулярными	☐ все равно и так не поклоняюсь ☐ ничего не изменилось.
Использование средств связи (телефон, интернет и т.д.).	☐ Более ☐ Меньше	☐ я не использую их. ☐ Если только позвонят отвечаю
Следите за новостями за тем, что происходит в стране	☐ Более ☐ Меньше	☐ Я не слежу за новостями. ☐ я не забочусь о новостях во время отпуска
Мои привычки употребления алкоголя	☐ Более ☐ Меньше	☐ я не употребляю алкоголь ни в обычные времена, ни во время отпуска ☐ ничего не изменилось.
Мои привычки курения	☐ Более ☐ Меньше	☐ я не курю и не в обычные времена, ни во время отпуска ☐ ничего не изменилось.
Игры опасности (карточные игры и т.д.)	☐ Более ☐ Меньше	☐ я никогда не играл в любые игры в карты ☐ ничего не изменилось.
Тратить деньги	☐ Более ☐ Меньше	☐ ничего не изменилось.
Ночная жизнь	☐ Более ☐ Меньше	☐ меня никогда не было ночной жизни ни в обычной жизни, ни во время отпуска ☐ Обычно у меня нет ночной жизни, но возможно, во время каникул будет

<p>на короткий период времени быть похожим на кого-то другого Читая следующие утверждения, поставив "х" отметьте насколько Вы согласны или не согласны с написанным.</p>	<p>полностью не согласен</p>	<p>не согласен</p>	<p>не уверен</p>	<p>согласен</p>	<p>Полностью согласен</p>
16. Я стараюсь, удовлетворить мои более примитивные желания (например, эротизм и сексуальность)					
17. Как только я еду в отпуск все правила регулирующие жизнь исчезают					
18. У меня есть несколько более умеренный подход к сексуальным отношениям во время каникул					
19. Я могу быть немного более гибким в отношении моих ценностей и убеждений во время каникул					
20. Во время каникул работу оставляя позади, становлюсь полностью туристом.					
21. Я стараюсь иметь неограниченные возможности для развлечений во время каникул					
22. В отпуске я делаю комплименты не знакомому мне противоположному полу.					
23. Отпуск возможность забыть некоторые факты и начать все заново для жизни.					
24. Я чувствую себя так, будто я нахожусь на маскарад во время отпуска. Я стал человеком с совершенно иной личности в среде, где меня никто не знает.					
25. Атмосфера отпуска даёт мне энтузиазм					
26. Некоторые вещи которые я делал(а) во время отпуска, заставляют меня чувствовать плохо после возвращения домой					
27. Я вел себя как король / королева во время отпуска					
28. Отпуск дает возможность уйти от ответственности					
29. Я могу проявлять больше поддельных поведение во время отпуска по сравнению с моей реальной жизни					
30. Мой отпуск курорт является местом, где я делаю то, что я не могу сделать в моей повседневной жизни					
31. Во время отпуска я совершать некоторые действия, которые я знаю, что греховный					
32. Мое поведение во время отпуска больше, чем мой нерегулярный нормальное поведение					
33. Я стараюсь наслаждаться моментом на отдыхе не думая о своем будущем и прошлом.					
34. Я хочу попробовать красивой жизни во время каникул, хотя и на короткий срок					
35. Отпуск атмосфере может соблазнить некоторых людей (ночные развлечения, анимация, шоу и т.д.)					
36. во время отпуска Я могу отклониться от моего обычного режима питания (например, нарушение правил диеты и т.д.)					
37. Во время отпуска я делаю то, чего не ожидал от меня					
38. Во время отпуска я делаю то, что даже мои самые близкие друзья могли как правило, не заставит меня сделать в обычной жизни					
39. Я пью неограниченное количество спиртного во время отпуска					
40. У меня нет никакого беспокойства за свое будущее (например, работа, деньги, супруги, дети и т.д.) во время каникул					
41. То что я делал в отпуске может показаться странным, если бы я сделал в моей повседневной жизни					
42. Я стараюсь жить, как люди, которым я подражаю во время отпуска					
43. Во время отпуска могут быть случайные половые связи (например, обманывать супругу(а) / любимую(ого))					
44. Некоторые свои действия на отдыхе я не хочу афишировать людям в моей обычной жизни.					
45. Не зависимо от профессии, думаю все люди на отдыхе равны.					

Какие закономерностей поведения описаны ниже сделать вас чувствовать себя особенными во время отпуска?

(Вы можете пересекать более одной альтернативы)

- обращаются, как с королем или королевой
- обслуживаются персоналом отеля, в котором я разместиться, с целью провести хороший отпуск
- Завтрак в постель
- Полночь шампанское
- чистое постельное белье и полотенца
- Размещение в частных фешенебельных гостиниц
- обедать в роскошных ресторанах
- ежедневно хранение моем гостиничном номере
- Роскошные услуги лимузин
- Спецслужбы моего пребывания номер (празднование дней рождения, цветы отправить в комнату, и т.д. ...)
- Прочее (просьба указать)

**В какой сфере Вы больше всего перестаете быть самим собой
(Можно выбрать несколько вариантов)**

- море, пляжи
- развлекательных заведения (кафе,, аквапарк, дискотека, ЛУНАПАРК, ночной клуб, бар, ..)
- места, где я нахожусь вдали от своей семьи
- среда, где я вместе с моими друзьями
- где меня никто не знает
- Моменты, где я принимал участия анимациях
- Прочее (просьба указать)

Ответьте на следующие вопросы

1- пол

- а) мужской () б) женщина ()

2- Семейное положение

- а) женат () б) один () в) разведенный ()

3- возраст

- а) до 18 () б) 18-25 () в) 26-35 () г) 36-45 () д) 46-55 () е) 56-65 () ж) 66 и более ()

4- образовательный

- а) Начальная школа () б) средняя школа () в) студент () г) Выпускник ()

5- Зарплата?

- а) 0-500 () б) 501 - 1000 \$ () в) 1001- 1500 \$ ()
д) 1501-2000 \$ () е) 2001-2500 \$ () ж) 2501 and over ()

6- Кто ты по национальности?

- а) турецкий б) английский в) немецкий г) русский д) арабский

7- Ваша профессия?

Пожалуйста, сформулируйте

8- Где вы живете?

Пожалуйста, сформулируйте

..... **СПАСИБО ЗА ВАШЕ УЧАСТИЕ**

EK 4: İngilizce Anket Formu

TOURISTIC EXPERIENCES

Dear participant, during vacation periods, we usually exhibit patterns of behaviour different than normal periods. These patterns of behaviour which do not catch one's eye in the vacation environment may be those which are mostly not displayed in the course of daily life. This questionnaire is intended to investigate which patterns of behaviour may be classified as such. Your frankness in replying these questions is very important for the study. No personal details (name, surname, telephone, e-mail, address etc.) have been requested in this questionnaire. Your valuable views shall have a very important share in carrying out this study. I thank you in advance for your contribution.

SAKARYA UNIVERSTY - FACULTY OF BUSINESS - DEPARTMENT OF TOURISM MANAGEMENT -
Resc. Assist. Semra AKTAŞ POLAT

Which of the following concepts does the word "vacation" evoke in your mind? (You may cross more than one alternatives)	
☐	Excitement and adventure
☐	Renewal and recreation
☐	Night life and entertainment
☐	Sea, sand, sun
☐	Freedom
☐	Relief from responsibilities
☐	Experience different relations with the opposite sex
☐	Be like someone else for a short period of time
☐	Fear of going to an unknown place

Read the following statements and state whether you share the view included in that statement by putting a "x" mark on the relevant box.	Strongly Disagree	Disagree	Neither Agree Nor Disagree	Agree	Strongly Agree
1. During vacations I behave just the way I feel and live					
2. Vacation turns me into a totally different person during vacation .					
3. I spend more time in entertainment venues during vacation periods than in normal times					
4. I make one-day friendships during vacations					
5. During vacations I reveal those aspects of myself that I hadn't noticed before.					
6. I am delighted to spend time with people with whom I am not acquainted with, even if I know that I won't see them in my normal life					
7. I behave in compliance with my religious beliefs during vacation					
8. I disregard my social status during vacation					
9. I become like somebody else during vacation . My behaviour and attitudes become more different than normal.					
10. I behave unplanned during vacation					
11. I feel myself as a player during vacation periods					
12. I consider vacation periods as a game					
13. I set up temporary relationships with the opposite sex during vacation					
14. I ignore negative facts while on vacation					
15. I don't want my family (mother, father, spouse, children) to know what I do during vacation					

Read the following statements and state whether you share the view included in that statement by putting a “x” mark on the relevant box.	Strongly Disagree	Disagree	Neither Agree Nor Disagree	Agree	Strongly Agree
16. I try to satisfy my more primitive wishes (like erotism and sexuality)					
17. All rules governing my life disappear as soon as I go to vacation					
18. I have a somewhat more moderate approach to sexual relationships during vacation periods					
19. I may be a little bit more flexible regarding my values and beliefs during vacation periods					
20. I forget my professional activities while on vacation and become a hundred percent tourist					
21. I try to have an unlimited entertainment experience during vacation periods					
22. During vacation I maksimum compliments to individuals from opposite sex with whom I have not acquainted					
23. Vacation is an opportunity to forget some facts and make a fresh start for living .					
24. I feel myself as if I am in a masquerade during vacation. I become a person with a totally different identity in an environment where nobody knows me.					
25. Vacation atmosphere makes me an enthusiastic person					
26. After returning from vacation I feel myself bad because of some of my behaviour during the vacation					
27. I behave like a king/ queen during vacation					
28. Vacation is an opportunity to distance myself from my responsibilities					
29. I can exhibit more faked behaviour during vacation in comparison to my real life					
30. My vacation resort is a place where I do things that I can't do in my daily life					

WHICH OF THE PATTERNS OF BEHAVIOUR DESCRIBED BELOW MAKE YOU FEEL SPECIAL DURING VACATION?

(You may cross more than one alternatives)

- Being treated like a king or a queen
- Being served by the personnel of the hotel, in which I accomodate, for the purpose of spending a good vacation
- Breakfast in bed
- Mid-night champaigns
- Clean linens and towels
- Accomodation in private luxurious hotels
- Have dinner in luxurious restaurants
- Daily up-keeping of my hotel room
- Luxurious limouisne services
- Special services to my staying room (celebration of birthdays, flowers send to the room e.t.c....)
- Other (Please specify).....

IN WHAT KIND OF ENVIRONMENTS DO YOU DISTANCE FROM YOURSELF?

(You may cross more than one alternatives)

- Sea side, beaches
- Entertainment venues (Cafees,, aquapark, disco, lunapark, night club, bar, ..)
- Places where I am away from my family
- Environments where I am together with my friends
- Environments where I am not recognized by anybody
- Moments of participation to animation activities
- Other (Please specify).....

WHICH OF YOUR HABITS ARE UPSET DURING THE VACATION PERIOD? (You may cross more than one alternatives)		
Habits	DURING VACATION IN COMPARISON TO DAILY LIFE	
My sleeping and waking hours	Waking time is earlier ☐ Earlier ☐ Later	Sleeping hours ☐ Earlier ☐ Later
Eating&drinking habits	☐ More regular ☐ More irregular	☐ I eat and drink less ☐ More
My preferences for outward appearance	☐ More colourful ☐ More plain ☐ Not very different from the normal	☐ Single type(Tshirt, short, sandal etc) ☐ More inelaborate ☐ Very different from the normal
Influence of social and cultural values on my style of dress	☐ More ☐ Less	☐ No influence. For that reason ☐ nothing changed.
My shopping habits	☐ More unplanned ☐ More planned	☐ More ☐ Less
My reading habits	☐ Magazines with humorous content ☐ Magazines	☐ More serious, ☐ more marginal (erotic, sexuality etc)
My acts of worship	☐ More regular ☐ More irregular	☐ I didn't' worship anyway ☐ Nothing changed.
Use of means of communication (telephone, internet etc..)	☐ More ☐ Less	☐ I don't use them. ☐ I only reply if one calls me.
Follow the news on what's happening in the country	☐ More ☐ Less	☐ I don't follow the news. ☐ I don't care about the news at all during vacation
My habits of use of alcohol	☐ More ☐ Less	☐ I don't consume alcohol neither in normal times nor during vacation ☐ Nothing changed.
My habit of smoking	☐ More ☐ Less	☐ I don't smoke neither in normal times nor during vacation ☐ Nothing changed.
Games of hazard (card games etc.)	☐ More ☐ Less	☐ I never played any card games ☐ Nothing changed.
Spending money	☐ More ☐ Less	☐ Nothing changed.
Night life	☐ More ☐ Less	☐ I never had night life neither in normal life nor during vacation ☐ Normally I don't have night life but I may have during vacation.

Read the following statements and state whether you share the view included in that statement by putting a “x” mark on the relevant box.					
	Strongly Disagree	Disagree	Neither Agree Nor Disagree	Agree	Strongly Agree
31. During vacation, I commit some acts which I know to be sinful					
32. My behaviour during vacation is more irregular than my normal behaviour					
33. I try to make the most of the present moment during vacation without thinking my future and past.					
34. I wish to taste luxury life during vacation, albeit for a short period					
35. Vacation atmosphere may seduce some people (night entertainments, animation shows etc.)					
36. I deviate from my normal nutrition regime during vacation (like violating diet rules etc.)					
37. My eating habits					
38. During vacation I do things which are not expected from me					
39. During vacation I do things which even my closest friends could normally not compel me to do in normal life					
40. I drink unlimited amount of liquor during vacation					
41. I don't have any concern for my future					
42. (like job, money, spouse, children etc.) during vacation periods					
43. What I do while on vacation may be considered strange if done in the ordinary daily life					
44. I try living like people whom I imitate during vacation					
45. I have casual sexual relations during vacation. (like deceiving my spouse/ lover)					
46. I don't want the people with whom I am in relation in my normal daily life to know some of my behaviour and activities during the vacation period					
47. I think that all people are equal with me in vacation environment irrespective of their profession					

ANSWER THE FOLLOWING QUESTIONS	
1-Gender	b) Male () b) Female ()
2-Marital Status	b) Married () b) Single () c) Divorced()
3-Age	a) below 18 () b) 18-25 () c) 26-35 () d) 36-45 () e) 46-55 () f) 56-65 () g) 66-and over ()
4-Educational	a) Elementary School () b) High School () c) Undergraduate () d) Graduate ()
5- Salary?	a) 0-500 () b) 501 - 1000 \$ () c) 1001- 1500 \$ () d) 1501-2000 \$ () e) 2001-3000 \$ () f) 3001 and over ()
6-What is your nationality?	a) Turkish b) English c) German d) Russian e) Arabian
7-Your profession?	Please specify.....
8-Where do you live?	Please specify
..... THANK YOU FOR YOUR PARTICIPATION	

EK 5: “LİMİNOİD” Kavramına İlişkin Türk Dil Kurumu’nun Görüşü

T.C.
ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
Türk Dil Kurumu Başkanlığı

Sayı : 63434571-622.03/1451
Konu : "Liminoid" sözlü.

11/03/2013

Sayın Semra AKTAŞ POLAT
saktas@sakarya.edu.tr

Batı kökenli "liminoid" sözünün yazınızdaki anlamıyla ilgili kaynaklarımızda herhangi bir karşılık yer almamaktadır. Bu terim için uygun bir karşılık bulunması konusu ilgili kurullarımızca değerlendirilecektir.

Bilgilerinizi rica eder, dilimize gösterdiğiniz ilgiye teşekkür ederim.

e-İmzalıdır

Prof. Dr. Mustafa S. KAÇALIN
Başkan

ÖZGEÇMİŞ

1980 tarihinde Karabük'te doğan AKTAŞ POLAT, 2007 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Seyahat İşletmeciliği Bölümünü bitirmiş, 2007-2009 tarihleri arasında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği A.B.D'da aldığı yüksek lisans eğitiminden sonra 2009 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Programında doktora yapmaya başladı. 2009 yılında Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başlamış, halen bu görevine devam etmektedir.